

g. călinescu

549

g. călinescu

cartea nunții

«În *Cartea nunții* amorul apare ca principiu prim al dezvoltării... Prin viziunea ciclică solemnă a dragostei, *Cartea nunții* capătă o desfășurare de epopee. Cine e Jim? Cine e Vera? Din unghiul de observație adoptat răspunsul nu mai are o însemnătate deosebită. Numele lor ar putea fi Bărbatul și Femeia. Intenția autorului a fost, după cum mărturisește, să refacă în epica modernă idila dintre Daphnis și Chloe.»

S. DAMIAN

g. călinescu

Lei 5

editura pentru literatură

Ilustrația copertei : *L. Bárdocz*

g. călinescu

cartea nunții

ROMAN

**PREFAȚĂ DE
S. DAMIAN**

1969

EDITURA PENTRU LITERATURĂ

Tabel cronologic de Bianca Balotă

N O T Ă

Ediția de față reproduce textul după :
G. Călinescu, *Opere*, I,
Editura pentru Literatură, 1965

P R E F A Ț A

Dacă investigațiile criticului s-ar asemana cu cercetările întreprinse de un detectiv, el n-ar găsi lesne în romanele lui G. Călinescu probele care să ducă la dezvăluiri complete. Există multe piste false, derutante. Malițios, autorul complică adesea situațiile, le învăluie într-o ceață a misterului. Spre a descoperi firele secrete, criticului i-ar trebui un cifru. După lectura marilor romane (*Enigma Otiliei*, *Bietul Ioaniăe* sau *Scrinul negru*), el ar străbate atunci labirintul de interpretări posibile, fiind edificat asupra motivelor narrative fundamentale, detașate, undeva, în stare nudă. Rolul de cifru pentru opera epică a lui G. Călinescu îl poate deține, cred, *Cartea nunții*.

Cronologic, *Cartea nunții* (1933) este primul roman al lui G. Călinescu, dar cartea poate fi discutată și ca o anticipare a operelor ulterioare, a structurii epice încheiate. În *Cartea nunții* aproape toate temele călinesciene sînt prefigurate. De aci, din focarul celui dintîi volum, pleacă razele care vor produce incendiile cu splendidul arabesc al luminilor. Totuși romanul nu poate fi socotit pe deplin coagulat, de sine stătător. Apar scînteierile geniului epic, dar construcția în ansamblu e deficitară. Destule personaje rămîn schițate în raport cu complexe stări sufletești descrise mai tîrziu, iar succesiunea intrigii suferă în multe privințe. Scriitorul se autosanționează, nu fără cochetărie,

calificînd cartea „un exercițiu minor”, ceea ce, de bună seamă, nu e adevărat. Primul roman trebuie judecat mai curînd în dependență de celelalte, ca o uvertură care anunță abia revelațiile și prezintă în forme directe, limpezi, ideile narrative.

Cu *Cartea nunții*, G. Călinescu începe studiul seriilor caracterologice. Ambiția de a defini și clasifica îl împinge spre cercetarea vieții morale. Din primele pagini în tren, iritarea tînărului Jim pornește de la neputința de a integra categorial portretul unei fete : „*Ascunsă între palme, fața contemplativă îi rămînea nedefinită în liniile ei morale*”. Viziunea clasicistă asupra tipurilor guvernează dintru început proza lui G. Călinescu. Mătușile lui Jim deschid șirul profilurilor gogoliene, cu care e împînzită opera epică. Nu e greu de stabilit inrudirea, din punctul de vedere al constituției psihice, între aceste locatari ale „casei cu molii” și membrii familiei Tulea (*Enigma Otiliei*) sau reprezentanții cercului lui Saferian (*Bietul Ioanide*) ori invitații Șericăi Băleanu (*Scrinul negru*). Portretele sumare, dar frapante, din *Cartea Nunții* vor fi apoi dezvoltate, nuanțate, travestite, sub diverse forme, fără ca filiația fundamentală să dispară.

Procesul este același : deprinderea personajului cu un automatism care anulează treptat funcțiile creatoare. Contemplînd ființa umană, G. Călinescu vrea să scoată la iveală monstrul care zace în întuneric. O pornire devoratoare unilateralizează individul, îl mecanizează, de aceea reacțiile se repetă și sînt previzibile. Clasificate, figurile din *Cartea nunții* exprimă vicii ale formației umane, vicii esențiale. Ca să studieze atrofierile produse autorul caută móbilurile lăuntrice, resorturile psihologice sublerane, antecedentele și legăturile cauzale. În *Cartea nunții* se acordă întîietate explicației biologice. Romanul descoperă și impulsuri de ordin mai larg social-istoric, care favorizează în ultimă instanță deraierile. O dată cu *Enigma Otiliei* și *Bietul Ioanide* sporește însă considerabil

efortul de încadrare a personajului în epocă și de rafinare a caracterizărilor psihice. Nimeni nu ne împiedică însă să observăm că încă din *Cartea nunții* monomaniile ilustrează și moduri de alienare socială. Împrejurări precise provoacă și înlesnesc abaterea de la reacția obișnuită. Adept al unei viziuni fixiste asupra comportamentului, G. Călinescu alcătuiește totuși un roman modern. Cum se împacă reducția psihologică (extragerea unei unice trăsături atotdominante) cu cadrul de autenticitate și stufozitate al romanului modern?

Ceea ce salvează personajele de rigiditate și arbitrar este decizia autorului de a zugrăvi procesul deformării ca o traversare de la normal spre anormal, ca o ieșire din făgașul comun. Concentrația pe o singură dimensiune nu apare ca o ipostază firească a personalității umane, ci ca un efect nefast al unei abrevieri. Pe G. Călinescu l-au tentat din primele pagini tipurile care au atins o fază de fixație maniacală, pe care o descrie cu intuiția unui diagnostician și cu satisfacția ascunsă a unei răzbunări. Prisma de observație implică încă din *Cartea nunții* utilizarea comicului. Plecând de la aceste distincții am putea urmări metamorfoza tipurilor călinesciene de la datele germinale din primul roman pînă la manifestările multiple arborescente înregistrate de *Enigma Otiliei* sau de *Bietul Ioanide*.

Clanul — criteriile de autoritate

Năzuința de a trata monografic e primordială încă din *Cartea nunții*. Nu portrete dispartate întocmește G. Călinescu, ci un univers compact cu exemplare tipice, complementare unul față de celălalt, fațete ale unui întreg. Astfel *Cartea nunții* este monografia familiei văzută ca instituție. Spiritul de autoritate îl reprezintă tanti Ghenca. Înțepenirea în respectarea tradiției, setea de dominație necenzurată de îndoieli, sînt garanții de stabilitate. Im-

brăcată cu îngrijire, cu părul frizat, tanti Ghenca are un profil icteric și sarcastic. Este instanța supremă a „casei cu molii“; ea sanctifică inițiativele și veghează tiranic la menținerea disciplinei. În dese dispute nu admite replica, are întotdeauna ultimul cuvânt. La masă digeră mîncărurile cu gesturi măsurate, încet, obiectiv, protocolar, cu o siguranță de sine care impune. Tanti Ghenca este o Aglae (*Enigma Otiliei*) mai puțin întreprinzătoare și intrigantă. În timp ce mătușa lui Jim pedepsește orice tendință centrifugală, aliata lui Stănică Rațiu urzește ea însăși planuri matrimoniale pentru fiica ei. Tanti Ghenca nu e încă net stăpîna familiei, rol în care din ce în ce mai accentuat se vor erija Aglae sau Hangerlioanca. Pe această scară a reacțiilor bătrîne prințesă din *Scrinul negru* beneficiază de sfera cea mai largă în exercitarea capriciilor despôtice. În timp ce mojiția grefată paradoxal pe aristocratism, pe voința de guvernare, pe disprețul față de lumea de rînd a crescut enorm, ridicolul pretențiilor a devenit și el mai șocant. Autoritate seniorală acceptată, tanti Ghenca nu părăsește totuși incinta casei. Veleitatea Hangerlioancă de a fi căpetenie de trib, de a mări suprafața de stăpînire, se încheie într-un comic burlesc. În *Cartea nunții* G. Călinescu nu descrie aviditatea de dominație publică (Pomponescu — *Bietul Ioanide*), fiindcă termenii conflictuali se află, deocamdată, doar în interiorul relațiilor de familie.

Revers al spiritului autoritar, docilitatea e o armă de apărare. Trecînd prin odăile întunecoase, tanti Lisandra manifestă o sfială vinovată. Un ochi avizat ghicește dorința reprimată și rușinea că simte aceste porniri. Tanti Lisandra este ca și Aurica, fiica Aglaei, torturată de ideea măritişului, deci a evadării din „casa cu molii“. Nu are tupeul inconștient al odraslei familiei Tulea care acostează bărbații pe stradă; tanti Lisandra e inhibată de privirile scrutatoare ale celorlalte mătuși. Că tentativele Auricăi de a se lansa în escapade amoroase eşuează faptul se da-

toarează nu vigilenței celor din jur, ci repulsiei fizice pe care ea o provoacă bărbaților. În schimb umila și timida tanti Lisandra reușește să „scape de sub escortă”.

Un pilon al spiritului autoritar este sentimentul posesiunii. Familia se bizuie pe formele de putere acumulată. Exercițiul acaparării și conservării naște prin degradare avariția. Psihologia avarului are o semnificație aparte în galeria tipologică a lui G. Călinescu. În casa mătușilor lui Jim, tanti Mali aplică o severă vămuire financiară chiriașilor, și scoate pe ascuns mobila bună din încăperile lor, înlocuind-o cu mese șchioape, oglinzi sparte, petice de covor. Pornirile achizitive nu ascultă deocamdată de criterii de utilitate. Tanti Mali strânge fără selecție orice găsește : chibrituri, jurnale, mucuri, recurgând chiar la furt. În lăzile mătușii se găsesc cărbuni, cuie, luminări, jucării, praline. Mai târziu profesorul Culimănescu (*Bietul Ioanide*) va manifesta aceeași diversitate în ocupațiile de colecționar. Mătușile lui Jim prevestesc toate direcțiile în care se va materializa instinctul acaparării la avarii lui G. Călinescu : tanti Ghenca aidoma lui Suflețel adună inele cu broderie complicată, cercei masivi și lănturoși, agrafe ; tanti Magdalena optează ca și Hagienpuș pentru table de alamă, cupe, sfeșnice, linguri de argint, feligene mici turcești, ibrice, talere. Polivalentă în depozitări este, cum am văzut, tanti Mali.

Avariția minează actele de umanitate elementară. Tutorele Otiliei, moș Costache, trăgănează înmînarea cadoului, pe care cu bune intenții îl rezervase fetei ; tanti Mali scoate dintr-o ladă un șal turcesc ros de umezeală ca să-l ofere ca dar de nuntă soției lui Jim. Pe drum se răzgîndește și-l taie în două, păstrind pentru sine o jumătate. În *Cartea nunții*, zgîrcenia nu depășește totuși aspectele benigne. Mătușile lui Jim nu acționează din dorința de a face rău, de a sustrage averile altora. Cupiditatea apare abia la moș Costache. El vrea să-i intimideze pe cei care urzesc planul de a înhăța moștenirea (Aglae,

Stănică, Rațiu), dar trece și prin tainice plăceri când se consacră operațiilor de camătă și de strângere a banilor. „Însă un avar poate să fie nu numai simpatic, ci chiar adorabil nu pentru avariție, desigur. Depinde de latura umană din care îl abordăm” — scrie criticul G. Călinescu (*Despre avariție — Cronica optimistului, Contemporanul*, nr. 7/1957). Aspectul adorabil al mătușilor lui Jim nu e încă dezvăluit. Pentru G. Călinescu avariția este o psihoză senilă, aproape toți zgîrciții din romanele sale sînt bătrîni (Caty Zănoagă e o excepție). De o scleroză a spiritului suferă și locatarele „casei cu molii”. Obiectele înmagazinate nu reintră în circuitul vieții. Ele zac, inutile, putrezite prin neîntrebuințare. Singura lor menire, abstractă, este aceea de a întreține o iluzie. Mătușile visează să părăsească locuința părăginită, să recîștige o autoritate obștească. Obiectele mumificate vor fi atunci o emblemă a puterii. Ca în orice acumulare cu consecințe patologice, scopul se estompează, se menține doar deprinderea în sine de a tezauriza. Ne amintim cum criticul G. Călinescu examinează raportul dintre automatism și conștiința mecanicii interioare, viclenia cu care instinctele se ascund sub structura moralității (*Camil Petrescu, teoretician al romanului — Viața românească*, nr. 1/1939). Ipocrizia este atît de puternică încît modifică datele sufletești într-un proces prelungit de autoînșelare. Metoda depozitării reprezintă pentru mătușile lui Jim o exteriorizare a spiritului de ordine și conservare. Femei bătrîne și celibatare, ele s-au retras din clocotul vieții, s-au izolat între pereții casei și nu mai trăiesc decît arheologic. De aceea în ungherele locuinței colecțiile se măresc cu perseverență („îndărătnicia de a cultiva în umbră obiectele decedate”). Întreaga locuință pare un muzeu în care igrasia, mucegaiul, scrumul s-au răspîndit necruțător. Mătușile ies pe poartă după intervale lungi de amortire de patru-cinci ani, constrînse de disciplina de familie — să asiste la o înmormîntare sau o nuntă. Atunci ivirea lor în oraș

capătă aureola unui eveniment: convoiul defilează solemn prin fața muritorilor oarecari. Vizita, lecturile sau spectacolele înseamnă tot atâtea motive de plictiseală. Programul zilei se reduce la dormit, la tihna vegetării, la conversații banale, repetate în neștire. Nici măcar moartea nu le produce vreo spaimă. Tanti Mali prezidează cu bonetul și pelerina ei cu miros de colivă toate îngropăciunile. („Decesele n-o întristau de loc, ba dimpotrivă, vorbea cu voluptate și cu admirație de luxul și ceremonia-lul mortuar, ca de ceva important numai din punct de vedere administrativ.“)

Inamicul principal este scurgerea vremii. Bătrânele joacă o comedie (treptat organică, structurală) prin care încearcă să anuleze noțiunea timpului. Ora prinzului nu este de obicei respectată, toate locatarele simulind uitarea. La rarele lor apariții în oraș costumația vetustă e o pestriță îmbinare de mode, pălăriile, rochiile și mantourile datind din perioade diferite.

Ieșirea din actualitate e ostentativă: mătușile cultivă fără teamă de ridicol obiceiuri prăfuite, respectă o tradiție anacronică și stupidă. G. Călinescu e atras astfel încă din *Cartea nunții* de forme de claustrare, adoptate în grup. Mătușile lui Jim se retrag într-un univers închis, încrămențit și nu manifestă nici o curiozitate pentru ceea ce se petrece în afară. De aceea în „casa cu molii“ cei care circulă prin oraș și au antenele deschise (dom' Popescu) nici nu se bucură de vreo considerație. Ridicînd ziduri înalte că să nu tulbure continuitatea iluziei, locatarele „casei cu molii“ acceptă de bună voie intrarea în monotonie. Ienea, inacțiunea sînt considerate o virtute, deoarece echivalează cu ignorarea timpului. Întemeiată pe asemenea principii, familia e o sursă a degenerării. Paul Georgescu clasifică exact tipul de familie adăpostit în „casa cu molii“: matriarhală, regresivă, devirilizantă (*Sensul clasicismului — Viața românească*, nr. 6/1965). G. Călinescu subînțelege că mătușile lui Jim formează

de fapt o falsă unitate, fiindcă imobilismul provine din sterilitate și închistare, din ercarea biologică.

Spectacolul e savuros (prisma comică) : autorul scoate în vileag efectele de idiotizare colectivă pe care le provoacă neîntrerupta toropeală. Replierea de grup e mai puțin pasivă și amortită în *Enigma Otiliei*, unde familia Tulea, dirijată de apriga Aglae, pîndeste prăbușirea altora, intervine în vederea accelerării ei. Avariția este aici ofensivă, răzbunătoare, expansionistă. O reîntoarcere la toropeală e ilustrată în *Scrinul negru*. Accesele de derută și imbecilitate, ca urmare a încercării de a abolii actualitatea, survin de astă dată în forme mai caraghioase. Ambiții heraldice există și în „casa cu molii“. Ele nu se exprimă încă în felul arogant și cu amploarea celor afișate de spița Hangerliu. Și familia lui Jim se întemeiază pe conștiința genealogiei cu ramificațiile și ierarhiile de clan. Ca întortocheatele legături care decid asupra diferențelor de rang să fie cunoscute, e necesar să se ocupe cineva de evidența familiei. Tanti Agepsina pregătește în „casa cu molii“ faima doamnei Valsamaki-Farfara (*Bietul Ioanide*). Însă rolul de informatoare și confidentă încă nu i s-a atribuit. E consultată pentru descifrarea încuscriilor și e întrebată de data nașterilor și a morților rubedeniilor. Memoria ei calendaristică e proverbială. De la ea se pot afla semnele zodiacale, începutul decadelor astrologice etc.

În afara unor referiri fătuse, *Cartea nunții* cuprinde și în adinc o argumentație sociologică a reclusiunii. Mătușile lui Jim au o ostilitate față de „lumea nouă coșcovită“ care merge cu automobil și tramvai. Ele nu se pot adapta civilizației moderne și refuză orice contact, se refugiază în deprinderi vechi și ieșite din uz. Evident însă că aici interesul scriitorului se îndreaptă mai curînd spre interpretarea biologică a claustrării. Mai tîrziu (*Enigma Otiliei*, *Bietul Ioanide*) G. Călinescu va apela deschis la viziunea de frescă socială. Determinismul concret-istoric va fi

mai riguros și profund. În *Scrinul negru* suprapunerea de planuri, dubla existență a clanului Hangerliu, decurge din nostalgia vieții de huzur, din evocarea privilegiilor trecute, cu ierarhiile stricte, indiferente la valorile individuale. Dacă tanti Fira (*Cartea nunții*) știrbă și bonomă arată jalnic cu pantofii ei scilciați, cu părul alb răsfirat peste ureche, generăleasa Cernicev sau Zenaida Manu (*Scrinul negru*), apariții tot atât de penibile, acceptă mizeria cu un fel de seninătate, căci ele trăiesc cu conștiința fantezistă a superiorității de castă.

Falsa evadare (Maniacii și impostorii)

Familia de tipul „casei cu molii” este un organism al împietririi. Clădită pe asexualitate, ferită de fluxul vieții reale, ea e hărăzită putrefacției. Din această perspectivă formele despotice de păstrare a autorității apar și mai absurde. Cine percepe cât de cit situația încearcă firese să fugă. *Cartea nunții* e un roman al evadărilor. Nu toate tentativele de a sparge încercuirea au însă sorți de izbândă. Protestul anarhic, dezordonat, produs al unei stări de spirit specifice „prizonierului” grăbește autodistrugerea. Dacă scriitorul examinează în genere efectele monomaniei la hotarul dintre normal și anormal unele personaje coboară fără echivoc panta clinică. Conștiința claustrării și revolta inefficientă împotriva ei tulbură echilibrul psihic. Profesorul Silvestru este, cum ar spune Gorki, „proba materială a crimei”. De la *Cartea nunții* pînă la *Scrinul negru* G. Călinescu a descris stăruiitor patologia izolării de real. Profesorul Silvestru reliefează cu claritate cauzele biologice ale procesului. Pe Jim, Silvestru îl avertizează de la început: „*Ferește-te de molii și de igrasie, cât mai ești tînăr! Pentru mine e prea tîrziu.*” Ca și casa mătușilor, profesorul îndură același asediu, al umidității și al putrefacției, fără să se poată împotrivi. Silvestru se socoate deținut, nu se poate desprinde de familie, fiindcă îi e frică

să înfrunte lumea. Legat prin fire tainice de clădirea tenebroasă pe care o urăște, profesorul ascet capătă din ce în ce mai mult o înfățișare de fantomă. Incrunțat, posomorit, Silivestru poartă o redingotă neagră uzată, funebă. Cu barba pătrată și fața dură, sîdfiată e o imagine a teroarei lăuntrice. Cînd se așază la catedră pare un sfînt sumbru, muncit de indoieli. Nimic nu poate întreprinde fără încuviințarea mătușilor, fapt care îl irită din ce în ce mai mult, dar abulia îl împiedică să schimbe situația. Ca să se însoare duce tratative ocolite și ceremonioase, supravegheate de locatările „casei cu molii”. Nici nu poate vedea la față femeia solicitată, clauzele fiind fixate într-o corespondență alambicată pe care profesorul o prelungește cu voluptate. Din pricina presiunii inhibitive a mătușilor, din pricina reținerilor proprii, imposibil de învins, tranzacțiile eșuează. Speriat de amenințarea de a muri virgin, fără să cunoască dragostea, în întunericul nimicniciei, profesorul iese brusc din pasivitate, are reacții de invidie față de tinerii școlari inițiați în intimitatea femeilor. Devenit conștient de chemările vitale, Silivestru asistă la rebeliunea propriilor instincte. Criza e descrisă metodic, profesorul fiind primul personaj călinescian care își analizează stările sufletești.

Cu Silivestru sînt pregătite magistralele portrete de indivizi bizari, la care groaza se imbină cu o anume luciditate, iar alunecarea e ireversibilă. Pradă Diavolului, el arată acum hidos, cu părul și barba zburlite, cu privirea răvășită de dorințe nesatisfăcute. Iese pe străzi noaptea și la adăpostul întunericului se apropie de femei necunoscute. Cînd, în fine, izbutește să convingă o prostituată să-l însoțească își dă seama că moliile i-au mîncat virilitatea, că e sterp, nerodnic. Silivestru conchide că poartă cu sine moartea unei rase și că, o dată cu el sînt retezate crăcile mari și posibile ale generațiilor viitoare. Sterilitatea e sinonimă cu pieirea. La început are oroare de gol, de prăbușirea în neant. Ipoteza morții îl înfioară

(cei care vor avea presimțirea extincției în romanele următoare o vor primi cu o anume tihnă voioasă). Simte groaza și tentația smircului. „*Noroiul se întindea pe el, îi pătrundea în gură și în ochi, îl vestejea ca pe o frunză, apoi îl umfla, îl putrezea și-l umplea de viermi.*” Apoi treptat scutit de spaime, începe să se preocupe meticulos de tehnica sinuciderii. Redevine calm și șiret, prepară momentul suprem cu un fel de automatism al liniștii, anticipând sfârșitul lui Pomponescu (*Bietul Ioanide*) sau Ciocîrlan (*Scrinul negru*). Silivestru inaugurează convoiul morților din romanele lui G. Călinescu, cei care sfîrșesc împușcați, spinzurați sau atinși de o maladie fatală.

Încă din *Cartea nunții* autorul prezintă sminteala ca o formă a neputinței. În contact cu realul, insul nepregătit, dezarmat, se lasă în voia halucinațiilor. În celelalte romane traseul nebuniei este divers zugrăvit. Simion din *Enigma Otiliei* n-are nici un fel de velleități creatoare, dereglarea lui psihică este un rezultat al deficiențelor organice și al vegetării casnice. Fiul lui, Titi, năîng și neajutorat, reeditează tulburările lui Silivestru doar pe tărîm erotic. Hagienuş care se rostogoleşte și el pînă în infernul demenței este însă, ca și Silivestru, un om de știință. Erudiția lui Silivestru accentua delirul (autocomentarea tulburărilor biologice), fără a fi însă mobilul lui. Pe cînd Silivestru ilustrează dezastrul sterilității fiziologice, nebunia lui Hagienuş e un efect al sterilității spirituale. Consecințele sociale ale ruperii de real sînt mult mai precis relicfate în *Scrinul negru*. Savantul incapabil să creeze, refugiat în universul cancanurilor, al compromisiurilor și al voluptăților bizantine, e condamnat la seceta devastatoare. Integrat în natură, Hagienuş nu mai are aceeași oroare de moarte și exultă la ideea reîncarnării. Lui Silivestru eventualitatea de a reapare sub forma animalelor inferioare i se pare îngrozitoare.

Posacul Silivestru a vrut să spargă teroarea familiei dar a ratat în mod fatal. Riposta lui n-a avut substanță și

nici eficacitate. Tendințe centrifugale manifestă și dom' Popescu, locatar vesel și nepăsător al „casei cu molii“ deoarece se consideră în afara grațiilor, independent. Element mobil care circulă în voie prin oraș, personajul n-are psihologie de deținut. Animația e însă falsă, necreatoare, ca nu poate decît să întărească, prin neseriozitatea ei, autoritatea regresivă a familiei. Dom' Popescu nu iese în mod real din circuitul statornicit. Ca structură tipologică el este un Stănică Rațiu mai sumar, mai previzibil în acțele sale. Ca și avocatului familiei Tulea lui dom' Popescu nu-i suride ideea muncii. El este de altfel pensionar și joacă în casa mătușilor lui Jim rolul bărbatului protector. De decis nu decide însă în fond nimic, bătrînele nu țin seama de părerile lui, îl tratează cu dispreț, îi dovedesc continuu că depinde de toleranța lor. Fanfaronada personajului e lipsită de subtilitate și total inofensivă. Orice subiect îl abordează în stil caragelian cu lux de gesticulație și exclamații. Laudă menirea bărbatului ca agent colporteur („*Bărbatul nu trebuie să stea în casă. Trebuie s-alerge, să afle. Tragi cu urechea de ici, prinzi de colo, bei un păhăruț de vin, te-mprietenești cu oameni și îți faci treburile. Inițiativă ! Trebuie să ai spirit de inițiativă !*“), pledează pentru mîncărurile vegetale ca să poată condamna drastic pe carnivori („*Vegetalele crude au vitamină, scrie și-n Universul. Dă-mi o ceapă, fiindcă-i radioactivă, un usturoi, că are arsenic, un măr cu coajă, fiindcă conține valeriană. Asta vreau eu, cucoană, nu hoit !*“), perorază despre virtuțile patriei și ale travaliului. Tema preferată este însă, ca preludiu al avocatului Rațiu, tema familiei. Abia mestecată, teoria matrimonială a lui Stănică irumpe în discursurile personajului: „—*Frate, voi sinteți prea pripite. În definitiv, fata are dreptate. E încă tînără și frumoasă și vrea și ea să se mărite. Dacă nu v-ați măritat voi, nu înseamnă că altul trebuie să vă imite.*“ Onoarea familiei e socotită temelia țării, de aceea

și el, înaintea soțului Olimpiei, e necăjit că nevasta nu-i face copii („*Omul trebuie să-și facă datoria în viață*“).

Miticismul personajului se exprimă pașnic. O singură zi pe săptămână e consacrată expansivității oratorice când pensionarul își permite să bea câteva pahare mai mult. Atunci susține zgomotos efectul tămăduitor al apei deși gura îi miroase a vin. Satira e uneori facilă, prea apăsată. Personajul n-are încă elasticitatea, rutina unui Stănică Rațiu. Spre deosebire de întrepidul avocat, dom' Popescu e un Mitică lipsit de demonul intrigii. Nici un plan diabolic nu pornește din mintea pensionarului. Dacă în *Enigma Otiliei*, soțul Olimpiei e un factor activ, fermentul acțiunii, în *Cartea nunții* dom' Popescu deține o funcție stearsă, pasivă, de spectator. În conflictele iscate, pensionarul se arată moale și împăciuitor, nu pune nici o stăruință pentru aplicarea tezelor sale. Îi propune și el lui Silivestru să-l călăuzească pe calea pierzaniei, dar n-are instinctul coruperii ca Stănică Rațiu, care își trimite cunoscuții la Georgeta, femeia cu moravuri ușoare. E limpede că dom' Popescu nu obține nici un beneficiu de pe urma debitului retoric. Mitică încă nu e aliat cu Dinu Păturică. Neîndoios, cronica parvenitismului la G. Călinescu începe abia cu Stănică Rațiu. Se mai poate emite supoziția că dom' Popescu cu buna lui dispoziție, refractar organic tragicului, îl semnalizează pe Gaittany (*Bietul Ioanide*). Cu melonul pe-o ureche, el salută întotdeauna galant pe mătușile lui Jim : „*Bine v-am găsit, fetelor !*“

Domnul Emilian este și el o variantă a tipului de fanfaron. Are o înclinație spre oratorie în forme liniare, fără vivacitate. Încă înainte de Simion (*Enigma Otiliei*), domnul Emilian e obsedat de problema alimentației : „*Cine muncește mult cu creierul cu mine trebuie să nu se obosească inutil. Eu trăiesc și mă nutresc în mod științific.*“ Declară că lucrează la un studiu științific și că e în faza strîngerii materialului. Studiul nu înaintează însă de loc. Mai târziu Sufletețel, Hagienus, Gonzalo Ionescu (*Bietul*

Ioanide) vor trimbița adesea proiecte de creație, fără să fie în stare să compună mai mult de o pagină de manuscris.

O anticipare a lui Stănică Rațiu pe planul intrigilor amoroase este micul Bobby, care știe să convertească simpatiile în avantaje materiale. Recunoaștem primele formule de eiocință zornăitoare: „*Femeie, femeie am nevoie de seducțiile tale*“. Aspirațiile fratelui Verei sînt de o mondenitate cosmopolit-vulgară. Fetele trebuie să semene cu actrițe celebre, băieții cu campioni în sportul cu mînuși. „*Visul său era să sosească la Berlin à la Harry Piel, pe motocicletă, atunci cînd prezenta sa ar fi părut mai puțin probabilă, să facă knock-ut pe Schmelling, și apoi, îmbrățișat cu admirație de Lillian Harvey, Marlene Dietrich, și Anny Ondra, idolele sale, să stea să se gîndească pe care s-o aleagă.*“ Întors de la o gală de box, Bobby e istovit ca după un extaz religios. Ifosele băiatului se consumă pe un fond de platitudine intelectuală. El e tipul chiulangiului amuzant care folosește expresii stereotipe („*aiurea*“, „*zexex!*“), personaj cerut de atmosfera balcanică, în care lenea ia forme variate. Între abulia atavică a mătușilor lui Jim, agitația inutilă a lui dom' Popescu sau aerul bulevardier al lui Bobby, nu există diferențe esențiale. Pînă la urmă o sterilitate asemănătoare pecetluiește reacțiile lor.

Ieșirea de pe orbită (iubirea, creația)

Cine sfidează cu adevărat autoritatea rigidă a familiei de tip regresiv — matriarhal, se bucură de la început, din *Cartea nunții*, de un tratament privilegiat. O dată cu ieșirea lui Jim din casa mătușilor epica lui G. Călinescu consemnează o scindare esențială. În vreme ce lumea închistărilor sau a pseudoanimației, fără o țintă creatoare, e pedepsită, fiind zugrăvită dintr-o perspectivă a comicului, care descalifică, evadații veritabili, cutezători sînt

absolviți. O altă viziune asupra familiei și asupra rosturilor ei comunică Ion Marinescu, poreclit Jim. Această viziune se refuză satirei, solicită adeziunea patetică, nimbul sublimului. Cu Jim se inaugurează timpul fecundității în proza lui G. Călinescu. Nu este cel mai strălucit exponent posibil al elanurilor inovatoare. Totuși nu e exclusă presupunerea ca arhitectul vizionar din *Bietul Ioanide* să aibă, la vârsta tinereții, înfățișarea eroului din *Cartea nunții*.

Ce are comun flusturatecul Jim, amator de dansuri moderne, care îl imită pe Rodolfo Valentino, cu astralul Ioanide? La prima vedere distanța este într-adevăr imensă. Zburdalnicul amarez nu dezvăluie nici un fel de obsesii intelectuale. În afara momentelor în care urmărește să uluiască fetele cu cunoștințele asimilate Jim e un spirit eminentemente practic, cu țeluri precise și imediate în viață. Totuși pe țărmul mării presărat cu clădiri albe Jim simte aerul grec antic al Sciției minor. E de părere că aici ar trebui să se înalțe ziduri grecești de piatră, coloane albe, iar oamenii să umble înfășurați în pinze albe. Ca și Ioanide care aspiră spre o Elladă a seninătății, Jim proclamă necesitatea unei civilizații de stincă albă pe margine de apă. În genere entuziasmul tinărului se îndreaptă spre formele urbanisticii moderne. Și în alte împrejurări primul impuls e să judece balzacian ca un arhitect. Văzînd-o pe Dora își închipuie ce decor, ce estetică interioară s-ar potrivi cel mai bine cu aspectul ei. Chiar propria casă și-o va transforma alegînd camere-cuburi cu ferestre ca și cabinele de vapor, cu terase cu bare de metal. Interesul lui Jim pentru simetria urbanistică nu depășește veleitățile unui profan, dar prevestește totuși, în aceste forme primare, machetele vizionarului Ioanide.

Mai sigură e compararea eroilor, din unghiul relațiilor cu mediul înconjurător. Și Jim obișnuiește să claseze oamenii, să facă ierarhizări morale. Are judecăți sigure asu-

pra vicții și nu se îndoiește nici o clipă asupra lor. Ariile pe care le explorează cu privirea sînt însă mult mai limitate decît cele ale arhitectului. Lipsit de timiditate, pătrunde și el în existența altora, cu o curiozitate nedomolită. Prin scotocirea rafturilor scrinului din „casa cu molii“, Jim pregătește investigațiile lui Ioanide (sertarul lui Tudorel, comoda Caty-ei Zănoagă). Cînd descoperă că mătușile o lasă flămîndă pe bătrîna Iaca, tînărul are un gest aprig de revoltă. Caritatea nu îi e însă caracteristică și oricine reușește să-i cîștige bunăvoința dacă își bate joc de apucăturile celor în vîrstă.

Narcisismul arhitectului apare la Jim mediocrizat spre trivial. În fața oglinzii tînărul își umflă bicepsii și coșul pieptului, fandează plastic cu piciorul drept înainte. Își linge părul cu peria noted peste cap și admiră încîntat silueta sa foarte londoneză în noul costum Jim opune putrefacției și inerteiei igiena civilizației. Văzînd casa părăginită și insalubră a mătușilor el își închipuie o clădire cu pereții netezi luminați din colțuri, cu fotolii reconfortante de nichel, cu mobile joase, masive, geometrice, cu dușuri și băi, cu barmani în smoching și o subretă în stilul mobilei, tunsă mărunț, cu fața ovală, în uniformă de satin fin negru și cu ciorapi negri așa de metalici încît mîna să alunece cu gîndul pe ei. Universul lui Jim este cel al confortului. Automobilul e bătut cu familiaritate pe pneuri și e ciupit amical de claxon. Tînărul visează să conducă ultimele tipuri de autoturisme și se vede înfundat în moalele capitonaj, monoclat sub pălăria de fetru gri, manevrînd neglijent volanul, cu o mîna virită pe jumătate într-o mînușă „Nicolat“, urmărind cu privirea fetele. În Jim se află germenii spiritului incendiar al lui Ioanide, dar și germenii mondenității lui Gaittany. În *Cartea nunții* mondenitatea e privită fără antipatie, discreditarea ei se va produce abia după aceea în *Bietul Ioanide* și *Scrinul negru*. În grija pentru descoperirea vocației, pentru perfecționarea profesională, mărginitul și adaptatul

Jim este hotărît la antipodul lui Ioanide. Universul lui de preocupări e dezolant de sărac.

Similitudinea e însă de nelăgăduit pe planul vieții sentimentale. Trinitatea amoroasă din *Bietul Ioanide* și din *Scrinul negru* e prezentată aici în datele fundamentale. Discreta și modesta Medy, cu cozile mari, negre, strîns împletite, cu profil de domniță tinăra zăgrăvită în biserică întruchipează ființa castă, logodnica eternă. Ea va deveni mai tîrziu Erminia (*Bietul Ioanide*), confidenta arhitectului, inviolabilă corporal, sprijin devotat și inocent. În *Scrinul negru* Mini va simboliza dragostea pură, nematerializată, cu o confuzie continuă între reverie și realitate. Dacă în *Cartea nunții* Medy e cea mai puțin conturată dintre prietenele lui Jim și nu-i reține aproape de loc atenția, în ultimul roman Mini guvernează asupra vieții sentimentale a arhitectului.

Dora cea negricioasă, cu trupul zvelt de sportivă o prevestește pe Sultana, adoratoarea focoasă și voluntară a lui Ioanide, cu care acesta se poartă circumspect ca să evite exploziile sentimentale. Capricioasa Cucly (*Scrinul negru*) lipsită de prejudecăți, înflăcărată în pasiunea pentru vîrstnicul ei prieten, marchează etapa finală a tipului athletic — sportiv.

De la Lola, înaltă și placidă, cu ondulozitatea de plop a trupului și clătinaarea lenevoasă a șoldurilor trecerea la Ioana (*Bietul Ioanide*) apare firească. Vaporoasă, distantă, Lola așteaptă adorația. Rîsul ei rezervat, lipsa de angajare în gesturi, conștiința puterii hipnotice, derutează pe orice curtezan. În *Scrinul negru* frumusețea statuară, mîndră de sine, va fi întruchipată de Mihaela, obiect de adorație.

Grafic tipurile feminine sînt dispuse deci altfel :

A) Medy — Erminia — Mini

B) Lola — Ioana — Mihaela

C) Dora — Sultana — Cucly

Chiar mondenul Jim e dominat în impulsurile erotice de criterii estetice. Dezbrăcate, tinărul observă că Dora e un mic Adonis, Lola e o Veneră, Medy o amazoană. Pe Vera pe care o ia de nevastă o înscrie printre madonele lui Botticelli. Mai târziu asemănările cu modelele sculpturii și picturii vor călăuzi decisiv opțiunile amoroase ale arhitectului.

Tactica seducerii este încă elementară în *Cartea nunții*. Tinăr, încrezător în sine, stingaci în disimulări, Jim cunoaște primele insuccese. Dora, purtată în lungi promenade marine, îi mărturisește brusc că iubește pe altcineva. Cu Lola asediul este îndelung. Cu aere de femeie fatală, care atrage și respinge totodată prin glacialitate polară, Lola îl silește pe Jim să învețe arta prefacerii, a insinuării, a făgăduielilor ambigue. Folosind înaintarea prudentă minimă, tinărul e acum atent la reacția partenerii își pregătește pentru orice eventualitate o retragere onorabilă. Mimează patima cîntînd la vioară și apoi, ascultînd ritmul unui tangou, șuieră melodia printre dinți și o conduce pe Lola cu pași lenți și reverențioși prin toată odaia. Înregistrînd semeția frigidă a fetei, Jim recurge la demonstrația orientală, face adînci temenele și-și agită trupul în spirală. Lola remarcă doza de ipocrizie și refuză să creadă că Jim e îndrăgostit de ea : „*Minți... tu ești prea ironic... prea intelectual ca să poți iubi*“.

Eșecul îl tulbură pe tinăr deși el nu investise prea mult în sentimentele afișate. Din vanitate virilă naivă socotea că are un drept seniorial asupra prietenelor sale. I-ar fi plăcut ca el să le respingă iubirea, să explice generos de ce nu se poate angaja. Mai târziu surprizele nu vor mai fi posibile. Ioanide va fi scutit de postura înfrîngerii și nu va ști cum să tempereze zelul amoros al Sultanei sau al Cucly-ei. Rivalul pe care trebuie să-l înfrîngă eroul este cu timpul ceva mai primejdios. La vederea Verei și Silivestru e stăpînit de impulsuri erotice. Numai că sfios, nesigur, profesorul se rezumă la meditații.

solitare, nu e un concurent redutabil. În *Enigma Otiliei*, Titi îi dă tîrcoale iubitei lui Felix, instigat de Stănică și de Aglae. Tembél și fără maniere, el nu poate stîrni decît dezgust. De neînvins în seria competițiilor sentimentale imaginate de G. Călinescu, se arată doar Pascapolopol care, discret, îngăduitor, fără pretenții abuzive o înconjoară cu protecția lui pe suava Otilia. Pomponescu este un adversar prestigios care uzează de o tactică solemn ceremonioasă în tentativele amoroase. Îrezistibil, Ioanide îl surclasează însă de fiecare dată. Elogiind fără rezerve performanțele arhitectului, scriitorul renunță însă la o crudităte a realismului, la obiectivitate. În *Bietul Ioanide*, eroul poate fi încă înlocuit după succesul sentimental. Pomponescu îl urmează ca amant al Ioanei, iar ștersul Demirgian se căsătorește cu Sultana. În *Scrinul negru* toate femeile roiesc în jurul lui, nu se mai pot desprinde.

Chiar și Jim consideră firesc haremul, îi place să fie înconjurat de fete frumoase și toate să-l iubească. Totuși, ca un Ioanide încă tînăr, Jim e obsedat de ideea unicității. El trebuie să aleagă o soție, o singură femeie, tovarășa de viață. Abia ulterior, după ce această obligație sacră ar fi îndeplinită, e posibilă și chiar recomandabilă Aventura. În *Cartea nunții*, eroul n-are încă răgazul să se sustragă îndatoririlor impuse de specie. Cînd ia hotărîrea să se căsătorească cu Vera, el se dăruie total femeii iubite. Altfel n-ar putea fi întemeiată adevărata familie, al cărei model trebuie să fie Jim.

Dacă esteticismul lui Jim apare adesea vulgar în raport cu finețea și perspicacitatea în aprecierea frumosului pe care le evidențiază Ioanide, dacă simțul de adaptabilitate socială și morală funcționează în *Cartea nunții* îngrijorător de lin, tînărul îl precede perfect pe tatăl lui Tudorel în atribuțiile lui virile : bărbatul care își alege soția, fază prealabilă care explică disponibilitățile de mai tîrziu ale arhitectului.

Cînd îl prezintă pe Jim în postura de candidat la căsătorie, G. Călinescu înfățișează deliberat o situație ideală, degajată de orice element particular. Jim nu mai e atunci un Ioanide june, ci prototipul Mirelui. Nunta e descrisă ca o ecuație, ale cărei termeni sînt universal valabili.

Focar care absoarbe toate razele narațiunii, dragostea este în cel dintîi roman al lui G. Călinescu motivul primordial. Niciodată, mai tîrziu, scriitorul nu va mai descrie atît de stăruitor patimile tinereții. Noi stratificări și ierarhizări ale preocupărilor se vor impune în celelalte romane, o dată cu interesul amplu și aprofundat pentru mișcarea societății în întregimea ei.

În *Cartea nunții* amorul apare ca principiu prim al dezvoltării. Studiind tulburările pasiunii, G. Călinescu nu înfățișează momente incidentale, răsuciri cu caracter întimplător. Autorul caută simptomele tipice — iubirea nu e individualizată —, înfățișează procesul, privindu-l din perspectiva speciei, epurat de tot ceea ce nu e pasibil de generalizare.

Prin viziunea ciclică solemnă a dragostei *Cartea nunții* capătă o desfășurare de epopee. Cine e Jim ? cine e Vera ? Din unghiul de observație adoptat răspunsul nu mai are o însemnătate deosebită. Numele lor ar putea fi Bărbatul și Femeia. Intenția autorului a fost, după cum mărturisește, să refacă în epica modernă idila dintre Daphnis și Chloe. Dacă se admite punctul de pornire, atunci schematismul psihologic, absența detaliilor cu funcție de particularizare se justifică tocmai prin năzuința spre universalitate (în programul lui G. Călinescu Jim e un simbol). *Cartea nunții* relatează etapele dragostei dintre Jim și Vera încheiate triumfal prin actul căsătoriei. Reacțiile celor doi protagoniști exemplifică stări sufletești categoriale, definitorii pentru nașterea iubirii conjugale în genere.

Simplomele iubirii. Noaptea, în timp ce pasagerii trenului sforăie și grohăie, o fată serafică adoarme delicat pe umerii lui Jim. Trenul trece printr-un tunel și băiatul profită de întuneric ca s-o sărute. Amintirea rămîne ațîțătoare. Cînd o revede mai tirziu din întimplare Jim îi vorbește indiferent dar cutezător, cu certitudinea că e irezistibil. Deși continuă să pară degajat, întîlnirile îi dau o mulțumire pe care nu încearcă să și-o explice. O conduce cu mașina într-o viteză amețitoare, îi vorbește pe un ton autoritar, îi sugerează vastitatea și temeinicia cunoștințelor sale. La rîndul ei, iubind, fata slăbește, n-aude ce i se vorbește, ochii capătă eclipse violacee. De la contemplații somnolente cade pradă unor vagi reverii urmate de accese de plîns, tremurături, convulsii. Simte fioruri și voluptăți cînd își privește trupul în oglindă. Repetă în gînd scena sărutului și trăiește toate zilele ca într-o așteptare nedefinită. Cînd decizia căsătoriei e luată, întîlnirile se compun din conversații extaziate, din mîngăieri și promisiuni. Bărbatul simte orgoliul ascuns că deșteaptă voluptățile dragostei la o ființă inocentă, dar și milă pentru o făptură care depinde total de el. Chiar nuanțate, stările afective continuă să fie detașate de tot ce e singular, localizat. Stînd alături pe pat iubiții se sărută focos, își pipăie bicepsii, apoi învață atletismul îmbrățișărilor. Clipa îmbrăcării și a dezbrăcării în comun conține mari delicii neștiute înainte. De la izbucniri spontane iubirea trece astfel în etapa inițierilor. Bărbatul trebuie să dezbare femeia de falsele rețineri. („Ceea ce dorea în fundul conștiinței era mai presus de rușine și plăcere, și nu avea să se întîmple decît o singură dată în viață, ca nașterea și moartea.”) Între soți dispăre silnica pudoare. Apoi, instruită de prietene, fata își rafinează stilul erotic: amină îmbrățișările, ceea ce sporește arderea bărbatului. Transfigurată de mirajul comuniumi, iubirea echivalează cu veșnica tinerețe. Soții sînt convinși că nu vor îmbătrîni niciodată, că vor rămîne tineri

fiindcă se iubesc. Pentru Jim Vera este un „arhanghel de candori și lumini” și el se miră că lumea nu se trage înspăimântată de fulgere la o parte, în gest de umilință și adorație. Dragostea cere o cufundare în bucuriile concrete. Orice neliniște metafizică trebuie eliminată. („Dacă am avea urechi și simțuri să auzim mecanica huruitoare a cerurilor, inimile noastre n-ar îngheța de spaimă?”, întreabă Jim.) De altminteri, în viziunea scriitorului, renunțarea la metafizică e o condiție inerentă pentru cunoașterea și savurarea marilor clipe ale existenței. Dedicându-se iubirii, bărbatul și femeia repetă în fond o experiență pe care au trăit-o și părinții lor, se conformează unui rit. Chiar raporturile tinerilor cu mediul înconjurător respectă niște forme convenționale, pe care societatea le-a instituit, transmițând deprinderile de la o generație la alta. Bărbatul se acomodează mai repede, se integrează unei etichete, e volubil și galant cu familia fetei, se poartă cu conștiința răspunderii conjugale. Mirele și mireasa ies acum în oraș (gala de box, barul) și aplică un orar care ține seama de judecata opiniei publice. Lumea observă o transfigurare pe chipurile lor și ocrotește desfășurarea amorului încuviințat. Demonstrând uniformitatea etapelor, G. Călinescu vrea să despartă amorul de mistica sacră. Cartea nunții este o polemică ascunsă cu retorica romantismului. Gesturile de suavitate pot fi supuse radiografiei spre a se scoate la iveală interesul subteran.

Selecția. Alegerea soției în romanul lui G. Călinescu, nu e determinată de pornirile simțurilor sau de accesele de afectivitate. Scutită de obscur și irațional, iubirea conjugală este pentru Jim rezultatul unui calcul logic. Nu un fluid misterios provoacă dragostea ci o statistică minuțioasă a însușirilor și defectelor candidatelor posibile. Soția la care ar recurge cu plăcere Jim ar fi aceea a concursului. Își imaginează o modernizare a mitului lui Paris, de astă dată în costum de baie Iantzen, cu o minge de

tenis în mână, scrutînd pe pretendente. Fantezia e subordonată idealurilor de mondenitate : își închipuie că e un miliardar instulat confortabil într-o mașină luxoasă, cu mîna înmănușată pe volan, colindînd cartierele orașului, cîntărind din ochi femeile, oprind în fața celei cîștigătoare după o severă triere, ca s-o întrebe direct : Vrei să fii soția mea ?

Ca alegerea soției să se desfășoare fără greș e necesară excluderea impulsurilor subiective. Totul depinde de un verdict imparțial bazat pe criterii precise. Cum trebuie să fie soția ? Candidatele se cer apreciate în primul rînd după un cod al frumosului. („*Iubea abstract pe oricine ar fi corespuns satisfăcător simțului său estetic.*“) O altă însușire esențială a soției trebuie să fie aptitudinea ei de a se transforma într-un obiect de proprietate afectivă. („*Simțea nevoia să iubească, să aibă o fată a lui, pe care s-o ocrotească și s-o țină în casa lui, în stăpînirea lui.*“) Jim voia un partener care să se distingă prin credință și devotament. Soția e datoare de aceea să fie docilă, maleabilă, atentă la dorințele bărbatului. Fiorul proprietății derivă din orgoliul stăpînului, dar și din mulțumirea estetică („*Jucăria fină dinaintea lui îi plăcea și-i dădea o satisfacție lăuntrică de proprietar care își privește parcul cu statui.*“). Pînă la urmă Jim e bucuros că Dora și Lola l-au respins fiindcă ele, ca fete independente, ar fi contrazis temperamentul lui dominator. În schimb Vera ascultătoare, modestă, se poate lesne preta la o acțiune de domesticire conjugală. Pentru ca dorința lui de protecție să se manifeste, fata aleasă trebuie să fie ingenuă. În raporturile cu soția, lascivitatea e înlăturată, emoția nouă se înrudește cu aceea a paternității. Bărbatul ocrotește și inițiază. Părerile autorului despre femeia-nevăastă și raporturile din cadrul căsniciei (sclavajul femeii) nu ating altitudinile pe care gîndirea călinesciană le înregistrează în atîtea alte domenii. Soția este o ființă gingașă, neștiutoare „*un manechin fără*

rezistență", pe care soțul-artist îl dirijează în viață după bunul lui plac.

Mobilurile. Întîlnirea dintre Jim și Vera nu e un capriciu al întîmplării. Prin cernere și meditație, bărbatul a optat pentru un exemplar de femeie, care poate îndeplini optim îndatorirea conjugală. Astfel se elimină misterul pasiunii. În sinea lui tînărul știe că întreg ceremonialul are o funcție de ornament, care ascunde chemarea imperioasă elementară. Cuvintele pătimase, gesturile de adorație, îmbrățișările exprimă nevoia de unitate. Jim o inițiază pe Vera : „*Toată neliniștea noastră nu are decît un scop : procreația și fericirea sexuală nu e deplină decît în atingerea finalității sexuale*“. Fiindcă e conștient că un îmbold superior, legi suverane îl conduc spre înfăptuirea unui act biologic al speței, tot avîntul lui patetic se concentrează în cele din urmă înspre găsirea unui pîntece curat. „*Vezi tu aci, în viscerele tale, îi spune Jim Verei, este principiul universal al facerii ! Cită vreme tu vei rodi, universul există.*“ Iubirea presupune deci o profundă recunoștință reciprocă pentru realizarea ipostazei de tată și de mamă. În culmea extazului Vera îi mărturisește : „*Jim, te iubesc, fiindcă tu ești tatăl copilului nostru*“. Cu această frază se încheie *Cartea nunții*.

Spre ideea fecundității converg sensurile romanului. Nici o rațiune nu are iubirea dacă ea nu ascultă de simțul religios al procreației. Cumplită alternativă este secătuirea. Lipsa de fecunditate înseamnă moartea virtuală a generațiilor. Scriitorul închipuie un peisaj sinistru : pămîntul se răcește și se zbîrcește, stelele cad la loc spre nucleeele lor, ca fulgii de cenușă în vatră, scînteile lumii eterice se strîng într-o singură flacără tremurată și chir-cită... Peste toate apasă ghețurile golurilor eterne și un întineric fără margini și fără sfîrșit. Fertilitatea este scopul existenței, susține *Cartea nunții*. Cine nu cunoaște plăcerile și îndatoririle împreunării rămîne într-un stadiu in-

ferior de umanitate, sortit pieirii. Tot ceea ce degajă miasme ale descompunerii în *Cartea nunții* aparține singurătății biologice și sterilității. Căsătoria e un mijloc de eliberare, de evitare a putrezirii. Pretutindeni, în *Cartea nunții* guvernează obsedant ideea unirii fizice între bărbat și femeie. Iubirea conjugală înscamnă o descătușare, începutul unei noi existențe. „*Vera, zise Jim cu voce schimbată — îți dai seama ce clipă mare este asta pentru noi. De acum tu nu mai ai nici părinți, nici frați și copilăria ta s-a sfârșit.*” Toate conversațiile, toate acțiunile romanului gravitează în jurul ideii căsătoriei. Amorul conjugal devine pentru G. Călinescu criteriul emancipării individului. Mătușa Agepsina, domnișoară de aproape 60 de ani, repetă zi de zi, în bezna încăperii, o rugăciune în slova chirilică despre binefacerile dragostei. Om instruit, cu vocația științei, Silvestru întocmește poezii searbede închinatelor amorului, tinjind după un trup de femeie. Sentențiosul domn Emilian declară : „*Numai căsnicia îți conservă forțele și te face capabil de muncă. Eu, dacă nu mă însuram, eram de mult mort.*” Altă dată, tot el, compară însurătoarea cu un sanatoriu care îi asigură o viață liniștită, mîncare rațională, posibilitatea de a se culca devreme și de a nu fi agitat de problema sexuală. Efectul imediat : a crescut în greutate cu 20 kg. La masa dată în cinstea nunții lui Jim toți invitații slăvesc în felul lor instituția căsătoriei. Tanti Ghenca laudă obiceiurile strămoșești cînd părinții decideau asupra viitorului copiilor, dom' Popescu exaltă principiul supremației masculine : „*Temeiul căsniciei este ordinea, ierarhia : cocoșul să cînte și găina s-asculțe.*” Sfioasa Lisandra, urzește în taină gîndul evadării, îi e frică să se destăinuie, dar într-o bună zi lasă odaia ei vraiste și un bilet înfipt în sfeșnic : „*Rămîneți cu bine, surorilor, vreau să intru în rîndul lumii.*”

Dacă nu înfăptuiește imperativul biologic, insul nu mai are prestigiu, e privit cu milă și dispreț. Pe acest fundal, se produce ieșirea lui Jim din casa mătușilor. Căsătoria

echivalează cu o fugă din infern. De aceea romanul lui G. Călinescu o celebrează liric. Conceptul poetic despre iubire se bizuie pe franchețea dezvăluirilor. Tristan și Isolda sînt smulși din vraja liturgică și aduși pe pămînt; privindu-și trupurile goale, trăiesc bucuria actelor pure, elementare, căci înțeleg exact motivele care-i apropie. Fără văluri, iubirea nu pierde nimbul poetic: lirismul invadează cu atît mai cuceritor cu cît e mai concret, mai terestru, mai puțin „ipocrit”. Măreția revelațiilor biologice produce o beatitudine paradisiacă și un ritm al liniștii: „Aerul cădea în jurul lor în straturi de mătase și lina ninsoare de afară li se părea o desfoiere universală de flori de meri și caiși. Timpul clipocea lent, stătător, unduindu-se în rotocoale mari, amețitoare.”

Sînt de acord cu Paul Georgescu că lirismul nu poate constitui o dominantă în proza lui G. Călinescu (*Sensul clasicismului — Viața românească*, nr. 6/1965). În *Enigma Otiliei*, *Bietul Ioanide* sau *Scrinul negru* el este aproape complet distilat în receptacolul narativ. *Cartea nunții* însă e premeditat concepută ca o cîntare a amorului conjugal. Chiar dacă intenția clasicistă e vizibilă (generalitatea stărilor descrise, succesiunea în spiritul unei demonstrații) fraza e încărcată de metafore cu un sens afectiv. Autorul recunoaște că a vrut să compună un roman liric, la modul grec și să separe astfel, prin dezlănțuire, elementul liric care-i e (valabil ori nu) congenital. După ce remarcă pasajele lirice și afirmă că G. Călinescu e un poet ce se ignoră, Pompiliu Constantinescu conchide: „*Schematic, romanul d-lui Călinescu se reduce la un contrast de esență lirică și rezolvat tot printr-un proces liric*”.

Metaforismul este o materializare a stărilor emotive prin care trece eroul. De reacția directă, senzitivă depinde desfășurarea narațiunii în *Cartea nunții*. Părăsind „casa cu molii” Jim are privirea iluminată și rîde de încîntare. Încătușarea fusese receptată tot epidermic, prin stări continue de silă și nerăbdare.

Pretutindeni eroul întâlnește spectrul destrămărilor. Situația de „sechestrat” e văzută ca o scârboasă scufundare în mocirlă. Dintru început, din prima pagină a romanului, autorul își definește eroul în funcție de tentațiile înjositoare. Organic, Jim are repulsia putrezirii. În compartiment, distinge eroziunile, ulcerările negre, lipicioase de pe fotolii. Îl irită mirosul de piei încinse și de unsori. Când descoperă chipul serafic al Verei, între călătorii grosolani, își închipuie grația rafaelită între rituri fierbătoare. Ase-diat de culori și mirosuri, Jim receptează mereu amenințarea dizolvărilor. Insistent revin imagini ale ofilirii. Privind afară, pe fereastră, vede că trenul trece peste linii ruginite, pe lângă cantoane ruinate, mîluri fără ape și tufe încilcite. Între cele două roți își imaginează pietrișul năpădit de bălării și alergarea trenului o aseamănă cu o reptilă rece. În memorie, copilăria se rezumă la porțița oloagă, streșinile carbonizate, pașii mărunți ai șobolanilor. *„Amintirea locului putred în care își petrecuse copilăria nu-i deștepta decît imagini de umiditate : lume tăiate cu un cuțit, în inima galbenă a căroră se zvircolesc două fragmente dintr-o lungă și proaspătă rimă, bureți vineți de ziduri și urechelnite cu zeci de picioare, fugind pe o tencuială friabilă.”* În grădina mătușii Ghenca înflorirea daliilor, cu mijlocul lor feciorelnic, cu inocența lor vegetală, nu poate induce în eroare. Ca și profilul fetei în tren înconjurat de mutrele respingătoare, florile sînt doar un element de contrast.

Prin descrierea decorului locuinței, se insinuează același proces al dezagregării. Mătușile lui Jim stau în două rînduri de case scunde; ca un tren de vagoane declasate, trase pe linii moarte. Hîrdaie verzi cu oleandri se înșiră de-a lungul zidurilor ude, leproase de apa prelinsă prin streșinile ciuruite, în rugina căroră cresc ciubucuri de bu-ruieni. Tabla acoperișurilor e arsă de ploi. Troscotul, pă-pădiile și scaieții grași, albaștri ies printre bolovani, la temelia zidurilor și înăbușe straturile de flori. *„Totul pă-*

*rea un maidan părăsit și un han de mult pustiu, uitat cu
drugi și lacăte la ușă, pradă ierburilor și ploilor.*“ Invazia
naturii, care cangrencază arhitectura, anticipează viitoa-
rele proclamații ale lui Ioanide care vor apăra creația
omului în detrimentul peisajului. În interior „casa cu
molinii“ are tavanul mîncat, ferestrele crăpate, lipite cu hîr-
tie. La lumină fotoliile de lemn lăcuit arată zdrențuite, cu
arcurile dezacordate, picioarele instabile, mobilele au su-
prafetele impulberate și articulațiile greoaie, stricate de
neîntrebuințare. Odaia semiobscură a lui Jim degajă un
aer stătut, mucegos. Jim reconstituie în memorie epocile
defuncte cu ajutorul miresmelor difuze. Altfel decît la
Proust, evocările olfactive la G. Călinescu n-au forță nos-
talgică, sentimentală. Inhalînd felurite mirosuri, eroul din
Cartea nunții reconstituie un imperiu al scîrbei. „Era o
duhoare închisă de cireși mucegăite, de butoi bălțuit, de
salpetru amestecat cu bale de melc fără casă, de lemnărie
putredă, de șoareci, de gîndaci striviți, de stofe alterate.“
Putrezirea este și un efect al depozitărilor inutilizabile.
Adierile muzeale din „casa cu molii“ indică diversitatea
colecțiilor adăpostite prin unghere. În sertarele scrinului
Jim descoperă rufărie nefolosită, cutii cu jeuri și cu dan-
telă neagră, pene de struț, nasturi mari de os îngălbenit,
mănuși de dantelă fără degete. Dulapurile sînt pline de
mantale de stofă deasă, croite în chip de clopot, corsaje
de tafta, manșoane de astrahan. Grămezi de tingiri și
tablale de aramă sînt dosite în lăzi și cufere sau vîrîte pe
sub paturi. Sînt ascunse acolo și cuțite, furculițe mici cu
coadă de lemn sau de os, farfurii de piatră groasă, pahare
cu diferite forme de recipiente. Cămările conțin brînzeturi,
fripturi, cozonaci, borcane de miere și dulceată. Paragina
s-a întins necruțătoare. Dacă hainele demodate trec prin-
tr-un proces de carbonizare lentă, obiectele de metal rugini-
te prind cocleli verzi, iar alimentele se osifică și se
pietrifică. În jurul lui Jim universul vestejește cuprins de
o somnolență bolnavă.

Cît timp se simte ferecat, Jim nu percepe lumea decît ca o imensă epavă. Chiar și la mare, tărîm al evaziunilor solare Jim pășește alături de Dora peste grămezi mari de buruieni acvatice negre care murdăresc plaja, simte mirosul fetid de peste putred, e enervat de biziitul muștelor deasupra gunoaielor marine. Contemplînd relicvele antedeluviene, sentimentul năruirii îl cuprinde tiranic. Jim nu poate scăpa de viziunile viscoase. Chiar într-o femeie masivă, cu forme plastice, ghicea putrezirile fetide din alambicul răsucit al intestinelor și emanațiile urice ale epidermei. Cînd vrea să-și închipuie amorul ilicit al mătușilor, vede trupuri învințite și pergamentoase, cu încheieturile oaselor bulbucate, cu cărnurile căzute, cu pîntecele umflat asemenea unei tumori. În casa mătușilor Jim are sentimentul că se contaminează, că trupul i se va acoperi de bube, că încet, încet, se va scurge din el pofta de viață.

Unei lumi închise în circuitul ei sufocant, tinărul îi opune ispita mișcării. Independența spre care năzuie nu e posibilă decît prin evadare. Pentru Ov. S. Crohmălniceanu *Cartea nunții* e o proiectare semifantastică a psihologiilor pe fondul unor mari simboluri biologice : „*Casa cu moli*» închipuie zecile de învelișuri protectoare ale săminței, cu plusul, cu coaja lor, intrate într-un fel de scorojire treptată, de uscare și zgîrcire agonică, atunci cînd elementul germinativ nu mai are nevoie de ocrotire și se pregătește să plece spre a-și îndeplini menirea“ (*Curs de istorie a literaturii române între cele două războaie mondiale*).

Adevărata emancipare înseamnă deci părăsirea mătușilor, căsătoria și întemeierea unei alte familii. Jim e convins că nu poate atinge demnitatea virilă, umană, decît devenind el însuși tată. A fi fecund biologic înseamnă a-ți îndeplini rolul pe pămînt. Peste tot e implicat sentimentul patern. Cînd o privește pe Vera serafică în tren Jim nu simte o iritare voluptuoasă ci o neînțeleasă nevoie de a proteja și mîngîia. E preocupat să-i creeze un culcuș

sigur, s-o ferească de grosolăniile celorlalți pasageri. Și mai târziu, în faza iubirii conjugale, atribuțiile de soț nu pot fi despărțite, cum am văzut, de cele de părinte și protector. Până și pentru bietul Silvestru, trezit pentru întâia oară la viața erotică, emoțiile virile sint combinate cu duioșii paterne. A nu fi tată determină în Silvestru conștiința inferiorității. Tatăl cu menire simbolică se află în centrul atenției în *Cartea nunții*. În schimb, mama nu se bucură de nici un credit. Pe însăși mama lui, Jim o numește tanti și o asimilează pe deplin mătușilor, ceea ce e cel puțin o discreditare. Tot timpul, fiul o privește cu o milă ascunsă amestecată cu o satisfacție a răzbunării. Jim este acela care înregistrează detaliile minimalizatoare: după o absență mai lungă băiatul vede că trupul scurt și bombat s-a împușinat, că e mai accentuată cărunțea părului, și că zbircirea unui colț de buză vesteste senilitatea. Îmbrățișat de mama lui, Jim are senzația că „se lasă udă de saliva gurii pe amindoi obraji”. Nu poate suferi efuziunile materne și din tanti Magdalena reține în amintire fața plângărească și sfîrcul vinăt al nasului pe care ea și-l freacă cu un deget. Plinsul mamei îl aseamănă cu văitatul de găină care a ouat de curînd. Sincerele și naivele întrebări prin care tanti Magdalena își exprimă îngrijorarea pentru soarta fiului (departe de dînsa, ea crede că e amenințat continuu de frig și foamcă), primesc răspunsuri dure, usturătoare. Jim refuză imixtiunea. Cînd se căsătorește, îi comunică vestea mamei cu mare întîrziere: „Te informez numai ca să fii în curent cu starea mea civilă, să nu cumva să uit”. E posibil ca între femeile aspre sentimentul filial să se fi tocit. Batjocura la adresa mătușilor e generalizată la Jim. Totuși nu ni se dau mai multe explicații care să justifice pornirea violentă a fiului. Decalajul intelectual vizibil nu poate anula total legăturile de sînge. Jim se poartă ca și cum nu s-ar supune unei autorități materne și ar fi enervat că una din mătuși a căpătat reputația oficială de mamă. Și, oricum, mătu-

șile sînt necăsătorite, resping ideea sexualității, nu pot deveni mame autentice. Nu numai Jim e lipsit de simț filial. Nici mai tîrziu G. Călinescu nu va descrie relații adevărate, tulburătoare între fiu și mamă. Despre antecedentele biografice ale lui Ioanide nu știm nimic. Felix și Otilia sînt orfani. Lui Felix mama i-a murit cînd el era la școala primară și sentimentul „întrerupt la o vîrstă nepăsătoare“, pierdut, nu mai putea fi reconstruit în amintire. Micul Filip e înconjurat de răsfățul Caty-ei Zănoagă, dar îndrumările ei de viață sînt stupide și ineficace. Apoi Hangerloaica preia prerogativele materne, dar pedagogia ei e anacronică, nerealistă, văduvită de orice sentiment real. G. Călinescu nu poate imagina așadar personaje ca Hecuba sau Andromaca. Lipsa mamei explică poate o glacializare a prozei sale.

Ideea paternității guvernează lumea călinesciană. Numai că edificiul artistic al scriitorului e clădit pe o contradicție. În romane circulă tutori și protectori (de la mătușile lui Jim, moș Costache, pînă la clanul Hangerloaicăi), dar nu părinți veritabili. Ceea ce justifică și voința eroilor activi călinescieni de a se elibera din falsa tutelă, de a deveni independenți. *Cartea nunții* se încheie cu consemnarea primelor semne de existență a copilului în pîntecele Verei. Jim încă n-are timpul să se manifeste în postura de tată. Despre căsătoria lui Felix și despre familia sa sîntem înștiințați în cîteva rînduri din epilogul romanului *Enigma Otiliei*. Numai pe Ioanide îl cunoaștem ca un *pater familias*. Se poate constata însă că raporturile dintre arhitect și fiul său seamănă cu cele dintre un profesor și elevul favorit. La moartea fiicei sale, Pica, Ioanide face comentarii de spectator nemulțumit că reprezentăția are un final ratat. Experiența paternității a dat greș nu numai din pricina împrejurărilor exterioare. Descrișă, ea nu are un conținut uman, profund, e undeva lipsită de autenticitate. Aspirația spre paternitate cît și regretul (după moartea copiilor) sînt incontestabile. Con-

cretizarea aspirației (relațiile dintre Ioanide și Tudorel, Pica) nu beneficiază însă de o tensiune omenească deosebită. Pictor strălucit al diformității sentimentelor, al automatismului expurgat de omenesc, G. Călinescu e mai puțin sigur pe sine în descrierea umanului veritabil, neatacat de rugină.

Despărțindu-se de o lume a Sodomei și Gomorei, Jim n-are nici o tresărire și nu întoarce capul ca nevasta lui Loth prefăcută în stană de piatră. Teafăr și senin, întâmpină noile probe ale vieții. Deocamdată, toate forțele sale sufletești se investesc în dragoste pentru zămislirea propriei familii. Imn al amorului conjugal, *Cartea nunții* are o perspectivă unidimensională asupra vieții, perspectivă pe care o vor împlini și îmbogați romanele următoare.

Uritul și frumosul

Tot ceea ce aparține mătușilor stârnește deci în Jim repulsia. În jurul lui se adună comorile neproductive — obiectele depozitate —, care degajă miasme ale putrefacției. Încercările de a-l reține pe tînăr în plasa umilitoare („casa cu molii“) sînt descrise sub aspectul lor fioros și ridicol. Dintre eroii călinescieni Jim e singurul pentru care reacțiile direct senzitive rămîn precumpănitoare. Cît timp se află sub tutela mătușilor el trăiește organic teroarea vestejirii. Oriunde, simțurile lui receptează numai semnale ale ofilirilor, asediul uritului. Eliberat, prin căsătorie, tînărul se vindecă de „greață“ și se abandonează stărilor de euforie. Funcția primordială a porniilor afective (atracție, respingere) explică în bună măsură tonul metaforic al narațiunii.

Cu *Enigma Otiliei* zăgrăvirea acestor faze se obiectivează, dispare impulsul revoltei minioase și cel al efuziunii lirice. Portretele „temnicerilor“ primesc însă trăsături mai accentuat patologice. Se înclină vizibil panta de la normal spre anormal. În familia Tulcea abundă simpto-

mele de demență și idiotizare. Manifestările de dereglare psihică sînt înregistrate neutral, scriitorul înfrîncează caracteristicile vitriolante, menține precizia și crudităea prozei realiste obiective.

Cartea nunții tratează tema ieșirii de sub tutelă în datele ei elementare. Adevărata maturitate nu e posibilă cum s-a dovedit decît odată cu sfărîmarea lanțului înjositor. Însurîndu-se, bărbatul îndeplinește o îndatorire biologică sacră și intră în circuitul vital al speciei. Dacă refuză această menire și se complăce în postura dezonorantă de tolerat, îl pîndeste în mod fatal catastrofa. Sterilitatea biologică duce la dezintegrare (cazul profesorului Silvestru). Nu există decît o singură posibilitate de resurecție : efortul de a cuceri iubirea conjugală. *Cartea nunții* este un elogiu necondiționat adus comuniunii dintre bărbat și femeie. Nici o umbră nu întunecă tabloul paradisiac. Dar romanul se încheie odată cu consemnarea nunții lui Jim cu Vera. Dintr-un alt unghi de vedere sînt privite întîmplările în *Enigma Otiliei*. Aici căsătoria poate fi și o sursă de tranzații ilicite : pentru avocatul Stănică Rațiu, intrigile matrimoniale înseamnă o rațiune a existenței.

Ieș acum la iveală mobiluri de ordin social-istoric în perfectarea și conservarea amorului conjugal. *Enigma Otiliei* condamnă ipocrizia căsniciei burgheze. Însăși hotărîrea lui Felix, personaj-cheie în roman, de a părăsi condiția de „protejat“ nu mai seamănă cu inițiativa semînă, sfidătoare a lui Jim. Tînărul medicinist observă lipsa de trăinicie a familiilor din jur măcinată de pofta acaparărilor și deslușește treptat rolul agenților patogeni de felul lui Stănică Rațiu. „Înstrăinarea“ e mai acută decît în *Cartea nunții*. Între el și grupul Aglae-Stănică care vor să înhațe moștenirea nu se poate stabili nici o comunicare. Lui Felix chiar reacțiile fostei iubite i se par un ferment al nedumeririlor și șovăielilor. El nu înțelege capriciile Otiliei, trecerile bruște de la o stare la alta, preferința pentru bătrînul Pascalopol. Iubirea a încetat

să fie un sentiment unitar, lin, netulburat. Altfel decît Jim, Felix are vocația muncii serioase și aplicate. Succesul lui profesional e periclitat de toanele Otiliei și într-o măsură mai mare de enigma comportării ei. Analizînd strălucit romanul *Prințesa de Clèves*, Camus dezvoltă ideea scriitoarei că pasiunea, cu devastările ei, atrag ființa umană într-o primejdie (clasicismul proclamă ordinea, filtrarea marilor dezlănțuiri). Mirajul iubirii nu mai funcționează în cel de al doilea roman călinescian. Nici Otilia nu mai crede că măritișul presupune dragostea absolută. Se ivește în primul rînd o incertitudine materială: fata depinde de tutorele ei (moș Costache) care arată o incapacitate maladivă de a o ocroti. Apoi Otilia e conștientă de fragilitatea ei, de inconstanța sentimentelor, de neputința de a suporta o prezență abuzivă, de nevoia de tandrețe. De aci ezitarea între Felix și Pascalopol. În *Enigma Otiliei*, nunta nu mai este soluția minuitoare, miracolul. Atît bărbatul cît și femeia se gîndesc cu multe precauțiuni la întemeierea noii familii. De astă dată iubirea cunoaște conurile ei de întuneric, motivele de decepție.

Cît privește romanele *Bietul Ioanide* și *Scrinul negru* aici tema căsniciei nu mai umple nici pe departe orizontul preocupărilor. Elvira, soția, este un element de stabilitate în traiul arhitectului. Cum n-are nici o îndoială asupra solidității căminului, Ioanide se dedică proiectelor cutezătoare și angajează chiar alte legături sentimentale temporare.

În acțiunea de desacralizare a amorului, *Aventura* intervine ca un element dinamitard. Atitudinea în fața tentației amoroase se modifică de la o carte la alta. Prefigurare a lui Ioanide Jim vrea să le cucerească pe Dora și Lola, prietenele sale, dar scopul său final este căsătoria. El le judecă drept niște posibile soții. După ce îi mărturisește Verei dragostea lui, Jim se purifică, nu mai cunoaște altă dorință decît fericirea căminului. Zguduit de

elanurile sentimentului, deziluzionat de oscilațiile Otiliei, Felix se lecuiește treptat de romantism. Vizitele la Georgeta, femeie de moravuri ușoare, care sînt la început urmate de remușcări ajung apoi să fie considerate un suport necesar pentru păstrarea unui echilibru. Sentimentul nu suferă însă nici o diminuare. Lui Ioanide aventura îi este necesară pentru întreținerea orgoliului viril și pentru favorizarea unui climat de creație. Arhitectul e sincer în exaltările amoroase, dar nu poate conferi durată pasiunilor. Aventura se subsumează în cele din urmă ca și celelalte extravaganțe ale artistului, ritmului ordonat, metodic. E limpede că, mult mai temerar în escapadele sentimentale și mult mai disponibil, Ioanide nu acordă totuși aventurii un conținut sufletesc mai profund. Iubirile nu sînt răscolitoare, ele nu pot schimba coordonatele fundamentale ale vieții, deoarece nu implică o participare totală. În esență, Ioanide rămîne fidel soției. Odată stinsă fervoarea primelor luni descrise în *Cartea nunții*, Vera — Elvira deține mai departe, în celelalte cărți, rolul unui partener devotat și docil, care veghează acum asupra liniștii creatorului.

Amorul suferă o ultimă demistificare în *Scrinul negru* cînd se convertește într-un motor al arivismului. Pe lângă spiritul dîrz și rece în afaceri, parvenita Caty Zănoagă, vădește o artă a seducției, care facilitează îmbogățirea rapidă. De la *Cartea nunții* încoea proza lui G. Călinescu se caracterizează prin treptată dezerotizare. Primul roman era un cînt al atleticelor îmbrățișări și săruturi, al împreunării fizice. Misterul biologic se dezlega cu franchețe, dar și cu o mulțumire păgînă. Ulterior iubirea se spiritualizează, fără ca aspectul pasional fizic să dispară în întregime. Mult mai estompată e obsesia cărnii în *Enigma Otiliei*, roman care polemizează totuși cu conceptul de sublimare romantică. Să nu uităm că o doză de senzualitate e implicată mereu în opțiunile amoroase ale lui Ioanide și interesul pentru frumosul feminin con-

tinuă să fie un criteriu de verificare a sănătății virile. Fiul său, Tudorel, frigid (scena călătoriei din tren în *Bietul Ioanide*) — iată un indiciu al rătăcirii, nu lipsit de semnificație dacă aflăm ideile subversive ale tânărului.

Enigma Otiliei, și, mai pronunțat, *Bietul Ioanide* sau *Scrinul negru* sînt romane de *totalitate* care tind către fresca epocii. Amorul este o parte componentă dar subordonată întregului cadru social-istoric. Pe scriitor îl interesează chiar cu precădere alte țeluri ale ambițiilor : averea, privilegiile, cariera, funcțiile de prestanță intelectuală. Odată îmbrățișată pânorama vieții sociale, dragostea nu mai apare, ca în *Cartea nunții*, o realitate unică, supremă, exclusivistă. Dintr-un simbol al exaltărilor (mărturisirile lui Jim și ale Verei) amorul ajunge un obiect al cercetării reci, chiar ironice.

Romantismul decurge din construcția antitetică. Pentru *Cartea nunții* opoziția fundamentală este de ordin biologic, elementar : fecunditate și sterilitate. Personajele se împart în două mari categorii : cei apti pentru iubire și procreație și cei hărăziți singurătății sterpe. Putința de a fi tată îi asigură eroului o justificare a existenței. Cine nu se arată la înălțimea misiunii biologice dictată de specie e sortit tulburărilor patologice, vegetării sau sinuciderii. Estetica lui G. Călinescu e netă : ceea ce se poate prolifera aparține sferei frumosului, ceea ce rămîne deșert aparține uritului. Mai târziu, aceeași antinomie e transferată pe planul activității creatoare. În *Bietul Ioanide* și *Scrinul negru* circulă numeroase tipuri de ratați. Instruiți, dotați cu intuiții pătrunzătoare în sfera lor de preocupări, amicii lui Saferian sînt refractari muncii serioase, independente. Indolența, ispita bizantinismului, convingerea că prin cultură se subînțelege o înmagazinare neroditoare de cunoștințe — explică seceta lor spirituală. Renunțarea la creație înseamnă renunțarea la intelectualitate și, în ultimă instanță, detracarea fondului uman.

Nu reușește să se smulgă din tiparele uniformității decît Ioanide, veșnic explorator și temerar. Machetele noilor artere ale orașului, pe care arhitectul le poartă cu sine, îl separă flagrant de mediul lenevicii balcanice. În viziunea autorului, Ioanide trebuia să contopească principiul fertilității biologice cu cel al fertilității spirituale. Dacă Jim se află în căutarea propriei identități și condiția succesului e căsătoria, Ioanide socoate criteriul afirmării umane mult mai complex, și aspiră spre o plenitudine a forțelor. Însă experiența paternității eșuează. Acceptînd sacrificiul lui Isac pentru Dumnezeu al artei, noul Abraham constată uimit că nici un inger nu oprește mîna ucigașă. Spulberarea acestei fericiri va marca definitiv viața arhitectului, care va căuta, cu amară nostalgie, o compensație în efortul creator.

Magistral prezintă scriitorul polul contrar, automatismul secătuirii prin golirea de uman la tipurile (Silivestru etc.) care nu pot scăpa de destinul sterilității. Între fecunzi și sterpi se plasează impostorii. Mimarea efortului creator este o însușire a intrusului de la cel fanfaron (dom' Popescu, Stănică Rațiu) pînă la cel îndărătnic și demoniac (profesorul Gonzalv Ionescu care vinează o catedră), sau abil, fermecător, frenetic (Cuty Zănoagă). Mai puțin răbdător, neezitînd în fața riscului și nici în fața asasinatului, Gavrilcea (*Bietul Ioanide*) ilustrează impostura criminală, odioasă. „Uzurpatorii“ de soiul lui Gavrilcea și Tudorel înșeală prin energia și simțul lor practic. Ineficacitatea de fond e rezultatul absenței unui ideal moral.

Relația între forța reală și cea simulată este edificatoare pentru G. Călinescu. Tipurile cu o identitate împrumutată trezesc frecvent curiozitatea romancierului, care e dornic să dezvăluie resorturile puterii lor.

Intruși sînt și falșii părinți : mătușile lui Jim (*Cartea nunții*), Aglae, Costache (*Enigma Otiliei*), Hangerlioanca (*Scrinul negru*). Pedagogi, ei propovăduiesc metode de educație anacronice, imbecile. Cine se supune principiilor

enunțate pierde orice șansă de valorificare (amintirile copilăriei lui Jim, dezorientarea micului Filip în *Scrinul negru*). Protectori, ei se manifestă extrem de vulnerabili, nu pot apăra efectiv pe nimeni. Otilia nu mai pune nici o bază pe făgăduielile lui moș Costache. Jim zâmbește ironic când ascultă sfaturile mătușilor. În lipsa adevăraților părinți, tinerii trebuie să depună ei singuri o efortare ca să se emancipeze.

Dacă tutorii se erijează cu tupeu în funcția de tată, preinșii creatori încearcă să pară artiști veritabili (mimetismul fecundității biologice și mimetismul fecundității spirituale). Autoritar și ceremonios, ministeriabilul Pomponescu (*Bietul Ioanide*) cochetează cu mitul creației și așteaptă laude pentru concepția arhitectonică originală aproape inexistentă. O simulare cu efecte bolnăvicioase este și mania de colecționar. Am văzut motivele depozitărilor în „casa cu molii”. Stringînd obiecte de artă sau pietre prețioase, erudiții Suflețel și Hagienus își închipuie că ating un ideal al permanenței. În afara creației autentice, personale (reală fertilitate !), nimic trainic nu se poate însă menține. Din pricina trîndăviei, veleitățile constructive sînt dirijate spre achiziții și depuneri care accentuează doar paroxistic oarba avarităie. Principiul stagnării clădit pe acumulare infructuoasă se opune principiului energiei creatoare.

Nici o concesie nu face G. Călinescu îndemînării imitatorului. Minciuna e pedepsită prin exuberanța comicului și e transpusă pe un ecran măritor. Farsa sau grotescul au o funcție de descalificare. Subteran, autorul vrea să discrediteze mijloacele de fascinație ale imposturii, resursele hipnotice (vehemența autoelogierii — dom' Popescu, retorismul — Stănică, fervoarea sensuală — Caty Zănoagă, calmul nepăsării — Gavrilcea etc.). Mistificarea e scoasă în vileag, fiindcă dintr-o dată descoperim vidul lăuntric.

Înrituirea reală, activă depinde de exemplul eficienței (iubire, creație). Numai fecunditatea poate produce fericirea. Dacă puțini scriitori s-au încumetat să descrie fericirea, un pasionat al ei, cum notează Thibaudet, a fost Stendhal.

Romane ale fericirii în proza lui G. Călinescu sînt *Cartea nunții* și *Scrinul negru* (pe o anume porțiune). Între ele, *Enigma Otiliei* și *Bietul Ioanide* descriu experiențe ale ratării : prin năruirea unor iluzii eroul cîștigă luciditatea. *Cartea nunții* proclamă o stare a fericirii primară, percepută mai mult cu simțurile, limitată la sfera biologică. *Scrinul negru* se înscrie pe curba de sus a spiralei : entuziasmul lui Ioanide e nutrit de conștiința participării la construcție a creatorului de geniu. *Scrinul negru* zugrăvește totodată crepusculul unei lumi care a pierdut hilar orice însușire pozitivă. Aici lipsa de rodnicie biologică și spirituală apare ca o sancțiune a istoriei.

Diagrama jocului

Cine vrea să ridă se instalează în acel loc unde poate să observe mersul poticnit, nepotrivirile, grimasele. Dacă e unanim acceptată ideea că G. Călinescu descrie evenimente sobru, reținut, neutral, angrenajul artei sale narrative nu poate fi demontat în întregime fără recunoașterea simultană a înclinației spre joc, spre spectacolul vesel. Viziunea comică e primordială. Orice observație trebuie să pornească de la constatarea că voința de caricare la G. Călinescu nu cunoaște stavile. „Am mare poftă de pitreșere“, îi scria Caragiale lui Zarifopol, și în diverse variante mărturisirea revine în corespondența celor doi prieteni. Din aceeași familie de spirite, G. Călinescu caută sub învelișul oarecare al priveliștilor resortul farsei. Realismul fundamental se mulează după cerințele comicului. Farsa de tip caragialean are aici o desfășurare inedită, treptele metamorfozei ei urcă pînă la autodispariție prin

atingerea unui stadiu de gravitate, cum demonstrează evoluția prozei călinesciene.

E evident, de la început, că ocazia de a juca o festă cuiva nu e niciodată pierdută de eroii care populcăză *Cartea nunții*. Când profesorul Ostrogotu intră în clasă din toate părțile se aud urlete, chiote, miorlăituri, gemete. Ca să-i învețe pe elevi gama muzicală profesorul le apucă mîna dreaptă și o poartă larg spre apus și răsărit, nadir și zenit, bătînd zgomotos măsura. La împotriuirea rebelă a clasei, Ostrogotu privește deasupra ochelarilor, își soarbe amîndouă buzele ca moșii fără dinți și apoi execută demonstrativ vocal și instrumental nota recalitrantă. În timp ce orga grohăie profund, desmățul fluierăturilor nu mai are margini. Enervat de obrăznicia unui elev, Ostrogotu îl urmărește și cursa continuă peste bănci, prin coridoarele școlii.

În primul roman al lui G. Călinescu elementul buf cotropitor se difuzează direct, fără nuanțe și amortizări (conflictul Ostrogotu—Bobby sau reconstituirea galei de box). Pînă la *Scrinul negru*, farsa, vizibilă în toate fracțiunile narațiunii — un fel de numitor comun — trece printr-un filtru al rafinărilor. Nu e vorba numai de eliminarea formelor prea apăsate ale ridicolului și de suplețea intelectuală cu care sînt comentate acum sindromele complexe ale amicilor lui Ioanide. Chiar manifestările jocului în realitatea zugrăvită apar din ce în ce mai pregnant ca o consecință a modificărilor psihologiei, condiționate de ambianța social-istorică.

Sustrasă din actualitate, refugiată într-un imobilism nătîng, lumea comică a lui G. Călinescu (mătușile lui Jim, cercul Aglaei, clanul Hangerliu) se prezintă decorativ, protocolar, permanent previzibil. Cum mișcările se încadrează într-un mecanism păpușeresc dictat de uzanțe, ele nu mai au zvicnirea vie, irepetabilă, singulară. În relația dintre automatism și spontaneitate (definitorie pentru natura farsei), automatismul are un avans considerabil.

Dispare impulsul individual al angajării în prezent și ceremonialul contactului cu realitatea pare de aceea un joc al oamenilor mari, readuși într-o stare de infantilism. În pictura regresiei se distinge perspicacitatea caracterologică și sociologică a lui G. Călinescu. Convinși-că nimic nu s-a schimbat, că factorii care favorizau un anumit mod de viață continuă să acționeze (cu toate că pentru orice minte normală raporturile dintre oameni se află într-o radicală prefacere) aristocrații din *Scrinul negru* — derivate exacerbate ale mătușilor lui Jim — se complac într-o confuzie de planuri. Farsa indică gradul de deformare prin ieșirea din actualitate. Kătăcirea foștilor boieri, echi-vocul comic nu derivă din candoare ci din opacitate stupidă.

Vîrtejul existențelor — un dans de umbre și lumini, de linii și culori, — îi dă privitorului senzația că asistă la o reprezentatie. Nu scriitorul intervine arbitrar și corijează raporturile firești ca să obțină un decor de artificialitate (față de spontaneitatea vieții). Însăși lumea descrisă a aderat la o înfățișare convențional-teatrală, o formă inconștientă de joc, un joc al decrepitudinii.

Esența comicului jovial rezidă în formula de spectacol. Personajele se ivesc în lumina unei rampe imaginare și declamă un rol prestabilit. Cel care participă la jocul scenic e convins că întreprinde o acțiune serioasă, plină de demnitate și de aceea reprezentatia e de o teatralitate hilară. Cine alimentează, așadar, umorul jovial. Întii de toate conformația eroului comic, înfățișat după reîn-torcerea lui în puerilitate.

Tipul de farsă pe care îl cultivă G. Călinescu este cel al înțepenirii. În toate romanele autorul examinează cu precădere forme de inerție, organisme sociale în stagnare. Repetiția e un indiciu că undeva s-a ajuns la o încremenire, și că nimic nu mai poate întrerupe uniformitatea. Situațiile alese permit tocmai să se remarce cit de mult s-a extins mecanica rigidă acoperind orice tresărire de

originalitate. Intemeiată pe ideea închistării biologice, familia este încă din *Cartea nunții* un teren de colectare a normelor și deprinderilor aberante. Pentru eroul energic, activ călinescian „casa cu molii“ rămîne un tablou hazliu. Comedia așezării la masă a mătușilor se reeditează de treizeci de ani. Se deslușesc mai întii trosnete infundate, propozițiuni frînte, izbucniri de minie. Cînd glasurile se ridică la o altitudine mai sonoră în odăile mucegăite, întunecoase, încep și pisicile să miorlăie. La masă mătușile vin gătite și se așază cu un aer solemn, gata parcă să participe la o oficiere. După aceea se mai aude doar clipoceala tacîmurilor, zgomotul de sorbire și hiriitul pendulei.

Lui G. Călinescu îi plac momentele ceremonios-solemne ale existenței, în care inerția de castă se exprimă deplin. Nașterea, nunta, moartea sînt zugrăvite în aspectul lor fastuos rigid în care banalul capătă neașteptat grandoare și fondul tulburător e descalificat prin pompa caraghioasă. La căsătoria lui Jim mătușile sosesc în costumele lor pes-trițe care aparțin unor mode diferite și aduc daruri fisticții scoase din lăzile cu vechituri depozitate în casă. Convoiul nupțial stîrnește ilaritate. În față defilează dom' Popescu cu melonul pe o ureche, cu un iatagan înfipt într-un buzunar, cu pistoale la sîn. Îl urmează la un metru distanță tanti Mali care duce două clopote. Celelalte mătuși vin două cîte două și în ariergarda cortegiului, sumbru și delirant pășește profesorul Silivestru. Ridicolul decurge din anacronic, din separarea de realitate, din iluzia conservării atemporale.

Mai mult decît nunta, moartea e un prilej de reuniune publică a clanului. Mătușile lui Jim cunosc exact programul de praznic și nu se abat de la el niciodată. Experta principală este tanti Mali, colivăreasa, prezentă întotdeauna la îngropăciuni. Nici în fața cumplitului eveniment mătușile nu au o reținere : la patul decedatului (Silivestru) ele povestesc pe rînd, pe principiul *Decameronului*, isprăvi de amor. Morții abundă în proza lui G. Călinescu, heca-

lomba se mărește cu fiecare roman. Dinadins autorul revine asupra momentelor funerare în genere capabile să clatine nepăsarea voios solemnă. Teatralitatea existenței este însă atât de accentuată încît și decesul devine un obiect de farsă, se integrează în joc. Fîinte mumificate, atât mătușile lui Jim, cît și însoțitoarele Hangerliaoicăi la procesiunea din *Scrinul negru* au atins un stadiu de impasibilitate, nu mai pot fi surprinse de întîmplări, sînt imune în fața tragicului. De aceea fiorul catastrofei nu mai poate fi recepționat. G. Călinescu duce demonstrația pînă la punctele-limită, ocupîndu-se ca un clinician de stările agonice, de clipa sucombării, de moartea înscenată (Hangerliaoica la mînăstire), de autopsia și disecția cadavrelor și chiar de reîncarnarea lor istorisită în memoriul halucinant al lui Hagienus. De bună seamă că autorul *Bietului Ioanide* nu e de acord cu La Rochefoucauld care spunea: „Moartea, ca și soarele, nu poate fi privită în față“.

Printre invitați, de mormintul proaspăt deschis, se apropie un personaj îmbrăcat în haine negre. După bonețică și aerul pios, ai crede că este tanti Mali, colivărcasa. Eroare! Pentru o clipă vălul este dat deoparte și un surîs de complicitate avertizează publicul că în convoiul funebru s-a strecurat un intrus. Imediat după aceea, readoptînd spiritul reculegerii, omul îndoliat indeplinește sînguincios atribuțiile de cioclu. Cine este el? L-am identificat, firește. E însuși autorul. Observator infatigabil, atent la reacțiile celor din jur, G. Călinescu duce jocul cu moartea fără să clipească.

Într-o lume a eroziunilor, a descompunerii, moartea e un sfîrșit iminent. Sînt personaje care bănuiesc vag amenințarea, și de la *Cartea nunții* pînă la *Scrinul negru* se angajează într-un colocviu cu providența cu scopul de a tergiversa deznodămîntul. Mesagerii viitorului dețin un rol privilegiat. Cine din cercul mătușilor lui Jim, Aglaei, Hangerliaoicăi sau Caty-ei Zănoagă nu recurge la ghici-

tori și prezicători? Prestigiul superstițiilor e o dovadă a derutei. Nici dialogul cu destinul nu iese însă din orbita burlescului. Vecinătatea morții e departe de a fi un prilej de dramă. Prin încâlcirea semnelor și cumplitele prorociri, intrăm doar într-o nouă ipostază a jocului, jocul drăcesc. Deși e periclitată chiar viața lor, personajele participă la acest joc cu frenezie. Iese la suprafață și ascunsă aspirație a autorului de a minui „machiavelic” existențele, de a le conduce spre un final implacabil. Dacă vrem, putem lesne întocmi un tabel cu toate tipurile de superstiții incluse în romanele lui G. Călinescu. Dintru început în „casa cu molii” Baba Chiva scoate din buzunar o hîrtiuță galbenă, o planetă de tinăr, pe care i-o strecoară lui Jim. Astfel tinărul află că are dușmani de care trebuie să se ferească prin modestie, că va trăi 150 de ani și că va lua pe fata Lenuța. Tanti Magdalina îi dă în cărți : „*Ai să primești o veste pe drum de seară de la un crai de ghindă. Parcă-ți cade în așternut. Ți-e inima îndoită de niște vorbe de la o damă de verde. Ai să ai bani.*” În casa mătușilor lui Jim, în fiecare scară ceștile de cafea zac răsturnate în farfurioare. Cu nepăsare se așteaptă uscarea drojdiei, fiecare savurează de dinainte clipa cînd vor fi consultate căile complicate ale destinului. Cea mai pasionată e tanti Lisandra care caută dezlegarea tainelor nu numai în cărți ci și în plumb topit, în oglindă, în cenușă, în ghioc. Chiar Jim se erijează specialist în chiromantie și-i citește unei prietene în palmă : „*Lola, linia inimii e palidă și subțire, ceea ce înseamnă că ești rece și capabilă de perversitate în a face pe alții să sufere.*” Sărutarea cu Vera o consideră un acord ocult între punctele lumii. Intersectarea destinelor, împlinirea menirii biologice poate fi un rezultat al mișcărilor suprapămîntene. Ca de obicei, o undă ironică însoțește însă patetismul cosmic al romancierului. „*Poate că în ninsoarea siderală a haosului fiecare suflet își are planeta sa, închegată din limfa genunilor în noaptea dintii a ivirii sale pe lume și*

care își îndeplinește ursita ascunsă în criptogama fulgilor căzători și în țiritul mărunt al greierilor cerești." Nici Silvestru, om de cultură, profesor de istorie, nu e scutit de anxietăți primitive. Ca să scruteze viitorul folosește felurite mijloace de divinațiune: iese la miezul nopții în răscrucea străzilor, smulge buruieni în căutarea mătăgunei, scormonește pe lângă garduri putrede ca să găsească broasca riioasă. Dacă orientalistul Hagienuş va crede că întimplările sint înscrise în prealabil în cartea magică a lumii și că sufletul său intelectual e cuibărit într-o pisică, Silvestru adună în camera lui toate mițele, ca să provoace virtual femeia iubită. Biblioteca i se îmbogățește cu cărți de vrăjitorie, spiritism și necromancie. Cea mai sigură confruntare i se pare însă *catoptromancia*, divinațiunea prin oglinzi. Scara Silvestru stinge lampa, închide capacul sobei și pune în fața oglinzii cite un sfeșnic cu luminări aprinse. Descoperă un chip osos și hirsut care tremură din întunecimi. Părul și barba fioroase, ochii adânciți în epiderma umfiată și cadaverică îl umplu de groază. Până la urmă când vedenia îl înfățișează întins, străjuit de patru luminări, profesorul fuge pe ușă afară.

Suspectînd continuu ziua de mîine, personajele din *Scrinul negru* cercetează horoscopul, semnele zodiacului, cheamă spiritele, apelează la practici vrăjitorești. La ședința de spiritism, doctorul Zănoagă rostește cuvinte fatidice ca să conjure bunăvoința zeilor. Stafiele circulă printre oameni vii, rînjesc, dansează, iar scriitorul care aruncă o privire dincolo de zidul terestru dirijează malițios aparițiile grotești. Astfel ocultismul ajunge un motor principal al risului: personajele participă la jocul cu moartea, fără conștiința faptului teribil, cu o naivitate și cu o plăcere tembelă.

Acesta este automatismul farsei la tipurile pasive, predestinate, purtate inexorabil de împrejurări. Din lene, din neputință, din imbecilitate — pe fundalul decăderii sociale — reacțiilor vii, inedite li se substituie gesturile

convenționale, lipsite de substanță, ritualul gol. Farsa e aici funciară, deplină, suprapusă peste comportament. Mecanica a triumfat categoric.

Însă nu numai inerta e o pirghie care permite menținerea jocului. Pentru G. Călinescu chiar formele active ale existenței, exploziile de energie păstrează un coeficient de gratuitate. Avid de îmbogățire, Stănică Rațiu se va ocupa de intrigi, va pune la cale neobosit noi manevre de arivist. Nu întotdeauna însă avocatul va asculta de vocea interesului. Se va întâmpla ca instigațiile lui Stănică să n-aibă finalitate precisă, să satisfacă doar propria lui voluptate, voluptatea jocului. El nu va putea rezista atunci ispitei unui demon, colportajul. Dacă tanti Magdalena în *Cartea nunții* pindește pe la uși fără a avea un obiectiv clar, intrepidul avocat care posedă facultatea ubicuității va spiona peste tot, ducând indiscreția pînă la insolență. Ascunsul pe după ferestre, supravegherea de la distanță a victimei, interogatoriile disimulate — toate aceste îndeletniciri întrețin o febră, fără de care Stănică nu va mai putea trăi. Tot atît de insistenți în explorările detective vor fi și Hagienuş şi Sufleţel. Va fi greu să desparți în acțiunile lor partea care revine spiritului de combinație sportivă de cea care ține de țelul meschin. Aici miticismul, de tip caragialean, coexistă cu pofta parvenirii. Aventurierii trăiesc patima jocului pe toate treptele: intriga (Stănică), calculul rece (Căty Zănoagă), conspirativitatea lugubră (Gavrilcea) etc. Chiar oamenii voinței își exercită undeva în vid dorința de dominație, din delectarea unică a spectacolului (Max Hangerliu). Nerutinat îndeajuns în politică, ministeriabilul Pomponescu vrea totuși să se lanseze într-un joc borgiesc. E interesant deci de stabilit cantitatea de joc cuprinsă tocmai în acțiunile celor care au inițiativa faptelor, care pîndesc ivirea unor situații prielnice carierei lor.

Farsa se cerebralizează în mediul intelectual. Resursele risului se îmbogățesc de la *Cartea nunții* la *Bietul Ioanide*

și datorită transferului de cadru. Pentru prietenii lui Saferian, obișnuiți cu taifasul prelungit, anecdota e semnul distincției spirituale. Arta epigramei de extracție bizantină e aici asiduu prețuită. De la dom' Popescu, Stănică Rațiu pînă la Suflețel, Hagienuş ori Gonzalv Ionescu, carența simțului autocritic elementar e un prilej succulent de farsă. Anecdota se subțiază cu cît pătrunde mai adînc în petrecerile intelectualilor. Viciu sedentar, ea este de fapt punctul de pornire al intrigii și al instigației. Cele mai infamante caracterizări despre amicii pe moment absenți pornesc de la un nevinovat calambur.

Pînă acum am relevat jocul — ca inerție a unei lumi sancționate istoric (de la mătușile lui Jim pînă la familia Tulea sau clanul Hangerliaoicăi) și jocul — ca o descărcare a unor energii suplimentare, fără finalitate, la indivizi care, în principal manifestă îndîrjire arivistă: ei nu-și propun să permanentizeze o situație depășită de condițiile epocii, ci dimpotrivă forțează noi repartizări ale privilegiilor (Stănică, Gonzalv Ionescu, Caty).

La G. Călinescu jocul în dezvoltarea tipologiilor are însă și alte funcții subtile, fără de care însăși narațiunea ar rămîne anemiată. Trebuie să recurgem abia acum la distincții fundamentale. Fiindcă iată și eroii favoriți au momente de relaxare. Și, slavă Domnului, ele sînt dese, ba mai mult, o stare a lor aproape permanentă este aceea a voioșiei creatoare (jocul ca o destindere a minților superioare). Departe de a fi abulie sau indolență bizantină, destinderea sub aceste forme e conștientă și, putem adăuga, premeditată. De altminteri iată ce declară însuși G. Călinescu comentîndu-l pe Helvétius (*Cronica mizantropului — Națiunea*, anul II, nr. 356, 6 iunie 1947); „Cîtesc cărți și-mi susțin moralul prin anecdote spuse de un om de spirit, care detesta gravitatea ca fiind pricină de intoleranță și visa chiar o religie «veselă» (gaie), care ar arăta o nobilă încredere în bunătatea Ființei supreme. Părerea mea bine cumpănită este că a fi prea serios e nesperios.”

În calitate de profesor și istoric literar, G. Călinescu pleda în favoarea anecdotei, considerînd-o un instrument al cunoașterii : „*Istoria în totalul ei ca punct de plecare e o mare anecdotă descifrată*“ („O lecție în 5 aprilie 1949“).

În cercul lui Saferian pînă și Ioanide istorisește cu încintare anecdote. Nu numai că gluma face mai agreabile orele de conversație ale arhitectului, dar remarcile corosive conțin și picături de venin. Există o adresă a ironiei, și ea este, în genere, prostia. Arhitectul refuză însă să parvină prin discreditarea celorlalți. La Ioanide anecdota nu e un mijloc tactic de ascensiune (intrigă-instigație), ci un prilej de regenerare și de competiție pașnică. Tot astfel cînegetica sau pescuitul sînt forme de relaxare bunăoară pentru eroul lui Sadoveanu.

Graficul jocului în proza lui G. Călinescu ne îndeamnă să efectuăm și alte disocieri. Eroul activ călinescian nu este o momeală a păcălelilor, el este îndecobște inițiatorul lor. Jocul poate fi o stare anchilozată convențional-teatrală (mătușile lui Jim, Aglae, Hangerlioanca), un spectacol al aberației, fiindcă nu e luat ca atare ci tratat invers cu gravitatea faptelor solemne și de aceea provoacă ilaritate. În cazul lui Jim, Felix sau Ioanide jocul înseamnă însă ieșirea din platitudine, o replică voită la ceea ce e uzat și prăfuit. Aici funcția lui structurală e de ordin voluntar, o primă etapă a polemicii. Eroii preferați din *Cartea nunții* sau *Bietul Ioanide* vor să încalce regulile împietrite și în consecință alog excentricitatea. Némulțumit de ritualul searbăd, amuzat de mascaradă, mirele, Jim, are chef de șotii. În decursul ceremoniei Jim primește în dar o carte veche și se duce s-o răsfoiască într-o odaie izolată. Cînd revine și observă asistența grav simandicoasă simte dorința să se arunce pe geam sau să se agațe de candelabru. Îl reține doar respectul pentru mireasă.

Cînd se poartă extravagant, Ioanide se amuză în sinea lui, deoarece știe că scandalizează cumințenia burgheză. Săritul peste zid, bizara costumație vestimentară, apari-

țiile fatidice în societate — toate acestea sînt o farsă care contrazice plictisul ordonat. N-are însemnătate că apoi, de multe ori, ținta nu mai e precisă și reacția rămîne ca un fel de a fi, o deprindere.

Evoluția dinamicei epice la G. Călinescu e decisă de relația dintre joc și gravitate. Incursiunile vîioase în pădurea farsei și a glumei ajung pe neașteptate în fața unui zid ascuns pînă atunci de frunzișul îmbietor. Lovit cu pumnul, peretele de piatră scoate un sunet de clopot, un dangăt trist și plin de amenințări. Noua primejdie nu mai face parte din recitalul comic pentru care chiar măștile hidoase, rictusurile și zbieretele constituie gama de sus a risului. De astă dată înîmplările inopinate, greu de explicat, ating zona dramei. Vine o clipă cînd hazul nu mai e posibil, cînd continuarea jocului ar însemna o necuviință, un sacrilegiu. Acest transfer spre gravitate îl înfățișează toate romanele. Expresia de sălbăticie pe care practica viciului — parvenirea — o provoacă anulează în retrospectie punctul de plecare aproape inofensiv. Șocul introduce pe cititor în emisfera gravității. Nu numai patima arivistă, dar și alte forme de fixație sînt zugrăvite de G. Călinescu pînă la ultimele repercusiuni; rafale reci îngheață atunci pornirea spre farsă. Silvestru (*Cartea nunții*), Simion (*Enigma Otiliei*) sau Hagienus (*Scrinul negru*) se lasă antrenati de joc pînă nu mai respectă limitele lui și atunci alunecă în prăpastia Oribilului. Ațîțați de chemările diavolești ei își pierd suflul. La capătul drumului nu se află doar moartea, ci și nebunia. Coborînd în infern eroul rîde, dar pe fața lui se citește panica. Cînd urletul și furia sînt înregistrate, cum arată Shakespeare sau Faulkner, de un nebun, monstruozitatea abisului devine de neîndurat. Din somnul lor sînt trezite forțele întunericului, animale înfricoșătoare, cu ochi bestiali. Nu dispare în întregime comicul, un comic sadic am spune, cînd acțiunea absurdă devine aproape ubuescă, bufoneria lașă, agresivă, răufăcătoare ca în gesturile

Hangerlioaicăi. Prin perdeaua protectoare a comicului e posibilă o distanțare oarecare față de focarele infecțioase și chiar o acțiune terapeutică. Deși prin derizoriul și lipsa de sens care însoțește dezastrul, grotescul nu oferă nici satisfacția risului eliberator și nici pe aceea a catharsisului tragic. Subita revanșă a dramei după lungi perioade de veselă și nepăsătoare contemplare nu e un fenomen care circumscrie doar felurite experiențe individuale. G. Călinescu urmărește drumul spre gravitate pe care l-a străbătut însăși epoca. Prorocirile macabre emise pe un ton flegmatic de Gavrilcea, costumele pe care le poartă actorul Carababă în diverse piese obscure, frigiditatea suspectă a lui Tudorel și predilecția lui pentru acte clandestine, marginirea în avânturile sentimentale de care dă dovadă Pica — toate acestea par la început detaliile pitorești, benigne ale unei mascarade. Dar repede distracția cu petardele e înlocuită cu asasinatul, cu violența arogantă, cu demența huliganică. Ivirea pe scena epocii a fascismului face imposibilă perpetuarea reprezentației burlești.

Retras în ținuturile proiectelor vizionare, Ioanide nu distinge în contactul cu oamenii decât anomaliile de gândire și de comportare, prilej de ironice reflecții. Pentru el se inaugurează acum o vreme posacă, de amortire a risului. În jurul lui se petrec deplasări bizare, al căror substrat nu-l percepe. E silit să părăsească rolul de spectator indiferent și să investească timp și energie în vederea dezlegării mistereleor.

Se surpă din temelii edificiul jocului. Criza începe o dată cu sesizarea vinei. Cînd devine conștient de circuitul funest în care a fost antrenat, eroul se socoate răspunzător pentru detașarea și neutralitatea de pînă atunci.

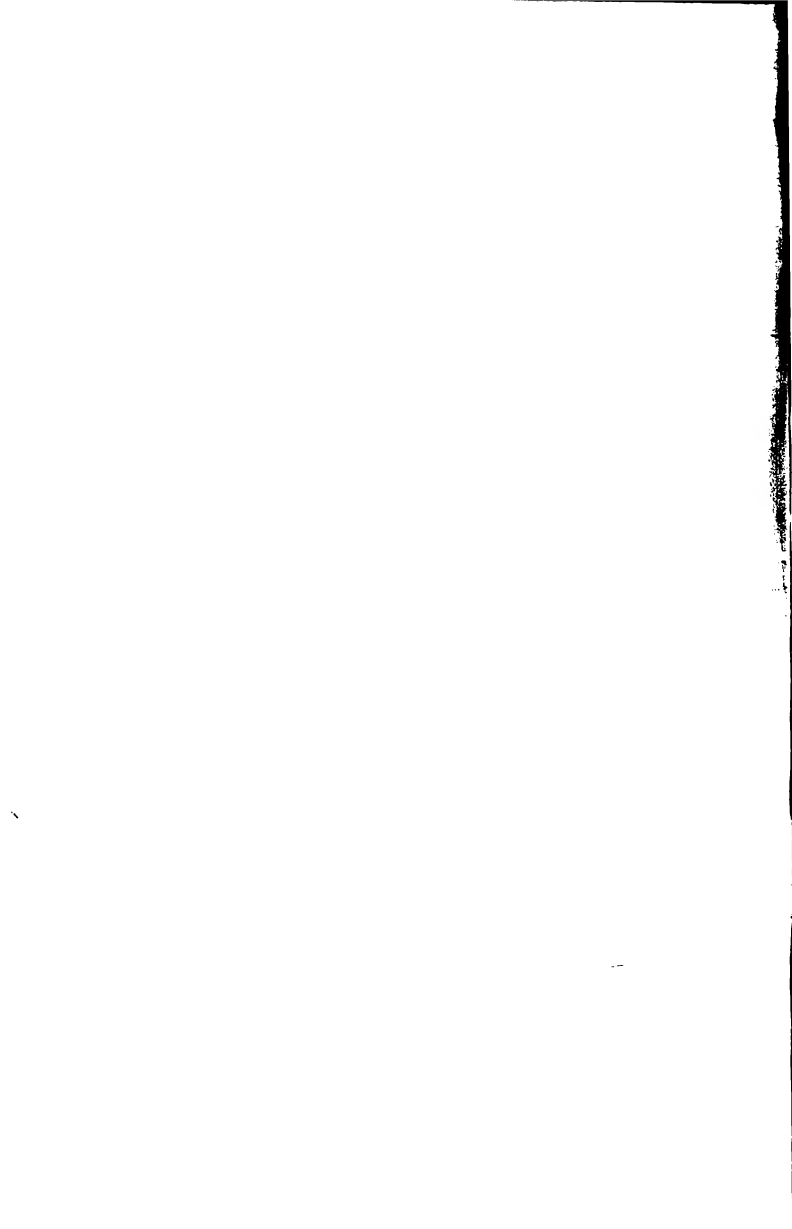
O particularitate de structură a acestui tip literar se exprimă în plăcerea contemplării și a spectacolului vesel. Cu o uimire a candorii pentru Jim sau Ioanide, lumea e mereu redescoperită fără ca spontaneitatea acestui act să fie alterată. De la tinărul din *Cartea nunții* pornește

lauda exuberanței. O dată izgonită însă liniștea jocului, dispare stabilitatea unui întreg mod de existență. Simptomatic se produce o amânare a revelației, o întârziere a tragicului. Un aparent echilibru al lucrurilor întreține falsă convingere că eroul poate fi mai departe inocent deși privește abstras forfota istoriei ca un spectacol, dintr-un unghi estetic-contemplativ. Trebuie să survină năvala ferocității, care nu mai tolerează nici o ambiguitate ca să se sfarme întregul aparat defensiv întemeiat pe succesive amortizări.

Fiindcă nu e ocolit de convulsiile remușcării, Ioanide exemplifică în romanele lui G. Călinescu posibilitatea dramei și vinovăția, într-un anumit concurs de împrejurări, a jocului. Asta nu înseamnă că între starea de voioșie și sentimentul răspunderii, opoziția ar fi ireducibilă. În anii construcției (perioada zugrăvită în *Scrinul negru*) arhitectul Ioanide armonizează ideea angajării civice cu exuberanța comportării. Unitatea este un rezultat al înțelegerii, cimentată în interiorul eticii. Pentru efortul creației expansivitatea juvenilă are o funcție regeneratoare.

Concepînd itinerariul de la joc la gravitate ca o diagramă a modificărilor caracterologice, romanele lui G. Călinescu propun o direcție fecundă prozei românești.

S. DAMIAN

TABEL CRONOLOGIC

1899 Se naște la 19 iunie, la București, George Călinescu.

1901—1911 Își petrece primii ani ai copilăriei împreună cu familia la Botoșani. Urmează școala primară la Iași, la școala Carol I.

1911 Vine la București. Urmează cursurile gimnaziului Gh. Șincai și apoi ale liceului Gh. Lazăr. Anii războiului îl vor găsi în Moldova.

1919 Devine student al Facultății de litere din București. Se remarcă la seminariile de literatură, câștigă prețuirea profesorilor (N. Iorga, Vasile Pârvan, M. Dragomirescu) și, la recomandarea acestora, ocupă slujba de paleograf al Arhivelor statului.

Este anul debutului literar. Trimite versuri și maxime de începător la revista *Sburătorul* semnate G. Călin. La început i se răspunde la „Poșta redacției”, apoi E. Lovinescu își exprimă cu rezerve unele aprecieri.

Mai târziu G. Călinescu va ignora aceste prime manifestări considerându-le neînsemnate.

În *Istoria literaturii române* își va plasa debutul poetic mult mai târziu : „După ce la Roma a făcut cercetări arhivistice asupra propagandei catolice în Țările Române (...) și după o fază de italianizare... G. Călinescu debută în literatură prin câteva poezii improvizate în Universul literar (dir. Perpessicius, 1926) și Sburătorul (1927) care fură semnalate, dar reprezentau un material prea sărac pentru caracterizare“.

1921—1924 Faza de „italienizare“ despre care pomenea în rîndurile mai sus-citate. Face o călătorie în Italia împreună cu Ramiro Ortiz, profesor de literatură italiană la Universitatea din București, alături de care va participa la înființarea revistei *Roma* (1 ianuarie 1924). Rămîne un timp în redacția acestei reviste a cărei redactare și-o va asuma, mai târziu, integral. În paginile ei va semna traduceri din *Decameronul* și însemnări critice despre Luigi Pirandello și Benvenuto Cellini. După luarea licenței (1923) este numit profesor de filozofie la liceul Gh. Șincai din București.

Sub influența dascălilor săi, Ramiro Ortiz și Vasile Pârvan, călătorește din nou cu proiecte studioase în Italia și întreprinde cercetări arhivistice asupra istoriei Țărilor Române al căror rezultat se va organiza mai târziu în două lucrări.

Traduce *Un om sfîrșit* de G. Papini, făcînd cunoscut publicului românesc, în studiul introductiv, personalitatea scriitorului italian. Funcționează o scurtă perioadă ca profesor

de limba română și italiană la un liceu timișorean.

- 1925 Publică la Roma *Alcuni missionari cattolici italiani nella Moldavia dei secoli XVII e XVIII* (Libreria di scienze e lettere, seria „Diplomatarium italicum“).
- 1926 Publică versuri în *Universul literar*, *Sburătorul*, *Sinteza*, *Viața literară*, *Gîndirea*. Mai târziu în aceleași reviste va publica articole, cronici, medalioane.
- Figurează din nou pe lista corpului didactic al liceului Șincai (unde îl vom găsi, cu o scurtă întrerupere, pînă în 1935) ca profesor de italiană și franceză.
- 1927 Conduce împreună cu G. Nichita revista *Sinteza* unde publică articole despre Eminescu și Arghezi. Inițiază în revista *Viața literară* rubrica de literatură străină.
- 1930 Publică la Roma *Alltre notizie sui missionari cattolici nei paesi romeni*, Libreria di scienze e lettere, seria „Diplomatarium italicum“.
- Conduce revista *Capricorn*.
- 1932 Apare *Viața lui Mihai Eminescu* (București, Ed. „Cultura Națională“), primul său studiu de proporții ample, „*lucrare de adevărată documentație și de neșovăielnică pătrundere*“ (Perpessicius, *Mențiuni critice*, vol. II). Scriitorul „a socotit că e mai instructiv să-și înceapă cariera epică printr-o biografie... la care-l îndemna și dorința de a lua contact organic cu tradiția“, mărturisește G. Călinescu (*Istoria literaturii române*). Și, în continuare:

„Cartea a avut o primire unanim favorabilă în câmpul criticei (G. Ibrăileanu, M. Ralea, Paul Zarifopol, Pompiliu Constantinescu, Șerban Cioculescu etc.)“.

„Una din calitățile cele mai remarcabile de artist ale d-lui Călinescu — serie Ibrăileanu, curînd după apariția cărții — este adaptarea stilului la fond, cu alte cuvinte viziunea totală și clară a lucrului. D. Călinescu rămînînd în sfera limbii strict literare scrie potolit-moldo-venește cînd evocă imaginile copilăriei, peisagiile rurale, oamenii simpli din preajma lui Eminescu. (Limba e aici un mijloc de creație a vieții.) E neologistic, rapid, cînd judecă, analizează, cînd privește lucrurile prin prisma cercetătorului. Această adaptare, această supunere a formei la fond, această polimorfie a stilului îl pune alături de Caragiale și de Sadoveanu și dă operei sale un caracter de înaltă artă. De altfel G. Călinescu stă alături de scriitorii cei mai artiști ai noștri prin toate caracterele scrisului său. Puțini oameni cunosc care să știe exprima, direct ori figurat, cu atîta exactitate scurtă și cu atîta priză asupra inteligenței și a imaginației cititorului. Și să reușească să exprime în limba tuturor observații fine justificate prin considerații teoretice subtile.“

Colaborează la *Adevărul literar și artistic*, *România literară*, *Vremea*, *Viața românească*.

- 1933 Anul apariției primului său roman : *Cartea nunții*. Romanul se proiecta ca un roman liric „la modul grec, luînd ca model *Daphnis și Chloe de Longos*“ (*Istoria literaturii române*). „Biografie romanțată prin tot acel suflu de

intensă reconstituire sufletească, Viața lui Mihai Eminescu anticipa, în autorul ei, un scriitor cu multiple resurse, un pictor și un portretist, un liric de sugestive intuiții și peste toate un povestitor de superioară cursivitate, de bună seamă un romancier. Dacă toate aceste însușiri trebuiau sau nu să ducă la epica autonomă... iată o întrebare pe care d-l. Călinescu a rezolvat-o în chipul cel mai firesc. Cartea nunții... însumează toate acele calități din Viața lui Mihai Eminescu puse cu toate în slujba uneia din cele mai seducătoare teme din câte a tratat, de-a lungul veacurilor, aria literară : iubirea.

...Cartea nunții... este romanul a două lumi, una ultraarhaică și alta ultramodernă... Iată un spectacol cu atât mai sezisant cu cât și contrastul e mai artistic și mai minușios studiat și care face din Cartea nunții una din valoroasele documente ale societății noastre contemporane. Poezia citadină în care d-na Hortensia Papadat-Bengescu și d-l Camil Petrescu au dat pagini clasice își adaugă astăzi acest roman ancorat puternic în inima Bucureștilor moderni“ (Perpessicius, Mențiuni critice, vol. V).

Prefătează romanul *Europolis* de Jean Bart. Conduce, la recomandarea lui Ibrăileanu, timp de doi ani, alături de M. Ralca, redacția bucu-reșteană a *Vieții românești*.

Cu începere din acest an va susține la *Adevărul literar și artistic* sub pseudonim (Al. și apoi Aristarc) „Cronica mizantropului“.

1934—1936 Apare *Opera lui Mihai Eminescu*, studiu critic în cinci volume : vol. I *Filozofia teo-*

retică, *Filozofia practică* (1934 „Cultura națională“); vol. II—III : *Cultura, Descrierea operei* (1935, Fundația pentru Literatură și Artă, colecția „Scriitori români contemporani“); vol. IV-V : *Cadrul psihic, Cadrul fizic, Tehnica, Analize, Eminescu în timp și spațiu* (1936, Fundația pentru Literatură și Artă, col. „Scriitori români contemporani“).

I se decernează de către Academie, pentru această operă, premiul Hamangiu.

Volumele II și III vor constitui teza prezentată la examenul de doctorat în litere și filozofie (pe care îl trece un an mai târziu) alături de *Avatarii Faraonului Tlă : Analiza literară a unui manuscris eminescian*.

„*Timp de trei ore, în aula Universității candidatul a desfășurat cu o elocvență uimitoare o analiză a fenomenului Eminescu care întrecea tot ceea ce făcuse în materie până atunci, chiar cele șase volume de exegeză publicate de el însuși, fiindcă la cărți se adaugă fascinantă prezență a autorului, extraordinara sa capacitate de a comunica într-o sinteză impecabilă, rapidă, rezultatele unei cercetări uriașe*“ își amintește Al. Piru. *Contemporanul*, 19.III.1965).

1935 Publică culegerea de *Poesii* (București, ed. „Cultura națională“) însumând 11 poezii dintre care unele publicate în reviste, altele inedite. Printre cele pe care le socotește reprezentative pentru creația sa poetică autorul citează : *Neoromantică, Vînătoare, Ghenea*.

1938 Apare *Viața lui Ion Creangă* (București, Fundația pentru Literatură și Artă, col. „Scriitori

români contemporani“) devenită la ed. a II-a (E.P.L., 1964) *Ion Creangă. Viața și opera*.

„Ca și în cazul lui Eminescu, spune autorul în postfața ediției din 1964 (datată 1938—1964, am încercat a face portretul lui Creangă interpretând documentele“. Aprecieri severă, „Capodopere critice“.

„Există latent în popor mii de Creangă : unul singur pînă acum a sublimat mesajul lor. Este cu desăvîrșire exclus ca un autor obișnuit să aibă norocul să spună atît de simplu și surprinzător : «Tă-vă pustia, privighetori, să vă bată...» Pentru asta trebuie să fii împins la spate de milioane de țărani, să vorbești în graiul lor, să fii unul exprimînd pe toți, absolut obiectivul, golit de orice umbră de egotism și de orgoliu artistic, deși nu lipsit de simțul artei impersonale... Despre copilărie nu are de spus mai mult decît alții. Chiotul lui este însă mai plin, sonor ca o voce minunată, distinsă într-o gloată și se rezumă la : «Și, Doamne, frumos era pe atunci...» De aceea despre Creangă, ca artist, sînt puține de spus și studiile se pierd în divagații. Un muzician poate imita vuietul apelor, un pictor poate zugrăvi priveliștea, dar astea sînt succedanee artistice, nu impresii critice. Creangă este o expresie monumentală a naturii umane în ipostaza ei istorică ce se numește poporul român, sau, mai simplu, e poporul român însuși surprins într-un moment de genială expansiune. Ion Creangă este, de fapt, un anonim.“

Apare *Enigma Otiliei*.

„Romanul de astăzi, scrie Pompiliu Constantinescu, în același an în *Vremea*, este construit cu un meșteșug sigur... cu o detașare epică

întru totul stăpînă pe materialul uman atît de divers și de încheșat în fizionomia lui... D. Călinescu nu s-a preocupat de nici o teorie la modă asupra romanului, de nici o tehnică pretențioasă și cu veleități de sincronizare. A procedat clasic, după metoda balzaciană, a faptului concret, a experienței comune, fixînd în niște cadre sociale bine precizate o frescă din viața burghezicii bucureștene. Nimic livresc, nimic inventat... impresia de realism, de experiență treptată, așa cum o imprimă viața, cu sinuozitățile, cu surprizele, cu umbrele și luminile ei — este covîrșitoare.

...desfoliîndu-se parcă într-o necurmată feminitate, Otilia rămîne într-o penumbră de mister, în tot romanul. Enigma ei este însăși feminitatea ei proaspătă, de un magnetism care deformează și pe avarul Costache și chiar pe cei mai aprigi dușmani ai ei. Romanul d-lui G. Călinescu... de un adevăr sufleteș și de nuanțe sufletești revelatoare se clasează printre operele de întîia mîna ale epiceii noastre urbane.“

Apare ediția I a *Poeziilor* lui Mihai Eminescu întocmită și comentată de G. Călinescu.

Apare ediția a III-a, revăzută, a *Vieții* lui Mihai Eminescu.

1939 Scoate la Iași revista săptămînală de critică și informație literară *Jurnal literar* (1 ianuarie—31 decembrie) în paginile căreia publică eseuri, studii de istorie literară și continuă „Cronica mizantropului“.

Apare volumul *Principii de estetică* (Fundatia pentru Literatură și Artă, col. „Biblioteca de

filozofie românească“) cuprinzînd cursul de poezie ținut la Universitatea din Iași.

1940 Apar în colecția *Jurnalului literar* („Scriitori de ieri și de azi“) studiile dedicate lui Liviu Rebreanu și Tudor Arghezi.

1941 Publică *Istoria literaturii române de la origini pînă în prezent* completată la timp cu noi articole critice și studii care vor apărea în *Studii și cercetări de istorie literară și folclor* și *Revista de istorie și teorie literară*.

1943 Anul debutului în dramaturgie : *Șun sau Calea neturburată* cu mențiunea *Mit mongol*. În *Vremea* din 2 iulie 1944 scria referitor la această piesă următoarele : „...*Șun n-are decît o misiune formală, aceea de a simboliza virtutea, iar această virtute e o conștiință a necesității ordinii în Univers... Corespondenții lui Șun în România sînt : Creangă, Anton Pann, Eminescu din Glossă.*“

Apare ediția a II-a a *Poeziilor* lui M. Eminescu îngrijită și comentată de G. Călinescu.

1944—1946 Activitate publicistică efervescentă : *Vremea*, *Tribuna poporului*, *Lumea* (unde continuă „*Cronica mizantropului*“), *Națiunea*, *România liberă*.

1945 Este numit șef al catedrei de Literatură română modernă de la Facultatea de litere și filozofie din București.

Apare *Istoria literaturii române* — compendiu.

1946 Este ales deputat în Marea Adunare Națională. (Va fi mereu reales pînă la sfîrșitul vieții.)

Apare volumul *Impresii asupra literaturii spaniole* (București, Fundația pentru Literatură și Artă, colecția „Scriitori români contemporani“).

Apare ediția a II-a a *Enigmei Otiliei*.

Se tipărește o nouă ediție (a II-a) din *Istoria literaturii române* — compendiu.

Publică în *Revista Fundațiilor*, nr. 2, februarie, *Sensul clasicismului*, prelegere inaugurală a cursului de literatură română modernă ținut la Facultatea de litere și filozofie din București.

- Conduce ziarul *Națiunea* (pînă în 1949).

1947 Apare seria a II-a a *Jurnalului literar*.

Apar la editura „Naționala Mecu“ manualele de *Limba română* pentru cl. I, gimnaziu unic și pentru cl. a IV-a, gimnaziu unic, — elaboreate de G. Călinescu.

Apare ediția a III-a a compendiului de *Istorie a literaturii române*.

1948 Este ales membru al Academiei Republicii Populare Române.

1949 Apare în colecția „Contemporanul“ *Trei nuvele : Iubita lui Bălcescu, Catina damnatul, Noi vrem pămînt*.

Publică la E.S.P.L.A. în colecția „Scriitori români contemporani“, un volum cu însemnări de călătorie din U.R.S.S. : *Kiev, Moscova, Leningrad*.

Este numit director al Institutului de istorie literară și folclor al Academiei, devenit în 1966 Institutul de istorie și teorie literară George Călinescu.

1952 I se publică la E.S.P.L.A. în colecția S.R.S.C. conferința *Caragiale despre alegerile din trecut în țara noastră*.

1953 Apare ediția de *Opere* Ion Creangă îngrijită și prefată de G. Călinescu.

Apare romanul *Bietul Ioanide*.

Se publică ediția a II-a, *Șun sau Calea neturburată*.

Apare la Editura de stat didactică și pedagogică manualul de *Istoria literaturii române* pentru clasa a VIII-a, redactat de un colectiv format din Ion Vitner și Ov. S. Crohmălniceanu sub îndrumarea lui G. Călinescu (1953—1955).

1954 Apar volumele I și II din tratatul de *Istoria literaturii române* alcătuit sub egida Institutului de istorie literară și folclor al Academiei de către un colectiv condus de G. Călinescu (1954—1955).

Apare în cadrul Institutului de istorie literară și folclor seria de studii (litografiate) inaugurate cu un studiu despre *Nicolae Filimon*.

1955 Continuă seria cu studiul despre Gr. M. Alexandrescu. Publică note de drum din China : *Am fost în China nouă*.

Inițiază în paginile revistei *Contemporanul* rubrica „Cronica optimistului“.

- 1956 Apare *Studii și conferințe* (Horațiu, Tasso, Cervantes, Tolstoi, Cehov).
Se publică ediția a III-a a romanului *Enigma Otiliei*.
Apare la Editura Tineretului volumul *Trei nuvele* (ed. a II-a).
- 1957 Apare la E.S.D.P. manualul de *Istoria literaturii române* pentru cl. a IX-a redactat de un colectiv sub conducerea lui G. Călinescu.
- 1959 Apare la E.S.P.L.A. *Enigma Otiliei*, ed. a IV-a. Editura franceză „Le Nef de Paris” publică *L'enigme d'Otilia*.
Apare studiul *Nicolae Filimon* (Ed. Științifică).
- 1960 Apare la E.S.P.L.A. romanul *Scrinul negru* întâmpinat cu entuziasm de către cititori și considerat de critica literară : „*unul din romanele cele mai originale și mai izbutite din epica noastră, una din operele cele mai valoroase din multipla activitate literară a lui G. Călinescu*” (*Contemporanul* — 1.VII.1966, G. Ivașcu).
Au mai semnat la apariția volumului cronici elogioase Matei Călinescu, Radu Popescu și alții.
- 1961 Apar la E.S.P.L.A. edițiile a V-a și a VI-a (definitivă) a romanului *Enigma Otiliei*.
Apare versiunea germană a romanului *Rätsel um Otilie* editat de Editura berlineză „Der Morgen“.

Semnează prefața volumelor *Romane și povestiri istorice* de M. Sadoveanu, apărute la E.P.L.

Ține, în calitate de profesor onorific la Facultatea de filologie din București, prelegeri despre Alexandrescu, Alecsandri, Eminescu și Creangă.

1962 Apare monografia *Gr. M. Alecsandrescu* (Viața și opera poetului).

Se traduce în limba polonă romanul *Scrinul negru* (*Czarna komoda*).

Apare la Vilnius în limba letonă romanul *Enigma Otiliei*.

Devine membru al Partidului Comunist Român.

Apare *Istoria literaturii române* — vol. I (machetă), cuprinzând capitolele : *Folclor și literatura română în perioada feudală* sub îngrijirea unui comitet general de coordonare avînd ca redactor șef pe G. Călinescu.

1963 Apare volumul de versuri *Iauda lucrurilor* cuprinzînd creația poetică a autorului dintre anii 1938—1963. Volumul este tradus în același an în limba germană.

Apare la E.P.L. ediția a II-a a romanului *Scrinul negru* și la Editura budapestană „Europa Könyvkiadó“ versiunea lui maghiară.

Semnează Cuvîntul înainte la volumul *Versuri* de Ion Bănuță (Editura Tineretului, colecția „Cele mai frumoase poezii“). Îngrijește ediția bilingvă (română-franceză) a volumului *Opere* Ion Creangă (ed. „Meridiane“).

1964 Apare volumul *Cronicile optimistului* într-un mare parte din activitatea sa publicistică. Volumul cuprinde o parte din articolele publicate în *Adevărul literar și artistic*, *Vremea*, *Tribuna poporului*, *Lumea*, sub titlul „Cronica mizantropului” și apoi (săptăminal în *Contemporanul*) „Cronica optimistului”.

„Cartea aceasta — serie Vladimir Streinu (*Gazeta literară* din 8.X.1964) conține bucăți scurte, jurnalistice în aparență, scrise în zeci de ani sub necesitatea publicării săptămânale, dar cuprinsul lor de poezie, de intelectualitate și cultură cheamă în mintea cititorului o mare creație. În realitate sînt cele mai nutritive mici eseuri scrise în cultura română și... dacă ni s-ar precupeți un credit mai larg, unice în cultură.”

În Cuvîntul înainte al volumului autorul definește semnificația acestor mici eseuri :

„Au întrebat mulți... de ce înainte eram mizantrop, iar acum optimist și sînt încredințat că sînt unii care cred că totul e o simplă evoluție verbală. Dar nu e adevărat. Schimbarea (căci a fost una de vibrație sinceră și totală) s-a făcut pe un fond original exuberant și sănătos. Totdeauna am fost un optimist... Totdeauna... am fost stăpînit de dragoste pentru oameni. Caut iubirea... și, ajutat de ea, arunc spre oameni flăcări de iubire.”

Apare ediția a IV-a, revăzută, a *Vieții lui Mihai Eminescu*.

Se publică o nouă ediție revăzută : *Ion Creangă, Viața și opera*.

Apare la București în limba maghiară romanul *Enigma Otiliei*.

I se acordă Premiul de Stat pentru întreaga activitate literară.

1965 Publică studiul monografic *Vasile Alecsandri*.

Apare la Editura didactică și pedagogică studiul *Eminescu*, prelegere ținută la cursurile de vară și colocviile științifice de limbă, literatură, istoria și arta poporului român (text paralel în limba franceză și română).

Apare la Editura Tineretului în colecția „Biblioteca școlarului” o nouă ediție a romanului *Enigma Otiliei*.

Apare la E.P.L. în colecția „Studii de folclor” studiul *Estetica basmului*.

Apare o nouă ediție revăzută a *Impresiilor asupra literaturii spaniole*.

Apare la ed. Militară, col. „Cartea ostașului”, volumul *Iubita lui Bălcescu*, text îngrijit și adnotat de Al. Piru. Apare la E.P.L. volumul I din seria de *Opere*, conținând primul său roman, *Cartea nunții*.

În dimineața zilei de 12 martie încetează din viață la spitalul Otopeni, George Călinescu, „plăsmuire de geniu a acestor pământuri și a acestui popor, una din cele mai fertile și inspirate minți de cărturar român de la Dimitrie Cantemir pînă în zilele noastre” (Geo Bogza, *Contemporanul*, 19.III.1965).

Apare postum la E.P.L. volumul de *Teatru* cuprinzînd piesele : *Ludovic al XIX-lea*, *Phedra*, *Basmul cu minciunile*, *Napoleon și Sfînta Elena*, *Despre mînie sau Napoleon și Fouché*, *Răzbunarea lui Voltaire*, *Secretarii domnului de Voltaire*, *Tragedia regelui Otakar și a prin-*

fului Dalibor, Fluturile, Irod împărat, Brezaia, Crăiasa fără cusur, Soarele și luna.
La sfârșitul anului apare la E.P.L. volumul II din *Opere, Poezii* cuprinzând ciclurile : *Poezii* (1937), *Lauda lucrurilor (Lauda materiei, Statornicie, Doina lui Orfeu — 1940 — 1943, Cu gloria cîntării).*

1966 Printr-o hotărîre a Consiliului de Miniștri al Republicii Socialiste România, Institutul de istorie și teorie literară al Academiei primește numele lui George Călinescu.

BIANCA BALOTA

O SĂRUTARE ÎN TREN

Cînd salcîmii stației începură să alunece pe dinaintea trenului, lovind ușor cu frunzișul streășina vagonului, Jim trase ușa compartimentului și merse să se așeze la locul său de lângă fereastră. Mirosul de piei încinse și de unsori îl făcu să privească cu mai multă repulsie plușurile groase ale fotoliilor de culoarea tutunului uscat. Pe spetezele și pe brațele lor, eroziunile se prefăcuseră în ulcerații negre, lipicioase, adevărată lepră a stofelor bătrîne. Jim acoperi cu batista plaga rezemătorii sale, apoi se lăsă pe spate, într-o poziție calmă, rece și meditativă.

Destul de lucid pentru ca să-și dea seama de mișcările sale sufletești și să înăbușe la vreme impulsunile de vanitate vulgară, el nu putu să nu recunoască invazia unui sentiment de atracție personală, caracteristic în clipele în care se bănuia observat. În aceste împrejurări el simțea nevoia să-și compună o mască severă și abstractă și să se ilustreze printr-o contemplație de neuitat, rănind lumea cu altitudinea sa morală. Încercă dar să se smulgă contingentelor, examinînd tavanul alburii al compartimentului, recenzînd fără familiaritate pe tovarășii de călătorie, rezemîndu-se cînd într-o

mînă, cînd într-alta, dar aceste sfortări de a-și găsi o ținută firească îi vădiră și mai mult stîngăcia. În cele din urmă, se ridică și trase cristallul gros al ferestrei. Aerul uscat, nisipos îi plesni în obraji, iar compartimentul se umplu cu aburi de cocs și de fin incendiat. Perdelele filfiiră ca niște flamuri, părul domnișoarei din față se umflă spulberat și gazeta vecinului de bancă explodează în miini.

Jim scoase capul afară și privi. Locomotiva alerga aduimecînd traversele, sforăind la podețe, ți-pînd prelung la ivirea capetelor albe de pod, iar pistoanele zvîrleau ritmic lucioasele articulații de-a lungul înaltelor și multiplelor roți. Hurducarea monotonă, ciocănitul ascuns de lanțuri și tampoane care bătea neostenit măsurile se prefăceau la poduri în prăbușiri asurzitoare de mari plăci de fier, după care urma iluzia unei liniști curgătoare, de izvor. Terasamentul luneca pe dedesubt, smulgînd după sine stilpii de telegraf și pomii, și Jim se trudea zadarnic să pună un punct fix în prundișul anonim, părăsind cu regret o grindă înnegrită de catran, o tufă pipernicită sau o cremene lăptoasă cu care ochiul se familiarizase din goană. Aerul îi usca fața, împrôșcîndu-l cu un nisip fin de zgură, dar senzația vîntului sfîșiat și a spațiului devorat cu fiecă stilp aruncat în urmă îi făcea plăcere. În cele din urmă, temîndu-se ca șederea sa la fereastră să nu producă vreo supărare celorlalți pasageri, se așeză din nou la loc, continuînd să urmărească goana cîmpurilor cu privirea.

Pe retina îngustă a ferestrei, stilpii de telegraf alergau, înălțînd și coborînd fasciculul de fire, urcîndu-le pe un mal înalt și prăbușindu-le în rîpe lutoase, în vreme ce peisajul se învîrtea încet în jurul unui punct imperceptibil mișcător. Cîmpurile se întindeau linse cu un verde arhaic, ca în pictu-

1

rile primitivilor italieni, pierzându-se în depărtări oceanice, și nesfârșita lor perspectivă ar fi părut pierdută într-o ceață aurie dacă turme de tufe n-ar fi alergat circular pe dinaintea ochilor, trădînd rotația planurilor. Veneau în cirezi mici, fumurii, aproape sau în marginea zării, ori cădeau în stoluri numeroase, înnegrind solul neted, infinit. Cîțiva copaci răsucindu-se pe loc, în depărtare, alcătuiau o măsură a imensității acesteia, de-o pustietate așa de idilică, încît apariția unei cornute placide pe orizont ducea gîndul la epoci străvechi geologice. Deodată în suprafața cîmpurilor se iveau o cavalcadă de valuri, care se rostogoleau încetul cu încetul în degradări spirale, coborîndu-se apoi vertiginos într-o mare pîlnie, plină cu cirezi de arbuști și tufe. Solul se rupea acum în gropi, în ruine, în surpături neregulate, mișcîndu-se ca undele în sus și în jos, acoperind brusc orizontul și descoperind deodată prăvăliri lungi de terenuri spre văi pierdute în genune, iar trenul cădea între maluri de lut, sub firele de telegraf, sau ieșea pe marginea unor rișe prăpăstioase, stăpînind parcă o mare secată.

Jim întoarse în treacăt capul spre fotoliul dimpotrivă. Domnișoara stătea rezemată într-un cot, cu fruntea lipită de geam, asemeni unui copil, pierdută în peisaj ca într-un vis. Locomotiva scoase un țipăt prelung de spaimă, și aproape în același timp aripile înalte și albe ale unui pod filfiiră în sus și în jos în tunete surde, metalice, căzînd apoi fulgerate. Înaintea ochilor se șanțuia pe sub tren o albie lată de rîu, de nămoluri împietrite și crăpate, în mijlocul căreia șerpuia încet un fir de apă tulbure, roșietică. Lîngă linia de sălcii, vite înfipite cu copitele în nămol mișcau placid cozile, adăpîndu-se.

Jim aruncă din nou ochii înspre domnișoară și putu să observe că ingenunchease cu un picior pe fotoliu, îndoindu-l sub sine, în așa fel încît rotula mică, grațioasă se contura sidefie sub transparența ciorapului. Pantofi mici *trotteur*, aproape băiețești, rochia plisată, ce-i cădea pînă la concavitatea încheieturii gambei, bluza albă, prin care se străvedeau umerii nedezvotați încă și panglicile cămășii, gulerul circular, ondulat, în jurul unui gît metalic, subțire, oxidat de vînt, îi dădeau aerul unei adolescente, crudă încă, elevă de școală poate, deghizată în „domnișoară“. Ascunsă între palme, fața contemplativă îi rămînea nedefinită în liniile ei morale. Băgă de seamă însă că fata, distrată de privești, își turtise nasul mic pe geam, încercînd răceala cristalului.

În configurația peisajului stăpînea acum o caldă geometrie vegetală. Solul circula mereu în jurul trenului, lungind sau apropiînd orizonturile. Șesuri fără sfîrșit, netede și verzi, roteau în perspective imense o vegetație uniformă de copaci rotunzi, pierzîndu-se dincolo de zări cu o claritate de miniatură. Întinderile rămîneau multă vreme într-o singurătate ascetică de ierburi scurte, roșcate, apoi cîmpul se încrețea în smîrcuri mișcătoare de buruieni, și tufele țîșneau cenușii din toate părțile, în stoluri răzlețe sau în turme continue, pentru ca să se risipească în zbor planat spre zare, sau invadate de unanimitatea furtunatică a pădurilor, prevestite prin copaci care veneau în goană, aci șuierători și sălbatici, fugărindu-se și culcîndu-și coamele la pămînt, aci diafani și idilici, lunecînd singuratici într-o rouă luminoasă. Planurile se înclinau oscilatorii, cînd într-o parte, cînd într-alta, dînd o impresie de plutire, și lungile lanuri, tunse, de august, prin regularitatea geometrică a petelor,

păreau mari chilimuri aruncate peste holde. Asfințise, și în urma soarelui stins nu mai rămăsese decât un fum de aur pulverizat, pe fundul unor solitudini imense, iar cerul fără unde stagna ca o apă veștedă.

Domnișoara dormita îngindurată în bătaia apelor eterice, explorînd nemișcată spre linia orizontului regiuni îndepărtate, ca și cum ochii i-ar fi rămas într-un port vag, în așteptarea unui transatlantic imens de neguri albastre. O întoarcere involuntară a feței îi dezvălui deodată fizionomia pînă atunci negată. Casca netedă, lucioasă a părului încercuia simetric ovalul neverosimil și grațios de geometric, și în vreme ce bretonul cădea dintr-o singură lamă pînă deasupra ochilor, asemeni unei viziere de lac negru, triumghiul în care sfîrșea părul tuns la spate lăsa gol grumazul băietesc, al cărui imperceptibil șanț se pierdea în candoarea circulară a gulerului. Profilul de smalt, măsliniu, ce servea de sprijin greului coif de păr, umplu pe Jim de mirare și de ușoara voluptate pe care ți-o provoacă desfoierea pe nas a unui trandafir matur căzut de sus. Ochii rotunzi, speriați, verzi ca bobul de strugure, dar părăind în răstimpuri întunecați, așa de rotunzi sub liniile drepte, mongolice ale sprincenelor, încît pe punctul lor cel mai proeminent strălucea mereu cîte un focar argintiu, nasul drept în profil, puțin portuberant din față, cu nervoase evazări ale subțirilor nări, gura fără carnalitate, trasă cu finețe într-un contur minim, compuneau o fizionomie blîndă și impertinentă totodată, gata să-și aureoleze în lacrimi bilele uimite ale ochilor și să sfideze cu minie pe privitor printr-o tremură a nărilor și o subțiere a buzelor. Nu era desigur un copil, ci o adevărată domnișoară de vreo optsprezece ani, însă masculinitatea stilu-

lui punea mai multă crudităte și inocență pe un chip cu unda iritabilă la cele mai ușoare emoții. Surprinzându-se observată, ea trase repede în jos piciorul subțire, silindu-se să acopere cu marginea rochiei scurte umerii genunchilor, și-și lipi din nou nasul cu putere de geam.

În lividitatea amurgului cete continue de sălcii se tirau în șanțurile mari de lângă linia ferată. Terenul inundabil era plin de mlaștini cu ape coclite, putrede, în a căror spumă verde trunchiurile copacilor înfipseseră picioarele lor răsucite. O ultimă licărire a orizontului bronză suprafața cangrenată a smîrcurilor, scoțind la iveală, din mușta lor verde, monstruozitatea cîte unei rădăcini exhumate din nămol și rămase în aer ca o gheară crispată. Balta se lătea pe alocuri prin porumbiștile pălite, culcate la pămînt, străbătînd prin lungile garduri de nuiete împletite ce hotărneau lanurile în fugă. Apoi apele se zvîntară și cîmpurile fumurii, alternate de dealuri, reapărură eliberate, învîrtind ușor în depărtare cuburi albe de sate, stăpinite de turnurile gotice ale bisericilor. Un băiat desculț și îndesat mîna cu o nuiă, din urmă, trei vaci greoaie, înlăcrimate, și un pîlc de cai ședeau pe coama unui dîmb, aruncînd neosteniți capetele încomate în bătaia vîntului. Sforăitul locomotivei improșca solul cu rotocoale grele de fum, în vreme ce tălpile trenului băteau în tact, pe dedesubt: zdup-zdup, zdup-zdup, zdup-zdup, zdup-zdup.

Vecinul făcu deodată o mișcare și se ridică greol, întinzînd mîinile scurte spre plasa de bagaje. Trase de sus o geantă de piele groasă, o desfăcu pe genunchi și scoase din ea felurite pachete de hîrtie, pe care le înșiră pe un jurnal. Jim auzi pîrîitul hîrtilor desfăcute, clefăitul surd al fâlcilor, și o curiozitate irezistibilă îi întoarse ochii către călăto-

rul masiv și stîncos, care, răsuflînd greu, rumega încet și mușca din cînd în cînd dintr-o felie mare de mortadelă cărămizie, privind visător cu ochi albaștri, contemplativi. Fălcile uleioase îi cădeau rupte sub nivelul gurii unse, dîndu-i un rictus autoritar în ciuda placidității întregii sale figuri. Spre a nu vedea, Jim se întoarse energic spre fereastră, obsedat de gîndul că pașnicul rumegător ar fi putut să întindă cu mîna sa grasă cîte-o felie rotundă de mortadelă la toată lumea, pentru ca în ritmul neostenit al tampoanelor, zdup-zdup, zdup-zdup, toată lumea să mestece încet și visător. Șuierul locomotivei se prefăcu într-un muget prelung de bou răzleț, iar pămîntul tremură de copite. Veneau cirezile de la pășune, mîinate cu bățul de ciurdari. Pline de nămol uscat pînă sub pîntec, vitele se legănau rumegînd ultimele fragmente de iarbă rămase între dinți, sperîind cu cornul și cu coada muștele acute lipite pe sub coapse. Înotau lent în pulberea drumurilor, stirnind scurte ciclonuri de colb, îndesîndu-se și răzlețindu-se și dispărînd încetul cu încetul în fumul cenușiu al marginilor de sat. Cîte o vacă cu nări roșcate întorcea ochi uzi întrebători, chemînd cu răget prelung, mai mult ghicit, un vițel pierdut pe lîngă cocenii unei porumbiști, în vreme ce altele, împunse cu bita de vâcar, se încăpățîneau să aspire cu nasul apa scursă printre crăpăturile unei lungi troace de lemn. Cu liniștea marilor bestii lacustre, un bou cu bust de zimbru și cu coarne lungi în semilună, pe pîntecele căruia marele tendon al sexului său se lăsa într-un turtur de noroi, privi șingeros și nemișcat terenul, și din pîntecele său curse ca dintr-un jgheab, inundînd raza picioarelor, o apă de puțuri stătute. Clefăitul placid al omului cu ochi albaștri, coborîrea de pe dîmburile cu pășuni a vitelor, mugetele pre-

simțite în drumul satelor, continua izbitură de cazmale a roților se amestecau într-un singur cutremur surd, prelung, de punți de lemn zguduite de trecerea neîntreruptă a mii de vite vespérale.

Sufocată de duhoarea de piele rîncedă, domnișoara vru să coboare mai jos geamul, dar mîna prea mică nu izbuti să urnească placa groasă de sticlă. Era aproape să renunțe, rușinată, cînd Jim, ridicîndu-se, apucă cu o mîna inelul de sus și cu alta cordonul de pînză și dădu voie deplină înăuntru mirosului de pulbere udă și răcorilor de prund. În timpul mișcării atinse fără să vrea degetele subțiri ale fetei, întîrziate pe marginea pervazului. Amîndoi se reasezară la loc, domnișoara — cu un surîs timid de recunoștință în umbra pleoapelor plecate, Jim — cu o ușoară febră tactilă. Concupiscențe vagi îl încercau cînd arunca ochii spre chipul din fața lui și-i dădeau o ascunsă ebrietate a pulsului. S-ar fi simțit toropit ca de o succesiune de valuri calde dacă, putînd să-și apropie obrazul de acela al fetei, ar fi fost lovit de ploaia de fire moi a părului tuns și adiat de răsuflatul micilor nări nervoase. L-ar fi tentat de asemenea să încerce cu podul palmei netezimea părului pe locul rotund al virtejului din creștet, a umerilor sau a genunchilor. Simțindu-și mîinile vinovate, el le ascunse în dosul perdelei și-și purifică ochii în spectacolul poienilor aprinse pe margini de vîrfurile celor din urmă raze. Locomotiva țipa în fața unor prăpăstii nevăzute și sufla din greu fum cu scînteii. Trecea acum printre diguri înalte de bolovani roșcați, prăfoși, cu bărbi de buruieni țepoase și plăgi mari de păcură și funingine sclipitoare. În vreme ce roțile băteau surd cadența drumurilor încălcate cu plesnituri de pinze ude în vînt și zornăit de fierărie, Jim se lăsa dus de gînduri pe alte peisaje interioare. Peste

cîteva ore se vedea oprindu-se în fața unei porțițe oloage de zăbrele roșii și intrînd într-o curte lungă, răcoroasă de prea multe zorele, întinse pînă peste streșinile carbonizate ale casei. Întîmpinat de glasurile ascuțite și mirate, răsunînd din diferite ascunzișuri, avea să doarmă în odaia cu miros de *patchouli* de lîngă grădină, la geamul căreia suspina toată noaptea cișmeaua și tresăreau din somn găinile în cotețe, speriate de pașii mărunți ai șobolanilor. Amintirea locului putred în care își petrecuse copilăria nu-i deșteptă decît imagini de umiditate : hume tăiate cu un cuțit, în inima galbenă a cărora se zvîrcolesc două fragmente dintr-o lungă și proaspătă rîmă, bureți vineți de ziduri și urechelnițe cu zeci de picioare, fugind pe o tencuială friabilă. Se vedea înconjurat de șapte fețe scrutătoare de bătrîne, examinat din cap pînă în picioare, lătrat pe deosebite glasuri, tras de haine pentru demonstrații estetice. Îndeosebi *trench-coat*-ul avea să întîmpine un rictus disprețuitor din partea tancei Agepsina, ale cărei concepții în materie de croitorie ținteau la o eleganță matură și o nobilă austeritate.

„Nu știi să te-mbraci — era să-i zică desigur. Parcă ești un șofer !“ La gîndul acestui conflict acut între generații, Jim se propti tare cu picioarele în podeaua vagonului, ca spre a-l opri și a-l deraia de la destinație, dar trenul măcina drumul, cîntînd inexorabil : te-duc, te-duc, te-duc, te-duc...

Se întunecase de-a binelea, iar pe geam nu se mai vedea decît un fum des de nuanțe efemere. Dungi scînteietoare de tăciune învîrtit în aer, ploi mărunte de cenușă vișinie se topeau în luminișuri de bălți opace, sau se îngrămădeau în cirezi și vegetații de umbre tremurătoare. Un țîriit prelung de greier învingea îndărătnic măcinatul trudnic al

osiilor, mereu altul și mereu același, din lanuri a căror mireasmă de pai pirlit venea la răstimp pe fereastră.

În grădina tantei Ghenca înfloriseră, nici vorbă, daliile, legate la mijloc cu o sforică, pentru ca mijlocul lor feciorelnic să nu se frângă, și străluceau acum în lună de broboanele de apă cu care fuseseră stropite pe inserat. Jim era curios să vadă dacă în aceleași ghivece concentrice și ceaune găurite își duceau mai departe inocența vegetală un cactus pitic, un lămii sterp și câteva mușcate anemice, apărute de o bombă ruginită, de un obuz plin cu pământ și alte câteva resturi de instrumente metalice preistorice, păstrind o nuanță aproximativă între pământ și rugină.

Roțile trenului tunau surd pe dedesupt, ca mii de copite uriașe. Jim închisese ochii, pierzând în întuneric sentimentul lămurit al lucrurilor. Tunuri, chesoane, cavalerii nesfârșite alergau pe drumuri fără funduri, prin noroaie, dune de nisip sau pinze late de apă. O grindină albă bătea în acoperișul subțire al vagoanelor, apoi osii grele de care scîrțiau pe un drum bolovănos, ciocane mari cădeau pe nicovală, și totul se topea într-un țîrîit innumerabil și strident de greieri pierduți într-un cîmp sălbăticit cu scaieți. Credea uneori că liniile ruginite și cantoanele ruinate lăsaseră trenul să alunece pe traverse înfrunzite, spre mîluri fără ape, prin tufe încîlcite, cu trosnet de rădăcini smulse și plescăit de papuri călcate. Ghicea în minte, între cele două roți, pietrișul năpădit de bălării, șinele acoperite cu mușchi, suspinul tulpinelor groase, rupte de lanțurile grele ale trenului, care alerga nebunește ca o reptilă rece, fluierînd prin nuiiele. În hopuri, horcăieli, trosnituri și şuierături, va-

gonul se clătina zdruncinându-se în același ritm monoton : te-duc, te-duc, te-duc...

„Unde mă duci, unde mă duci ?“ pocănea sacadat un glas în urechea lui Jim, care se lungise într-o rină, culcînd capul în unghiul dinspre fereastră al sofalei.

Sub lumina albastră a becului, compartimentul se prefăcuse în dormitor. Un ofițer întinsese picioarele în cizme grele roșii pe fotoliul de peste drum, pe un jurnal, baricadînd astfel ușa, și dormea cu bărbia în piept și cu brațele încrucișate. Vecinul cel gras se prăbușise pe spate, cu mâinile pe pîntece. Cărnurile obrazilor, devenite livide, gura întredeschisă și luciul uns al feței îi dădeau un aspect cadaveric. Horcăia în sugrumări scurte, și gura umplută de aer se umfla deasupra dinților într-o bășică efemeră, ce plesnea ritmic, descoperind virful dinților. Sforăiturile șuierătoare ale celor adormiți se amestecau cu toaca neconținută a tampoanelor, încît ți se părea că zeci de pive de lemn înșirate de-a lungul unui pîriu de munte își izbesc de fundul troacei maiurile mucedu de lemn, ridicate în învîrtirea roților de către apa năruită de pe lungi jgheaburi. Cînd în vreo stație pustie, vegheată de o lampă cu petrol, trenul își încetineea pe neașteptate goana roților, horcăielile adormiților măsurau singure liniștea nopții, salutate din spre țarini de țîrîitul greierilor.

Căzut într-o somnolență rece din cauza anulării lumii externe, Jim nu dormea. Cu ochii deschiși, privea în penumbra compartimentului, în care reveriile sale își confundau contururile cu suprafețele incerte ale lucrurilor. Domnișoara își lipise un obraz de perdeaua ghemuită în chip de pernă și, puțin aplecată, cu ochii închiși, dormea sau încerca poate să uite oboseala unei nopți chinuite,

simulînd somnul. Respirația era aproape invizibilă, și fața, rămasă vie, îi era numai aburită de o subțire sudoare, ce absorbise pudra și carminul. Astfel culcată, fata păstrase toată grația rafaelită, sporită prin copilăreasca dezordine reflexă, ce-i aducea părul scurt peste ochi și-i trăgea piciorul obosit sub sine, descoperind tivul de sub pulpa străvezie al unui ciorap. Acest serafim fără aripi, amortit acolo între rîturile fierbătoare a două trupuri muncite de grelele agonii ale somnului, nu trezea lui Jim — cel puțin așa credea el — nici o iritație voluptoasă, ci numai o neînțeleasă nevoie de a proteja și mîngîia. Se simțea ușurat deodată și ridicat ca un fum prin fereastra compartimentului. Plutind deasupra cîmpurilor în proiecția lunii, zărea trenul lunecînd ca un licurici pe suprafața solului, crescînd vertiginos într-un astru uriaș și răsînd apoi cu pereții vagoanelor trupul său aerian. La o fereastră se vedea pe sine însuși în fața unui seraf umil, înconjurat de o pavăză de lumină albastră și care zîmbea cu ochii închiși, pierdut în propriile visuri. Cînd însă ieșea din puțul adînc al reveriei și se simțea greu și material pe canapea, asemeni contemplații angelice i se păreau fade. Își dădea seama că mîinile i-ar fi fost mai mulțumite dacă, vîrite pe sub umerii și genunchii fetei, ar fi ridicat-o pe jumătate adormită în brațe, așa încît capul să-și reverse pletele în jos, iar picioarele-i subțiri să cadă abandonate peste bara mușchiuloasă a brațului său drept. I-ar fi plăcut s-o întindă ușor de-a lungul fotoliului moale, să-i pună sub cap sulul dur, demontabil și, îndreptîndu-i părul și rochia plisată, să alunece cu mîna ocrotitoare peste fluierile picioarelor, spre a elibera degetele mici, infantile, din strînsoarea înguștilor pantofi. Ar fi văzut-o atunci lăsînd cu un

scurt suspin reflex de alintare capul pe o parte, sub tăietura latului breton, și îndoină un picior lustruit, delicat ca un arc. Jim încercă să se smulgă din aceste ispite absurde, gândindu-se din nou la casa copilăriei sale, spre care mergea.

În mirajul geamului opac ograda largă se întindea străjuită pe o latură și pe alta de două rânduri de case scunde, lungi ca un tren de vagoane declasate trase pe linii moarte. Din loc în loc, câte un baldachin de tablă ruginită arăta o intrare, astupată de cascade grele de iederi. Hîrdaie verzi cu oleandri se înșirau de-a lungul zidurilor ude, leproase de apa prelinsă prin streșinile ciuruite, în rugina cărora creșteau ciubucuri de buruieni, și în luciul ferestrelor se zăreau scări de surcele, de care se rezemau cercezuși și mușcate. Verdeța prea crudă de umbră și udătură țîșnea în flăcări violente. Nesmulse de nimeni, troscotul, păpădiile și scaietii grași, albaștri, ieșeau printre bolovani, la temelia zidurilor și în jurul chepengurilor de tablă ale unor pivnițe în formă de cavou și înăbușeau straturile cu flori, îndeosebi dalii și crăițe, cultivate în fronturi prea compacte pe sub ferestre. Un zăplaz de lemn cu scîndurile orizontale și în parte căzute închidea în fund curtea, despărțind-o de o alta, înecată de frunza duzilor, pe sub crengile cărora se zărea tabla arsă de ploi a unei căsuțe cu cerdac pe stilpi îmbrăcați în viță-de-vie. Totul părea un maidan părăsit și un han de mult pustiu, uitat cu drugi și lacăte la ușă, pradă ierburilor și ploilor. Gîndul presupunea grinzi căzute înăuntrul odăilor cu tavan mîncat pînă la coastele putrede ale grătarelor de trestie și cercevele lunecoase de mușchi asemeni ghizdurilor unui puț. Transperantele de șipci verzi căzuseră cu sforile rupte peste ochiurile superioare ale ferestrelor crăpate, lipite cu hîrtie.

În timp ce canapelele săltau neconținut capetele inerte ale călătorilor scufundați în somn, aerul rece, intrat pe geamul încă deschis, vestea apropierea munților. Trenul lăsase de mult valea Tîrnavei și se îndrepta spre zonele reci ale Brașovului. Aerul se rarefiase, devenind transparent și palid, iar roșeața de focuri îndepărtate pe linia zării prevestea zorile. Din cînd în cînd, sclipeau în semicercuri fragmentele ieșite din sălcii ale întortochatului Olt, rece și lucios ca o lamă. Învinețite de frig, buzele și nările fetei, adormită de-a binelea, trădau prin mici convulsii penetrația răcelii. De bună seamă visa că trece printr-o apă curgătoare sau că e surprinsă de zăpezi mari într-o poiană pînă atunci înflorită. Caritatea și acel sentiment de prietenie ascunsă l-ar fi îndemnat pe Jim să arunce *trench-coat*-ul său pe umerii ei înfrigurați, lăsîndu-i afară numai nasul evazat și casca ștrengărească a părului, dar discreția îl opri. O altă primădie amenința pe domnișoară. Ofițerul, pînă atunci întins transversal, se sculase deodată cu ochi defuncți, și într-un gest instinctiv, fără să se deștepte, se lungise de-a lungul sofalelor, reluîndu-și după un scurt grohăit ferăstraiele sforăiturilor. Picioarele cu grele cizme, îndoite cu un ultim rest de conveniență pe cuprinsul a două locuri, se descorădară de încleștarea somnului și împinseră trupul mic de alături. Adormitul își căuta acum, dezmorțit, poziții comode în somn, și o întoarcere inconștientă îi aruncă talpa unei cizme în poalele cu genunchi delicați ai domnișoarei. Aceasta sări speriată în sus. Gestul trecu neobservat pentru cei doi bărbați căzuți în fundul celor mai prăpăstioase vise, și picioarele ofițerului, lipsite de rezistență, alunecară încet pe toată banca.

Jim se trase numaidecît de la fereastră și zîmbind făcu semn fetei, palide de spaimă, să se așeze. Ea mulțumi cu o grațioasă înclinare masculină și se așeză sfioasă pe locul arătat. Încercă strîngînd picioarele și umerii să se subțieze, dar era evident că făcea aceasta nu pentru a evita atingerea vecinului, ci spre a-i răpi cît mai puțin loc. Jim îi simțea de astă dată umărul, linia șoldului și respirația caldă amestecată cu mirosul părului parfumat și vedea linia șirei spinării lunecînd sub gulerul rotund, și nu o dată fu ispitit să-i strecoare mîna pe sub umeri.

În curînd domnișora închise din nou ochii, în vreme ce astrul roșu, plat ca o tablă de cupru, al zilei ieșea de după dealuri. Terenul accidentat în unde mai blinde de o parte, cu umerii negri, încrustați de zăpadă, ai munților pe de alta, dezvelea în lumina albă a dimineții arabescurile lanurilor galbene, cosite, întrerupte de plăgi verzi de rapită. Turlile de tablă ale bisericilor din satele risipite în văi luceau din loc în loc. În cele din urmă, la poalele unor creste negre de păduri se văzură țiglele roșii ale Brașovului.

Cei doi tovarăși de călătorie, deșteptați cu puțin înainte, își dreseră figurile văroase și trupurile, căscînd și trosnînd oasele. Apoi își luară valizele și ieșiră pe culoar. Jim călătorea acum cot la cot cu mica tovarășă, care, înviorată, își reluase zîmbetul de ștremgărie și timiditate. Fără să-și dea seama de ce, inima lui pocnea cu putere în piept, conștientă de un gînd vinovat. Presimțea o sclipire prietenoasă în pleoapele piezișe ale vecinei, care, deși compartimentul era aproape gol, ezita să se întoarcă la loc. Căuta zadarnic o punte de familiaritate, cînd fata privi cu coada ochiului clișeele unui număr din *Dîe Dame*, pe care el îl răsfoia

nervos. I-l oferi cu bruschete de teama unui refuz. Ea întinse veselă, ca un copil, mîna și mulțumi cu un „mersi“ gales și franc. Gheața i se păru lui Jim spartă, dar inima îi bătea și mai puternic, căci is-pita, cu forțe noi, îl făcea să tremure în fața ace-lor ochi întunecoși, amuzant încruntați, ce urmă-reau pozele revistei. Cu cît încerca să alunge din minte imaginea crimei îndrăznețe ce-i lua contur în subconștient, cu atît singele, hotărît îi învăluia tîmplele într-o rețea de congestii calde.

Cele două orizonturi ale trenului erau acum a-coperite în întregime de povirnișuri înalte, îmblă-nite cu perii țepoși ai molifșilor, printre care se scurgea la răstimpuri cîte un șanț drept, tăiat de apa ploilor. Pereți mari de stîncă se ridicau vineți, întrerupînd labirintul pădurilor, și în curînd un șuier prelung aduse după șine mai repede decît te-ai fi așteptat un întuneric rece, aburit și funin-ginos. Bezna ținu un veac, și cînd lumina străpunse din nou caldă, dezvăluind blocurile regulate ale tunelului, lui Jim îi trecu un păienjenis cald peste ochi, iar zvîcnirea aortei nu-l lăsa să-și înghită sa-liva. Un fluier și mai acut sfîșie aerul, vestind al doilea și cel mai lung tunel. Domnișoara se repezi să închidă fereastra, chemînd din ochi ajutorul lui Jim. Cînd acesta întinse mîinile spre cordonul lat al geamului, întunericul spărsese fulgerător glo-bul zilei, și el simți un cap rotund și umeri debili așteptînd între brațele sale ridicate spre fereastră. Îmbătat de întuneric, Jim trase cu putere la piept trupul cald, ce palpita lingă sine, și-i căuta fața. Simți închizîndu-se pe obrazul său genele ude ale fetei și întoarcerea îndărătnică a capului. Săruta-reă căzută pe un colț al gurii i se păru de o volup-tate indicibilă. Fără un strigăt, ea își întoarse bu-zele, mîngîind cu obrazul și cu bretonul fața aten-

tatorului, care simți urechea mică în fața gurii sale, și cu o mină îl depărtă ușor, pînă ce, alune-cîndu-i dintre brațe, se pierdu în bezna totală. Se auzi un huruit de ușă, și cînd lumina răzbătu iarăși, fata ședea pe culoar, privind, întoarsă cu spatele, pe fereastră.

Cîtăva vreme Jim stătu tulburat de satisfacția îndrăznelii, de rușine și de frică. Îi era teamă de vulgaritatea unui scandal, dar privirea blindă, rătă-cită a fugarei, căreia o ușoară îmbujorare îi ștersese aerul îndrăzneț, îl liniști și-l înduioșă. Își dădea socoteala că trebuie să repare impresia faptei prin scuze prietenești și amabile și să profite de violența consumată, făcînd cunoștința gingașei vic-time. Curajul însă, de prea multă deliberație, îl părăsise. După un răstimp, poate jignit de această rezervă mai insultătoare decît agresiunea, capul cu breton mare pieri de pe culoar, și Jim rămase pironit locului, privind distrat zarea.

Culmile munților, aci pleșuve, aci împădurite, se dezumflau încetul cu încetul, coborîndu-se și vâlurîndu-se în spinări de dealuri din ce în ce mai puțin cocoșate, în vreme ce prundișul lat al Prahovei se lărgea secetos. Catargele sondelor negre rămaseră îndărăt și o cîmpie netedă, acoperită cu un porumb crud și pipernicit, ruptă pe alocuri de pîrloage, stîrpi cel din urmă pitoresc. În fața Chiti-lei, cu înfățișare de grajd de cazarmă, lumea începu să-și scoată bagajele pe coridor. Jim își luă *trench-coat*-ul pe mină și ușoara, unica valiză, și cînd vagonul intra în umbră și larma hamalilor albaștri din Gara de Nord, care se repezeau spre scări, chemați cu strigăte energice — „Hamal! Hamal!“ — sări toate treptele deodată și se amestecă în mulțime.

CASA CU MOLII

Ion Marinescu, zis și Jim, fu lăsat de trăsură în fața casei preistorice din str. Udricani, pe vremea cînd lăptarii colindă curțile cu bidoanele, iar împărtășitorii de jurnale înfig *Universul* în clanța ușii. În hurelul roților pe caldarim, o femeie bătrînă lăasă din mîini un cotor de mătură, cu care strîngea frunzele îngălbenite căzute dintr-un dud rămuros. Era baba Chiva, servitoare bătrînă a familiei, păzind de peste treizeci de ani acel Herculanum acoperit de lava anilor. Cînd Jim împinse poarta scîrțitoare, baba își desfăcu masca mîce-niană într-un ris mut, pînă la urechi, și alergă șchiopătînd în chip ridicol, din cauza pantofilor bărbătești pe care-i purta, să ia din mîinile tînărului valiza și *trench-coat*-ul

— Veniși! zise ea prostește din buze scuturate de convulsiuni senile.

— Venii! confirmă Jim, ascunzînd sub asprimea vorbelor și gesturilor emoțiile oficiale.

După acest scurt dialog, baba porni cu lucrurile spre fundul curții, urmată de Jim, care observă în treacăt schimbările. Ușile și cercevelele caselor erau vopsite proaspăt, dar pentru că crusta cea veche nu fusese arsă, epiderma groasă a lem-

nului semăna cu coaja pomilor bătrini. Un nuc mare de lângă gard fusese tăiat, ceea ce explica aerul de goliciune al locului. În dosul nukului, pe un loc viran plin mai înainte cu troscot și moloș de la o construcție dărîmată, văzu straturi regulate de zarzavat și cozile drepte și verzi ale cepelor. În sfîrșit, pe dimbul de pămînt dinspre fereastra cu grătar a unei case vecine, pe care odată se tîra sălbăticită o viță-de-vie, zări împletitura de șipci a unei bolți, pe care atîrnau lujeri mari încărcăți cu ciorchini de struguri.

Aceste reforme i se pîrură anacronice. Baba Chiva, ghicindu-i gîndul, zise din mers :

— Astea dom' Popescu le-a făcut !

Urcară două trepte de lemn elastic sub cel din urmă baldachin de tablă, trecură printr-o sală austeră cu lăzi și cufere mari de-a lungul peretilor, apoi intrară într-o odaie semiobscură. Un aer stătut, mucegos, amestecat cu adieri de naftalină și *patchouli*, înțepă nările lui Jim. Baba smulse hîrțile albastre de la geam. Lumina albă a dimineții ilumină interiorul, descoperind suprafețele împulberate ale mobilelor. Un păianjen, speriat de vibrația neașteptată a aerului, își dădu drumul pe un fir în dosul unei perdele de dantelă. Baba dădu să iasă în grabă, spre a vesti pe cei ai casei de neașteptata sosire, dar Jim o opri. Voia să se liniștească de călcătura metalică a trenului și să-și cultive în singurătate sărutarea din tren. De altfel exclamațiile revederilor, interogatoriul lung al sosirii îl înspăimîntau și dori să-și găsească mai întîi o formulă sufletească pentru toate acestea. Ceru dar apă proaspătă, cu recomandăția de a fi lăsat apoi să se odihnească pînă la prînz. După cîteva minute baba aduse pe o tavă o cană de sticlă cu apă, cîteva ciorchini de struguri,

trei prune și un măr, pradă făcută la repezeală în grădină. Un pisoi alb se strecură prin întredeschizătura ușii, frecându-se cu spatele de piciorul babei.

— Ptruț! făcu aceasta cu falsă autoritate, luînd totuși mîța în brațe. Apoi, fără să fie întrebată, dădu drumul unui material informativ ce-i tremura de mult pe buze, descoperindu-și știrbenia dinților. Asta-i Pufi, nu-l cunoști, a venit pe urmă singur și n-a vrut să mai plece, l-am dus de două ori pe maidan învelit în sac și s-a întors și ne-a fost milă să-l gonim, că tocmai a murit Negruțu, călcat de otomobil, de-am plîns din cauza lui (aci ochii babei se umplură într-adevăr de lacrimi), și Zizi s-a făcut că dracu, c-a căzut pe coș și s-a ars de fum (baba își arată gingiile într-un zîmbet mare), că tocmai voiam să scuturăm prin casă și să zugrăvim, că știam c-o să vii, dar n-am putut, c-a căzut și și-a scrîntit piciorul coana Lisandrina, și a stat în pat o săptămînă, și a murit fata lui Dumitrescu din colț, pe care o știi (Jim nu știa de nici o fată), și mîine se cunună la biserica Udricani băiatu lui Tomescu (!!), care e avocat, și dacă știam că vii așa devreme, făceau cucoanele dulceată, c-au fost poamele ieftine, da' cine a știut...

Bodogănind astfel, baba scotocea de zor prin buzunarele șortului, din care scoase în cele din urmă cîteva obiecte pe care le întinse lui Jim. Acesta le luă, obișnuit, și constată că erau un crîmpei de creion, un condei de piatră pentru plăci de ardezie și două penițe runde... De pe cînd era mic, baba Chivă aduna cu ochiul ei de uliu fel de fel de nimicuri, dăruindu-le, și continua să facă aceasta și acuma, fără considerație de vîrstă.

Jim se prefăcu deci foarte interesat de valoarea obiectelor și le puse pe masă, spre mulțumirea babei. Când fu să iasă, aceasta dădu semne de sfială și neliniște, și, scoțind din buzunar o hîrtiuță galbenă, o întinse lui Jim cu mici risete înfundate :

— Uite — zise — asta am tras-o pentru d-ta, fără știrea cucoanelor.

Cînd Chiva tirî tușind ușa după sine, Jim privi hîrtiuța și constată că era o planetă de tinăr.

Întinzîndu-se pe patul de nuc cu ciubucuri mari și suluri roșii peste macatul cu ciucuri, privi rotativ bătrîna încăpere. Același „gardirop“ masiv de nuc în linii severe, a cărui coajă descheiată pe alocuri se umflase în bășici, scrinul de același lemn, pe care se aflau mereu cele două sfeșnice de argint aburit, ceasul cu muzică, o pisică de teracotă și un măgar de pîslă care clatină capul. Oglinda bună, de Veneția, cu apa ei verzuie lividă, era împănată în partea de jos a lamei, de culoarea argintului, cu fotografii vechi, spălăcite, pe carton și reprezentînd domni rezemați de fotolii de catifea, cu barba stufoasă rotunjită scurt pe sub bărbie, cu țilindru și cu redingote și pantaloni cenușii căzînd plini de încrețituri pe trup, precum și doamne în malacoafe atenuate, cărora bluze bufante la mînici le sugrumau talia și le acopereau tot gîtul, închizîndu-l în mari agrafe de os sculptat. Un album cu pagini groase, aurite, învelit în catifea roșie și cu balamale de argint conținea o altă colecție de fotografii. La fereastră, între perdele, o masă de nuc, dintr-o placă groasă, ovală, susținută de patru picioare de leu, era acoperită cu o combinație de petice multicolore de tafta și mătase, legate cu broderie. În sfîrșit, lîngă ușa cu canaturi prea înalte, domi-

nate de un fronton grec, soba de zidărie văruiată, cu coloane ionice și ornamentații bombastice, susținea mereu pe mensola înnegrită de fire de fum prelinse prin ușa de alamă un mănuchi de pene de păun. Cele câteva fotolii de lemn lăcuit în negru, cu prea multe protuberanțe ornamentale și îmbrăcate în pluș roșu, se arătau mai atinse de vreme. Arcurile descordate lăsaseră gropi mari în mijlocul lor, părul plușului chelise pe unele porțiuni și picioarele se mișcau din încheieturi.

Mirosul caracteristic al odăii deșteptă toate amintirile lui Jim. Era o duhoare închisă de cireși mucegăite, de butoi băhnit, de salpetru amestecat cu bale de melc fără casă, de lemnărie putredă, de șoareci, de gândaci striviți, de stofe alterate, peste care plutea adierea parfumului de *patchouli* și naftalină. Jim coborî din pat spre a pipăi lucrurile mai de aproape. Luă în mâini ceasul de pe scrin, prin sticla căruia se vedea în fund sulul cu ace al muzicii, așezat în fața unui pieptene de oțel, întoarse cheia și răsuci o limbă pe cadran, pînă ce un fluture auriu începu să flifiie sfîrîind pe loc. Apoi, clarificate de lemnul uscat al mobilei, sunete mărunte metalice începură să picure în ritmul unui vals de Strauss, provenit dintr-o orchestră liliputană ascunsă undeva, printr-o galerie de cari, și compusă din lire cu coarde de sîrmă subțire, ciocănașe de sticlă și talgere ca fluturii de ie. Dulcele cîntec metalic era cu atît mai melancolic cu cît părea învăluit într-o raclă mică de cristal, învelit în scamă și paralizat în rugini. Cu urechea lipită de lemnul scrinului, Jim ascultă vrăjit arhaica melodie, din ce în ce mai lentă, pînă ce ultimul clinchet muri într-un scîrțîit de greier.

Apoi trase un sertar al scrinului, din curiozitatea ce-o avea întotdeauna de a scotoci colțurile casei. Văzu pachete de rufărie inactuală, păstrată acolo dintr-un spirit de conservare și de ordine, cutii cu jeuri și cu dantelă neagră, pene de struț, nasturi mari de os îngălbenit, mănuși de dantelă fără degete, totul ars de prea multă ședere, cu tendința de a se preface în scrum. Desfăcu ușa grea a șifonierului și un iz de postav mucegăit îl năvăli în față. Hainele aflate acolo n-aveau nici o rațiune de a mai fi conservate decât doar pentru un muzeu familial. Mantelele de stofă deasă, croite în chip de clopot, corsajele de tafta, manșoanele de astrahan, toată hăinăria aceasta vetustă intrase de mult în putrefacție. Un colb sclipitor ploua mărunț în dunga luminii și niște scame mari, cenușii, zburară deodată. Erau molii. Jim strivi una în mână, prefăcînd-o în polen. De-abia atunci băgă de seamă friabilitatea stofelor, carbonizarea lor săvîrșită lent, în întunecimea dulapurilor. Identitatea țesăturilor cu fluturii era așa de perfectă, încît el se aștepta ca tot conținutul șifonierului să zboare afară într-un roi de molii argintii, lăsînd goală racla ciuruită de cari a hainelor. Totul părea acolo mîncat de molii, pînă și vîlsul din ceas, și Jim, simțîndu-și nările uscate de fluturi pulverizați, deschise geamurile de perete.

Această îndărătnicie de a cultiva în umbră obiectele decedate era caracterul esențial al familiei, compusă mai cu seamă din femei bătrîne, mai toate celibatate, dar strînse printr-o solidaritate de speță sub același acoperămint. Existența lor se scurgea după un ritm secular și cu nuanța unui provizorat ce avea în vedere epoci viitoare

de prosperitate, niciodată însă recunoscute. Dacă mutându-se cu lăzi mari de sticlărie și obiecte casnice și mobile vaste și grele, se așezau în mijlocul noii locuințe, ele socotind aceasta ca o simplă tranziție de câteva luni, lăsau lăzile nedesfăcute, mobilele aproape îngrămădite laolaltă. Dar treceau luni, treceau ani și apoi decenii, și oamenii și lucrurile prindeau mușchi pe locul unde căzuseră, și schimbarea veșnic visată nu se producea decât dacă ruinarea casei silea pe locatari, să-și schimbe domiciliul pentru alți treizeci de ani, tot așa de provizorii. În chipul acesta, sălile, pivnițele și podurile erau ticsite cu lăzi și cufere pline cu argintărie coclită și farfurii englezești sparte, de acelea împodobite cu grațioase vignete negre în tuș reprezentând lacuri, porturi și castele, cu pahare grele de cristal, șlefuite geometric, cu sfeșnice, alămărie și arămărie. Tingiri și tablale de aramă rugineau pe sub paturi, și perne mari de fulgi, stratificate peste cufere, rincezeau de igrasie. Din cauza umezelii și a apei de ploaie prelinse prin tavan, obiectele de metal prindeau cocleli verzi cleioase de fierărie arheologică îngropată în lut. Pinzeturile se îngălbeneau și se destrămau, păstrînd intacte îndoiturile, jilave și mucegăite. Pentru a scăpa de uzură lucrurile destinate acelei ere ce nu venea niciodată, femeile le sustrăgeau pe nesimțite, așa încît încetul cu încetul dispărură cele mai însemnate efecte casnice, luînd drumul mormintelor etrusce din sălile întunecoase, pivniță și pod. Hainele erau înghițite de sertare, nepurtate, dar conservate cu strășnicie ca piese de carnaval, ridicule și anacronice.

În această casă cu noțiunea timpului alterată, alimentele urmau soarta lucrurilor dure. Familia simte nevoia de a păstra nutriment pentru seco-

lul anonim și dosea în acest scop ceea ce părea mai de soi, imitînd pe egipteni, care puneau alimente în mormintele faraonilor, în intenția de a-i feri de foamea postumă. Cînd Jim deschidea din curiozitate ușa unor dulapuri uriașe ascunse prin magazii, găsea, îmbălsămate în aroma de chimen, chimion, enibahar și scorțișoară, diferite piese alimentare, datînd din ani greu de precizat. Brînzeturi desicate, de tăria cremenii, fripturi osificate, cozonaci pietrificați, asemeni piinii milenare aflate într-o piramidă, borcane cu miere prefăcută în ciment și dulceturi complet carbonizate.

Înecat de pulberea stofelor, Jim închise ușa și-fonierului și strivi două boabe de strugure pe cerul gurii. Sub impresia de răcoreală acidă se simți întors iarăși la aerul proaspăt al prezentului.

Luă hîrtiuța babei Chiva și citi pe ea acest oracol :

„2. PLANETA DE TINAR

Te gîndești cu stăruință la îndeplinirile tale de a face o afacere mai serioasă și mai bună. Dar ideile tale sînt bune și vei reuși, dar trebuie să te stăpînești a te lăuda printre prietenii tăi, căci sînt cîțiva din ei care nu îți voiesc binele, și dușmănia aceasta o au pe tine că le-ai dovedit de multe ori că ești mai capabil și mai deștept ca ei și vei trăi vîrsta de 150 ani, și vei lua pe fata Lenuța.“

Cu toată conștiința șireteniei prezicătorului, care ticluise cazuri sufletești universal valabile, Jim se lăsă furat de ispita superstiției. Oare nu este cu puțință — gîndea — ca o anume conjuncțiune de astre să determine din leagăn traiecto-

ria vieții? Oare întimplarea din tren și prezența neașteptată a acestei hirtii galbene în mîinile sale nu aveau toată semnificația unui oracol? Rechemă în minte ochii rotunzi, speriați și nările tremurătoare, casca neagră de păr cu breton și-i plăcu s-o știe — oricît de absurd era lucrul — a sa, prin hotărîri zodiacale. Micii genunchi sidefii ar fi lucit foarte frumos pe patul cu macat roșu, mîinile subțiri ar fi tras febrile de minerele tuturor sertarelor spre a oferi ochilor mirați și veseli priveliștea vechiturilor mîncate de molii, și el, Jim, ar fi ridicat-o pe sus, îmbrățișîndu-i fluierele picioarelor pentru ca ea, curioasă să măture cu părul scurt praful de pe dulapuri în căutarea nimicurilor colbăite și ruginite.

Se pregătea tocmai să plimbe prin odaie povara închipuită, cînd ușa se dădu de perete și în cadrul ei apăru, zîmbind prin înlăcrimarea ochilor mici și speriați, mamă-sa, căreia însă, dintr-o răceală protocolară obișnuită familiei, el și toți îi ziceau numai tanti Magdalina. Jim o privi cu milă ascunsă repede sub o mască de indiferență și afecțiune respectuoasă, căci trupul scurt și bombat cu demnitate se împuținase, iar cărunțeala mai accentuată a părului, abia ascunsă cu fum de luminare, și zbîrcirea unui colț de buză vesteau senilitatea. Se lăsă udat de saliva gurii pe amîndoi obrajii, deși aceasta îi displăcea. În măsura în care Jim arăta retenție față de efuziunile materne ale unei bătrîne cu care, prin educația rigidă, avea puțină comunicare sufletească, cu atît aceea, dezamăgită în elanurile ei sentimentale, făcea o față mai plîngăreată, frecînd cu un deget sfîrcul vînat al nasului. Ea se simțea jignită nu numai în sentimentele mater-

ne, dar și în reputația ei oficială de „mamă“, deoarece îi era rușine — zicea ea — când vedea alte „mame“ ieșind mîndre „la braț“ cu băieții lor, în vreme ce ea nu putea sta nici de vorbă cu „al ei“. Fie din pricină că sentimentul filial se sfărîmase între femeile aspre în mijlocul cărora trăise, fie completul dezacord intelectual, Jim se încăpățîna într-o ursuzenie de care nu se mai putea dezbara și cu care erau toți obișnuiți ca fiind „sălbătici“, deși ei fuseseră pedagogii în spiritul protocolului distant. Consolată cu acest diagnostic, tanti Magdalina suspina uneori, cu frică, pe la uși sau încerca timid să strecoare, prin aluzii naive, ispita unei vieți mai puțin ascetice încredințată că „Jean“ era incapabil de a sta de vorbă cu o femeie și a lega prietenie cu cineva. Cînd seara, tîrziu, la lampă, Jim compunea scrisori sentimentale pentru Lola, sau rîdea pe înfundate de farsele pe care avea de gînd să le pună la cale cu prietenii săi de universitate, tanti Magdalina trecea clătînînd jălnic din cap pe sub ferestre și vorbind singură, blestema soarta posacă a acestui băiat, care în loc să colinde orașul „învăța“ pînă după miezul nopții.

— Veniși, mamă ? zise tanti Magdalina, ca și cînd sosirea lui Jim avea nevoie de vreo confirmare. Dar lucrurile unde le-ai lăsat ?

— Le-am dat la bagaje și sînt la gară. (Jim făcuse aceasta cu gîndul de a se muta în oraș, fără aerul unei despărțiri patetice, cu camion și alai la poartă.)

— Și te-ai simțit bine printre străini, mamă ? continuă tanti Magdalina, care era ferm încredințată că dincolo de pragul casei sale Jim nu putea trăi decît nemîncat, în frig și neînvelit noaptea ; povestește-mi și mie cum ai petrecut.

Faptul de a fi luată cu violență jovială de braț și de a i se spune din fir în fir toate nimicurile făcea deliciul bătrinei, dar nu era de loc în firea lui Jim, astfel încît, resemnată, tanti Magdalina se lăsă pe marginea patului și începu să boscorodească încet :

— Noi am dus-o cîm știi, dar a fost cald zilele astea de credeai că crapă pietrele. Trebuie să plouă, mamă, că mă dor încheieturile și se ling pisicile de foc. (Apoi, deodată, jeluindu-se.) Că m-au ros reumatismele și mi s-au ruginit oasele de cînd stau în casa asta udă, și toate lucrurile mi s-au putrezit. (Visul tantei Magdalina era să se mute într-o locuință proprie cu Jim, unde să-și poată pune în valoare mobilele vechi, pe care în acest scop îndepărtat le ascundea și proteja cu strășnicie.) (În șoaptă.) Să-ți ajute Maica Domnului, mă rog zi și noapte (închinăciune lentă) să mă scoți dintre femeile astea rele (gest de dispreț cu mîna înspre ușă), să ne vedem și noi cu lucrurile noastre în casa noastră... (Tanti Magdalina era veșnic nemulțumită de surori și gata să plece numai cu vorba, în realitate însă nu suferea să se vorbească rău de ele și nu le părăsea niciodată.) (Brusc înveselită și tare.) Cît ai lipsit ți-am scuturat cărțile și ți-am adunat hîrțile, că erau într-un hal fără hal. (Cu mîndrie.) Cînd e o mină harnică la mijloc, nu stau lucrurile trîntite în toate ungherele. Ia privește !

Și ridicîndu-se de pe marginea patului merse la un fel de dulap cu rafturi dintr-un colț al odăii și deschise amîndouă ușile. Ticsite una peste alta, sedeau acolo o sumedenie de cărți, așezate după mărime și acoperite, spre a fi ferite de praf, cu jurnale. Foile volante și manuscrisele erau legate

cu sfoară într-un singur pachet învelit în hirtie albastră. Lui Jim îi năvăli de necaz sîngele în obraji, nu atît pentru proasta aşezare a cărţilor, cît pentru pretenţia bătrînei de a se amesteca în lucrurile sale. Un volum din Shakespeare şedea alături de volumul II, desperecheat, din *Istoria literaturii italiene* a lui De Sanctis, şi un volum din *Scrisorile lui Byron*, traduse în nemţeşte, alături de volumul I al lui *Ion* de L. Rebreanu.

— Asta numeşti dumneata ordine — izbucni necăjit Jim — să-mi încurci toate cărţile? Cine te pune pe dumneata să te amesteci în treburile astea? Ce ştii dumneata de ordine şi de dezordine în materie de cărţi? Aveam socotelile mele, ordinea interioară sub aparenţa dezordinii, estetica culorii şi a formatului, şi-mi pusesem la o parte unele volume cu însemnări înăuntru! De unde să iau eu acum — exageră Jim dezastrul — pe Rebreanu? unde mi-ai pus pe Sterne¹? mi-ai pierdut ediţia mică din *Cymbalum mundi*! şi cu un gest răsturnă pe jos un raft întreg, umplînd casa de praf şi de păianjeni.

— Mamă dragă, mamă dragă, se căina cu mina la inimă tanti Magdalina, cu ochi mîci speriaţi şi înlăcrimaţi. Eu am vrut să-ţi fac bine, mamă dragă, le-am şters de praf şi le-am aşezat cum le-am găsit, şi tu, în loc să-mi mulţumeşti, le trînteşti pe jos. Sînt femeie bătrînă — adăugă ea jignită — şi „mă costă“.

Apoi se repezi să acopere cu un jurnal covorul de mult tocit, spre a-l feri de praf.

¹ Laurence Sterne (1713—1768), prozator englez iluminist. Opera sa reprezintă o reacţie sentimentală împotriva clasicismului şi raţionalismului dogmatic al generaţiilor anterioare.

— Tanti Magdalino — țipă Jim, rîzînd cu compătimire — cum te-am lăsat, așa te găsesc. De ce acoperi cu jurnal zdreanța asta buboasă? De ce stringi boarfe și tinichele ca tanti Colivăreasa? Ce este asta? zise el, deschizînd șifonierul și aruncînd afară o mantelă ciuruită de molii ca o tunică de gloanțe. Dar asta? și din sertarul scrinului trase un bolero de postav roșu ars de vechime. Dar buturuga asta la ce-o mai ții? și c-o mină frînse crunt piciorul putred al unui fotoliu.

Tanti Magdalina tresărea lividă la fiecă gest al lui Jim, sfișiată de dureri lăuntrice.

— Mamă dragă, mamă dragă — zicea ea culegînd de pe jos obiectele aruncate — nu face voia dușmanilor! Păstrez, că orice lucru e bun la ceva, și sînt bătrînă și altele nu mai pot face, și să avem și noi ce pune în casa noastră, că eu ca mîine închid ochii, și astea toate ție-ți rămîn.

Ea spuse asta cu atît de convins sentiment al valorii inestimabile a vechiturilor, încît Jim rîse îmblînzit de naivitatea ei și lăsa dulapurile în plata Domnului.

La ușă se auziră pași și accese de tuse și un glas ascuțit zise cu umor:

— A venit nebunu!

O clipă după aceea intrară în odaie două femei în vîrstă, urmate de două pisici negre. Cea mai înaltă, tanti Ghenca, îmbrăcată cu îngrijire, cu părul încă negru, foarte frizat, și agrafă mare de argint la gitul peste tot acoperit, avea din cauza profilului icteric și sarcastic mare asemănare cu Dante Alighieri. Cealaltă, mai scundă, tanti Fira, știrbă și bonomă, își vădea neglijența

în scîlcierea pantofilor și răsfirarea părului alb peste ureche, cu toate că rochia scurtă și bluza decoltată arătau veleități de lux.

— Bine-ai venit, tinere ! zise în glumă, dar înțepată, tanti Ghenca, sărutînd pe Jim pe amîndoi obrajii.

Tanti Fira însă își izbi palmele în chip admirativ, se retrase doi pași, pungindu-și gura, și apoi, apropiindu-se și sărutîndu-l, zise patetic și prețios :

— Jim, mîndru te-ai făcut ! Jim, nobil ești ! și se așeză să contemple pe tînăr din cap pînă în picioare, spre jena lui.

— Ei ! zise documentată tanti Ghenca, nu-i așa că-i mai bine în birlogul tău ? ! (Ca și cînd ar fi surprins pe figura lui Jim vreun semn de dezgust.) Nicăieri nu-i mai bine ca-n țara românească ! Cine știe cîte-ai îndurat pe unde ai fost !

— O mai fi îndurat — interveni împăciuitoare tanti Fira — dar însă a văzut ce noi nu ne-am învrednicit să vedem : a văzut Franța, Italia... Frumos ești, Jim ! adăugă ea în chip de încheiere.

— A văzut pe dracu ! ripostă acru tanti Ghenca. Parcă noi nu știm ce e în Italia ! Întreabă pe madam Morandini, -să-ți spună : apă imputită cu lături în loc de străzi ; oamenii dorm ca vitele și mănîncă pisici și broaște. Pe unde trec italienii dispar pisicile ; și nouă ne-au furat două cînd au lucrat la bina, lîngă biserică.

Spunînd aceasta, apriga etnografă privi ocrotitor cele două pisici negre ce se învîrteau printre scaune.

— Cum văd, ești bine informată ! zise ironic Jim.

— Sînt ! sări Ghenca, simțînd acul ; că sînt mai bătrînă și m-am șters mai demult la nas. Pe vremea noastră lumea era mai așezată și ședea acasă și era bine... (Cu intenție.) Nu-i mirosea nimănui urît în casa mă-sii și tinerii respectau pe bătrîni !...

— Tanti Ghenca, strigă Jim rumegînd o răzbunare grozavă ; știi ce-am mîncat eu în Italia ?

— Ce ? întrebă bătrîna sarcastic.

— Cozi tocate de șoarec, fierte în zeamă de broască (Ghenca, aplecăcioasă din fire, îngălbeni), gîndaci în sos tomat, șobolan copt cu macaroane, tocană de păianjeni îndulcită cu rîme.

— Îh ! făcu Ghenca albă ca varul, îmi vine rău ! și scuipînd în batistă, se năpusti pe ușă afară.

— Deștept ești, Jim ! îngîină Fira admirativ ; lasă-mă să te privesc.

— Am uitat să vă întreb — schimbă vorba Jim — mai trăiește Iaca ?

— Trăiește, răspunseră în cor cele două femei rămase, e tot așa cum o știi.

— Vreau s-o văd ! hotări tînărul, și ieși grăbit din odaiē.

Jim merse spre fundul curții, deschise o porțiță mică legată cu cercuri de butoi și se află într-o livadă umbroasă, printre copacii căreia rațe, găini și bibilici ciuguleau o iarbă de mult tocită. Grădina era cu totul părăginită. Ici un morman de bolovani, colō gunoaie grămădite, pămîntul scormonit de găini, gardurile rupte. O căsuță șubredă cu cerdac îmbrăcat în viță-de-vie ședea într-o rină, chiar lingă gard. Pe o latură a casei erau înșiruite cotețe mari de găini, văruite, și pe un par, un grătar de porumbei.

În sălița ce despărțea cele două odăi ale căsuței ședeau unele peste altele lăzi mari, cenușii, și pe deasupra scaune împerecheate. În zgomotul de pași, o ușă laterală se deschise, și tanti Mali, fata Iachii și mătușa mătușilor lui Jim, apărură surîzătoare. Era o bătrână de vreo 70 de ani, uscată și dreaptă, cu părul tare, nu de tot alb, înnodat pe vârful capului, peste care, când ieșea, puneă un bonet de catifea cu jeuri. Mica pelerină de pe umeri, înverzită de vechime, și nasul ascuțit, cu neg, o făceau hrăpăreață. Nu dădea nici un semn de senilitate, umbla toată ziua pe drumuri, vorbea limpede și cu căutare și era totdeauna prudentă și politicoasă.

— Bine ai venit, zise ea zîmbind cu blindețe de cardinal lui Jim, care se simți obligat să-i sărute mîna scorojită, pătată și vînoasă ca o frunză uscată. Vrei să vezi pe Iaca ?

Și cu o mîină împinse cealaltă ușă, așteptînd ca Jim să între întîi. Acesta călcă cu piciorul cu mult în jos sub nivelul pragului, rămînînd o clipă dezorientat din cauza obscurității. Cînd ochii i se obișnuiră cu lumina incertă a odăii, rămase înmărmurit de priveliște. Odaia joasă, cu scîndurile dușumelii pe jumătate mîncate de șoareci și cu tavan de grinzi, era aproape goală. Pe o sobă înaltă de fier și pe un dulap mare mieunau înspăimîntate vreo opt pisici negre, umflate și sălbătice, cu ochi de chihlibar tulbure. Cîțiva porumbei ciuguleau pe dușumea. Lăzi brașovenești erau întinse de-a lungul peretelui, cu ferestra închisă în drugi de fier, iar pe ele zăceau perne mari sparte de ghearele pisicilor și murdărite de porumbei. Lîngă sobă, într-o ladă lungă, joasă, ce era un fel de bancă cu sertar, slujind și de pat, ședea întinsă ca într-un sicriu, între

țoale învechite, o mumie vie, descărnată pînă la ivirea țestei. Pielea feței și a mîinilor, uscată ca un pergament, era străbătută de sfori mari de, vine negre, iar ochii păreau scurși în fundul capului. Liniile scheletului se vedeau așa de limpede prin pielea scorojită, încît Jim ar fi crezut pe bătrînă de mult osificată, dacă o mișcare înceată a capului n-ar fi dezmințit asemenea opinie.

— Tu ești, Amalio ? șopti Iaca privind în gol. Cu cine vorbești ?

— A venit Ion să te vadă, strigă tare în ureche-i tanti Mali.

— A venit Ion ? bolborosi rătăcită bătrîna. Care Ion ?

— Ion al Magdalinii, lămuri țipînd tanti Mali.

— Da, da, da ! clătină din cap, fără convingere, Iaca. Ce faci, Ioane ?

— Am venit să te văd, țipă la rindu-i Jim. Cum te simți ?

— Sînt bătrîină, zise ca-n vis Iaca ; sînt tare bătrîină ! Mult am trăit, mult am trăit !

— Vrei ceva, Iaca ? Îți lipsește ceva ?

— Vai, ce bătrînă sînt, vai, ce bătrînă sînt ! cînta mai departe bătrîna, neînțelegînd.

— Te îngrijesc mătușile ? repetă din nou Jim.

— Mă îngrijesc, mă îngrijesc, puiu, Dumnezeu să le dea sănătate !

Centenara întinse mîna aspră spre Ion și-l pipăi încet de-a lungul brațului, apoi scinci șoptit, infundat :

— S-au copt strugurii, Ioane ?

În timp ce din ochii tantei Mali scăpărau mici fulgere de minie, Jim se repezi afară, smulse un ciorchine mai copt și-l aduse Iachii... Aceasta îl

luă în mîna tremurătoare și începu să mestece avid în gingii bob după bob. Ochiul i se învioraseră și părea mai puțin adormită.

— Tanti Mali — vorbi aspru Jim către bătrîna cu pelerină — nu dați de mîncare Iachii !

— Ba-i dăm — răspunse mîeros aceasta — da-i lacomă și se plînge la toți.

Jim ieși roșu de mînie afară.

— Nu-i dați de mîncare Iachii ! țipă el în mijlocul curții, și zicînd aceasta trînti poarta așa de tare, încît rațele zburară măcăind speriate și găinile începură să cotcodăcească.

— A venit nebunu ! se auzi atunci glasul înțepat al tantei Ghenca, și clanța unei uși se închise cu putere.

MASA CELOR ZECE

Erau orele două și nimeni nu venea să vestească masa. Jim se plimba nervos prin odaie, cu un cui rece, de foame, în stomac. Se uită, din distracție, pe șifonier, suindu-se pe un scaun, se culcă pe pîntece și explorează dedesubtul patului, sub care zăceau în fulgi negri de praf suluri de covoare jilave, descoperi în vatra sobei un borcan cu miere invadat de furnici și în sfîrșit învîrți din nou mașinăria ceasului și dezlănțui mica orchestră de sîrme de pe scrin. Cuiul din stomac devenea din ce în ce mai lung.

„Mumii ambulante, mațe uscate“, ocări el în gînd pe bătrînele absente și mușcă dintr-o prună mușchiuloasă, prea acră. Apoi, plictisit de atîta așteptare, ieși din odaie, traversă curtea și intră în ceea ce numea „refectoriu“, cu gîndul la azilurile de bătrîni și la internate.

Într-o odaie mare, văruită, dar cu tavanul zugrăvit în stilul unei vagi Renașteri, cu casetoane și rozete, de cîrligul căruia atîrna o lampă enormă de petrol cu multe staționate de cristal, era întinsă la mijloc o masă lungă de stejar, cu stînghiile de jos tocite. La marginile ei, pe două fețe de masă înnădite, erau înșiruite zece tacimuri, cîte patru

pe laturi și cite unul în capete. Odaia părea aproape goală din cauza mărimii și-a lipsei perdelelor, deși un perete întreg era acoperit cu un șal turcesc, peste care atârnavă iatagane și pistoale, și un dulap voluminos astupa locul dintre două ferestre. Un pendul octogonal sfîrșia într-un perete sub apăsarea greutateilor de tuci legate cu lanțuri, rupte pe alocuri și innodate cu sîrmă.

Jim aruncă o privire disprețuitoare asupra mesei. Ultimele vestigii ale farfuriilor englezești și ale paharelor vechi de cristal dispăruseră înghițite de lăzi. Fețele de masă prea scurte, tocite de atita spălătură, erau cîrpite în ochiuri, la rîndul lor iarăși cîrpite, iar tacîmurile nu semănau de loc unele cu altele. Cuțite și furculițe mici cu coadă de lemn sau de os se amestecau cu altele de alamă, mai rar de nichel, farfuriile plesnite de piatră groasă reprezentau diferite grade de evazare, iar paharele erau o adevărată colecție de recipiente, începînd de la blocul greu de sticlă scobit în fațete pînă la feligeanul subțire poleit pe margini. Chiar și aceste epave casnice păreau bătrînelor demne de păstrat, deoarece acoperiseră fața de masă pe sub farfurii cu bucăți de hîrtie albă.

O coardă lăbărțată pe țiteră bătut în pendul o jumătate de ceas peste două, și în casă nu se mișca nimeni. Toată lumea decedase prin odăi și stăruia în reclusiune, și tăcere. Jim cunoștea bine încăpățînarea aceasta bizară, care ascundea pe fiecare în vremea prînzului, spre a simula pierderea noțiunii timpului și a ieși cît mai tîrziu cu putință din vizuină, dar acum, cînd sosise după o lungă lipsă, întîrzierea i se păru afară din cale ursuză. Ieși din duhoarea de untdelemn rînced a refectoriului și se îndreptă spre bucătărie,

care se aflau în fundul trenului de case, între ultimul peron și gardul rupt al grădinii. Tanti Agepsina, econoama și chelăreasa casei, se prefăcu preocupată printre vasele unei bucătării scunde, ceea ce însemna că auzise pașii lui Jim.

— Hei ! strigă acesta, ați adormit, ați murit ? Nu mănincă nimeni în casa asta de moaște ?

— Ce-i, ce-i? tresări în chip prefăcut o femeie de vreo 50 de ani, cu fața pătrată, zbircită și totuși lucioasă, cu gura subțire, rea, dar cu ochii caști și blinzi ai unei călugărițe. Era fată bătrână și i se zicea „domnișoară“.

— Mi-e foame, declară scurt Jim. Ori aduceți odată la masă, ori plec să măninc în oraș !

— Bată-te să te bată ! zîmbi cu afecțiune rigidă tanti Agepsina. Tot cu iuteală ai venit, și zicînd aceasta veni către tinăr și-l sărută ușor pe obraz, în chip de bun venit.

— Se culcă găinile, iese luna și d-voastră nu vă mișcați ! se scandaliză Jim.

„Domnișoara“ bolborosi cîteva imprecății la adresa celor ascunși prin casă și, speriată de ora înaintată, începu să colinde pe la uși, ciocănind, zgîlțîind și țipînd la pensionare.

— Ieșiți, frate, odată, că s-a făcut noapte !

Cea dintîi care ieși din odaia ei fu tanti Magdalina. Avea în lacrimozitatea ochilor și în strîngerea buzelor o nemulțumire oprimată. Ea făcu cu mîna semn de dispreț în direcția celorlalte camere, voind să notifice lui Jim că așa își ducea ea amarul de ani de zile, răbdînd și plîngînd în tăcere. Apoi apăru zîmbind cu noblețe, într-o toaletă schimbată de mătase cu multe cerculețe, dar foarte șifonată, tanti Fira, care zise lui Jim cu excesivă politețe, nu însă fără ușoară ironie :

— Vai, Jim, trebuie să ne ierți ! Tu ești luminat și umblat și treci cu vederea tabieturile unor biete femei de modă veche...

Deschise în sfârșit ușa și tanti Ghenca, mai gătită ca oricând.

— Bine că v-ați trezit ! zise ea înțepat, scoțind din cordonul lat al rochiei un ceas mic de aur, legat pe după gît cu lăntișor. Vai, dar nebune sînteți — izbucni deodată constatînd ora — voi nu vedeți că e ceasul trei ?! Și punîndu-se în capul insurecției, porni războinic spre refectoriu, după ce făcu un semn autoritar către Jim : Hai, domnule !

Nu era decît actul întîi al unei comedii jucate de treizeci de ani. Actorul principal ședea ascuns în una din casele cu baldachin de tablă.

— Caterinoo ! strigă tanti Agepsina de afară, bătînd cu mîna într-un geam aproape astupat de virfurile unui smochin, hai să mîncăm, Caterino, că e tirziu !

La început nu se auziră decît niște tunetă înfundate ca de bolovani rostogoliți de pe munte de piciorul unei capre sălbatice, apoi se deslușiră propozițiuni frînte, bombănite de mînie :

— Ce masă ! Ce tirziu ! Parc-ați înnebunit ! Au venit turcii ! Vă treziți cu noaptea-n cap ! De-abia ne-am sculat, și iar masă ! N-aveți decît să mergeți la masă !

— Caterino, e trei ! insistă „domnișoara“ obișnuită.

— Ce trei ?! tună de astă dată vocea în prag, voi nu vedeți că n-a venit nici Popescu ?!

Vorbînd astfel, tanti Caterina, zisă și madam Popescu, fiindcă era măritată și singură cu bărbatul în viață, scoborî treptele încruntată și autoritară. Cînd intră în refectoriu, cei patru in-

surgenți ședeau țepeni la masă, privind cu răbdare reprobativă fundurile goale ale farfuriilor. Pisicile miorlăiau agitate, frecându-se de picioarele scaunelor și arătându-și roșul cer al gurii. Baba Chiva, îmbufnată, le domolea cu evidente aluzii : „Ptruț, pisică, ai răbdare, că-n casa asta și-un dobitoac moare de foame“.

Tanti Caterina făcu un salut mic de recunoaștere față de Jim, fără să micșoreze presiunea aburilor ce-i fierbeau în gură.

— Ce vă pripiți așa, frate ?! E devreme !

— E trei, reteză scurt Dante Alighieri, alias tanti Ghenca.

— Ce vorbiți ?! se înspăimintă atunci tanti Caterina. Și schimbînd repede tonul, își însuși indignarea obștească. Dar ce așteptarăm pînă acum ? Dar voi n-aveți ceas să priviți ? Așteptați pe Țară-Lungă (adică pe dom' Popescu, bărbatul ei) ? Cine știe pe unde-și bea mințile ?! Aduceți la masă, că ne-apucă noaptea !

„Domnișoara“ împreună cu baba Chiva se precipitară spre bucătărie, precedate și urmate de ceata miorlăitoare a pisicilor.

Tanti Caterina se înfipse seniorială pe un scaun. Fața rotundă, masivă, deși cu vagi umbre de senilitate, era de o luciditate cvasi artificială, efect a îndelungi tratamente cu unsori alcătuite în taină din ceară, ulei de migdale și spermanțet. Rețele dese de vinișoare îi brăzdau umerii obrazilor, astupîndu-i cu plăgi roșii, ca la păpuși, dar cu toată această înflorire exterioară, expresia generală, ajutată și de ochii mici, serioși, era lipsită de feminitate. Obrazul ei de eunuc semăna cu un măr prea rumen pe dinafară și prea acru la mușcătură, și de bună seamă, avînd în vedere sterilitatea și lipsa afectivității, glandele ei inte-

rioare pluteau ca niște prune uscate într-un vin oțetit.

În curînd își făcu apariția în cadrul ușii pele-
rina măslinie a tantei Mali. Bătrîna păși uscată
și cu demnitate la locul său, zîbind neutru la
toată lumea și fără să trădeze nici o nemulțumire.
Un miros de luminare și de colivă se exala din
rochia sa, ce părea de carton gudronat din cauza
vechimii, și ochii ei vineți ocroteau cu religiozi-
tate tacimurile.

În clipa în care tanti Agepsina vîra o lingură
galbenă de supă în castronul fumegător, spre a
face distribuția primului fel, două persoane in-
trau tăcute pe ușa refectoriului. Erau Silivestru
și tanti Lisandrina, cei mai tineri dintre bătrîni.
Om ca de vreo 50 de ani, Silivestru, bărbat înalt
și viguros, purta părul tuns mărunț ca o perie și
o barbă pătrată, funingios de neagră, și numai pe
ici, pe colo argintată de cîteva fire albe. Încrun-
tarea ochilor penetrabili și înconvoierea de plisc
a nasului îi dădeau un aer mai degrabă ursuz și
timid. El merse repede către masă, suflînd pe nas
cîteva vorbe ininteligibile, și se așeză lângă Jim,
căruiă îi întinse mîna osoasă, întrebîndu-l simplu
și mormăit : „Cînd ai venit ?“ fără să aștepte însă
vreun răspuns.

Tanti Lisandrina i se păru lui Jim suspectă.
N-avea încă patruzeci de ani și era nemăritată,
dar în colțul pleoapelor prea lungi tremura o
sfială vinovată. Părul negru îi era împletit în
coade groase în jurul capului, ca la fete, și fața
prea fragedă și roșie îi era de stareță tînără. Păși
tăcut, plecîndu-și molatic pleoapele și, ștergîn-
du-și buzele cu limba, asemeni unei pisici care
a lins pe furiș lapte, se așeză pe un scaun, salu-

tind cu modestie exagerată pe Jim și pe toți ceilalți, care lăsară capul în jos cu indiferență.

Tăcuți ca niște călugări în trapeză, toți comensii mînuiau lingurile între farfurii și gură, pe diferite grade de înclinație deasupra mesei. Clipoceala tacîmurilor, zgomotul de sorbire se amestecau cu hîriitul pendulei, al cărui lanț se prăbușea vizibil la răstimpuri. Silvestru ținea capul aproape deasupra farfuriei și înghițea supă în mișcări repezi, dezordonate, privind-o cu dușmănie și ștergîndu-și din cînd în cînd barba udată. Tanti Mali își păstrase dimpotrivă și pe scaun perpendicularitatea de plop și sorbea lent, cu satisfacție, conținutul lingurii, frecînd apoi de cîteva ori falca de sus asupra celei de jos, ca să biruie în dinții galbeni și rari duritatea boabelor de orez. Tanti Magdalena și tanti Fira înghițeau lacom și îmbujorate la față bucățile de pîine pe care le lăsaseră să se umfle ca niște bureți în zeama din farfurie. Numai Ghenca rămăsese galbenă și aspră în fața farfuriei, și scuturînd lingura lua în ea, farmaceutic, cantități mici de lichid, pe care îl sorbea fără acustică, încet, obiectiv, protocolar.

Pe Jim clocotul acesta al gurilor îl irita de moarte. De greață, văzu noroi în toate farfuriile. Porci mari loveau cu ritul în tinicheaua unor găleți din care curgeau lături cu coji de pepeni. Un mascur mare ședea îngropat cu pîntecul în noroiul unui șanț, și ritul lui sforăitor de mulțumire scoatea bășici groase deasupra mocirlei. Jim viri lingura silnic ca-ntr-o troacă în restul răcit al supei, și sub imperiul asociației de imagini o părăsi definitiv acolo.

— Am impresia — zise iritat și descărcîndu-și nervii în altă direcție — că nu dați de mîncare

Iachii. Am găsit-o uscată ca o mumie și infometată.

— De unde ți-a intrat și asta în cap — se oțări Agepsina — că nu-i dăm de mâncare?! Mănîncă toată ziua și nu se mai satură!

— Nu cred eu asta, la asemenea vîrstă lăcomia are nevoie de prea puține lucruri. Are o voracitate de găină uitată în coteț — ați înțeles? — ar face praznic dintr-un măr!

— Cine ți-a spus dumitale poveștile astea, domnule? sări înfuriată tanti Caterina, și vorba îi pulveriză supa din lingură; știu eu de unde vine asta!

În acest timp Silvestru privea încruntat fundul farfuriei, iar Lisandrina, umilă, avea un mic rîs de satisfacție în lumina ochilor.

— Ea singură mi-a spus — zise Jim — și nu e greu de văzut că nu minte.

— Jim — vorbi atunci tanti Fira cu multă distincție și calm afectat — cum se poate ca tu, om învățat și umblat prin lume, să bănuiești astfel de lucruri? Iaca e bătrînă, uitată de Dumnezeu, a căzut în mintea copiilor. Se plînge la toți și ne ferim să o vază lumea, că ne iese vorba. Nu trebuie să te potrivești ei și să dai de birfit vecinilor.

Tanti Mali, fata septuagenară a Iachii, aproba tocmai din cap, zîbind cu onctuositate episcopală, cînd Silvestru, fără să-și ridice ochii din farfurie, zise aspru și fără putîntă de replică:

— Nu dați de mâncare Iachii!

— Ei! interveni acru Ghenca, dă-i și dumneata apă la moară! Și să zicem că e așa! Iartă-mă, Doamne! Și-a trăit traiul, și-a mîncat mîlaiul. Decît așa viață, lipsă! Mai bine s-ar îndura Dumnezeu și Maica Domnului s-o ia odată, să se odihnească și oscioarele ei!... Mîncarea pentru ea e

crimă — așa să știi dumneata, domnule — că-i lungeste canonul și n-o lasă să-nchidă ochii.

— Iaca — vorbi Silivestru cu aceeași asprime sentențioasă și ironică, spre Jim, fără să privească pe ceilalți — n-a știut să strângă bolovani în ladă după ce și-a împărțit boarfele urmașilor, și de aceea se usucă acum ca Keops în piramidă. Dacă ar fi dat sfoară că în lada cu pietre mai are galbeni și scule de aur, ea ar sta azi în capul mesei, pe scaun cu roate, și dumnealor i-ar săruta mîna pe rînd, cum făceau acum treizeci de ani, cînd Iaca, crezîndu-se pe sfîrșite, le-a împărțit cu mîinile ei banii, argintăria, care coclește acum pe fundul scrinurilor. Dumnezeu o pedepsește să se zgîrcească de bătrînețe într-o cutie veche, cu mațele făcute coarde de vioară, ca să vadă cu ochii ei pe fetele fetelor îmbătrînind în sculele ei.

Urmă o tăcere apăsătoare, măsurată de clinchetul furculițelor, apoi Ghenca, afectată de cite ori venea vorba de vîrstă, explodează :

— Bine că ești tu tînăr !

— Ați început iar să dezgropați morții, zise supărată tanti Caterina. Întotdeauna scandal la masă !

Magdalina, cu ochii plîngăreți, făcea semne disperate lui Jim să închidă discuția. Tocmai atunci se auziră ștersături de picioare la ușă, și dom' Popescu apăru pe ușă cu melonul pe-o ureche.

Avînd în vedere aprinderea feței și tulbureala ochilor șireți, nu mai încăpea îndoială că era „cu chef“. Toate femeile își făcură semne repezi de prudență, iar Caterina zise în șoaptă :

— Tăceți din gură, că iar a venit afumat.

— Bine v-am găsit, „fetelor“ ! salută galant dom' Popescu. (Surprins.) Ce, v-ați și așezat la masă ?!

Deși tanti Caterina recomandase prudență, fierbînd ca de obicei pe loc, răspunse cu umor :

— Doar nu era să așteptăm pe pașa de la Vidin! Popescu înghiți saliva jignit.

— Dă-mi voie ! Ce vorbă e asta, pașa de la Vidin ? Așa mă primiți d-voastră, va să zică ? ! Tîra vorba nazalizînd-o, dar era liniștit și plin de demnitate.

— Privește ceasul, domnule, înainte de a vorbi.

Patru zbîrniituri scurte căzură una după alta într-un sfîrșit precipitat.

— Nu privesc eu rîșnița d-voastră ruginită. V-am spus să vă luați un ceas ca lumea. Scoase din buzunar ceasul său, spre a demonstra că nu era tîrziu, dar, observînd ora, îl lăsă să cadă la loc, decretînd : E devreme ! Cînd dădu să se așeze în capul mesei, observă pe Jim. Hei, lume nouă, îmi pare bine, mă bucur ! Dar cînd veniși, nene ? Aduceți, frate, o sticlă de vin, să beau în cinstea noului-venit.

Caterina, Magdalina și Agepsina făcură semne repezi babei Chiva, care se pregătea să se repeadă la pivniță, de a nu se mișca.

— Nu mai este vin, domnule, s-a isprăvit ! Pe unde ai fost tot vin ai băut...

— Cum nu mai este vin ? ! N-am pus eu alaltăieri cinci sticle pe lada cu nisip ? și dom' Popescu se sculă să meargă singur în pivniță.

— Nu se poate, domnule — ordonă imperios Caterina — noi nu bem vin.

— Așaaa ! nu beți vin ! foarte bine ! beau eu și cu Jim ! vreau să mă bucur de sosirea lui !

Ca să curme conflictul, Jim declară că nu bea alcooluri, și Popescu se reazăză cu greu la masă. Apropiindu-se mult de tînăr, lingă care ședea, îi zise confidențial și didactic :

— În fond, ele au dreptate. Alcoolul vatămă organismul. Dacă vrei să ai putere de muncă, ascultă-mă pe mine, să bei apă. Apa e cel mai bun aliment și medicament. Doctorul Kneipp vindecă cu apă toate boalele.

Gura îi mirosea a vin ca o vrană de butoi. Lui Jim nu i se păru de loç îmbătrinit, poate și din cauza părului roșcat. Obrazul îi era rumen și sănătos, mustața adusă caligrafic peste buză. Era același om pașnic pînă și în vițiul capital, cicălit, didactic și în fond pasiv și răbdător. După o săptămînă de regularitate casnică dispărea deodată timp de douăzeci și patru de ore. Cînd reapărea, ziua sau noaptea, „dezgropa morții“. Făcea teorii medicale sau politice, dojenea și sfătuia pe toată lumea și voia veselie și tinerețe în casă. Deșteptat din blajina beție, petrecea zile întregi de pocăire, făcînd grădini de zarzavat în toate colțurile ogrăzii, reparînd ușile și ulucile, tăind lemne și bineînțeles justificînd aceste acțiuni printr-un principiu de muncă igienică, expus îndeosebi la masă. Apoi iar dispărea, iar grădinărea și așa mai departe. Acest ritm de viață devenise necesar întregii familii, și un dom' Popescu „neafumat“ n-ar fi avut nici un haz. Cînd asceza era prelungită prea mult, dădea naștere deopotrivă la reproșuri din partea nevastă-si Caterina, care zicea : „Îmi stă toată ziua pe cap ! Nu-i d-a bună ! Pesemne c-a intrat în anul morții !“ Și-l gonia pentru ca să-l poată certa la întoarcere.

— Bine, frate — observă indignat dom' Popescu — viu obosit și flămînd acasă și nu-mi dați nimic de mîncare ? Aduceți la masă.

— S-a adus și s-a isprăvit. Cine întîrzie, lingura de gît ! zise sever Caterina.

— Dați-mi voie, ce înseamnă asta ? Vă așezați la masă înaintea mea ? Ce fel de respect aveți față de mine ? Nu sînt eu capul familiei, n-am eu răspunderea d-voastră în fața legilor ? Nu semnez eu contractul de închiriere și toate actele care vă privesc ?

— Dacă ești capul familiei, să vii devreme la masă, avertiză Ghenca.

— N-o să stau toată ziua cu masa întinsă... bombăni Agepsina, cotrobăind prin dulap.

— Mă rog — se miră dom' Popescu — cîte neveste am eu ? E harem aici, sau ce e ? Șapte femei împotriva mea ?!

În loc să-i ia apărarea, Caterina îi dădu lovitura de grație.

— Taci din gură, vulpoi bătrîn, să te duci să mănînci unde-ai fost pînă acum.

Fiind învins în lupta dreaptă, dom' Popescu se refugie în filozofie.

— Jim, ascultă vorba mea. Femeia este ființa cea mai slabă la minte. N-ai văzut găina ? Cocoșul bate mindru din pîteni cu creasta în sus, și găinile aleargă căpiate, cîrcîind cu ouăle în ele. Uite-așa mă cîrcîiesc dumnealor pe mine de treizeci de ani ! Bagă de seamă cînd te-nsori, Jim să nu iei cîrcîiala în casă. Mai bine rămîi ca Silivestru ! Dumnealor nu întrebă : „Unde-ai fost, Popescule, ce-ai lucrat, Popescule !” Numaidecît (imitînd răstirea Caterinei) : „Acum se vine ? Să te duci de unde-ai venit ! Vulpoi bătrîn ! Facu-ți și dregu-ți !” (Persuasiv.) Bărbatul nu trebuie să stea în casă. Trebuie s-alerge, să afle. Tragi cu urechea de ici, prinzi de colo, bei un păhăruț de vin, te-mprietenеști cu oameni și îți faci treburile. Inițiativă ! Trebuie să ai spirit de inițiativă !

Deși nu cam înțelegea ce fel de afaceri făcea dom' Popescu care era pensionar, ca să aibă atîta nevoie de inițiativă, Jim se prefăcu că-l ascultă cu multă atenție, ceea ce pricinui retardatarului deosebită plăcere.

Cînd tanti Agepsiņa puse înaintea lui dom' Popescu friptura, sub cuvînt că celelalte mîncări erau reci, acesta protestă :

— Iar carne, frate ! Mereu carne ! Carne și iar carne ! Nu-mi trebuie otravă. Eu vreau vegetale. D-aia s-a zgîrcit pielea pe d-voastră. Vă pîndește guta.

— Neam de neamul nostru — declară Ghenca solemn — a mîncat carne și a trăit și mai trăiește. Mînîncă dumneata ierburi ca vacile, și să dea Dumnezeu să ai cîte zile a avut Iaca.

Popescu nu se dădu învins.

— Vegetalele crude au vitamine, scrie și-n *Universul*, demonstrează el. Dă-mi o ceapă, fiindcă-i radioactivă, un usturoi, că are arsenic, un măr cu coajă, fiindcă conține valeriană. Astea vreau eu, cucoană, nu hoit !

— Ei bine, na iarbă și adă încoace carnea ! și zicînd aceasta, tanti Caterina aruncă în fața lui dom' Popescu două cepe mari, crude și-i trase de dinainte farfuria cu friptură.

Dom' Popescu rămase deconcertat, dar sfărîmînd ceapa cu mîna, încercă totuși s-o mînînce în silă. În curînd, însă, începu să devasteze cu furculița porțiile vecinilor, așa încît i se înapoie friptura cu concluzia :

— Ei vezi, domnule, că nu te mulțumești cu iarbă ?

— Fiindcă m-ați obișnuit rău d-voastră — se scuză Popescu — și nu vreți să-mi faceți alt regim.

— Domnule — schimbă el deodată vorba, adresându-se lui Jim în om curios — ai fost în Italia, va să zică ! Ia spune-mi, domnule, și mie : Ce-i cu Mussolini ?

Luat repede, Jim rămase încurcat.

— Vezi — îi impută celălalt — cum sîntei d-voastră, ăștia tineri, generație nouă, de ! Păi dumneata n-ai spirit de inițiativă ? N-ai putut să tragi cu urechea, să vezi ce și cum ?

— Lasă omul în pace ! interveni grav Silivestru.

— Ce să las în pace ? izbucni atunci dom' Popescu indignat. Ce să las în pace ? Parcă pe d-voastră, care vă pretindeți intelectuali, vă doare inima de țara asta cum mă doare pe mine ? un Mussolini ne trebuie nouă, m-ați înțeles ? și zicînd astfel, plesni dictatorial cealaltă ceapă.

Moara pornise. De acum toată lumea se aștepta la o lungă disertație politico-sociologică, în care orice moment istoric era determinat prin raportul a patru factori constanți : englezu, americanu, neamțu și rusu. Ceea ce se și întîmplă.

— Americanu, domnule, are inițiativă și-o să ne distrugă. De mic copil el pornește la lupta pentru existență și se călește în viață. Vinde jurnale, face, dregă și ajunge ca Ford. Da' dumneata ce faci, cucoană ? se adresă dom' Popescu către tanti Ghenca, al cărei zîmbet sarcastic îl supăra mai cu seamă — cu ce-ți justifici dumneata existența pe pămînt ?

— Da' dumneata ai vîndut jurnale cînd erai copil, domnule ? il provocă Ghenca.

— N-am vîndut că n-am avut părinți luminați să mă ia de mîna și să-mi zică : „te-am făcut, te-am

crescut, acum du-te și agonisește-ți piinea !” Vorba este, ce faceți d-voastră ca să aveți dreptul să vă așezați la masă și să-mi cereți socoteală mie, care muncesc ? Eu înțeleg așa : muncești, măninci, nu muncești, rabzi !

— Ești bolșevic, domnule ! îl denunță atunci tanti Fira, ca să-l ațite.

— Sînt bolșevic, cucoană, cînd e vorba de muncă, sînt bolșevic ! Cînd stai toată ziua ca o cloșcă, cum faci dumneata, nu-ți dau voie să te așezi la sfînta masă și să pui mîna pe sfînta piine. Și zicînd aceasta, dom’ Popescu puse într-adevăr mîna pe bucata de piine de dinainte, dar rămînînd nesatisfăcut de ea, întrebă intrigat : Dar de unde luați voi piinea asta de e așa îndesată ?

— Ești sătul și nu-ți place nici piinea ! îi tăie apa de la moară Agepsina. De la Gagel, de unde vrei s-o luăm ? !

Acum intră în joc și factorul neamț.

— De la Gagel ? Luați piine de la neamț, va să zică ! Bravo, cucoană, dați-i înainte, dați-o de ripă, mama ei de țară, că atîta așteaptă neamțu și cu americanu ! Nu-mi trebuie piine frămîntată de mîini străine, cucoanelor, m-ați înțeles ? ! Trebuie să învățăm odată să trăim prin noi înșine, cum a zis Brătianu. De mîine încolo să-mi faceți numai mămăligă.

Dom’ Popescu continuă să deplîngă, astfel destinele patriei, asmuțit de cele șapte femei, dar Jim, simțîndu-se obosit, se ridică de la masă și ieși. După el veniră Silivestru și Lisandrina, apoi tanti Mali, care se strecură pe porțița din fund, așa încît dom’ Popescu rămase numai între cîteva femei, pe care căută să le cîștige la doctrina sa.

În cei cîțiva pași pe care îi făcură împreună prin curte, Silivestru întrebă posomorît pe Jim :

— Și acum ce-ai de gînd să faci ? Ai venit să te îngropi aci sau ce ?

Și, cum Jim nu știa ce să răspundă, încheie ironic :

— Ferește-te de molii și de igrasie cît mai ești tînăr ! Pentru mine e prea tîrziu.

Și cu aceste vorbe puse mîna pe clanța ușii sale.

Jim se închise în odaie și frunzări cărțile pînă ce se-ntunecă. Oboseala călătoriei se lăsase acum în oase și se gîndi cu silă la ideea de a se mai duce la masă cine știe cînd. Întoarse cheia în ușă și se dezbracă în lumina lunii. Nici o lampă nu era aprinsă pe nicăieri, și curtea părea pustie. Numai un miros suav de regina-nopții adia dinspre straturile de flori, udate de curînd.

Jim se întinse pe pat, cu mîinile sub cap. În liniștea părăginită a curții nu se auzeau decît grierii. Scîrțiau pretutindeni ca într-o miriște, tăind sirme subțiri cu fierăstraie minuscule. Țîriituri limpezi și scurte răsăreau aci în sobă, aci în scrin și chiar în peretele de lîngă pat. „Gri-gri-gri-gri“, se auzea printre scîndurile dușumelelor, și de departe, din curți, alte fierăstraie răspundeau : „gri-gri-gri-gri“. Țîriiturile erau așa de numeroase și subțiri, încît lui Jim i se păru că stelele scîrțiau astfel tremurînd pe firmament. Cîmpurile străbătute cu trenul pe inserat îi fugeau pe dinainte. Nu-i trecuse încă hurducătura, și în prima somnolență simți bătîndu-i în tîmple zdupăitura ritmică a roților. Imaginile se amestecau în nebuloasa ochilor. Domnișoara cu breton purta pelerina măslinie a tantei Mali, dom' Popescu, cu melonul pe cap, dormea în tren, cu capul în brațele ei Iaca

era pură în rețea la bagaje, iar văcarii minau spre sate turme de pisici negre. Sfeșnice mari de argint purtau procesiuni de lumini fumegătoare de-a lungul unei alei incommensurabile de abis, și Jim putu să citească, în ultima cădere sub aripile negre ale somnului, în scriere de flăcări : „Vei trăi vîrsta de 150 de ani și vei lua pe fata Lenuța“.

LOLA, DORA ȘI MEDY

A doua zi Jim sări în sus, deșteptat de cotcodăcitul alarmat al găinilor, speriate cine știe de ce. Ceasornicul de pe scrin, uitat cu limba muzicii la ora nouă, cînta mărunț din țiteră prăfuitul vals.

Jim se simți sănătos și tînăr ca un arc. De bucuria pe care soarele i-o aprindea în artere, făcu o săritură athletică peste tăblia de fier a patului și căzînd în fața oglinzii emise din toată adîncimea gitlejului, baritonînd, primele note ale marșului din *Aida*.

Nu era închipuit și nu se credea frumos, dar un instinct de conservare fizică îl făcu să-și umfle bicepsii și coșul pieptului și să fandeze plastic cu piciorul drept înainte, pentru a obține maximul de volum al pulpei. Era îmbrăcat americănește într-un combinezon de crep, ceea ce-i dădea aerul unui sportiv. Ca să-și atenueze puțin trepidăția singelui, începu să facă figurile gimnastice din *Mon système*. Se răsuci din șale cu mîinile în sus, de jur împrejurul bazinului, se lăsă, îndoind genunchii, pe virful picioarelor, cu pumnii strînși, fandă înainte, înapoi, la dreapta și la stînga. Încheieturile îi trosneau, dîndu-i o senzație de liberare a membrilor. Cînd vru să se așeze pe spate,

spre a încerca în aer suplețea picioarelor, praful din covoarele vechi ale tantei Magdalina îi înecă răsufierea. Vru să-și încerce puterea brațelor reze-mîndu-se cu toată greutatea trupului pe speteaza unui scaun, dar acesta trosni așa de tare, încît, spre a evita un accident, Jim renunță și se mulțumi să boxeze arcurile desfundate ale canapelei și pernele din pat.

Încălzit de mișcare, Jim se îndreptă spre lavoar să se spele. Îi trebuia apă multă, un lac, un bazin, o baie largă de porțelan cel puțin, să se simtă năvălit de apă pînă și-n nări și-n urechi, să simtă înțepătura deasă a dușului rece. Casa cu molii n-avea însă asemenea instalații moderne, pe care tanti Ghenca le disprețuia, zicînd : „Iaca și bunicul au trăit și fără baie în casă și a fost bine ! Ați venit dumneavoastră mai cu moț !” Ibricul conținea atîta apă cît să-și stropească obrazul, adică, în termeni patriarhali, să se spele „pe ochi”. Zărind pe baba Chiva prin curte, Jim îi făcu semn.

— Adu-mi apă, Chivo, îi zise el, cînd aceasta intră rîzînd prosteste de costumul lui.

— Păi n-ai apă ? Ce-ți mai trebuie alta ?

— Îmi trebuie apă multă, nu pe fundul ibricului. Apoi, iluminat de o idee genială : Să-mi aduci stropitoarea plină cu apă rece.

— Ce stai de vorbești ? se scandaliză baba. Cum s-aduc eu stropitoarea în casă ?

— Să mi-o aduci, că altfel nu e de trăit cu mine !

Baba ieși crucindu-se și mirîndu-se cu un „Maica ta, Cristoase !” de acest bizar capriciu. Peste cîteva minute apăru însă cu apa, intimidată oarecum de a fi complice la o astfel de trăsnaie. Intenția ei evidentă fu de a aștepta lingă prag consumarea faptei, dar Jim o învîrti pe ușă afară și întoarse cheia

în broască. Stătu puțin să se gîndească, fiindcă nu vedea încă modul de întrebuintare. Să atîrne stropitoarea de cuiul din tavan și apoi să-i dea înclinare deasupra capului, n-avea nici cu ce-o lega și îi era teamă să nu se surpe cumva tavanul. Să toarne apa în lighean, ligheanul era prea mic. Alese soluția cea mai simplă. Puse ligheanul în mijlocul casei, acolo unde covorul i se părea mai prețios tantei Magdalina, intră cu picioarele în el, se dezbracă de combinezon și, ținînd stropitoarea cu miinile întinse deasupra capului, lăsă să-i curgă peste față, ceafă și de-a lungul trupului firele reci ale apei.

Jim ieși din baie înviorat ca un armăsar tînăr tăvălit prin iarbă, dar odaia tantei Magdalina nu era pregătită pentru instalații de genul acesta. Apă căzută mai toată pe jos se îndrepta în rîuri repezi pe sub pat și scrin, și din cauza udăturii dușumeaua mirosea a colb plouat.

Ca să-și salveze tălpile din mlaștină, Jim se urcă în pat, și acolo, în picioare, fredonînd aria din *Jeannine*, își continuă toaleta, privind în oglinda ce era atîrnată pe peretele dimpotrivă, deasupra scrinului. Își linse părul cu peria neted peste cap, își înnodă cravata și puse costumul de stofă *Burberry*, a cărui culoare aspră de frunză uscată îi dădea o siluetă foarte londoneză. Deși bine așezate de cu seară pe umărul unui scaun, hainele îl nemulțumeau prin mirosul de naftalină ce-l luaseră din odaie. Cînd replica din oglindă a persoanei sale i se păru satisfăcătoare, făcu un calcul vizual și sări cu tălpile drept în pantofi, spre a evita umezeala. Tanti Magdalina s-ar fi îngălbenit ca de priveliștea unei crime dacă l-ar fi văzut cum își cufundă piciorul în inima fotoliului dezacordat ca să-și lege șireturile de la pantofi.

Din fericire, însă, Jim avu vremea să părăsească locul crimei înainte de venirea cuiva și să se refugieze în „refectoriu“. Acolo pahare cu resturi de lapte, cești de cafea, fărimături de cornuri și piine prăjită risipite pe masă trădau reuniunea matinală a celor din casă.

Același simț de igienă corporală, care îl făcuse pe Jim să transforme odaia de dormit în sală de duș, îl dezgusta aici la vederea mesei cu resturi de mâncare, deși șalul turcesc de pe perete, iataganele și un dulap de nuc dădeau încăperii oarecare eleganță arhaică. Voia pereți netezi, luminați din colțuri de sub plăci ascunse de sticlă, fotolii confortabile de nichel, foarte înclinate pe spate, ca scaunele de clinică, mobile joase, masive, geometrice. Aștepta dejunul adus pe o *table à roulettes* din planuri de cristal gros, în boluri și recipiente masive și cu tacîmuri neprevăzute și decorative ca niște instrumente chirurgicale. Voia, firește, o subretă în stilul mobilei : tunsă mărunț, cu fața ovală de porțelan de Saxa, în uniformă de satin fin negru și cu ciorapi negri așa de metalici, încît mîna să alunecă cu gîndul pe ei ca pe reze-mătoarea de nichel a fotoliului. Aprîns de asemenea deziderate de lux igienico-estetice, nu putu decît să deteste apariția babei Chiva cu un pahar de lapte cu cafea, pe care scria : „Souvenir din Călimănești“, pus pe o tavă de tablă ruginită.

— Ți-am adus și niște ouă — zise baba Chiva — că știu că n-ai mîncat aseară.

— *Oeufs à la coque* ? ¹ declară Jim glumînd.

— Cum le coc ? Le fierb, nu le coc ! rămase nedumerită baba.

¹ Ouă fierte moi ? (Fr.)

— Ah, babă Chivo — continuă el mai mult pentru sine decît pentru babă — cînd o să fiu eu servit cu mare ceremonial pe platouri de argint : sandwich-uri savant combinate de barmani în smoching și subrete în lamé, după rețete de laborator, bunăoară :

*Chargez la tartelette avec du jambon en morceaux ; remplissez avec de la fondue, cayenéez ; gratinez à la salamandre, Laitance de hareng salé hachée avec des noix et de la pomme reinette.*¹

Vreau niște tartelette inedite, pricepi, niște canapés² absurde !

— Vorbești de canapea ? zise aiurită baba Chiva. A scos-o cucoanele, că era plină de ploșnițe.

Jim sorbi laptele dintr-o înghițitură, rîzînd, și trimise pe babă să-i aducă cheia lacătului de la magazie. Cînd avu cheia, o luă spre fundul curții, unde lîngă cotețele de păsări se aflau trei șoproane închise cu porți late, prevăzute cu mari răsufletori. Unul din ele servea drept hangar „mașinii” sale. Trase cu zgomot ușa grea și privi din prag înăuntru, unde între mormane de lemne de fag pentru foc staționa un minuscul „Peugeot” prăfuit. Abia apucă să pună mîna pe clanța cupeului, și o cloșcă năpîrlită țîșni de pe fotoliul de piele, umplînd curtea de vaiete și cotcodăceli. Jim aruncă cu un lemn după ea și scoase din inima caldă încă a pernei trei ouă gălbicioase și mînjite.

„Mașina” lui Jim era, în fond, o hodorogitură lovită și zgîriată, cumpărată pe nimic și în rate de la un prieten. Dar scundă și solidă, rezista în chip

¹ Umpleți tarta cu bucăți de jambon ; puneți peste ea jumări cu brînză ; coaceți-o à la salamandre. Lapți de scrumbie sărați, tocați cu nuci și mere crețesti (fr.).

² Aperitiv specific franțuzesc.

uimitor la toate experiențele, mergea mărunț ca o broască-țestoasă, ieșea nevătămată din hopuri și se hrănea cu benzină puțină. Deși rușinat de înfățișarea ei mizerabilă, Jim o bătu cu familiaritate pe pneuri și o ciupi amical de claxon. Timp de o jumătate de ceas o supuse unui minuțios examen medical. Ridică un capac să vadă cilindrii, inspectă bateriile și radiatorul, vîrî capul sub șasiu și puse la încercare trăinicia caroseriei, se sui la volan și pilotă roțile pe loc, cu picioarele înfipite în pedale. Convingîndu-se că măruntaiele mașinii erau intacte, își scoase haina de pe el și procedă la lubrificare, trimițînd în același timp pe baba Chiva, cu un bidon, să-i aducă benzină de la un depozit din apropiere.

Un ceas mai tirziu, cei șase cilindri pocneau repede în magazia de lemn, spre îngrijorarea regală a cocoșului. Jim porni cu jucăria lui spre poarta deschisă de babă, săltînd în sus din cauza bolovanilor. În mers dărimă un leandru înfipt într-un hîrdău la ușa tantei Caterina.

— Fî-ți-ar mașina afurisită! blestemă aceasta din dosul perdelei, dar Jim ieșise în stradă.

Trecu claxonînd pe lingă prispa bisericii, ocoli rondul fără iarbă din piață și se îndreptă spre Lucaci cu intenția de a merge în centru...

„Ah, gîndea Jim, de-aș avea un «Sport» elegant, un Renault măcar, un Mercedes Benz tip «Stuttgart 260», un Stoewer 8 cilindri tip kabriolett, ori un Graham-Paige, galben, enorm și turtit ca o șalupă, alergînd silențios pe asfalt, *sans bruit et sans heurt* ¹.”

Și se vedea înfundat aproape cu totul în moalele capitonaj, monoclat sub pălăria de fetru gri și manevrînd neglijent volanul, cu o mină virită pe ju-

¹ Fără zgomot și fără izbituri (fr.).

mătate într-o mână „Nicolet“. La pîrîitul surd al pneurilor, fetele ar fi întors capul cu invidie, dar el le-ar fi privit flegmatic, ca prințul de Wales. Tocmai cînd îi era visul mai dulce și mașina Graham-Paige se transformase într-un Sumbeam de curse, verde și lung ca o torpilă, un stop îi tăie calea și un agent de circulație imită cu emfază înaintea sa niște semnalizări savante de polițist german. Frînă scurt și rămase între celelalte automobile, ca un cărucior de copil printre locomotive Maffei.

După trei ani de lipsă din țară, Bucureștii i se părură uimitor de modernizați. Numeroase construcții moderniste presărau orașul cu punți de vapor și cuburi albe. Palatul Asigurării Generale se ridica în chipul unui masiv de sare babilonică spre cer, transformînd bulevardul, împreună cu palatele Ciclop și Lido, în arteră de mare metropolă. În josul peretelui drept și amețitor al enormului turn, scundele clădiri vecine păreau barăci de scînduri. Micul zgîrie-nori în fier și blocuri de piatră al Palatului Societății de telefoane aruncase pe porțiunea strîmtă a Căii Victoriei o umbră de Broadway. Ferestrele scunde și late de cabină de vapor, planurile suprapuse, cu acoperiș plat, barele de fier alb, suprafețele colorate în terrasit cafeniu sau albastru, vitrinele enorme înconjurate cu plăci de sticlă colorată, barurile automate, toate acestea erau elementele unei lumi noi iubind spațiul alb, igienic, interiorul marmorean al unor terme simplificate, sticla, nichelul, lemnul neted, neornamentat, lumina prelingîndu-se pe pereți. În acest decor de monumente geometrice, mijlocul de locomotie cerut de ochi era Lincolnul spațios, corespunzînd în severitatea lui mecanică vechiului landou.

Mai mult din curiozitate decît din nevoie, Jim stopă în fața automatului „Presto“. Luciditatea ghețoasă a interiorului îi dădu fiorul intrării într-un bazin translucid. Coloanele de aluminiu, decorațiile pe sticlă, mesele de cristal, scaunele de nichel păreau piesele unui laborator luxos. Îndărătul unor sicrie mari de sticlă, aburite de intestinele unui frigider, grațioase infirmiere în uniforme verzi împărțeau în boluri groase felurite licori. Jim se opri în fața unei etuve de porțelan și metal emailat în care se conservau cîteva varietăți de înghețată. Prezintă grațioasei subrete fișa, și aceasta, luînd între degetele ei subțiri, cu unghii lăcuite, un instrument de metal semănînd a lingură sferică și a forceps, îl introduse într-o urnă congelată, închisă ermetic, ca un safe. Bolidul de gheață nu i se păru însă lui Jim la înălțimea recipientelor ce-l conținuse, dar spre a privi cît mai mult în ochii albaștri ai subretei, îl consumă încet, rezemat de aripa de sticlă a contoarului.

Zărînd ușa unei cabine de telefon, Jim se instalează curînd după aceea înaintea aparatului și caută adresa Dorei, singura cu telefon dintre cele trei prietene pe care dorea să le vadă. Cînd ajunse cu degetul în dreptul numelui Schulz (tatăl Dorei era medic, austriac de origine), ridică receptorul de pe furcă, combină numărul și așteaptă.

— Aloo ! se auzi un glas pițigăiat, pierdut în depărtare.

— Aló ! Mă rog, domnișoara Schulz ? Inima îi bătea cu emoție.

— Chiar dînsa !

— Așa ? Aci sînt chiar eu !

— Chiar cine ? Alo ! Mă rog, cu cine doriți să vorbiți ?

— Chiar cu tine !

— Cine ești ? zise încludată convorbitoarea.

Jim imită glasul spicheriței de la postul radio-fonic :

— A-tențiune ! Se transmit salutări de la Jim prin doză electromagnetică !

— Jim ! Ce bine-mi pare, ce bine-mi pare ! se auzi glasul afectuos al fetei, și un zgomot surd de tropăituri pe dușumea. Vino la patru la Lola ! Ne-apărat ! Vine și Medy !

— La patru ? Bine ! Și Jim anunță iar rar : A-tențiune ! Emisiunea s-a terminat. Se va reîncepe la orele patru cu următorul program : Lola, Dora și Medy !

Apoi ieși din bar, se urcă în mașină și porni vessel spre bulevard, încercînd să concureze în viteză cu un tramvai electric.

La orele patru și un sfert academic, Jim sună la ușa marchizei de fier a casei din str. Toamnei, și, ca să fie mai sigur, butonul pîrîndu-i-se înfundat, bătu cu degetul în geam. După cîteva clipe o umbră se ivi din dosul sticlei mate și o cheie se întoarse repede. Medy apăru roșie la față în prag.

— Eja, Eja, Eja, alala ! strigă Jim, bătînd militărește călcîiele și făcînd salutul fascist.

Medy repetă salutul și întrebă ceremonios :

— *Come state, illustrissimo, preziosissimo, pregiatissimo, amabilissimo, signor cavaliere ?*

— *Benissimo, giocondissimo e poverissimo !*

Amîndoi pufniră de ris, reamintindu-și orele de la cursurile lui Ramiro Ortiz.

— Medy — zise Jim luînd pe fată de mină și expunînd-o ca pe o candidată la un concurs de frumusețe — Medy, de ce nu-ți tunzi odată părul ? Pînă cînd ai de gînd să pastîșezi pe masa lui Ștefan cel Mare ? Cînd ai să renunți la comerțul de frîghii ?

Într-adevăr, cozi mari, negre, strîns împletite, se învîrteau în jurul capului fetei în chip de calotă, spre a scoate cît mai mult cu putință goliciunea timploilor. Nu-i şedea însă rău. Fața sănătoasă, cu obraji plini și ochi în migdală, trupul pietros ascuns în rochia de stofă austeră erau de domniță tînără, zugrăvită în biserici. Medy — fată de provincial conservativ din Constanța — își lămuri tristă situația :

— Nu pot să mă tund, Jim... Nu mă lasă tata.

Din marchiză trecură într-o săliță ocupată aproape pe jumătate de un larg divan, pe chili-mul căruia zăceau aruncate cursuri litografiate, pantofi, rochii și caiete. Un zgomot ciudat se auzea din încăperea de alături : lovitură înfundată în dușumea, clinchet de fierărie, și din cînd în cînd un glas cunoscut de fată strigînd *touché*, după care urma o scurtă încetare a oricărui zgomot.

— Dora și cu Lola — explică Medy lui Jim intrigat — își fac lecția de scrimă. S-au înscris la Educația fizică. Poftim de le vezi !

Jim intră. Într-o odaie largă, fără nici un covor pe jos, în costume sumare și cu măști negre de sîrmă pe obraz, două fete fandau ritmic cu tălpile pe parchet, retrăgîndu-se și înaintînd, cu mîna stîngă în sus, în vreme ce cu mîna dreaptă încrucișau floretele flexibile, lovindu-le des în garda semisferică.

— Halt ! ordonă Jim din prag. Măștile și frigările jos !

Una din fete puse mîna la inimă în semn de : „Vai, cum m-am speriat !“

Amîndouă încetară ostilitățile și-și scoaseră măștile. Dora făcu cîteva fandări în direcția lui Jim, înfigîndu-i ipotetic nasturele floretei în piept,

pină cînd, exclamînd *touché*, Jim dădu ochii peste cap, simulînd decesul.

— Ce e asta pe voi, n-aveți rușine? le mustră el, dar apoi, privindu-le mai bine, exclamă sincer: Dar știți că vă șade bine?

Și pentru ca să aibă perspectivă le făcu semn cu mîna să se dea cîtiva pași înapoi, ceea ce ele executară cu docilitate.

Fetele erau foarte drăguțe. Dora era îmbrăcată într-un fel de pijama scurtă de scrimă, un *Fech-tanzug* de *crêpe-satin* albastru, încheiat rusește la gît, și cu pantaloni scurți de boxeur, care lăsau complet goale gamba zvelte, bronzate și foarte arcuite. Avea sandale romane în picioare. Tunsă mărunt băiețește, cu cărare, sclipea ștregărește din ochii negri ca un cărbune ud, și umflîndu-și obrajii tropăia pe loc, asemeni alergătorilor.

Lola era mai înaltă și mai placidă. Avea părul lung, ondulat rafaelitic pînă la umeri, și așa de blond, încît părea alb. Ochii erau palizi ca ametistul, iar ovalul prelung și roz al feței și ondulozitatea de plop a trupului o făceau vapoasă. Îmbrăcată cu un pulover de lînă albă și chiloți bufanți de satin negru, strinși cu șireturi deasupra genunchilor, lăsa să i se vadă subțierea dreaptă a picioarelor de la jaret în jos. Rîsul ei era mai rezervat, și din clătinarea lenevoasă a șoldurilor se putea deduce o mare și rece mîndrie de sine.

— Mickey Mouse! o porecli Jim, cu degetul spre chiloții de satin.

Dora, nemaiputîndu-și domina neastîmpărul, începu să frămînte parchetul cu picioarele și să arunce înspre obrazul lui Jim cîte o figură de box. Acesta o apucă, în rîsetele tuturor, de mijloc, o ridică pe sus, în vreme ce ea agita picioarele ca o muscă picată în apă, și o aruncă ușurel pe o sofa:

— Ești nebună ca Dolly Haas !

Dora ridea din toată inima, fără supărare.

Cele două fete goniră apoi pe tinăr în sală, de unde smulseră în grabă rochiile și se baricadară, chihotind, în odaie, ca să se îmbrace.

Rămas cu Medy, care părea puțin cam indispusă de a nu fi fost și ea eroină a jocului, Jim răsfoi cursurile risipite pe canapea.

— Dar ce-nvățați voi aci ? întrebă el pe Medy (fetele erau studente la Litere).

— Dăm examen la Mihalache Dragomirescu și nu ne intră în cap de loc Știința Literaturii.

— Ce spui ? Las', că vă-nvăț eu ce să faceți !

Lola și Dora reintrară, prima în rochie lungă aeriană de voal, ce-i dădea un aer de păpușă solemnă, a doua în rochie de *jersey* cu bretele. Lola aducea totodată o tavă cu dulceturi și pahare.

— Ia să văd — zise Jim pedagogic, mestecând dulceța de zarzăre verzi — cum stați cu tricotomia. Bunăoară, cum este *avîntul* din *Somnoroase păsărele* din punct de vedere al intensității ?

— *Sublim* ! se hazardă Lola.

— Ce vorbești ? interveni silitoare Medy, aia-i la „concepție“ !

— Domol, rectifică Dora.

— Da' *calitativ* ?

— E *fantastic* ! zise Medy.

— Fugi d-acolo — sări Dora — e scurt.

— Dar din punct de vedere al *tonalității* ?

— Turmentat, spuse într-o doară Lola.

— Ba e *calm*, protestă Dora.

— Ce ne facem — se văită Medy îngrijorată ca un copil cu părinți severi — nu le țin de fel minte. Și numărînd pe degete începu să recite repede ca un crez, continuînd în șoaptă : *sublim, umoristic, naiv, patetic, optimist, retoric, primitiv, imagina-*

tiv, incisiv, fantastic, exploziv, calm, vibrant, chinuit, stăpînit, viguros, demol...

Rîsul celorlalți fu așa de mare, încît Dorei, care era cu paharul la gură, îi intră apă pe nas.

— Știți ce, fetelor? consilie Jim. Faceți cum am procedat eu la licență. Scrieți-le toate pe o fițuică și înfigeți-o cu un ac în catedră cînd veniți să vă așezați pe scaun în fața lui Mihalache.

Dora dispăru în odaia vecină și după puțin se auziră măsurile unui tango cîntat la patefon.

— Sînt sătulă de atîta filozofie, zise ea deschizînd larg ușile și punînd mîna mică pe umărul drept al lui Jim.

Acesta îi ridică cu stînga brațul celălalt, iar cu dreapta îi înconjură talia subțire. Patinară apoi în cadență pe parchet, făcînd din cînd în cînd mici knixuri și piruete. Ca adevărată studentă la Educația fizică, Dora făcea pași atletici și ducea dansul prin toate colțurile odăii. Ca să nu fie mai prejos, Jim imită pe Rodolfo Valentino din *Cei patru cavaleri ai apocalipsului* și execută mexicânește cîteva figuri fanteziste. Apoi încheie sprijinînd pe sub talie pe Dora, care, intuind mișcarea, se lăsă *à la* Lupe Velez pe spate, cu capul în jos, ridicînd piciorul drept în sus. Numărul fu viu aplaudat și dansatorii făcură reverențe în dreapta și în stînga.

Medy fugi iute să schimbe placa, ce începuse să hîrîie. De data aceasta se nimeri un foxtrot.

Jim petrecu acum mîna pe sub brațul stîng al Lolei și începu s-o poarte ușor și ritmic prin odaie, trotînd mărunt, cu virful tălpii lipit de parchet, și balansîndu-se puțin în dreapta și în stînga. Spre deosebire de Dora, Lola aluneca leneș și vaporos, amețită de o voluptate rece, care-o făcea să lase în jos pleoapele străvezii și să întoarcă

privirea de la Jim cu seriozitate hieratică. Ea părea pătrunsă de frumusețea ei, și zîmbetul puțin disprețuitor din colțul buzelor roze ca mărgeanul, precum și langoarea cu care plutea în aburul larg al rochiei de voal revelau veleități de vedetă.

Placa fiind cîntată și Medy refuzînd să danseze, sub cuvînt că „și-a pierdut mișcările“, se așezară toți turcește pe sofa, flecărînd.

Sufletul lui Jim era plin de contrarietăți, și-n vreme ce povestea întîmplări și anecdote din călătoria sa, însoțindu-le cu demonstrații mimice și muzicale, spre hazul în special al Dorei și al cuminței Medy, mintea lui căuta să prindă datele antinomiei. Cunoștea pe aceste fete de cînd era student, și ele erau încă în liceu, și familiaritatea cu ele mersese așa de departe și de frățește, încît închisese aproape orice cale către intimități de un ordin mai afectiv. La drept vorbind, nu se gîndise nici el, nici ele la nimic, cum nu se gîndesc copiii cînd se sărută, ele fiind vesele de o tovarășie plină de animațiune, el satisfăcut de reputația de a fi înconjurat de fete frumoase. Virsta și depărtarea îi schimbaseră însă optica interioară. Se gîndise adesea cu tulburare la aceste fete, pe care le ținuse de atîtea ori strînse la braț, fără umbră de intenție erotică, și se socotise neghiob. Se simțise retrospectiv îndrăgostit de umbrele colective ale prietenelor, fără să știe bine de care mai mult, și ele îi răsăreau în minte cu atribute feminine răscolitoare, pe care le ignorase atîta vreme. Acum problema ședea în fața sa. Întîmplarea din tren i-o revelase. Simțea nevoia să iubească, să aibă o fată a lui, pe care s-o ocrotească și s-o țină închisă în casa lui, în stăpînirea lui. Vorba babei Chiva, cînd îl vedea venind distrat și fluierînd : „Hei, hei, mi se pare că ți s-a

făcut de-nsurătoare !“ Vorba era trivială, dar inima i se bucura, și acum, privind pe Lola și pe Dora, avu sentimentul că amîndouă îndeplineau condițiile unei viitoare proprietăți afective, dar întrebarea era : care mai mult decît cealaltă ? Răspunsul era greu de dat. Amîndouă făceau ca pulsul lui Jim să bată răscolit de vagi sentimentalități. Pentru ca una din ele să învingă pe cealaltă, era de ajuns ca întîmplarea să provoace o apropiere față de una înaintea alteia, deoarece Jim sta vrăjit și neutru, ca-n fața unui corp de balet în care toate picioarele sînt frumoase. Era hotărît să-și încerce planeta spre a vedea unde va fi mai norocos. Lucrul însă nu era de loc ușor din cauza nuanței de camaraderie a prieteniei lor, și ideea unui gest ca acela din tren i se părea aci mai primejdioasă ca oriunde. Își puse în gînd să aducă conversația pe un teren mai sentimental, ca să-și noteze reacțiile fetelor, și, fiindcă știa din experiență că mijlocul infailibil de a capta interesul unei femei e de a-i măguli amorul propriu, comparînd-o cu altcineva, zise deodată către Lola :

— Lola, să știi că te-ai făcut grozav de frumoasă. Semeni cu Joan Crawford. Nu-i așa ? ceru el confirmarea de la ceilalți.

Ochii Lolei sclipiră repede, și capul își scutură odată coama blondă într-o satisfacție mută și rece. Lauda nu păru de loc bombastică, și celelalte fete nu arătară invidie, din cauză că toată lumea avca obiceiul să remarce frumusețea Lolei.

— Ia vino încoace, Lola, și Jim trase pe fată, docilă, în dreptul oglinzii. Ca să semeni bine cu Joan Crawford, trebuie să-ți tai părul așa, peste ureche. Și cu mîna trase mătasea creată a buclelor și le dădu peste cap. Apoi gulerul ăsta e prea închis la gît, și-l desfăcu, descoperindu-i umerii

ca-ntr-o rochie de seară. Rochia trebuie să ți-o faci mai aderentă pe talie, și Jim, apucându-i-o în dreptul ștrei spinării, i-o strânse pe sîni. Ei, acum, vezi, îți stă admirabil !

Lola, privi cu ochii ei de ametist, luminați de recunoștință, în ochii lui Jim și apoi, scuturîndu-și din nou părul peste urechi, se reazează pe sofa. („Să știi, gîndi naiv Jim, că m-am insinuat.“) Dora și Medy tocmai ieșeau din odaie în chip suspect, rîzind pe înfundate și șoptindu-și la urechi. („Te pomenești — bănuie el — că au ieșit dinadins ca să ne lase singuri !“)

Urmă o clipă de tăcere, în care fata păru intimidată ca de așteptarea unei declarații neobișnuite.

— Lola — inventă Jim, cu glas scăzut și confesional — ai un aer languros de pisică de Angora, o umbră albastră în jurul ochilor, în sfîrșit, o prelungire molatecă a feței. N-oi fi cumva îndrăgostită ?

Lola se arată mîndră de această bănuială, dar zise strîmbînd ușor din gură :

— Ei, și ce-ți pasă ție ?

— Cum să nu-mi pese ? Auzi vorbă ! Nu sîntem noi prieteni buni ?

— Ei, poate că sînt, ce știi tu ?

— Mai știi — se sperie Jim — te pomenești că e adevărat ! Pot să aflu și eu cine este, Lancelotul inimii tale ? („Dacă sînt eu — gîndi — te citesc în ochi.“)

— Cum o să aflu, dacă nu-l știu nici eu ! ?

— Aha ! opină Jim, e numai o aspirație vagă, o dorință de dragoste. E și firesc. A venit vremea să cunoști viața, iubirea. („Bun, foarte bun !“)

Lola se strînse languros între perne, răsfirîndu-și părul cu degetele.

— Și cum ai vrea tu să fie bărbatul pe care l-ai iubi ? continuă Jim interogatoriul.

— Parcă eu știu, e destul să-mi placă mie !

— Și pînă acum nu ți-a plăcut nimeni, n-ai tresărit față de nimeni ? șopti Jim cu glasul cel mai liric al lui Bulandra (iar în gîndul lui : „Te-am prins !“).

— Ei — se supără amical Lola, dar cu o ciudată indiferență în privire — ce-ți pasă ție ? Asta știu numai eu...

Așa și era în fond. Ce-i păsa lui ? „Curios — își chinui Jim gîndurile — poate că nici nu bănuiește unde vreau eu s-ajung, sau poate că, bănuind, se sfiește din pudoare să-și dezvăluiască gîndurile. În orice caz, e ciudat cum la ea cuvintele cele mai clare rămîn fără înțeles și familiaritatea e un bazin comun cu sloiuri de gheață. E mult mai și-reată și mult mai puțin copil decît îmi închipuiam.“

În sfîrșit, celelalte fete dădură buzna pe ușă, gătite de plecare. Medy plecă mai înainte (ședea pe aproape și-i era frică să se întoarcă tîrziu acasă). Rîse puțin cînd întinse mîna lui Jim, căruia i se păru schimbată la față. Dora se rugă de Jim bătînd din palme s-o ducă acasă, în str. Dionisie, cu Peugeotul său. După ce făcură cîte o reverență largă Lolei, care răspunse printr-o reverență tot așa de reverențioasă, Jim și Dora se urcară în micul automobil și porniră fluturînd din mînă.

„Fetele astea sînt foarte complexe — își mărturisi Jim — nu e cum credeam ! Să vedem ce gîndește această mică atletă cu ochi de cărbune. Bănuiesc că ar putea să-mi devină tare dragă.“ Și cînd mașina intra în liniștita stradă Dionisie, pilotînd încet, Jim vorbi astfel către Dora :

— Dora, ia spune-mi mie, ce-ai făcut tu doi ani de zile în lipsa mea ?

— Jim — răspunse ea cu mare afecțiune în glas — m-am gândit mult de tot la tine, tare mult !

Lui Jim începu să-i bată inima mai tare ca motorul. („Să știi că asta e planeta !“)

— Și ce-ai gândit tu despre mine, scumpa mea Dora ?

— M-am gândit că ești frumos și inteligent și că fără îndoială vei face carieră.

(„Așa se începe dragostea — recunosc în sine Jim — prin încredere în viitorul bărbatului.“)

— Exagerezi, Dora. De altfel, și eu m-am gândit la tine mereu.

— Vreau — zise fata strângându-se lângă tînăr — să fim toată viața prietenî ca acum. Nu-i așa, Jim ?

— Firește. („Sîntem ca și logodiți“, tremură de emoție Jim.)

— Chiar și cînd voi fi căsătorită ?

— Se înțelege. (În realitate Jim nu pricepu bine, dar din fire optimist, socoti : „Se sfiește să spună cînd vom fi căsătoriți din pudoare, dar vrea să-mi dea a înțelege că trebuie să ne iubim și după căsătorie, dat fiind că de obicei soții devin indiferenți unul altuia. Asta e și părerea mea.“)

Ajunseră în fața casei Dorei. Fata zise încă o dată lui Jim, strângîndu-l de braț :

— Jim, sînt foarte fericită de ce-mi spui, ești drăguț cu mine ca întotdeauna, și, sărutîndu-l repede pe obraz, ca o adevărată fiică de vienez, sări jos din mașină.

Jim rămase perplex, ca-n fața unui oracol al Pitiei de la Delfi. Sărutarea Dorei nu era mai descifrabilă ca zîmbetul enigmatic al Lolei. În-

toarse vorbele pe toate fețele, supunindu-le unui riguros control logic, dar sufletul îi era iritat și îndoit.

„Mă iubesc cumva fetele astea și nu mi-am dat seama pînă acum ? (N-ar fi cu neputință.) Și dacă e așa, cine dintre ele, Dora sau Lola ? Dar eu pe cine aș putea iubi ? Pe Lola sau pe Dora ?” Muncit de această dilemă, Jim ajunsese în neștire cu Peugeotul său la Arcul de Triumf.

Cînd, în sfîrșit, pe întuneric debarcă în fața casei din Udricani, tanti Magdalena îl luă de la poartă :

— Aide, frate, că te-așteaptă Popescu cu masa ! Vrea să te-ntrebe de Kemal-pașa.

„ORACOLUL“ LUI BOBBY

Bobby ieși de la „Lido“ cu părul încă ud de apa bazinului. De prea mare grabă, își trăsese hainele ultra-moderniste cu umeri înalți de-a dreptul peste costumul de baie, a cărui răceală jilavă o simțea pe piept și pe pîntece. „Chiulise“ trei ore de școală și se grăbea să prindă recreația cea mare, ca să intre neobservat la ora de muzică, în care să poată răsfoi puțin cartea de istorie, deoarece se aștepta ca Silivestru Capitanovici să le dea extemporal. Mergînd în jos pe bulevard, cu pași gimnastici, arunca ochii vicleni spre vitrinele cu furnituri de sport sau de biciclete și-i întorcea cu dezgust de la cele cu cărți. Se opri însă în dreptul unui afiș lung, care anunța pentru duminica următoare, la Arene, un meci între Spakow și Pavelescu. Ajungînd la „Cartea românească“, examinează de aproape vitrina sportivă și îndeosebi două mănuși mari de box, ca niște picioare de elefant. Și blestemă în gînd manualul de *Istoria românilor* pentru uzul școalelor secundare, de prof. S. Capitanovici, ce se afla în vitrina cu material didactic. Pentru Bobby, evenimentele istorice pluteau într-o ceață deasă ca aceea care cade cîteodată iarna, umplînd cu bumbac vînaș toate

străzile. Confunda războiul de la 77 cu campania din Bulgaria, și credea în doi Mihai, Mihai Bravu și Mihai Viteazul. Era convins că Grigore Alecsandrescu a scris *Înșir-te mărgărite* și că Eminescu a murit de curînd. De altfel, tot ce data dinainte de 1914, anul nașterii sale, pierdea orice precizie cronologică. Iuliu Cezar devenea contemporan cu Mircea cel Mare, și Napoleon I, cu Vlad Țepeș. Bobby nu era de loc sensibil la rușinea surprinderii în ignoranță, și cînd un coleg îl făcea atent asupra erorii, el răspundea incredul și indiferent, cu una din expresiile sale favorite: „Aiurea” sau „Zexe”.

În schimb, erudiția lui Bobby în materie sportivă era considerabilă, și, cititor asiduu al *Gazetei sporturilor* și al *Vremii-sport*, știa pe degete toate asociațiile, toate meciurile, pe toți campioni, *outsider-ii* și *challenger-ii*. Numele lui Spakow, Axioti, Lucian Popescu, Mielu Doculescu, Fulea, Ciocan îi erau mai familiare ca ale domnilor naționali, și gloria ringului îi se părea incomparabilă. Cînd a venit Gardebois a fost, se-nțelege, la gară. L-a condus de asemeni pe Lucian Popescu atunci cînd a plecat la Paris să se întâlnească cu Huat. Putea da oricînd informații asupra vieții lui Genne Tunney și Georges Carpentier. Acum însă idolatriza pe Max Schmelling, ale cărui fotografii le păstra cu sfințenie. Deoarece însă Max era logodnicul Annyei Ondra, interesul pentru ring se combina la Bobby cu adorația față de vedetele ecranului, cărora le colecționa fotografiile. Visul său era să sosească la Berlin *à la* Harry Piel, pe motocicletă, atunci cînd prezența sa ar fi părut mai puțin probabilă, să facă *knock-out* pe Schmelling, și apoi, îmbrățișat cu admirație de Lillian Harvey, Marlene Dietrich și Anny

Ondra, idolele sale, să stea să se gîndească pe care s-o aleagă. În speranța unei asemenea eventualități, Bobby contempla gloria altora. Se posta în zorii zilei în piața cimitirului „Bellu“, la startul vreunei curse cicliste București-Giurgiu-București, și nu lipseă de la nici un meci de fotbal pe arenele „Ciocanul“ sau „Obor“. Intrucît privește stelele de cinematograf, neputîndu-le poseda în original, le cultiva sub forma cărților poștale ilustrate.

Ajuns în dreptul Cișmigiului, Bobby scoase din buzunar numărul de ordine, brodat cu fir de aur pe o bucată de postav albastru-deschis, și și-l prinse în două ace de gămălie pe mîneacă. Apoi păși îndrăzneț pe ușa cea mare a Liceului Lazăr, după ce avu grija să-și vîre pălăria în servietă și s-o înlocuiască cu o șapcă reglementară. Era recreația cea mare de douăzeci de minute, căci curtea interioară a liceului era plină cu băieți din cursul inferior, care se zbenguiau rumegînd resturile cîte unui corn. Bobby o luă pe unul din re-cile coridoare laterale, înconjurînd pătratul pe care-l face curtea internă, trecu prin fața sălii de gimnastică și intră în amfiteatru. Acolo îl în-lăcrimă un miros pătrunzător de amoniac și gaz acrian, ce venea dinspre teigheaua de tablă ce ținea loc de catedră. Colegii erau risipiți care-ncotro. Unul ședea lungit pe bancă, ascuns cu totul privirilor din cauza pupitrelor îndoite în hemi-ciclu, altul fredona tumultuos călare pe bancă, doi boxau lîngă una din ușile care duceau la laborator, înconju-rați de un grup de curioși. Alții, în fine, ședeau între catedra-teigheea și cuptorul acoperît pe jumătate cu tabla neagră, interpelînd pe cei din susul amfiteatrului sau imitînd pe di-

feriți profesori la catedră. Unul singur, tuns mărunț, în uniformă completă, citea șopocăind la istorie cu palmele așezate deasupra cefei. Era de altfel poreclit Tocilescu.

Cînd Bobby apăru în capul treptelor care duc de la ușa din fund pînă jos, la catedră, un elev înalt, cu păr furtunos și mică mustață americană îl strigă de jos, de lîngă pompa de făcut vid :

— Mă, te-a strigat Constantinescu (profesorul de fizico-chimice).

— Aiurea !

— Pe onoarea mea, întreabă și pe Dumitrescu !

— Zexe !

Cu toate aceste interjecțiuni disprețuitoare, Bobby nu-și putu ascunde o vagă îngrijorare și presimțirea unei catastrofe, ce avea să-i întunece gloria de viitor Schmelling. Se sui în banca cea mai de sus de lîngă peretele de scînduri al intrării pentru elevi, se întinse pe spate îndărătul pupitrului și începu să răsfoiască manualul de istorie, oprindu-se la *Intemeierea principatelor Țerii Românești și Moldovei*, lecția din urmă. Nefiind de loc familiarizat cu elementele istoriei române înaintea de evenimentul capital pentru el, al meciului Spakow-Gardebois, străbătea rîndurile cu nervozitate, neizbutind să lege într-un tot datele și numele proprii.

În timp ce Bobby se chinuia astfel sub bancă cu Litovoivoievod și cu Tihomir, se auzi odată un tropot surd de trupe în retragere. Toți școlarii se repeziră la locurile lor, rămînînd în picioare.

— Stați jos, răsună o voce ascuțită și sonoră, și un alt zgomot de trupe culcate la pămînt se risipi cîteva clipe printre bănci.

Pe ușa joasă a laboratorului intrase un omuleț

de vreo 50 de ani, cu capul ras tătărește (din care cauză era numit... Ostrogotu), cu ochii mici, spălăciți, dar sfredelitori, în haine largi, uzate, ai cărui pantaloni, cocoșați la genunchi, acopereau carimbii ghetelor cu nasturi. Depuse catalogul, prea mare pentru mîna lui, pe tejghea și așezîndu-și ochelarii pe nas privi pe deasupra lor în spre bănci.

— Nemernicilor, ticăloșilor — strigă el cu o violență cu totul profesională, înroșindu-se pînă în zgîrciul nasului — de ce nu intrați la vreme în clasă ? hai ? derbedeilor, haimanalelor !

— Am ieșit tirziu din ora de chimie, spuse cu glas de bas profund unul de sus, ca să-l provoace.

Omul ras în cap sări ca un cîine rău, legat în lanț și asmuțit de copii.

— Taci, dom'. Cine te-a-ntrebat ? Am să te dau afară ! Obraznicule, nemernicule ! Să vii cu corespondentul.

Apoi, potolindu-se ca prin farmec, se așeză în marginea tejghelei, deschise catalogul, privindu-l foarte de aproape, și strigă, înghițind cu umor după fiecare nume și zîmbind ironic :

— Paraschivescu, Panaitescu, Pîrîianu, Patriciu, Penescu, Petrașincu, Petrescu Gh. I, Petrescu Gh. II, Pișculescu și Pogonatu. Să poftească la lecție.

Cei chemați coborîră alene, trași de haine și pișcați de cei din bancă, și veniră să se înșiruie în fața maestrului de muzică. Cei mai mulți dădeau din umeri și îndoiau buza către cei din bancă, în semn de „nu știu nimic“.

Ostrogotu își frecă repede-repede mîinile, vesel cu anticipație de prăpădul pe care avea să-l facă, și zise clipind accelerat și privind peste ochelari :

— Să vedem întâi la partea teoretică. Așa ! Paraschivescu ! Ia să ne spui d-ta cum se numește gama majoră cu patru bemoli la cheie ?

Paraschivescu gusta aerul cu buzele, făcînd ocheade disperate către clasă :

— Aha ! se bucură diabolic maestrul, n-ai învățat la teorie ? Spune-mi care sînt bemolii...

Neizbutind să găsească nici un răspuns în mintea sa, Paraschivescu căzu într-un fel de prostrație. Ostrogotu întrebă pe rînd din ochi pe ceilalți, și abia Pogonatu răspunse : „Si, mi, la, re“, fiindcă, mai aproape de bănci, prinsese cu urechea șoapta unui coleg.

— Ei, cum se cheamă gama cu patru bemoli ? Paraschivescu ! D-ta, Panaitescu ! D-ta, d-ta ! Ticăloșilor ! nemernicilor ! nu-nvățați nimic. Nota unu la partea teoretică ! Și, zicînd acestea, omul cu cap tătăresc însemnă notele în catalog. Să vedem acum la partea aplicată. Execută d-ta, Paraschivescu, piesa muzicală de la pag. 15.

Paraschivescu deschise cu dezgust cartea și începu să cînte nesigur și fals, bătînd măsura cu scandaloasă lipsă de sincronitate.

— La-si-do-la-mi. La-si-do-re-do-si.

— Nu este așa ! Bate măsura bine ! La-sido-laa-miii.

Cîntînd demonstrativ „piesa muzicală“, Ostrogotu apucase mîna dreaptă a lui Paraschivescu și o purta larg spre apus și răsărit, nadir și zenit, pe măsura 4/4 numărînd „unu, doi, trei, patru la-sido-la-mi la-sido-redo-si“.

— Cîntă, dom' !

— Nu pot, domnule profesor, să cînt, sînt răgușit.

Ostrogotu privi deasupra ochelarilor și înghiți satisfăcut, sorbindu-și amîndouă buzele, ca moșii fără dinți.

— Aha, sintem răgușiți ! jucă el comic înaintea amfiteatrului, privind-l peste ochelari, avem răgușeală la ochi !

Toată sala izbucni în ris caricatural : Hă, hă, hă !

— 'Taci, dom', obraznicilor, nemernicilor ! Ci-tește, dom' !

Prin «citit», Ostrogotu înțelegea recitarea numelor notelor în măsură, fără intonare.

După ce lovi nesigur aerul de cîteva ori cu palma, Paraschivescu căzu din nou în prostrație.

— 'Ticălosule, nota unu la partea aplicată !

După ce puse nota în catalog, Ostrogotu se sculă de la tejghea și se așeză în fața unei mici orgi, căreia îi trase afară registrele, călcînd-o totodată viguros pe pedale.

— Veniți încoace, nemernicilor !

Cei zece băieți se așezară în jurul și la spatele Ostrogotului, care, înfundat cum era în capacul orgii, scotea numai din cînd în cînd bila capului afară. Petrescu Gh. I. scuipe în două degete și simulă, spre hazul clasei, actul de a lipi un timbru pe țeasta lucie a Ostrogotului, care, nebănuind nimic, țipă numai :

— 'Taci, dom' !

Înfîșind degetele în clapele orgii, Ostrogotu începu să execute vocal și instrumental piesa, acompaniat de cei zece școlari. La răstimpuri scotea capul afară, dîndu-l înfiorat de simțuri pe spate, și, cu ochii închiși, urmărea în gol fumul aerian al sunetelor. Cu măruntaiele răscolite de degete, orga grohăia profund, gemea prelung și țipa cîte-

odată sfișietor, căzînd iarăși în mormăieli și gemete. Cînd ultimul deget se ridică de pe clape, alinînd ca prin farmec durerile abdominale ale orgii, din fundul clasei se auzi un miorlăit de pisică uitată la ușă. Un clocot de rîs umplu toată clasa și din toate colțurile plesniră clăpăituri de barză.

Ostrogotu sări roșu ca mărgelele curcanului fluierat și, potrivindu-și nervos ochelarii pe nas, amenință violent spre bănci :

— Taci, dom' ! Nemernicilor, ticăloșilor, obraznicilor ! Am să vă dau în conferință !

Apoi, reluîndu-și culoarea normală, se așeză în fața catalogului și, cu același sorbit de satisfacție al buzelor, începu să strige :

— Policrat Bobby, Popescu Mircea, Popescu Emanoil, Parumbescu Henri. Să poftească la lecție. (Și către ceilalți zece.) Mergeți la loc, ticăloșilor !

Trei inși se dădură bocănind pe treptele amfiteatrului și se așezară în fața Ostrogotului cu expresii de oameni sculați din somn la miezul nopții.

— Policrat ! Unde e Policrat ? strigă Ostrogotu.

Toate privirile se îndreptară spre fundul sălii, unde, în jurul unei porțiuni goale de bancă, toți pufneau de rîs.

— Scoală, mă ! se auzi un glas pe înfundate, n-auzi ? te cheamă la lecție.

Ostrogotu pironi diabolic ultima bancă și apoi, ridicîndu-se, se îndreptă, ca o pisică, în vîrfurile picioarelor, spre banca cu pricina, în complicitatea mută a întregii clase. Ochii mici, gura, bărbia, chelia, totul îi rîdea de bucurie. Cînd ajunse sus, mogildeața țîșni ursește pe sub pupitru și o zbughi pe una din ușile laterale. Ostrogotu sări iute la cealaltă ușă care dădea în sălița de intrare și dispăru pe ea. Fu o clipă de urlete, de chioțe grozave,

miorlăituri, cucuriguri și salturi atletice peste bănci, curmate brusc de intrarea pe cealaltă ușa a lui Bobby, care fugea în jos, urmărit cu aere comice de detectiv de către Ostrogotu.

— Nemernicule, derbedeule, ticălosule ! țipă acesta ultraviolet la față și aruncă cu diapazonul înspre tejghea.

Un biziit sonor și prelung de muscă prinsă în pînza unui păianjen ocupă o clipă tăcerea clasei. Îndată însă chiotele izbucniră și mai tumultuoase. Oprit în dreptul cuptorului pentru experiențe, Bobby se revelă clasei într-o postură hilariantă. Gulerul hainei îi era ridicat, fâlcile legate cu batista și obrazii umflați într-un chip nenatural.

— Las' că te-nvăț eu minte, derbedeule ! amenința gîfîind Ostrogotu, reșezîndu-se pe scaun, să-mi dormi în bancă ! Treci la lecție ! Cîntă piesa corală, ticălosule !

Luînd loc lîngă ceilalți, Policrat Bobby învîrți de cîteva ori mîna în aer, scoțînd din gît sunete ininteligibile.

— Sînt răgușit, mă doare măseaua, arătă el cu degetul mai mult decît vorbi.

Ostrogotu se apropie de Bobby și-l examinează de aproape, pe deasupra ochelarilor, comunicînd rezultatul întregii clase :

— Aha ! ești răgușit, ai făcut prea mult clapa-clapa (și cu mîna imită ciocul berzei), să vedem de n-ai cumva răgușeală la ochi ! (Toată clasa făcu din fâlcii clapa-clapa.)

Ostrogotu înfipse repede degetul în obrazul lui Bobby, din care țîșni afară un cocoloș de hirtie. Bobby se dădu iute îndărăt, Ostrogotu puse mîna pe bagheta ce-o avea totdeauna cu sine și o vibră către capul lui Bobby, acesta se feri mereu, pînă

ce fugi pe una din ușile laboratorului, Ostrogotu se luă după el, îl scoase pe cealaltă ușă, îl urmări pe scara din stînga a amfiteatrului, îl izgoni pe ușă din stînga, îl reintroduse pe cea din dreapta și-l goni în jos pe scara din dreapta pînă în dreptul tejghelei, sub care Bobby se ascunse. În timpul acestei urmăriri senzaționale, clasa striga „cucurigu“, „miarlau“, „clapa-clapa“ și unul se ridică chiar în miini cu picioarele în sus.

În sfîrșit, ajungînd pe delincvent, îl scoase afară și-l muștră cu umor în fața clasei :

— Ia priviți-l pe ticălosul ! E răgușit dumnealui Să faci clapa-clapa nu ești răgușit.

Ostrogotu făcu din miini ciocul berzei. Plecat cum era cu teamă simulată, Bobby mișcă făleile și clămpăni deodată lemnos și cu o aparență de adevăr uimitoare. Toată clasa fu un moment numai clempănit, și unii imitau sunetul cu creioanele lovite în pupitre. De data aceasta Ostrogotul se făcu vinăt.

— Ieși afară, măgarule ! zbieră el scos din fire către Bobby. Ieși afară ! Ieși afară !

Și, împingîndu-l de umeri, îl îmbrînci în sus pe scări cu mare repeziciune, pînă ce-l dădu pe ușă afară. Apoi se reîntoarse calmat spre orgă, mergînd în vîrfurile picioarelor și cu spinarea încovoiată. Trimise la loc pe elevii strigați mai înainte și, pipăind măruntaiele orgii în vederea unor acorduri, strigă strident către clasă :

— Atențiune, dom' ! Vocile întii ! Vom executa partea sopranului de la Bubuie tunul ! Hai, dom' !

Înfigînd miinile în claviatura instrumentului, Ostrogotu începu să cînte, acompaniat de toată clasa, umflînd obrazii, stropind aerul cu salivă,

închizînd ochii cu voluptate și întorcînd bila nedă a capului de la orgă spre clasă și viceversa.

Bubuie tu-nul, tu-nu-ul trăsneeeșle

Și ne cheaa-mă laa războiii,

În piept azi inima-mi se mărește,

Căă-s nepot de mari eroooi.

Bobby așteaptă cîtva timp îndărătul ușii, ascultînd bubuiturile piesei corale, apoi ieși pe coridor, trase cu urechea la ușa sălii de gimnastică, de unde se auzeau răbufnituri colective și ritmice și comenzi : „un-doi, mîinile înainte, un-doi, fandaa-re“ ; privi pe gaura cheii într-o clasă de la parter și apoi se plimbă prin curte, mușcînd dintr-un *sandwich* cumpărat de la bufet, pînă ce soneriile și clopoțelul zbîrnîiră în toate colțurile școalei, urmate aproape imediat de chihote și năvăliri de copii pe săli.

— Mă Bobby — îi zise Tocilescu cînd îl întîlni — să știi că ți-o coace Ostrogotu !

— Aiurea !

— Crezi că nu ?

— Zexe !

Bobby și cu toți colegii din a șaptea B se urcară la etaj, sărînd cîte două trepte de piatră deodată, și intrară în largă sală de desen. Din cauza aglomerației de clase, erau purtați peste tot și plasați mai ales în amfiteatru în sala sus pomenită. Bănci mari de formă tabulară, vopsite în verde și scrijelate de inscripții, ocupau prima jumătate a sălii. Cealaltă jumătate era aproape goală, mobilată de jur împrejur de vreo bancă răzlețită, ținînd către centrul secțiunii, unde pe cuiere erau expuse modele de ipsos, nasuri, urechi, brațe mușchiuloase cu oasele de fier ieșite, precum și vegetale stilizate. Un enorm tablou de pînză zugrăvit în ulei de

profesorul Bran își arăta cusătura unei reparații ce dezvăluia că pinza fusese sfîșiată cu briceagul. Tabloul reprezenta pe Peneș Curcanul povestind acasă isprăvile din război și era un adevărat muzeu etnografic. Cusături țărănești, scoarțe, știuleți de porumb atîrnau de grinzi, și asistența sta vrăjită, de teamă parcă să nu-și boțească veșmintele drapate cu îngrijire de pictor. Totdeauna un grup de băieți se strîngea înaintea tabloului, comentînd :

— Bine, mă — zise Popescu Emanoil, mai tare la desen — toată zestrea satului e întinsă pe grinda bordeiului ?

Bobby contemplă cu o strîmbătură din nas enorma pinză, care-l lăsa rece din orice punct de vedere posibil, și-și dădu opinia estetică :

— Aiurea !

În fond era îngrijit de extemporalul de care era sigur și care, de loc improvizat, lua la Silivestru Capitanovici proporțiile unei teze trimestriale. Bobby își alegea un loc mai izolat între ușă și ferastră, ca să poată mînuși la nevoie cartea, și atrase cu greutate în fața lui și pe Tocilescu, tobă de carte, ca de obicei.

Abia sunase de intrare, și Silivestru Capitanovici își făcu apariția pe ușă, mai încruntat ca oricînd. Ursuzul frate al mătușilor din casa cu molii părea ieșit dintr-un tablou de Ribera¹. Redingota neagră de dinainte de război luase străluciri și îndoituri geometrice de foi de zinc, și pe acest fond funebru, de un realism halucinant, barba lui pătrată și fața dură și sidefată ca o lumînare mare

¹ *Giuseppe de Ribera* (1588—1656), pictor și gravor spaniol, autor al unui mare număr de compoziții cu teme mitologice și religioase, portrete, figuri alegorice. Pictura lui impresionează prin amestecul de lirism plebeian, de naturalism brutal și de patos.

de nuntă ieșeau în relief cu atît mai pătrunzătoare cu cît erau mai patinate. Deși n-avea imaginație poetică, de frică Bobby întui just ce lipsea cadrului pentru a completa impresia de teroare ce se lăsase peste clasă. Un postav negru brodat peste catedră și patru sfeșnice mari cu luminări aprinse în jurul lui Silivestru.

După ce puse absențele, Capitanovici închise catalogul și anunță în cuvinte puține și aproape bolborosite extemporalul. Scrise el însuși cu creta pe tablă tema : *Petru și Asan*, apoi se așeză pe scaun și rămase zugrăvit pe umbra metalică a redingotei sale, ca un sfînt sumbru muncit de îndoieli grele.

Bobby scrisese în partea de sus a paginii *Extemporal*, își desenă numele și data, apoi așteptă. Aceste nume proprii nu-i deșteptau nimic în minte, dar absolut nimic. „Petru, Petru — gîndea el — Petru și Pavel, nu se poate, ăștia sînt sfinți... Asan, Asan... moara lui Asan, își dădu cu părerea. Ce-are de-a face moara lui Asan cu istoria românilor ?“ Un gol i se pusese în creștetul capului și se vedea șovăind în funiile unui ring.

— Mă Tocilescu — șopti el cu precauție vecinului din față — spune-mi, mă, și mie : pune caietu mai așa, să văz și eu !

Tocilescu făcu pe „scîrbosu“ și nu se clinti, de frică să nu fie văzut. De-abia mai tîrziu îi aruncă într-o doară vorbele : „Aromâni, frați aromâni“, pe care Bobby și le însemnă pe sugătoare. Privea la vecini, auzea scîrțîitul penițelor și o sudoare rece i se lăsă pe frunte.

— Știi ceva ? îl întrebă șoptit vecinul din spate.

— Aiurea !

În speranța dezordinii cu predarea lucrărilor, Bobby se hotări să atace introducerea.

„Istoria patriei este una din preocupările cele mai de seamă ale unei nații. Prin cunoașterea trecutului noi ne dăm seamă de vitejiile poporului românesc și ne pregătim pentru viitor. Noi trebuie din această pricină să ne cultivăm eroii neamului. Unii dintre cei mai importanți viteji ai trecutului nostru sînt și frații Petru și Asan, acei frați aro-mâni care au înscris o pagină de glorie în cartea neamului. Cînd zicem Petru și Asan zicem“...

„Ce zicem?“ se munci Bobby, epuizat de atîta efortare și cu mîna trase repede pe genunchi cartea de istorie.

În vremea aceasta, bătînd încet dărabana pe scoarța catalogului, Silivestru observa pe școlari pe rînd și medita. Se vedea pe sine elev de liceu la Sf. Sava cu treizeci și cinci de ani în urmă, stînd la geam cu *De bello gallico* înainte și ascultînd ciripitul vrăbiilor pe fereastra deschisă. Alături de el, un tînăr palid și pistruiat sta absorbit în lectura unui manual francez de istorie, cu care înfunda adesea pe profesor. Titi Apostolescu, așa de dotat la istorie, murise de mult de tifos, și el, care atunci nu avea nici o tragere de inimă pentru această materie, urmasese apoi istoria pe vremea cînd N. Iorga, tînăr cu barba tunsă mărunt pe sub bărbie, debuta la Universitate. Surorile lui erau atunci domnișoare tinere, sugrumate de corsaje prea strîmte, iar Iaca, deși foarte bătrînă, alerga sprintenă, încoronată peste concii bine împletit cu o bonetă. Ședeau în aceeași casă, cu aceleași mobile și același refectoriu și încă de pe atunci surorile îl înăbușeau cu sfaturi și epitropisiri. Într-o zi le-a virît însă în toate spaimele. Ca să experimenteze presiunea aburului, înfundase bine cu un dop un bidon de untdelemn umplut cu apă și-l pusese pe mașina de gătit. Un tunet grozav se auzi după o jumătate de ceas, și

mașina de gătit se prăbuși la pământ cu toate oalele. Frica pe care a simțit-o atunci l-a ținut mut o jumătate de zi. De atunci a rămas însă cu o slăbire a voinței și cu o neputință morală de a se depărta de familia sa. De câte ori încercase să se smulgă, cădea învins de o rădăcină prea lungă, nebănuită de subterană. Judecata, simțirea, voința lui deveniseră ecouri ale sufletului colectiv. Când fiorii dragostei încolțiră în sufletul său șters, el ceru avizul înaltului consiliu familial.

— Ei — zise acră de nemăritare una — tocmai pe asta ai găsit-o ? Pe ofticoasa asta ?

— Silvestru, tu nu ești om să ții casă — decretă alta — bagă bine de seamă când faci pasul ăsta.

Judecățile altora deveneau toate ale lui, se băteau cap în cap și-l lăsau apoi istovit și nehotărît. Treizeci de ani Silvestru a judecat și iubit femeile cu mintea și cu sufletul uscat al surorilor, a compus scrisori și a condus tratative încete ca acelea prin Liga Națiunilor, cu femei din ce în ce mai în vîrstă, deci mai „așezate“. Dar cînd supunea cazul înaltului for, se izbea de această sentință implacabilă, născută din egoismul familial amenințat cu dezagregarea grupului :

— Silvestru, nu te-ai așezat tu la casa ta pînă acuma, slabă nădejde de aci înainte !

Silvestru privi sumbru pe școlari scriind și se gîndi că ar fi putut avea copii de vîrsta lor. O ură cruntă împotriva scartei îi ceruia fața, și barba i se umfla fioroasă. Simțea nevoia imperioasă a procreării, a perpetuării familiei sale pe pragul extincțiunii, și în același timp avea sentimentul umilit că nu e un om întreg. În mintea lui încolți din nou ideea de a reîncepe tratative matrimoniale cu o văduvă relativ tînără și pașnică, de la care primise cîteva misive.

La gîndul că ar fi putut muri așa, virgin în toate funcțiunile sufletului viril, inferior multora poate din școlarii lui, care cunoșteau dragostea, se cutremură. Văzu înaintea ochilor numai cripte de piatră ca acelea de la Biserica Domnească din Curtea-de-Argeș, și în ele oase îngălbenite — oasele sale — încurcate în firele destrămate ale stofelor, amestecate cu paftale și nasturi de metal, stînd acolo, nerecunoscute de nimeni, necerute de nimeni, pierdute în întunericul nimicniciei. Își scutură capul ca să spulbere înfiorarea morții. Privirea îi căzu asupra lui Bobby, care, cu un ochi sub bancă și altul spre caiet, scria de zor.

— Policrat ! zise profund și grav Silivestru.

Bobby încremeni și se auzi limpede plesnitura unei cărți căzute pe dușumea sub banca lui. Silivestru porni rigid ca un prelat în procesiune mortuară și, oprindu-se lîngă Bobby, ridică manualul de istorie de jos. Apoi, inspectînd cutia pupitrului, trase un caiet cartonat ce i se păru suspect și-l răsfoi înghețat. Sufletul lui Bobby se prefăcu în frigider cînd din caiet zbură pe podea un vraf de fotografii de actrițe de cinematograf. Silivestru le ridică impasibil de jos, făcu o cruce roșie pe foaia lui Bobby și se reîntoarse la catedră fără să spună o vorbă.

Reașezat pe scaun, deschise caietul și răsfoi. Fotografii de femei din vis, cum nu gîndise niciodată Silivestru, îl priveau zîmbitoare. Brigitta Helm, Lillian Harvey, Nathalie Kovanko, sta scris dedesubt, dar aceste nume îi erau necunoscute, pentru că nu fuseser niciodată la cinematograf. Masca sculptată în gheață și încoifată în lame de aur a Brigitei Helm i se părea o apariție din Nibelungi. Îmbrăcată ca subretă, Lillian Harvey se arăta nebunatică, cu picioare lungi, subțiri ca de paj, iar Na-

thalie Kovanko avea gura udă de sărutări. Silivestru întoarse repede fotografiile, tulburat și rușinat totodată în inima lui inocentă, și începu să frunzărească suspectul caiet, pe coperta căruia era scris *Oracol*. În pagina întâi citi :

„Atențiune !

Persoanele care vor scrie în oracol sînt rugate a-1 ține în bunăstare.

D-rele vor scrie la numere cu soț, iar d-nii la numere fără soț.

Persoanele care au scris în oracol sînt rugate a scrie și cîteva amintiri, cugetări.

Posesoarea,

Mimi Mușatescu, elevă clasa a VII-a.“

Întoarse pagina și sub întrebarea „Cum vă numiți ?“ desluși cîteva nume ca Milly, Titi, Mimi, Marioara, era, așezate sub diferite numere. Fiecare pagină avea în frunte cîte o întrebare : „Unde locuiți ? Ce etate aveți ? Dar ocupație ? Ce ideal aveți ? Iubiți ? Definiți iubirea. Idem sărutul. Ce este amorul ? Cum vă plac fetele ? Dar băieții ? Cum găsiți fetele acum ? Dar băieții ? Ce sînt oamenii ? Ce preferați : teatrul sau cinematograful ? Ce artiști simpatizați ? Dar artiste ? Ce filme vă (sic) plăcut mai mult ? Ce fel de lectură preferați ? Ce autori sau scriitori vă plac ? Prin ce vă remarcăți ? Ce ați dori în prezent ?“ etc.

Întîi Silivestru avu o reacție de rușine, apoi, prins de curiozitatea pedagogică de a afla ce-i preocupă pe acești tineri de 16—18 ani, citi mai cu atenție.

La „Ce ideal aveți ?“ o fată răspundea : „Să mă fac artistă de cinematograf“. La „Iubiți ?“ unul scria „Iubesc pătimaș ca Romeo“. Iubirea era de-

finită de cineva astfel : „Un pișcot mic, ronțait în treacăt la bufetul voluptății“, iar sărutul : „Voluptatea magnetică, corelativă în sufletele atractive“. La „Cum vă plac fetele ?“ altul răspundea : „Îmi plac ca fetele să fie... fete“. Toată lumea prefera cinematograful și simpatiza în chip arbitrar pe Willy Forst sau pe John Gilbert, pe Ramon Novarro și pe Maurice Chevalier, iar dintre vedete pe Marlene Dietrich, Greta Garbo, Clara Bow și Billie Dove.

Silvestru rămase și scirbit de platitudinea cugetărilor, dar și mirat de o precocitate pe care el n-o cunoscuse. Această haimana simpatică, răspunzând la numele de Policrat Bobby, care nu învăța niciodată nimic, spre deosebire de galbenul, ambițiosul Tocilescu, îi inspira admirație. Încă de pe acum cunoștea intimitatea fetelor și era inițiat în perversitățile vieții, în vreme ce el învățea de zece ori condeiul și fraza în ocolitele și ceremonioasele tratative matrimoniale.

Privindu-l aproape cu dușmănie, ca pe un rival, mai citi o cugetare :

Omul când se naște zice : A,

Iar când moare zice : mor,

Așa că toată viața se compune din : A-mor, apoi închise definitiv caietul și stătu îngândurat până la sunare.

Bobby puse în joc toată puterea sa de seducție spre a obține înapoi „oracolul“.

— Domnule profesor — pledă el cu demnitate — este în joc o chestiune de onoare. Înțeleg că am făcut o imprudență aducându-l aici, dar vina este numai a mea, domnule profesor, și e penibil pentru mine să pierd... să n-a...

Silvestru îi tăie vorba aspru :

— Pentru încercarea de fraudă vei fi grav pedepsit. Cît privește depozitul d-tale sentimental, el poate fi ridicat de posesoare oricînd de la mine personal...

— Ce ziceți, mă ? se consultă Bobby cu colegii săi după plecarea lui Silivestru, o să-mi pună nota unu la extemporal ?

— Asta n-ar fi nimic — zise Tocilescu — dar poate să te dea în conferință.

— Aiurea !

— Zău ! Așa a pățit-o și Paraschivescu !

Dar Bobby era un optimist. După cîteva clipe sumbre se însenină la față, își luă servieta și șapca și porni pe ușă regenerat de o „idee genială“, aruncînd clasei cobitoare un formidabil „Zexe !“

PLANETĂ DE TINĂR

„Ideea genială“ a lui Bobby consta în a trimite acasă la Silivestru pe sora sa Vera, absolventă proaspătă a Liceului de fete Regina Maria și pe curînd studentă în anul I la Litere, care trebuia să declare că „oracolul“ fusese luat de la ea, fapt ce îi producea neplăceri cu foste colege de școală. Cu acest prilej avea să atingă și chestiunea extemporalului, neglijența produsă de o deprimare sufletească în urma unui deces în familie etc. Bobby era hotărît să treacă în rîndul morților pe oricine din familie, și în acest scop își propusese pentru scenele hotărîtoare o bandă de crep negru la mîneacă. Știa că Vera avea întotdeauna succes grozav pe lîngă bărbați prin aerul de nevinovăție îndrăzneată, prin ochii strălucitori de uzi și bretonul lat pe frunte, ce o făceau să semene cu Colleen Moore, și asta îi dădea bune speranțe. Temperamentul politic se dovedea matur la Bobby încă de pe acum prin această convingere că cel mai bun avocat pe lîngă cei mari este femeia.

— Femeie, femeie — declamă Bobby cînd văzu pe Vera — am nevoie de seducțiile tale. Apoi, conștient de calitatea ieftină a retoricii, o anulă printr-un : Aiurea !

În acest timp Jim se plimba prin odaia tantei Magdalina răpus de grava problemă : Dora sau Lola ? Reîntilnirea cu cele două studente dezlănțuise în el un instinct de care nu-și dăduse pînă atunci socoteală : era nubil. Iubea abstract pe oricine ar fi corespuns satisfăcător simțului său estetic, dar nu era fixat. Era ca fiul de împărat care chemase cele mai frumoase fete din împărăție în scopul de a-și alege o soție. Îi trebuia o fată frumoasă, o tovarășă tină de escapade și de gînduri serioase, în sfîrșit, voia să tragă planeta. Se mira chiar de falsa psihologie a dragostei din romane, care e determinată prin obiect. La el nu era așa. Dacă tanti Magdalina ar fi venit cu zece fotografii și i-ar fi zis în stil patriarhal : „Mamă dragă, a venit vremea să te așezi și tu la casa ta, cu lucrurile tale și cu femeia ta“, și l-ar fi pus să aleagă, Jim ar fi ales. Ar fi procedat ca un regizor de filme sau ca un membru în juriul unui concurs de frumusețe și ar fi oprit-o pe aceea care i s-ar fi părut mai frumoasă și mai dulce în privire. Jim visa să fie miliardar, spre a putea învinge orice piedică vastei sale dorințe de selecție. Atunci ar fi pornit pe străzi și prin cartiere într-un „sport“ masiv și, cu mîna înmănușată pe volan, ar fi urmărit încet marginea trotuarelor, privind în uși, în vitrine și la ferestre, și cînd ar fi găsit fata zîmbitoare și timidă în rochia săracă de *crêpe-de-Chine* ieftin și cu ciorapi remaiați la genunchi, care să-i placă, ar fi stopat brusc mașina și-ar fi întrebat-o, cu satisfacția de a o speria : „Vrei să fii soția mea ?“ Și, zicînd aceasta, ar fi suit-o în mașină, sub ochii holbați ai celor de pe stradă, ar fi purtat-o pe la toate magazinele, îmbrăcînd-o ca pe o păpușă de mare preț și, mirată de neașteptata somptuozitate ar fi depus-o pe o canapea roșie din sala de ceremonii

a ofițerului de stare civilă din Piața Sf. Gheorghe. Din păcate, realitatea era alta, și Jim nu putea opri pe drum nici un chip frumos din atâtea câte veneau și se pierdeau în anonimat.

Deși însă nu putea face o selecție mai largă, Dora, Lola și chiar Medy îi plăceau, și gradul de intimitate ce exista între ele și el era o poartă deschisă către dragoste. Nu se mai îndoi că iubea nelămurit pe una din ele, judecă fapte vechi în lumina cea nouă și trase concluzia că se jucase cu vorbele, înșelându-se pe sine. Ideea de prietenie i se păru din ce în ce mai absurdă, dându-și seama că n-ar fi primit cu bucurie știrea că una din ele s-a măritat. Nefiind lămurit pentru nici una, Jim era provizoriu gelos pe toate și recunoscu că încercase sub masca prieteniei ei să savureze emoția intimității cu fiecare.

Cu cât contempla în gând siluetele grațioase ale celor două combatante cu floreta, cu atât urgența unei îmbrățișări îl biciuia. Hotărît să taie nodul gordian, recurse la calea lașă a corespondenței. Lola era fără îndoială foarte frumoasă, dar prea rece și hieratică. Dora se potrivea mai bine temperamentului său. Gîndindu-se la ea, Jim se entuziasmă. Ce nebunii n-ar fi făcut această Doră Schulz cu pijama scurtă în casa lui? Ce scrimă, ce box, ce lupte atletice n-ar fi improvizat cu zveltul și zvăpăiatul efeb? Cum ar fi lăsat-o la volanul noii mașini pe care ar fi cumpărat-o, pentru ca ea, cu basc în cap și figură serioasă de sportsman, să-l poarte în viteză pe bulevarde, în vreme ce el ar fi scos melodii din clacson?

„Vreau pe Dora“, se obstină Jim în gând, și în același timp concepu de probă pe hîrtie o carte de vizită ce ar fi sunat așa : Dora și Jim Marinescu.

Lucrul era foarte probabil, deoarece Dora arătase totdeauna afecțiune și intimitate în scris și în gest, și apoi sărutarea din mașină era semnificativă. Deși ciudate presimțiri îi abureauă încă optimismul, Jim așternu pe hirtie următoarele rînduri, care, pline de înțeles pentru cine înțelegea, puteau rămîne convenționale în stadiul relațiilor lor prietenești.

„Scumpa mea Dora,

Convorbirea noastră de ieri m-a făcut să-mi dau seama că simt nevoia să-ți spun lucruri și să-ți destăinuiesc sentimente pe care, cu toată prietenia noastră, n-am avut prilejul să ți le împărtășesc. Cine știe dacă și tu nu ești în aceeași necesitate sufletească ? Dă-mi dar prilejul să stăm amical de vorbă, fără martori și proces-verbal.

O stringere de mină prietenească,
Jim“

Dădu scrisoarea babei Chiva s-o pună la cutie și ieși să-și inspecteze Peugeotul.

În altă parte a casei, Silivestru era pradă unor gânduri înrudite cu cele ale lui Jim. Viața seacă și fără sens în mijlocul atitor femei bătrîne se transforma încetul cu încetul într-un urît hidos, ca un mare păianjen împulberat și cu cruce pe spate. Oricare dintre școlarii lui din curs superior gustase mai mult din otrăvurile dulci ale vieții decît el, care știa pe degete cîți Henrici a avut Anglia și în ce an s-a încheiat pacea de la Passarovits. Incapabil de altfel de mari perversități, Silivestru voia cel puțin să moară cu sentimentul de a fi fost om, de a fi putut să-și facă o familie a lui în locul celei abuzive și tiranice a surorilor. Încercările făcute în atitea rînduri rămăseseră infructuoase. Silives-

tru își recruta „viitoarele“ printre femei tomatice de vîrsta lui, fete bătrîne sau văduve, cu care făcea cunoștință prin casele prietenilor săi sau în reuniunile „Cercului profesorilor secundari“. Se înțelegeau din ochi și-și confirmau numai gîndurile prin aluziile delicate și îndepărtate la tristețea singurătății, la curajul de a susține o familie și a da buna pildă a îndeplinirii îndatoririlor civice. Apoi urmau lungi tratative prin corespondență, în care cuvintele „dragoste“, „căsătorie“ nu intrau niciodată, ocolite cu îndemînare, și în care, cu infinite precauții și gingășii, căutau să se pună în curent asupra averii personale, a greutăților familiale, a gusturilor și infirmităților. Prelungeau această corespondență ani de zile, savurînd-o ca o logodnă paradisiacă. În acest stadiu, întrebate asupra sănătății lui Silivestru, surorile aveau obiceiul să răspundă : „E bine. E în vorbă cu cineva !“ Tratativele mergeau în aluzii pînă la ultimele consecințe, pînă la trusou și amănuntele ceremoniei de nuntă, a persoanelor de invitat și de evitat. Apoi încetau brusc, din silă de birfeala surorilor și de frica lucrului pe cale de realizare.

Silivestru cunoștea de cîțiva ani o profesoară secundară de geografie (materie înrudită), cu care, pornind de la considerații pedagogice și de la schimburi de cărți, „trata“ îndelung și pe ocolite eventualitatea unei căsătorii. Colega avea 42 de ani, era timidă și refractară modernismului, trăia retrasă de rude, care o birfeau, și avea deosebită stimă pentru „onoratul coleg și membru de seamă al corpului didactic“, Silivestru Capitanovici, ale cărui manuale le consulta evlavios.

După o întrerupere de citeva luni sceptice, Silivestru se hotărî să reia tratativele. Luă o foaie mare

de hirtie și așternu pe ea ortografic, caligrafic următoarele :

+ „Stimată amică.

Îndrăznesc să-ți scriu iarăși în chestiunea știută („chestiunea“ era la el sinonim cu „dragoste“) cu regretul de a nu mai avea de multă vreme știri de la d-ta.

Vremurile se fac din ce în ce mai aprige și oamenii din generația noastră, nepregătiți pentru noile condiții de viață, pier dacă nu se strâng laolaltă și nu s-au îngrijit din vreme să-și facă o stare independentă. Aș putea spune că sînt în afară de grijuri, după ani de chibzuință, în ce privește partea materială, și aș fi putut să-mi iau răspunderea altor ființe (Silvestru se simți obligat să facă aluzie și la „zestrea“ sa), doar sufletul meu are nevoie de un tovarăș.

Cu bucurie aștept gîndurile d-tale, scumpă și prețioasă amică.

Al d-tale preadevotat,
Silvestru C.

N.B. Nu-mi scrie, te rog, acasă.“

Silvestru deschise fereastra, strigă aspru pe baba Chiva și-i dădu scrisoarea s-o pună la cutie. Remarcînd abundența corespondenței, Chiva zise ironic și apăsător :

— Azi m-am făcut poștar !

Jim își scoase mașina în mijlocul curții și, aprinzîndu-i motorul, îi asculta bătăile, plecat asupra cilindrilor, cînd poarta scîrții și Vera Policrat păși în curte, dezorientată de atîtea apartamente și intrări. Prezența unei domnișoare în casa cu molii era un lucru atît de neobișnuit, încît la început

Jim nu pricepu cine poate fi domnișoara cu rochie simplă, strînsă lipit pe trup, și cu epoletii în două petale, la umeri, care îi lăteau spatele în chip așa de grațios. Cînd însă domnișoara înaintă hotărîtă spre el, înlemni și simți stingerea bruscă a motorului inimii. Era fata din tren.

„Vine să se plîngă“, bănuî în grabă el, nu atît de speriat de consecințele prea puțin grave ale unei asemenea acțiuni, cit mirat de a fi fost descoperit în numele și adresa sa. Ca să împiedice de la început o scenă neplăcută, ieși curajos în întîmpinarea fetei. Aceasta se înroși pînă sub breton și rămase încurcată, cu poșeta subsuoară. În sfîrșit, recită cu glas sugrumat de emoție :

— Caut pe domnul... Pe domnul profesor Capitanovici... Aș dori să-i vorbesc.

Jim prinse curaj :

— E chiar unchiul meu. E acasă !

Vera se învioră și ea :

— Da ? Atunci poate că mi-ați fi de ajutor la ceva !

— Cu plăcere, cu cea mai mare plăcere.

Vera îi expuse în cîteva cuvinte pățania lui Bobby și-l rugă să vorbească singur, deoarece ei îi era frică. Jim pofti pe domnișoară să ia loc în mașină, ceea ce ea primi bucuros, iar el intră în casă la Silivestru.

— Ascultă — îi zise acesta după ce îi ascultă pledoaria — ai vreo legătură cu fata, ți-e prietenă cumva ?

— Aș — se dezvinovăți Jim — nici n-o cunosc.

— Atunci nu fac nimic. Policrat ăsta e o hai-mana !

— Ba o cunosc — rectifică repede Jim — voiam să spun n-am cu ea altă legătură decît de prietenie, de... cum să zic...

— Am înțeles. Poștește-o înăuntru.

Cînd Vera intră în odaia de lucru a lui Silivestru, rămase speriată de figura aspră și păroasă a profesorului, cît și de mulțimea cărților și revistelor ce erau aruncate în dezordine pe lungi rafturi de lemn de tei înșirate de-a lungul pereților. Silivestru ședea într-un fotoliu mare de pluș roșu, înfășurat într-un halat ros de postav cafeniu și cu picioarele pe un taburel de asemenea de pluș. Ținea în mîini *Istoria critică a românilor* de Hasdeu și o răsfoia încă atunci cînd cei doi tineri intrară.

— Domnișoară — zise el către fată — fratele d-tale e un tînăr norocos, născut sub o stea favorabilă. Numai aceștia au surori duiosase ca d-ta care să-și piardă vremea pentru ei și favoarea astrală ca sora să fie prietena unui nepot al profesorului respectiv.

Și, privindu-i pe amîndoi cu aer de complicitate, întinse Verei „oracolul“ cu vorbele :

— Cred, domnișoară, că de-acum încolo ai depășit vîrsta albumelor și „oracolelor“ și ai intrat în epoca sentimentelor trăite.

Spunînd aceasta, îi privi iarăși cu complicitate și cu un zîmbet cu atît mai fioros cu cît se silea să fie amabil și galant.

Vera mulțumi din ochi, ca un copil iertat după admonestare, și ridică spre Jim ochi recunoscători, nu se știe dacă pentru favoarea obținută sau pentru că fusese presupusă prietenă a lui. Acesta, profitînd de situație, o prinse de braț, o împinse încet pe ușă și o conduse pînă la mica mașină, în care îi făcu semn să se urce. Apoi se sui-și el alături și, aprinzînd motorul, porni pe poartă afară, spre panica tovarășei.

— Unde să te duc ? întrebă Jim, stăpîn de acum pe sine și cu sentimentul unei autorități indiscuta-

bile, dedusă din însăși lipsa de reacție a fetei. Unde stai ?

— Nu e nevoie ! Mă duc și pe jos, protestă Vera. Stau pe str. Polonă.

Jim păru preocupat numai de pilotarea mașinii și nu scoase cităva vreme nici o vorbă. Trecu prin Piața Sf. Gheorghe, pe la Universitate, o luă pe lângă Lido și intră în Dorobanți. Vera ședea ghemuită, cu genunchii dezgoliți aproape de bărbie din cauza îngustimii locului, și arunca din când în când o privire furișă către Jim, scuturându-și pletele lucii și bretonul și umflându-și subțirile nări.

— Ia spune-mi — întrebă Jim când intrară pe Romană — ce-ai zis de mine atunci în tren ?

Vera lăsă capul în jos, aproape rușinată.

— Ați fost foarte îndrăzneț și am plins în urmă de necaz. Dar fiindcă aveți ceva distins în purtare, mi-am închipuit că nu sînteți un... răufăcător de rînd și v-am... iertat.

— Eu răufăcător ?! se indignă Jim. Îmi pare rău ! Ce-ai zice dacă te-aș săruta din nou ?

— M-aș supăra ! zise Vera cu totul moale. Ce drept ai dumneata să mă... săruți pe mine ?

— Dreptul pe care ți-l dă emoția de a stringe în brațe o fată drăguță.

Vera scutură pletele, roșie la față, și lăsă capul în jos. Jim vorbea așa nu din tactică sau sensibilitate, ci cu indiferența pe care i-o dădea sentimentul că fata nu mai însemna nimic față de el, fiind cu totul învinsă din momentul îndrăznirii lui din tren. Dacă Vera s-ar fi arătat mîndră și rece, ar fi fost bineînțeles intimidat, dar așa își dădea seama de slăbiciunea ei, ba mai mult, de plăcerea de a se lăsa învinsă. Fata i se părea și acum foarte frumoasă, mai frumoasă ca în tren, dar față de convingerea de dată recentă a irezistibilității sale, nu

mai credea că este un prilej pentru victorii. Îi vorbea în neștire, spunându-i toate enormitățile și impertinențele posibile, din curiozitate și voluptate psihologică, spre a vedea cum reacționează, dar convins că o fată așa de naivă nu e în stare să se supere după ce a acceptat familiaritatea cu agresorul ei. Într-un cuvânt, Jim credea că face cu ea numai exerciții de dialog erotic îndrăzneț și, în măsura în care jocul reușea, interesul lui intrinsec pentru victimă scădea.

Vera asculta totul roșind, zîmbind, clipind din ochi, aci ștângărește, aci intimidată, și mai ales aruncându-și mereu dintr-o mișcare a capului pletele de pe ochi și umflindu-și nările.

Deodată, Vera zise : „aci“, și Jim opri mașina în fața unei case fără etaj, dar înaltă din cauza unui demisol, cu aparență de decentă și confort.

— Vreau să stau cu dumneata mai îndelung de vorbă. Vin să te iau diseară la șase în colțul străzii, să mergem la Șosea.

Jim spuse aceste vorbe fără sfială și aproape autoritar. Fiindcă fata se codea, întrebă :

— Ți-e frică să mergi cu mine ? Nu-ți face plăcere ?

— Nu mi-e frică... dar oare nu e rușine ca o „fată“ să iasă singură cu un „băiat“ ?!

— Aș, rușine ! Prejudicăți ! Stăm de vorbă ca doi prieteni !

— Mi-e frică de mama, obiectă, convinsă, Vera.

— Îi spui că te întâlnești cu o prietenă.

— Îmi dai cuvîntul de onoare că nu e nici o rușine să merg singură cu dumneata ?

— Jur !

— Să văd, adăugă Vera și sări jos din mașină.

Intrase pe poartă cînd Jim și-aduse aminte că nu știe cum o cheamă.

— Domnișoară Policrat — strigă el către fata întoarsă și gândul îi fugi la planeta de tinăr trasă de baba Chiva : „Și vei lua pe fata Lenuța și vei trăi 150 de ani“ — nu te cheamă cumva... Lenuța ?

Domnișoara rîse amuzată :

— Lenuța ? Ce idee... Mă cheamă Vera, Vera Policrat.

„E un lucru de care îmi dau seama bine de-abia acum — medită Jim întorcînd mașina — am succes la fete. Explicația nu este decît una : îndrăzneala. Asta e oul lui Columb în materie de iubire.“

Încîntat de această descoperire, intră cu roțile într-o băltoacă, pe care o transportă integral pe rochia unei doamne bătrîne ce trecea pe trotuar.

— Imbecilule ! strigă oțetită cucoana. Uită-te pe unde mergi !

Dar Jim nu vedea. Sufletul său era tulburat de discordii, și termenii problemei sporiseră cu unul : Dora, Lola sau Vera... Lola, Vera sau Dora.

Cu un sfert de ceas înainte de șase, Jim aștepta în mașină în colțul străzii Polone cu șoseaua Ștefan cel Mare. Privea mereu în susul străzii și tresărea la orice siluetă feminină ce se contura în depărtare printre coloanele copacilor. Interesul lui pentru Vera era destul de mediocru, și singurul lucru care îl preocupa pînă la anxietate era răspunsul Dorei Schulz. Cu toate acestea, nevenirea Verei l-ar fi jignit ca o dovadă de independență pe care n-o mai admitea, atît era de convins de nai-vitatea ei și puterea lui de seducție.

Deodată, în fundul trotuarului apărură o siluetă zveltă și puțin dansantă în mers, ce nu putea fi

decît a unei tinere fete. Pe măsură ce se apropia, Jim căpăta confirmarea unui adevăr ce-i da o căldură interioară şi o mulţumire de sine pe care nu se încerca să le explice. Era Vera. Îşi schimbase toaleta şi părea alta, mai puţin băieţoasă, mai vaporoasă în rochia lungă de voal roz, strînsă pe sub sînii mici şi cu largă *pleureuse* de pai alb în jurul pletelor scurte. Zîmbi vădit încurcată cînd se află în faţa lui Jim şi spuse încet, cu îmbufnare, ştergîndu-şi buzele cu limba :

— Mi se pare c-am făcut rău venind ! Mi-a spus cineva că nu e frumos !

Jim o trase amical de mîină şi o făcu să se așeze lîngă el. Candoarea acestei fete începea să-i placă şi un început de simpatie frăţească încolţi în sufletul lui.

— Ai fraţi, nu-i așa ? constată el afectuos.

— Da !

— Atunci presupune că eu sînt fratele d-tale ! Vrei ?

— Vreau !

Porniră apoi inspre Piaţa Victoriei, lăsară Monumentul Corpului Didactic, în care trei indivizi duc în spate un om copt pe tavă, şi lunecară fără acustică pe banda lungă a Şoselei, netedă ca un linoleum şi deşartă. Copacii alergau de o parte şi de alta în faţa botului maşinii şi se prăbuşeau apoi îndărăt. Jim nu opri decît în faţa vilei lui Minovici, ai cărei clopoţei de sticlă izbiţi de vînt umpleau aerul rural de clinchete.

— Îţi place beţia vitezei ? întrebă Jim.

— Îmi place. Dar vreau un automobil mare. Aşa mă dor genunchii !

Se dădură amîndoi jos rîzînd şi se plimbară pe marginea păduricii din faţa vilei. Ca să alunge tă-

cerea și spre a face o mică anchetă asupra spiritului fetei, Jim întreabă de una, de alta și apoi veni la literatură.

— Ce poet român îți place mai mult ?, întreabă el.

Vera se roși de tot și spuse ca la examen :

— Eminescu, Vlahuță... (Își închipuia desigur că ar fi fost rușine să afirme că nu-i plac clasicii din manualul de școală.)

— Bine, ăștia sînt mai vechi, dar din cei actuali ? Ce zici de Arghezi ?

Vera își linse buzele cu limba, și ochii îi sclipeau de fraudă.

— Arghezi ? Imi place foarte mult.

— Ce anume, în special ?

— Nu știu — zise ea încurcată — nu mai mi-aduc aminte bine, și la școală ne pedepsea cînd auzea că citim pe Arghezi. (Apoi repede.) Am citit *La Medeleni* de Ionel Teodoreanu.

Jim înțelese că fata nu era familiarizată cu litererele române moderne și schimbă vorba. Omul cult din el, incapabil să se transpună în sufletul fraged al unei absolvente de liceu pe pragul universității, era stăpînit de oarecare dispreț, mai accentuat la gîndul sprinteniei intelectuale a Dorei sau Lolei.

Se urcară din nou în mașină, să se odihnească. Ca să savureze intimitatea fetei, Jim recursese la o mulțime de mici trucuri. Găsind că părul îi cade prea pe ochi, îl dădu cu mîna peste urechi. Îi îndreptă gulerul. Îi așeză rochia ghemuită peste genunchi cu aerul de a o apăra de ochii indiscreți spre glezne. Îi spuse că are profil frumos și-i întoarse fața, prinzînd-o delicat de bărbie. Vera se lăsa contemplată fără vanitate și fără revolte, cli-pind numai și rîzînd copilărește. Ochii ei rotunzi

și mari pînă la uimire, umbriți de breton, amenințau ștregărește, se umezeau de o bruscă timiditate, își schimbau neconținut apele, în vreme ce delicatețea de cîntar fin a emoțiilor oscila pe față în tremurări ale nărilor, imbufnări ale buzelor și lăsări ale capului pe piept. Nu avea de loc aerul de a fi înșelată de vorbe, și asta se vedea din micile ironii ale ochilor, dar avea fără îndoială sentimentul unei siguranțe depline lingă Jim, pe care i-l arăta trăgîndu-l distrată de un nasture al hainei.

Jim găsi că e momentul de a începe dulcele joc al intimității. Îl încereă fără nici o sfială, sigur de lipsa primejdiei și a consecințelor, deși exercițiul sentimentelor nu era fără voluptate.

— Spune-mi drept — îi zise Jim încet, dar judecătorește, luînd-o de mîină și sărutîndu-i vîrfurile degetului mic — mă iubești ?

Vera deschise ochi speriați — gen Collen Moore — și-și umflă nările războinică :

— Să te... (de rușine, evită expresia „iubesc“) așa de repede ? De-abia ne cunoaștem ! Ce pot să știu eu ?

— Firește. Așa e. Dar eu te întreb : M-ai iubi cu vremea, cînd m-ai cunoaște mai bine ?

Vera lăsă capul în jos și, devenită deodată serioasă, zise cu glas tremurat :

— Ce întrebare ? Dar altfel aș fi avut eu curajul să vin ?...

Emoționat, Jim îi petrecu mîina pe sub umeri și o strînse spre el pînă ce îi simți parfumul pletelor și suflul nărilor pe obrazul său. Gestul din tren nu îndrăzni să-l mai repete.

Vera nu protestă, ci zise numai cu mai multă confidență :

— Fii cuminte. Ne vede lumea. Hai să plecăm.
„Instinct etern al apărării“, gîndi Jim, și fu de părere să nu meargă prea departe. Intuise sinceritatea inocentă a fetei și-și dădea seama că jocul lui tulburător era o perversitate cîtă vreme nu era spontan.

— Să fim prieteni pînă la noi dispoziții, decretă el. Dar prietenie cu formule ceremonioase nu se poate. De ce să nu ne spunem pe nume ? Ce zici, vrei ?

Vera făcu din cap că vrea.

— Atunci, zi-mi tu.

— Tu.

— Jim.

— Jim.

— Bravo, Vera ! Tu ești o fată foarte cuminte.

— Dacă zici tu !

Amîndoi rîseră fericiți de eliberare, și Jim începu să simtă că nu se mai juca. De bucurie, urni brusc din loc, dînd maximul de viteză mașinii, care alerga pe sub copacii seculari ai Șoselei iute ca un șoricel.

Ajunsă acasă, Vera goni repede pe Bobby să-i aducă poeziile lui Arghezi, și acesta, răspunzînd cu punctualitate serviciilor aduse de ea în conflictul cu Silivestru, îi strecură înainte de culcare prin întredeschizătura ușii mica ediție a *Cuvintelor potrivite*.

Vera aprinse becul electric de pe măsuta de noapte și începu să se dezbrace, aruncîndu-și lucrurile în toate colțurile odăii. Apoi se urcă în patul îngust de bronz tapisat cu opal roz și stătu cîtăva vreme întinsă ca pe un fotoliu, fără să se învelească. Își strînse genunchii goi cu mîna lingă bărbie și se întoarse cu gîndul pe șosea, în odaia

lui Silivestru, în tren. Un fior îi străbătea toate oasele și pulsul îi bătea mai tare. Simțea o neli-niște în trup, o bucurie de a alerga, de a sta goală în vînt, de a încleșta mîinile în ceva. Îmbrățișă perna, își încordă picioarele în baghetele patului, apoi, înfiorată de bustul moale al pieptului, pe care îl simțea pe obraz, puse buzele pe sinuozitatea umărului și, fără să știe de ce, îl sărută și-l mușcă totodată.

O PARTIDĂ DE NATAȚIE

Acasă Jim găsi următoarea scrisoare de la Dora:

„Dragă Jim,

Și eu am să-ți spun atâtea lucruri, pe care numai ție pot să ți le încredințez. Medy te invită prin mine pentru duminică la Constanța. Vine și Lola. La ora 8 precis să fii la Gara de Nord. Nu uita costumul de baie.

Prietena ta, Dora“

Cu toată sobrietatea stilului, Jim deduse din ea că Dora consimțea la interpretarea pe care el o dăduse în chip acoperit gestului ei. Era sigur că sprintena duelistă îl iubește. De aceea gândurile lui alergară ca pilitura de fier către ea, părăsind pe Vera. Se gândi cu bătaie de inimă la eventualitatea unei căsătorii cu Dora și găsi că pentru o fată așa de nebunatică și sportivă ca ea trebuie un interior ultramodernist : o casă de cărămidă roșie, cubică și sumbră, proiectată pe o peluză semănată cu gazon. Ferestrele mari și scurte și ușile largi cît perețele și acoperite cu plăci de sticlă în chenare albe de metal ar fi dat casei un aer de sanatoriu. Pentru nebunia ei trebuiau mobile simple, grele,

parchete și linoleuri vaste, spre a da spațiu picioarelor ei goale la săritul din pat, în sfârșit, o sală de gimnastică, pentru ca dimineața, în ritmul plăcii de patefon, să poată să se miște ritmic și să-și vibreze picioarele în aer, sprijinită cu șalele în mâini. Jim vedea în mijlocul peluzei un pătrat de bazin verde, în care ar fi înotat amândoi vara. Ar fi cerut Dora aceste lucruri, sau erau visurile lui de estetică interioară ? Erau mai mult completarea imaginii fetei într-un cadru fictiv, dar adecvat. Dora, cu capul tuns, șezînd calmă în fotoliul lui Silvestru printre cărți, sau alături de Iaca, i se părea o imposibilitate, o piatră prețioasă încadrată în plumb. Medita prin urmare o cășnicie cu totul americană, evitînd ceremoniile și contactul cu putreziciunea : o plimbare la Oficiul de stare civilă, o gustare la bar, o ședință de înot la Lido sau la strand și două ore la cinematograf. Apoi ar fi luat trenul la întimplare și s-ar fi oprit în cel dintîi oraș, să doarmă la un hotel în același pat.

Toată noaptea Jim visă pe cele trei fete. Dora, Lola și Vera ședeau în peplumuri grecești înaintea sa și cu picioarele goale în sandale, iar el, nou Paris în costum de baie Iantzen, cu o minge de tenis în mînă, sta la îndoială pe cine să lovească.

A doua zi de dimineață, cu *trench-coat*-ul pe braț și cu basc bleumarin pe cap, își făcu apariția în sala caselor de bilete a Gării de Nord, primit cu ovații de Lola, Dora și Medy. Privi cu înțeles pe Dora și-i arătă o atenție deosebită, ostentativă, pe care ea părea a o accepta ca pe ceva firesc. Se urcă într-un vagon Pullman al rapidului Fulger, și peste cîteva minute mahalalele bucureștene defilau înaintea marilor vitrine. Riseră cu toții de aerul internațional al impiegatului vagonului, care, cu o înclinare de mare protocol, le ceru în franțu-

zește tichetele, și sorbiră apoi prin pai limonadă, servită cu mare aparat în lungi pahare grele, dar care nu era decît apă zaharată, acidulată excesiv cu sare de lămiie. Tulburat de apropierea confidenței decisive, Jim nu mai vedea ca altădată pe unde trecea. Saharele de praf alb ale Bărăganului cu tristele lor turme de bordeie africane, lagunele verzi din apropierea Dunării, unde abundă rațele sălbatice și alte păsări acvatice cu picior lung și roșu, podul de la Cernavoda, minaretele Medgidiei, toate lunecară șterse la marginea din urmă a ochilor absenți.

Abia cînd peste trei ore aspiră în plămîni aerul sărat al Constanței, Jim își regăsi stăpînirea de sine. Medy îi lăsă să se plimbe puțin prin oraș și se duse să le pregătească primirea acasă. Dădură o raită prin fața lui Ovidiu, care îi privea pierdut în gînduri ca pe niște delfini în valuri, se opriră în fața sarcofagului grezios din fața Palatului Comunal, se învîrtiră în jurul moscheii, și apoi, luîndu-se după o trăsură al cărei clopot de tramvai îi distra grozav, ieșiră pe digul promenadă din fața Cazinoului. Marea era liniștită și albastră, și numai sulurile lungi de pînze spumoase ce se desfăceau pe stîncile digului cu plesnituri surde acuzau oscilația apei.

Adierea amară și salină a aerului gros și apăsător neliniști membrele lui Jim. Își simțea hainele murdare și grele pe el, și, de nu l-ar fi oprit conveniențele, și-ar fi smuls cu chiot cîrpele de pe sine și ar fi intrat în apă, agitîndu-și picioarele sub valuri ca un centaur tînăr. Pe țărmul acela presărat cu clădiri albe și unele chiar cubice, se simțea aerul grec antic al Scitiiei minor. Din fiecă val luminat de fulgi sidefii i se părea că un Uliise jegos de sare scoate brațele păroase într-un inot cloco-

titor, sau o turmă de centauri năvălește deodată peste spuma apei. Îi venea să se tăvălească gol pe nisipul aprins al plajei ce se zărea în apropiere, să destindă ingenunchind arcuri lungi în talgerul soarelui, să alerge cu tălpile goale din pulberea drumului pînă în sîmburele de sticlă al valului. Clădirile și lumea îi apăreau anacronice. Trebuiau ziduri grecești de piatră, coloane albe, oameni înfășurați în pînze albe, o civilizație în sfîrșit de stîncă albă, pe margine de apă. Numai cînd un grup zgomotos de domnișoare în costume de baie și încă ude de apă trecură pe lîngă el dinspre plajă recunoscuseră populația firească a străvechii Tomis.

Soarele și aerul liber au efecte panteistice. Jim se gîndea fără oroare prefăcut în scrum în unul din marile sarcofage antice de piatră cu capac cu streșini, scufundat în cîmpul de nisipuri, printre buruienile fibroase mirosînd a cimbru, în monotonă zbîrniire a greierilor. Încea în fond voluptatea tuturor orașenilor anemiați de haine de a se lăsa ars de soare, zgîriat de pietre și udat de apă, spre a recăpăta astfel pe epidermă sentimentul dependenței sale de lume.

Această beție fu de scurtă durată, căci un nor stinse soarele plătînd de toamnă. Marea se învineți deodată, transformîndu-se într-un lac funebru cu valuri de țitei. Digul de piatră verde închisă părea un monument funerar, și Jim își aduse aminte de Ovidiu și de Sciția minor, de bastarni și de sauromați năvălind peste Istrul înghețat. Zăpezi dese transformau Pontul în Scandinavie, și crusta de ghețuri pe sub care mugeau valurile mării sclipea în tristeți de pol.

— Brrr, ce sinistră e Marea Neagră ! se înfioră Dora. Hai să mergem la Medy,

După amiază cei patru tineri ieșiră în port, trecînd peste liniile ferate, și se lăsară lingă un mic bazin între două diguri, în ale cărui ape murdare de uilă se clătinau încet cîteva șalupe vechi. Săriră cu toții în cea mai bună din ele, care aparținea tatălui Medyei, primiți cu salut la șapcă de un mecanic bătrîn, și se așezară de jur împrejurul băncilor căptușite cu piele scorojită. Mecanicul trase peste botul șalupei o ancoră subțire legată cu funie nouă și controlă sforile baldachinului de pînză albă al bărcii. Apoi dădu drumul motorului, stînd în picioare lingă volan. Barca lunecă pe apa murdară și plină de cangrene vinete de uilă, bubuind încet pe dedesubt, și începu să ocolească lin baia portului pe sub pîntecele leproase ale vapoarelor de comerț. Apoi, trecînd pe lingă far, ieși în larg. Bubele apei rămăseseră înapoi și întinderea acvatică era albastră și numai spre țărmuri luminată de reflexe verzi. Vîntul scutura pînza baldachinului și sălta șalupea în sus și în jos cu o oscilație lentă de ascensor, supărătoare pentru viscere. Mișcarea bărcii nu era sensibilă decît prin ridicarea planului apei la orizont, care neliniștea pulsul și amărea saliva. Toți deveniseră de bronz, uscați de răsufletul salin al apei, și își tîrau mîinile excitate în lichidul verzui, îmbătați de aroma lui de alge. Meraseră astfel timp de mai bine de o oră, pînă ce Constanța, cu silozurile sale enorme și promontoriul alb al Cazinoului, rămase în urmă, ca un decor de teatru vopsit pe o singură pînză. Pe țărmul din dreapta apăruseră pilcuri de cuburi albe, și mai în fund un far în chip de sondă. După un sfert de ceas mecanicul încetini motorul îndreptîndu-l spre țărm și trase ancora de pe proră. Înainte ca cei din barcă să fi prins de veste, suit pe botul șalupei, aruncase ancora, așa încît barca, lipsită de liber-

tate, se ridica în sus și în jos cu o violență așa de mare, încît fetele se făcură galbene la față din cauza răului visceral. Abia acum își dădură seama că în apropierea litoralului marea era agitată și văzură faliile netede ale mării desfășurîndu-se urlător spre țarm. Mecanicul explică lui Jim că din lipsa unui dig nu putea trage la mal, spre a nu primejdui elicea, și că trebuiau să aștepte un caic spre a debarca. Această idee nu surise de loc fetelor învinete de iminența răului de mare, dar din mîndrie nu făcură nici o obiecție. Jim și mecanicul făcură semne spre țarm, unde vedeau bărci, și fluierară pînă cînd una începu să-și miște labele de muscă pe deasupra spumelor infuriate. Cînd luntrea, îndoită ca un papuc turcesc, fu lângă șalupă, Jim transportă cu oarecare greutate pe fetele care țipau la fiecă zvicnire a valului și apoi sări și el în barcă. Aceasta, mai mult împinsă de sulul valurilor decît de vîsle, își înfipse prora în nisip, în vreme ce șalupa ancorată se clătina pe suprafața apei ca o coajă de nucă. Erau la Eforie. Urcîndu-se pe scările de descîndere la plajă, pe lângă pavilionul de beton, priviră construcțiile albe de pe litoral, cu terase în punți de comandă, ce dădeau impresia de port cu vapoare, precum și blocul de zidărie plană al hotelului stațiunii, cu ferestre mici, în serie, de cabină, îndărătul cărora ghiceai confortul modern, umbra și ventilația, *chiase-longue*-ul și măsuta portativă cu lichioruri și răcoritoare. Era cald și mirosea a nisip ud și a scoică, dar toamna dădea o rugină aerului și o tremurare de pînză de păianjen cerului. Din cauza anotimpului înaintat și a orei, plaja era goală, și numai cîtiva copii complet nuzi își tîrau picioarele prin floarea de spumă a valului, țipînd și improșcîndu-se cu apă.

Nerăbdători de voluptatea valului, Jim și cele trei fete alergară spre cabină să se dezbrace și reapărură peste câteva minute într-o ordine ce arăta gradul de trepidație și de pudoare. Jim și Dora ieșiră cei dintâi. Fără indiciul hirsuteniei și al mușchiulozității mai anguloase a lui Jim, i-ai fi crezut pe amândoi băieți. Tunsă rotund la ceafă, în costum viril, ce-i lăsa umerii descoperiți, lățindu-i în chip athletic, cu bazinul supt și cu tălpile mici goale, cu toată acea prelungire a membrelor de copil repede crescut, acoperite însă în sidefuri șlefuite la încheieturi, Dora era un mic Adonis, căruia numai tăciunii uzi ai ochilor și buzele cu epiderma prea subțire îi dădeau lascivități feminine. Ieșiră în sfârșit și Lola cu Medy, o Veneră și o amazoană. Deși zveltă și ea, Lola era femeie, precum arătau proeminențele sînilor în costumul prelung, adus peste coapse ca o rochie scurtă, palorile cărnurilor cutremurător de netede și mai ales sinuozitățile dulci ale liniilor. Răsfirindu-și cu mîna părul lung, serafic, alb-auriu, Lola făcu pe nisip cîteva pași clătinați, privind rușinos și mîndru, și apoi se culcă pe spate în nisipul fierbinte, în poziție de vedetă, sprijinindu-și capul în mîini și agitîndu-și în aer subțirile și albele picioare. De departe părea o statueta de porțelan de Saxa uitată în nisip. În schimb Medy, neagră ca un mulatru de sedințele de soare de peste vară, era de o vigoare fizică de piatră statuară. Numai proporția desăvîrșită dintre umerii, brațele și gamba mușchiuloase, acoperite cu un imperceptibil puf de păr asemeni piersicilor, o făcea să nu pară grosolană și pierdea în întreg masivitatea călcîielor de erou troian.

Intrară cu toți în spuma apei, Jim și Medy curajoși, Dora despicînd valul cu muchiile trupului, Lola cu mici țipete de fior din cauza răcelii apei.

Sulurile subțiri în depărtare se desfăceau în dimburi mari, mișcătoare, și apoi se prăbușeau în clăbuci pe albia joasă a plajei. Chiuind și sărind lent pe elasticitatea lichidului, Jim, Dora și Medy așteptau izbitura valului și se aruncau pieziș în spuma lui, lăsându-se azvirlți îndărăt. Jim înainta mereu, sărind pe vârful piciorului dincolo de faliile valurilor, urmat din urmă de Dora, tot așa de bună înotătoare ca și el, și amîndoi săreau în sus, țipînd cînd peretele translucid se prăbușea peste ei, rămînînd liniștiți dincolo, sau intrau cu capul în sticla lui, ieșind după trecerea sulului cu capetele ude la suprafață. Cu toate îndemnurile și conjurările că nu e primejdie, Lola nu vru să înainteze, simțind cu oroare cum unda puternică îi lovea și zdruncina gleznele subțiri. Medy rămase cu ea.

Dincolo de zona rețelilor de spume, acolo unde apa atingea înălțimea unui om, suprafața era aproape liniștită și coama valului imperceptibilă. Lichidul era translucid și Jim își vedea trupul tremurător ca umbra unui pilon pe lagună, precum și fundul de nisip fin, ușor vălurat.

— Jim ! strigă Dora, să vedem cine merge mai iute pe sub apă.

Și zicînd acestea tăie cu palma dreaptă suprafața apei și făcu un plonjon cu capul la fund, lăsînd deasupra o bulboană concentrică. Gîlgîitura începu să circule arătînd direcția înotătoarei, pînă ce mîna și apoi capul brumat al fetei ieșiră la cîțiva metri depărtare. Dora își scutură părul muiat și scuipă afară amărăciunea ce-i umplea gura.

— Unu, doi, trei ! strigă la rîndul lui Jim, și amîndoi sparseră cu capul cămașa sticloasă a apei.

Închizîndu-și respirația, intrară în elementul acvatic cu ochii deschiși și în cea mai lentă alunecare.

Băteau scurt cu tălpile apa, în vreme ce cu mâinile răscoleau pe sub piept lichidul dens și salin, care îi respingea. Ca peștii roșcați-aurii perforând lin lichidul azuriu al unui glob de sticlă, trupurile se cufundau oblonge, se îndoiu fără durată și ieșeau sub suprafață cu părul risipit în alge negre.

Jim auzea gîlgiitul amplificat al apei și vedea limpede ca printr-o lentilă mare atît fundul apei, cît și trupul său propriu, care bătea ritmic apa cu picioarele. În transluciditatea cristalului elastic zărea din cînd în cînd cite un mic și monstruos crab, ce fugea cu o îndemînare admirabilă și comică totodată, lunecînd lateral și intrînd în fundul nisipului fin atunci cînd voia să întindă mina spre el. Un pui de calcan vinăt și lat rădea ca o torpilă fundul, fugind fulgerător.

Îmbătați de vinul salin al mării, Jim și Dora înaintară cițiva pași, unde apa era ceva mai adîncă, și făcură un nou plonjon. De data aceasta se vedeau amîndoi prin apă dilatați și lucioși. Dora arunca picioarele ca o batraciană și aducea palmele sub pîntece, sonorizînd apa, și în clipa cînd voia să se avînte spre fund era îndoită de elasticitatea lichidului și scoasă prelung spre suprafață.

După ce se odihniră cîteva minute, Jim și Dora înaintară din nou pînă unde apa atîngea bărbia și se lăsară cu mina pe luciul apei. Lichidul gros și sărat îi făcea să plutească fără efortare. Cu mâinile îndoite în chip de echer, despicau amîndoi apa, trăgînd-o pînă la șolduri, în vreme ce picioarele însoțeau alternativ mâinile, izbind cu tălpile înclinate spre fund. Pentru ca să poată aluneca mai repede și respira, se culcau adînc pe urechea stîngă, scoțînd gura și ochii spre cer, iar Dora, căreia apa

sărată nu-i plăcea, umfla în chip comic obrajii și arunca lichidul din gură. La răstimpuri, spre a se odihni, se întorceau pe spate, făcînd *planche* și călcînd numai apa, regresiv, cu tălpile picioarelor.

Dora vru să se ia la întrecere cu Jim, și atunci, lungindu-se amîndoi pe suprafața apei cu capul în lichid, drepti ca torpilele, bătură mărunț apa cu virfurile picioarelor, umplînd de spume valul, iar cu mîinile înfipite repede și alternativ dinaintea capului, lunecară accelerat și clocotitor, ca o barcă cu motor. În curînd însă Dorei îi intră apă pe năș și fu nevoită să se întoarcă pe spate spre mal.

În acest timp Lola și cu Medy se jucau sărînd pe deasupra clocotului de spume, deși Lola se ferea cu langori și ceremonii coregrafice ca apa să nu-i ude părul lung și creț. Dora și Jim săriră în pas alergător spre ele, și, cînd fură aproape, se năpus-tiră în valuri și le împroșcară cu stropi, lovînd apa cu latul palmelor. Fu un chiot general și toți fugiră pe plajă, unde se aruncară în nisip. Jim făcu o tumbă peste cap, iar Dora, ridicînd un picior pînă la înălțimea mîinii, căzu brusc pe gambele descordate, ca o nereidă cu două cozi.

Jim era însă neliniștit. Aștepta momentul de a vorbi singur cu Dora, fiind sigur că fata avea să-i destăinuiască ceva de vreme ce-l chemase înadins. Merse de-a lungul plajei, lovînd pietricelele și scoicile cu vîrfurile picioarelor și prefăcîndu-se a căuta ceva.

— Dora — strigă el cînd zări un picior enorm de crab — vino să-ți arăt ceva !

Dora lăsă pe celelalte fete și alergă spre Jim. Se plecă jos, lăsînd să i se umfle în chip grațios pulpele în îngenunchere, și privi curioasă.

— Ia te uită ce cochilii fantastice ! observă ea.

Jim strigă mai de departe, unde plecase intenționat :

— Vino să vezi altele și mai frumoase !

Într-adevăr, într-un anume punct al litoralului, smulse probabil de pe stincile interioare ale mării, mormane mari de scoici sclipitoare făceau din plajă o arenă de sidefuri. Dora viri veselă mâinile în ele. Unele erau mici, albe-violacee, altele bronzate sau trandafirii, și unele chiar cu reflexe de aur și erau așa de numeroase, încît picioarele intrau în ele ca într-un nisip. Furați astfel de sclipirea scoicilor, cei doi înaintau atenți, călcînd cu picioarele în limbile subțiri ale valului, pînă ce se depărtară mult de-a lungul țărmului. Malurile erau abrupte și galbene ca lutul, dar de aproape straturile rocilor se vedeau a fi alcătuite din mici scoici galbene. În alte împrejurări Jim ar fi meditat asupra imensei străvechimi a acestor relicve antediluviene peste care călca, dar acum erau amîndoi prea absorbiți cu gîndul, neliniștiți că trebuiau să-și spună ceva. Din loc în loc, grămezi mari de buruieni acvatică negre murdăreau plaja și o umpleau de un miros fetid de pește putred și lîntiță. Roiuri compacte de muște lucitoare bizău deasupra gunoaielor marine în care se zărea cîte un guvid sau crab veștezi, așa încît Jim și Dora o luară înapoi și se așezară pe un bolovan mare ce ieșea din apă.

— Dora — zise Jim către fata care se juca cu picioarele prin apă — ai spus că vrei să-mi destăinuiești ceva ! Inima îi zvicnea pe loc de emoție.

— Da — răspunse Dora — deși îmi vine așa de greu ; mi-e oarecum rușine să-ți spun !

— Curaj ! îndemnă Jim. Unui prieten ca mine poți să-i spui !

— Firește ! Simțeam chiar nevoia să mă destăinuiesc cuiva de aproape, și tu ești mai aproape de mine ca oricare.

— Ei bine ? insistă nerăbdător Jim.

Dora tăcu multă vreme cu capul în jos.

— Vroiam să-ți spun — îndrăzni ea tîrziu — că sînt foarte fericită... așa de fericită, că nu știu pe ce lume mă aflu... Îmi vine să țip de bucurie și de neliniște. Trebuia să mă descarc de bucuria asta cuiva și de aceea te-am chemat pe tine, fiindcă de colege mi-e frică... Sînt logodită... în sfîrșit iubesc pe cineva și sînt bolnavă de fericire.

Jim rămase înmărmurit în fața acestei fete care se destăinuia lui cu naivitate, în clipa chiar în care voia să-i smulgă mărturisirea că-l iubește. Această lipsă de perspicacitate a lui îl buimăci cu totul. Dora păru a observa o paloare pe fața lui, și din instinct feminin adăugă :

— Știam că tu n-ai pentru mine decît sentimente de prietenie... de aceea ți-am spus. Sînt sigură că vei fi prieten și cu... el, căruia i-am vorbit despre tine. De altfel, seamănă cu tine, și, afară de el, tu ești acela la care țiiu mai mult.

Dora îi povesti apoi ca o nebună că... logodnicul se afla la studii în străinătate, că-l văzuse peste vară în vacanță și că-l aștepta să-și termine în cîrînd studiile spre a se căsători. Îi făcu portretul fizic și moral, divulgă unele amănunte idilice, și privind galeș la Jim, cu capul ei tuns băiețește, zise rîzînd și bătînd din palme :

— Seamănă grozav cu tine, cînd pironеști privirea așa mirat, ca acum !

Zicînd acestea, intră cu picioarele în apă și ajungînd mai la adînc începu să înoate voinicește. Jim porni și el după ea, spîntecînd apa cu furie de Nep-

tun, dar făcea astfel ca să-și spele în apele mării veninurile ce-i veneau din adîncul sufletului, de uimire, de deprimare și mai ales de mîndria virilă jignită de a se fi lăsat pînă într-atîta înșelat de aparențe, încît să se creadă iubit de Dora.

Dora, Lola, Medy și Jim se adunară din nou laolaltă, întinzîndu-se pe nisip, dar stăteau toți stîngheriți și tăcuți, ca și cînd s-ar fi simțit vinovați cu ceva. Ca să-și alunge ciuda, Jim privea mereu spre Lola și i se păru chiar că fata era mai afectuoasă și mai puțin hieratică de cum crezuse la început. O întrebă de mici nimicuri, dacă i-e frică de apă, ce sport îi place mai mult, pînă cînd Medy, sărind în picioare, zise :

— Haideți, copii, să mergem, că e tîrziu și mă ccartă tata !

Ajunseră cu barca întocmai ca la sosire, pe valul mai potolit, pînă la șalupa ce aștepta ancorată, și în bubuitul surd al motorului și ebuliția apelor la cîrmă se îndreptară spre Constanța, care se profila ca un decor de fier înroșit pe pinza violacee a amurgului. Un iaht alb trecea încet pe orizont și cîrduri de pescăruși tăiau cu aripile întinse suprafața apei verzi.

„De ce oare mă tulbură atît întîmplarea asta ? medita Jim cîteva ore mai tîrziu, plimbîndu-se singur pe întuneric de-a lungul digului. Pe Dora, la drept vorbind, nici n-o iubesc ! Pînă acum cîteva zile nici nu m-am gîndit la ea. A fost un joc încrezut și o încercare vanitoasă a puterilor mele și atîta tot. În trei zile nu se naște o dragoste.“

Cu toate acestea, îi părea rău, fără să-și dea seama de ce, că pierduse pe Dora, fie dintr-o obișnuință care te face să regreti un lucru abia cînd

nu-l mai ai, fie din ciuda de a fi fost astfel înșelat în prevederile lui. Multă vreme stătu pe o bancă, mugetul mării și hîrșuirea frunzelor uscate tîrîte cate tîrîte de vînt, apoi, cutremurat de frig, hotărî că mentalitatea germanică a Dorei nu se potrivea cu sufletul său clar latin. Consolat cu această descoperire, se sili să-și evoce în minte latinitatea sub chipul eterat al Lolei și porni regenerat spre casă.

PITIA MODERNĂ ȘI CĂILE SOARTEI

— Ai să primești o veste pe drum de seară de la un crai de ghindă. Parcă-ți cade în așternut. Ți-e inima îndoită de niște vorbe de la o damă de verde. Ai să dai bani.

Zicînd acestea, tanti Magdalina pocnea cărțile cu unghiile și le privea cu o lăsare de circumspecție savantă a buzelor. Tanti Lisandrina asculta evlavioasă la celălalt capăt al mesei de nuc, credulă ca la un consult medical. De jur împrejurul mesei, așezate pe fotolii de pluș roșu, tanti Mali, tanti Ghenca, tanti Agepsina, tanti Tira și tanti CATERINA așteptau grave uscarea drojdiei din ceștile de cafea răsturnate în farfurioare, în vederea consultației viitorului de către tanti Magdalina. În „salonul“ pe ai cărui pereți atîrnau portretele în ulei ale familiei, executate la Viena după fotografii, mirosea a spirt denaturat, a cafea și a gutui.

Fiind duminică, cele șapte femei se strinseră aci după masă, afară lăsîndu-se pe neașteptate vînt tăios și frig. O ploaie mărunță se pulverizase pe geamurile zgîlțuite de vînt, și prin ceață trei ulmi nemăsurați și aproape desfrunziți se zăreau clătinîndu-se elastic pe loc.

— Bani ? medită o clipă tanti Lisandrina. O să dau chiria de Sfântul Dumitru, asta trebuie să fie.

— A naibii carte, frate — se entuziasmă Magdalena de propria-i artă — cum a ieșit ea tocmai la pont !

Apoi strînse cu amîndouă mîinile cărțile de pe masă și începu să le amestece, descîntîndu-le în șoapta buzelor.

„Voi, 24 de cărți ca 24 de frați, cum zugravul v-a zugrăvit, așa să-mi spuneți cum vă descînt, așa să-mi arătați, să-mi sorociți de Ioan, de soarta lui, de casa lui, de viitorul lui...”

După aceasta întinse cărțile una după alta, plesnindu-le puțin la așezare, și cu glas confidențial, ca pentru sine, dădu verdictul :

— Îi dă drumuri scurte cu îndoială și vorbe rele de la o damă de tobă. O să aibă izbîndă în dragoste la o damă de cupă. Asta cine-o fi ? Plînge cu lacrimi pentru el și-i trimite o veste pe drum de seară. Are el ceva — comentă Magdalena oracolul — de-o vreme încoace vine mereu tîrziu acasă și zăpăcit.

— Ei — zise tanti Ghenca cu umor — și-o fi găsit vreo nebună de astea tunse, care sucesc capul tinerilor și strică casa oamenilor.

— Tot ce se poate, reflectă Magdalena. Cum este el sălbatic și fată mare, îl zăpăcesc femeile numai-decît. (Magdalena nu ar fi crezut în ruptul capului că Jim era mai inițiat în domeniul erotic decît părea.)

Cînd întinse din nou mîna să strîngă cărțile de pe masă, făcu deodată o strîmbătură și exclamă :

— Vai de mine, umărul !

— Reumatism, diagnosticară celelalte.

— S-a schimbat vremea, zise Magdalena cu suferințe exagerate și satisfacție științifică. Cum o

da un nor sau o ploaie pe undeva, simt ace în os. Umărul meu e ca un barometru. (Strimbându-se și mișcând precaut brațul.) Vai de mine !

În acest moment zări una din pisici, care, cuibărită pe un fotoliu, își lungea de zor blana cu limba roșie și aspră.

— Ptruț, nebuna dracului, nu te mai linge — o izgoni Magdalina — că destul a plouat !

Oricît acțiunea aceasta ar fi mirat pe cineva străin de casa cu molii, ea era o aplicație legitimă a unei constatări cu caracter științific. Tanti Magdalina observase un raport de cauză și efect între pisică și temperatură. Ori de câte ori pisica se lungea, ploua sau cădea ceață, și, firește, Magdalinei îi treceau ace-ace prin umăr. Pisica fiind un antecedent, era deci cauza variațiilor climaterice, și ca atare, eliminînd cauza (în speță pisica), se înlătura și efectul (adică reumatismul).

— Cum te ia ? întrebă cu interes tanti Ghenca.

— Întii îmi dă niște fulgere reci prin încheieturi, pe urmă îmi trece un ac și apoi altul și mă ține așa în ace, pînă ce simt un cui fierbinte care îmi străpunge umărul și nu mă lasă să-l mișc. (Încercînd să se miște.) Vai de mine !

— Ai răcit ! opină tanti Agepsina.

— (Plîngăreț.) M-a tras umezeala din peretele de lingă pat, că suge apa și a crescut ciuperca pe el. (Închinîndu-se.) Doamne, Maica Domnului și sfînta duminică de azi, ajută-mi, Doamne, să mă văd odată în casa mea, cu lucrșoarele mele...

— Ce te plîngi tu ? se răsti tanti Caterina ; parcă eu sînt mai zdravănă ? Uite, eu genunchiul drept nu pot să-l mișc de loc, mai ales cînd plouă. Parcă mi-a intrat o așchie în el. Am pus salicilat, camfor, muștar, și nimic.

— Ai răcit ! diagnostică iarăși Agepsina.

— Mai e și vîrsta ! zise tanti Fira. De-acum încolo nu ne putem aștepta la altceva.

Tanti Ghenca deveni vinătă ca o meduză.

— Bătrînă ești tu dacă vrei ! Neamul nostru nu e coșcovit și putred ca lumea de azi, și la vîrsta noastră. Iaca era cu părul negru și tînără.

— Eu n-aș avea nimic — se destăinui tanti Fira — dacă n-ar fi înecăciunea asta. Cînd urc scările sau mă supăr, mi se pune un nod în gît și mă înăbuș și toate vinele îmi pocnesc.

— Din supărare vin toate — se căină Magdalena. Cînd mă necăjesc, toată noaptea îmi tremură inima și se zguduie patul. Din supărare poate să-ți vină — Doamne ferește ! — dambla !

— Fugiți d-acolo ! interveni Agepsina. A răcit ; ai răcit la piept.

Tanti Lisandrina găsi cu cale să-și spună și ea suferințele :

— Eu, cînd mă sperii de ceva, mă aprind la față și am palpații și nu pot să mă liniștesc două ceasuri. Noaptea mă ia cu călduri și cu frig și mă doare capul. Am să m-arăt la doctor !

— Să te arăți la doctor ? ! sări tanti Caterina. Să-l văd cerșind, și nu mă duc la doctor ! Doctorii îți născocesc cîte n-ai și te omoară cu zile. Părinții noștri n-au mai fost la doctori, și au trăit pînă la 80 de ani. Cînd era Iaca tînără, un doctor a găsit-o ofticoasă. A rîs femeia și-a zis : „O să te îngrop pe dumneata și pe copiii copiilor dumitale, așa ofticoasă cum mă vezi“. Și așa a fost !

În tot acest timp tanti Mali, fata septuagenară a Iachii, stătu dreaptă și uscată pe fotoliu, zîmbind ironic. Scurta pelerină cardinalescă îi mirosea a colivă și tămîie, căci fusese de dimineată, în calitate de consilieră, la un parastas.

— Eu — zise ea — mulțumesc lui Dumnezeu, pînă acuma sînt sănătoasă !

Confidențele medicale urmară cîtăva vreme, tanti Agepsina explicînd totul prin „răceală“, iar tanti Magdalina temîndu-se îndeosebi de „dambă“, malădie largă, în care intrau leșinul, zăcerea la pat, paralizia și imbecilitatea senilă.

După aceea toate înșirară ceștile de cafea în ordine în fața tantei Magdalina, care, cu extaz de Pitie, începu consultările destinului negru de drojdie, întii în ceașca Lisandrinei, cea mai pasionată întrebătoare a misterelor, în cărți, în plumb topit, în oglindă, în cenușă, în palmă, în ghioc sau în cafea.

Magdalina ridică ceașca în dreptul ochilor și, după o îndelungă contemplație, zise edificată :

— Îți dă foarte bine ! Uite, ici e ca un cap de om cu mustați mari lingă un brad și o salcie și deasupra o floare și o stea. Ai să faci cunoștință cu un bărbat care se gîndește la tine cu dragoste și cu temei și plinge din cauza ta. Și parcă la urmă o să izbîndiți.

Lisandrina se făcu și mai piersică decît era, lăsîndu-și hoțește și cu ironie interioară pleoapele în jos.

— De unde pînă unde bărbat ? ! Fleacuri !

— Nu mai spune așa ! Soarta ! Soarta le face și le desface. Cine știe de unde sare iepurele ! Tînără ești, frumoasă ești !

— Ce ți-e scris... în frunte ți-e pus ! declară solemn tanti Ghenca. Noi, slavă Domnului, frumoase am fost, ceva avere am avut și nu ne-am măritat, fiindcă nu ne-a sunat ceasul. Altele sînt slute și neisprăvite și se mărită cu bărbați buni. Soarta !

— Nu e numai soarta — îndrăzni încet și mie-ros Lisandrina — mai sînt și altele. Cînd stai așa închisă ca la mînăstire, fugind de lumina zilei ca o cucuvea, cine vrei să mai îndrăznească să te ceară? Se sperie și lumea de atîtea călugărițe.

— Ba e soarta, fato! se oțeti Ghenca. A venit cineva să te ceară și te-am împiedicat noi? Dacă ți-era silă de mînăstire, de ce nu te-ai dus în lume?

— Lăsați cearta acum! interveni tanti Magdalena conciliant. Vremea ta nu e pierdută. Uite, îți dă aici un vapor sub niște ramuri și păsări pe deasupra. Ai să faci drumuri cu izbîndă și cu fericire.

— Apropo! zise tanti Caterina, să nu uit! Să vedeți ce vis curios am visat astă-noapte. Se făcea că ședeam lingă o apă tulbure, și Iaca, întinsă într-un coșciug, trecea pe rîu, făcîndu-mi semn cu mîna, și parcă un ciîne negru, cum era Milord, urla și lătra de zor. Pe urmă parcă ședeam la măsuță în grădină și mîncam cireși amare, mîngîind un cal cenușiu. (Poate unde m-am gîndit că n-am făcut anul ăsta dulceață de cireși amare!)

— Ciînele negru e necaz, dar coșciugul arată tă-măduire, zise Agepsina. Vise de noapte, fleacuri, cine știe cum te-ai culcat!

— Ba eu cred în vise! răspunse Magdalena. Cînd a murit Marinescu — Dumnezeu să-l ierte! — trei nopți în șir am visat numai nuntă și scări întinse la pămînt și mi s-a izbîndit. Iaca e femeie bătrînă, te poți aștepta oricînd...

Ghenca protestă energic și cu umor:

— Mai lăsați și voi gîndurile negre! Mai bine uită-te în ceașca mea, să vezi dacă mă mărit.

Toate femeile traseră fotoliile și mai aproape de masă și ascultară rînd pe rînd oracolul, comentînd.

Pendulul bătu de cinci ori și cîntă apoi o melodie cu orchestrație difuză și înăbușită.

— Cum trece vremea! constată filozofic tanti Fira.

Se auzeau streșinile curgînd și cîte un huruit de roți pe caldarîmul colțuros. Ploaia cădea în fire vizibile, reci, într-o mare și universală urzeală, lustruind acoperișurile de tablă ruginită ale bisericii din apropiere. Scăpată prin streșinile ciuruite, apa se prelingea pe pereți, umplîndu-i de o mușită verzuie. Se simțea în aer frigul și umiditatea toamnei, simbolizate într-un oltean zdrențuros, care ședea zgribulit cu un sac în cap, lingă una din coloanele peronului din fața bisericii.

Jim se învîrtea în colivia odăii, nervos că nu putea ieși. Cu Vera se învoise să vină la Șosea, pe înserat, numai dacă era vreme bună, iar la Lola nu îndrăznea să se ducă, pe ploaie, așa, fără nici un pretext. Și-o închipuia pe Vera plimbîndu-se, ca și el, agitată în odaia ei, privind pe fereastră de nu cumva ploaia s-a oprit și chinuindu-se să rezolve problema dacă, oprindu-se ploaia, trebuia sau nu să se ducă, deși era ceață grea și umezeală. Îi făcea plăcere s-o vadă pe Vera, și întîlnirea îi devenise chiar o necesitate. O socotea însă o prietenă mică sau un fel de soră a cărei simpatie era indiscutabilă și obligatorie, și nu se tulbura prea mult de absența ei. Amorul propriu viril al lui Jim fusese jignit și avea nevoie de o satisfacție. Căută să se convingă că Dora îi era indiferentă, ba chiar antipatică, și că nu-i plăcuse în ea decît estetismul pozelor fizice; și că, în sfîrșit, față de completa lui neutralitate, gestul fetei însemna o victorie grațuită a lui, o dovadă de marea lui putere de persua-

siune. Dar tocmai din cauza aceasta era furios. Fusesse în genere atît de alintat de fete cu intimitatea lor, încît credea că are asupra lor un drept senioral pe care îl putea transmite altora. Fără să le iubească, era gelos de ele cînd le vedea familiare și cu alții. Pentru ca întîmplarea cu Dora să fi fost în conformitate cu amorul lui propriu, ea trebuia să se petreacă așa : Dora ar fi trebuit să-i dea a înțelege că-l iubește, dar că ar fi în stare să învețe a iubi și pe altcineva, dacă el, Jim, n-ar împărtăși sentimentele ei. Atunci el, generos, ar fi mîngiat-o și, dovedindu-i că avea încă de luptat spre a-și face cariera, i-ar fi îngăduit să iubească pe altcineva, dîndu-i sfaturile și binecuvîntările sale. Jim izbuti să se consoleze puțin cu aceste naive invenții ale imaginației, dar nu atît încît să nu sufere la gîndul că și Lola putea să-l respingă. Această presupunere îl îndirji, și cu toate că își dădea seama foarte bine că Lola nu se potrivea de loc temperamentului său, jură în inima lui s-o cucerească, pentru ca apoi să facă... pe indiferentul. Cu aceste idei satanice în minte și cu o antipatie violentă împotriva învingătorului necunoscut al Dorei, pe care, pe această ploaie de urît dezolant, l-ar fi făcut cu un pumn *knock-out*, la pămînt, ieși din odaie cu gîndul de a colinda toată casa pustie. Era o ocupație totdeauna distractivă pentru el, fiindcă descoperea mereu vechituri ascunse pînă atunci, litografii, fotografii și romane vechi aruncate pe scrinuri sau în pervazul ferestrelor.

Trecu prin cîteva săli și odăi semiobscurе. În iatacul tantei Ghenca era o ordine de muzeu. Deasupra patului mare de nuc, cu suluri mari de catifea, privea dintr-o fotografie mărită o femeie cu bonet

pe cap, încă tină ră totuși, prelungă și dulce la față. Era laca la 70 de ani. Totul era așezat după principiul simetriei. Unui tablou în dreapta îi corespundea unul în stînga ; în cele patru puncte cardinale ale mesei erau patru fotolii ; în fața sobei cleștele contrasta cu un cîrlig. De tavan nu atîrna o lampă, ci un candelabru cu lumînări vechi de spermanțet, de care vibrau sclipind ciucuri de cristal. Pe un scrin mic Jim văzu un vraf de cărți așezate cu multă chibzuială decorativă. Deschise una legată în piele și descoperi că era o traducere veche cu litere chirilice a *Reginei Margot* de Al. Dumas. Mai în jos era o colecție întreagă din revistele *Cîmpoiul* și *Belgia Orientului*, cu foile puțin îngălbenite la margini, de care nu mai auzise. Găsi și un *Paul et Virginie*, precum și *La clef des songes par Mademoiselle Lenormand*.¹ În odaia tantei Fira toate erau în neorînduială. Ușile de la șifonier-deschise, jupoane de tafta neagră aruncate pe spetezele scaunelor, cutii de cercei în fața oglinzii, iar pe masa rotundă din mijloc, cîteva perechi de jocuri de cărți.

La tanti Agepsina încăperea era mai vastă și mai austeră. N-avea fotolii, nici candelabru. În schimb, pereții erau plini de icoane și candelaprînse ca într-un paraclis, iar pe o masă lungă și înaltă de stejar, întinse la un perete, erau aruncate în neorînduială o sumedenie de sfeșnice de argint și de alamă, de potire de cupru, bizare, și de chesele de cristal gros, pline cu dulceată. Jim luă o linguriță îngustă de argint cu minerul răsucit și o vîri într-un șerbet pietrificat și zaharisit, făcîndu-i trei găuri profunde. Printre sfeșnice se aflau fel de fel

¹ Cheia visurilor de domnișoara de Lenormand (fr.).

de cărți bisericești cu scoarțe de piele înnegrită și cu miros de tămâie și luminare. Erau mince, molitvenice, agheasmatare, *Viața sfântului Vasile, Visul Maicii Domnului*. Această din urmă cărticică avea paginile slinoase de prea multă lectură, căci tanti Agepsina, fiind mistică, o citea în fiecare dimineață și în fiecare seară, sperînd, după sfatul fostului popă de la Udricani, să forțeze hotărîrile soartei. Jim observă că într-una din cărți două pagini erau mai negre ca celelalte, îndoite la colțuri și cu o jurubiță de mătase și o iconiță de hîrtie ca semn, ceea ce dovedea că paginile în chestiune erau des consultate. Descifrînd cu dificultate slova chirilică, desluși următoarele :

„Pentru robii lui Dumnezeu (cutarii), care acum se logodesc unul cu altul, și pentru mîntuirea lor, Domnului să ne rugăm.

Pentru ca să se dea lor fii spre moștenire neamului și toate cererile cele către mîntuire, Domnului să ne rugăm.

Pentru ca să li se trimeată lor dragoste desăvîrșit pașnică și ajutor, Domnului să ne rugăm.

Pentru ca să se păzească și să se binecuvînteze ei într-un gînd și credință tare, Domnului să ne rugăm.“

Va să zică asta citea de ani de zile domnișoara de aproape 60 de ani Agepsina ! Jim căută în zadar să și le închipuiască în posturi sentimentale. Fantasme grotești din Albrecht Dürer îi răneau imaginația. Încălțate în ciorapi lungi și dubli de lînă, aceste trupuri învinete și pergamentoase, cu încheieturile oaselor bulbucate și cărnurile căzute, cu pîntecele umflat asemeni unei tumori, trebuiau să fie lipsite de orice fior tactil și îmbrăcate într-o

epidermă îndurată și rece ca o unghie. Singura voluptate posibilă era aceea de a expune o parte a trupului la temperatură înaltă, de a-l unge cu uleiuri camforate, cu salicilat sau cu Franzbranntwein, încălzindu-l o clipă și toropindu-l. Dacă se mai gândeau încă la existența căsătoriei, vedeau în ea un raport cu totul abstract, îndeplinirea unui comandament moral la care nu le învrednicise soarta. Toate aveau pentru bărbat o opinie foarte favorabilă și vedeau în el un stăpîn al casei și al lumii, față de care o femeie nu avea niciodată dreptate. Un bărbat frumos însemna pentru el un ins „împozant“, cu mustăți mari și eventual cu barbă, voinic și mai ales matur, ceilalți rași fiind niște „neisprăviți“.

Jim vru să vadă și pe Silivestru și întimplător să-i ceară vreo carte. Cînd, după cîteva bătăi în ușă, intră în odaia lui plină cu cărți, găsi pe singuraticul unchi la masă, cu mîinile deasupra unor hîrtii luminate de circonferința abajurului unei lămpi. Silivestru părea speriat și bolborosi cîteva cuvinte ininteligibile, încercînd să ascundă cu mîna hîrtia de dinainte-i. Era în obișnuitul halat, părul și barba îi erau zburlite de trecerea degetelor prin ele și ochii nu izbuteau să-și găsească un punct fix. Mirat de această timiditate, Jim zise repede, neîndrăznind să se mai așeze ca de obicei spre a sta de vorbă :

— Știu că ai pe Saint-Simon, dă-mi primele două volume să mă uit astă-seară prin ele.

Silivestru se sculă zăpăcit și începu să cotrobăiască plecat în genunchi spre rafturile de jos, deși Jim zărea volumele, care erau legate în piele, într-un raft mijlociu. Cîm Silivestru era întors la el cu spatele, Jim aruncă o privire spre hîrtia de

pe masă, ce nu putuse fi ascunsă, și constată că cuprindea versuri, transcrise caligrafic în chip de epistolă :

„Stimată prietenă,

*Inima mea e tristă ca salcia pe maluri,
Ce prinsă-n rădăcină se scutură pe loc,
Și neagră, despletită, se oglindește-n valuri
Și se-mpletește c-umbra de apă-n tainic joc.
Și-n timp ce apa trece rotindu-se-n bulboane
Pe funduri mai înguste sau albie mai lată,
Stropită cu a brumei sau ploilor broboane,
Ea vara ca și iarna stă sumbră, dezolată.”*

„Va să zică făcea poezii de dragoste“, gîndi Jim, și, rușinat de a-l fi surprins asupra faptului, scoase repede cele două volume din raft, zicînd :

— Lasă, că le-am găsit, în vreme ce Silivestru scotocea inutil în toate părțile.

De aci trecu în salon, unde auzise vorbă.

— Uite și pe boier Furtună, zise tanti Ghenca. Plinge, domnule, dama de cupă pentru dumneata și-ți trimite veste pe drum de seară !

Jim făcu un semn cu mîna prin aer că nu-l interesează femeile, iar tanti Magdalina, printr-un semn asemănător către celelalte, confirmă „sălbăticia“ lui. De fapt, el venise să vadă dacă tanti Mali era aci, spre a putea merge în odăile ei de la stradă, pe care nu le mai văzuse de mult și în care se aflau multe curiozități. Ieși deci din salon și, trecînd printr-un geamlîc lung, intră în apartamentele „Moliei“, zisă și Colivăreasa. O duhoare de șoarec și de gîndac strivit îi gîdilă nările și-l făcu să strănute cînd intră în una din odăi, care era plină de o sumedenie de mobile și obiecte : fotolii desfundate, taburele, scaune cu spetează mare ca

de tron, scrinuri, cărți și cutii numeroase, iar pe pereți fotografii mari înrămate și o mulțime de pinze pictate, neîncadrate, și unele neterminate chiar. Pe o măsuță se afla un fonograf cu sul de ceară, iar în colțuri, pene de păun. Jim vru să stea pe un fotoliu mare, îmbrăcat în pînă pînă jos, dar se prăbuși într-o rină. Ridicînd înspăimîntat aco-perămîntul spre a repara neajunsul, constată că fotoliul poseda numai trei picioare, al patrulea fiind înlocuit prin cîteva cărămizi suprapuse. Privi sub pat și văzu că era plin cu lemne de foc. Într-una din cutiile mari de pe masă găsi mii de bețe de chibrituri, unele de mult ieșite din uz. Într-alta se aflau cuie. Într-o ladă de lîngă sobă descoperi, în fine, o cantitate apreciabilă de mangal. Toate acestea îl făcură să rîdă, nu însă să se mire, deoarece cunoștea vițiile bătrînei.

Tanti Mali închiria pe vremuri aceste încăperi în care locuia ca odăi mobilate și-și supunea chirieașii, de obicei studenți sau impiegați, la un control și o vămuire riguroase. De cîte ori intra în cameră, sustrăgea un lemn din lada de lîngă sobă și-l ascundea sub o canapea din sală. Nu se liniștea pînă ce nu scotea măcar două chibrituri din cutie. Tăia cu un briceag o parte din luminare și smulgea, dacă putea, o foaie de hîrtie. Încetul cu încetul, scotea din încăpere toată mobila, înlocuind-o cu mese șchioape, oglinzi sparte și petice de covor, lucruri pe care le cerea de la alții sau le dibuia prin gunoaie. Avariția ei atingea forme fabuloase, și lumea o numea Colivăreasa. Cărbunii din ladă fuseseră strînși de pe drum, bucată cu bucată, în sute de rînduri. Tot așa și cuiele. Tanti Mali și-ar fi construit o casă cu cărămizile pe care le-ar fi cerut ani de zile de pe la binale. Într-un raft al scrinului avea cîteva kilograme de crîmpeie de

luminări. Cu desăvîrșire nesimțitoare la frig, făcea focul numai cu jurnale, iar lemnele adunate din vămuri datau din epoci îndepărtate. Asiduă martoră la botezuri, nunți, înmormîntări și parastase, ea păstra drajeuri de la festivități imemoriale, precum și un număr înfricoșător de farfurii și pahare, adică „vase“ de la diferitele pomeni la care asista. Politicoasă și chiar distinsă, tanti Mali cerea, pe oriunde se afla, bomboane, prăjituri, nimicuri, ca să ducă la niște „nepoți mici“, și în felul acesta se explica prezența în dulapurile ei a fragmente de cozonac pietrificat, praline și chiar jucării. Tablourile din perete le avea de la un chiriaș, elev la Bele-arte, căruia i le sustrăsese în parte și în parte i le ceruse. Tanti Mali, atît de sobră în toate, devenea de o lăcomie nemaipomenită cînd mîncea la alții, ca și cînd ar fi voit să-și facă o rezervă de alimente în viscere. Nu fusese bolnavă niciodată de nimic și nu ședea mai de loc în pat, și odată, scrîntindu-și piciorul, a mers mereu din odaie în odaie ca o barză șontoroagă, de teama zăcerii. Deceșele n-o întristau de loc, ba dimpotrivă, vorbea cu voluptate și cu admirație de luxul și ceremonia-lul mortuar, ca de ceva important numai din punct de vedere administrativ. Această răceală profesională o făcea se vede utilă, căci era foarte des chemată să prezideze cu bonetul și pelerina ei scurtă cu miros de colivă evenimentele triste. Jim rămase înmărmurit cînd zări într-un colț al odăii, într-un morman mare de jurnale, cîteva reviste pe care le căutase în zadar. Tanti Mali colecta cele mai mici hîrtii și jurnale spre a le vinde apoi cu kilogramul ca maculatură.

Se întunecase de-a binelea, cînd Jim tresări de o bătaie ușoară în geamul dinspre stradă. În același timp auzi pași ușori afară și învîrtirea clanței.

Fugi repede în cealaltă odaie, cu gîndul de a ieși pe o a doua ușă, ce dădea într-o săliță, dacă ar fi fost tanti Mali. Era însă Lisandrina, a cărei față rotundă și lucioasă o recunoscui în întuneric. Aceasta deschise încet geamul și începu să vorbească repede și în șoaptă cu cineva de afară.

Jim nu putu desluși bine convorbirea. Un glas profund dinafară argumenta în surdina :

— Trebuie să te hotărâști odată... m-am gîndit la toate... am casa mea... pînă cînd ai să stai aici ? (Mai în șoaptă.) Ce-ți pasă de lume... vreau să te am cu mine...

Lisandrina răspundea cu glas sugrumat :

— Vorbește încet, să nu ne-audă... mi-e frică să fac pasul ăsta... să mă mai gîndesc... îmi scrii la persoana știută... Dacă te gîndești cînstit la cununie...

„Hei — gîndi Jim — casa asta e mai dramatică decît îmi închipuiam !” și fugi repede pe ușă, ca să evite o întîlnire penibilă. Nici nu intrase bine în salonul acum iluminat, și unde toate bătrînele, afară de Agepsina și de Lisandrina, absente, jucau loto, astupînd numerele, din lipsă de fișe, cu boabe de porumb, cînd Agepsina intră senzațională pe ușă și zise ascutit din prag :

— Fetelor, nu știți una : a murit Iaca !

— Nu mă-nnebuni ! spuse calm Ghenca, ridicînd capul din cartelă.

— Nu minte visul ! declară aproape satisfăcută de coincidență Magdalina. Cînd visezi nuntă ori cal negru nu e de-a bună !

Jim se repezi pe ușă, străbătu în goană curtea și intră în căsuța din fund a bătrinei. În lumina tremurătoare a unei luminări groase de ceară înfiptă într-un sfeșnic, Iaca ședea întinsă în sicriul ei, ca întotdeauna. Părea complet osificată, și epiderma

fi era lucioasă ca un sidef îngălbenit. Buzele subțiri îi căzuseră peste dinți în așa fel, încît țeasta capului se contura în toate concavitățile. Moartă încet de treizeci de ani, această mumie în vîrstă de un secol intrase în sfîrșit în lumea nemișcată a ro-cilor, cu care semăna atît de mult. Lungindu-se și coborîndu-se, flacăra lumînării ridica și doboră umbrele de pe pereți, descoperind prin colțuri pi-sicile înspăimîntate de lumină : și cînd Jim vru să înainteze în mijlocul odăii, un cotoi negru începu să miorlăie gros pe fereastra în geamul căreia bă-teau, prelungindu-se în lacrimi, firele ploii reci de toamnă.

CE ARE VERA NOASTRĂ ?

De cităva vreme Vera părea cu totul schimbată. Slăbise, și pe fața prelungă de paloarea crinilor, ochii mari, umezi intraseră în eclipse violacee. Impertinența grațioasă din privire îi dispăruse și tremurătura nărilor și a buzelor subțiri trăda o excitabilitate infinitesimală de lac tulburat concentric de rare picături de ploaie. Vera se prefăcuse în madonă lividă botticelliană și cădea în contemplațiuni somnolente și febrile sub intoxicația a mii de tuberoze cu cărnuri de sidef. Mersul ei se clătina plutit pe deasupra solului, și-i mai lipseau aripile și aureola ca să poată fi angelizată pe un tron brodat în aur, cu un mare lujer de crin în mina subțire și prelungă.

La masă Vera venea totdeauna tîrziu și cu aer de vinovăție. Privea pe sub sprîncenele devenite lungi și languroase și n-auzea întrebările ce i se puneau, tresărind ca dintr-o toropeală malarică. Lua mîncarea în cantități pentru păpuși, pe vîrfurile furculiței sau al lingurii, și din pîine ciupea două mici fărimituri. Clinchetul tacîmurilor o dureau în urechi și în inimă cu sonorități amplificate pînă la o explozie imensă, și chiar gîlgiitul apei din carafă în pahar o supăra ca un torent cu spume. Micile

răutăți sau observațiile îi aduceau singele în obraz, și nu rareori se ridica repede de la masă și mergea să plîngă singură în odaie.

Lui Bobby, care, conjurat să nu se atingă, îi scosese dintr-o carte un semn de mătase pe care era brodat cuvîntul „Jim“, îi trase o palmă, după care izbucni pe dată în plîns.

Se închidea de obicei toată ziua în casă și se încăpățîna într-un gînd ca după un fluture. Se suia pe patul ei mic și, îmbrățișînd perna în mîini, căuta să evoce scena din tren. În tremurarea fantasmiei apărea chipul tînăr al lui Jim, dar în momentul cînd gura lui se apropia de a ei, lumina zilei îi rănea ochii și ea rămînea cu buzele înfierbîntate și cu o cunună de metal greu, apăsător, pe tîmple. Cu cît strîngea pleoapele mai tare, cu atît nebulozele negre din ochi se învîrteau în forma florilor de veninuri și catifele, de bronzuri și metale incandescente și refuzau să ivească în simburile lor de explozii luminoase figura zimbitoare a tînărului. Acest steril efort de a visa îi vărsa în membre oboseli grele și fierbințeli, și uneori somnul o surprindea astfel, încleștînd-o într-o catalepsie generală, din care visa că vrea să se smulgă și nu putea. O deștepta o ușă trîntită sau hurducatul unui camion, și atunci inima îi pocnea cu putere în piept și-și simțea timpanele țiuind de agitația arterelor. Un gîndac ce s-ar fi tirît printre hîrtii, un fluture gras de polenuri izbit în geam o înfiorau și o făceau să sară la ușă.

În sala goală a sufletului ei orice vibrație se propaga în fioruri dureroase. O garoață ținută lîngă nări îi dădea mici leșinuri voluptoase cu sentimentul de a se preface în fum și de a se ridica asupra propriei imagini. Vera simțea des o slăbiciune în tot trupul și senzații oscilatorii de răcire a mem-

brelor și îmbujorare a obrajilor, precum și o scădere o simțului de gravitație. Stînd cu ochii închiși, aștepta, astfel îmbătată de parfumuri, ca ceva să filfiie în aer și asupra obrajilor săi să se așeze o răsufolare străină și caldă. Aerul îi mirosea a vin de cumină, și urechea vibra de orgi îndepărtate.

Se așeza din cînd în cînd în fața pianului, căruia îi plăcea să-i miște clapele din gamele joase, larg vibratoare, sau pe cele de sus, bătute în ciocănele de sticlă. Nu o mulțumea nici o muzică prestabilită, nici o compoziție, ci numai variațiune monotonă dezvoltată în acorduri circulare dintr-o singură temă obsedantă. O repeta mereu pînă ce un val de fioruri se ridica din piept în lacrimile ochilor, dîndu-i voluptatea de a se evapora în sunete. Un nod îi apăsa respirația și-i făcea risul și plînsul convulsive, volubile. Sunetele prelungi ale coardelor o dureau și o sfîșiau, făcînd-o să dorească leșinul ca o beție.

— Ce are Vera noastră ? întrebă într-o zi m-me Policrat pe fetele ei mai mari, stînd pe canapea cu o țigară în gura și cu părul în *papillote*. Mi se pare schimbată !

Acest interes neobișnuit pentru Vera provenea la m-me Policrat din rezervele unui sentimentalism neutilizat. De cîteva zile pisica ei favorită de Angora, anume Puffi, dispăruse din cuibul de delicii al canapelei. După strigăte de tragedie și imprecțiuni la adresa probabililor răpitori, m-me Policrat dădu la *Mica publicitate* următorul anunț patetic :

„Dispărut joi dimineața pisică de Angora albă. Are un ochi albastru și altul verde. Răspunde la numele «Puffi». Pisicii născuți au rămas fără mamă. Ofer recompensă mare denunțatorului sau

aducătorului. Str. Polonă, 13 bis, primul apartament."

Prin expresia „denunțator“ credea că va speria pe căpitanul de alături, pe care îl socotea autor moral. Prin aluzia la orfani spera să înduioșeze sufletul crunt al răpitorului. Lipsită de căldura de blană a pisicii, mîna d-nei Policrat căută pentru prima oară o satisfacție în pletele Verei, pe care o atrase într-o după-masă pe canapea.

— Ce-i cu tine, fato? De ce-ai slăbit așa?

Neputînd ști singură de ce slăbise, Vera rămase îmbufnată și mută și, după o ședere de cîteva clipe dictate de decență, fugi în odaia ei.

Cîtă vreme nu cunoscuse pe Jim, Vera trăise cu rușinea propriului trup, fără să-l privească și fără să-și dea seama că-l are. Ea se dezbrăca pe întuneric și se îmbrăca fără să se uite în oglindă, și niciodată nu rămînea atît de goală încît să nu poată fi surprinsă de cineva. Cămașa lungă de noapte o ferea de priveliștea coapselor și de indiscrețiile oglinzilor, și cînd se urca în patul ei, senzația de curat a pinzeturilor o făcea să creadă că omul e alcătuit din suflet și rufărie. Își aducea aminte cu spaimă cum, atunci cînd era mai mică, un doctor cu mustăți mari albe îi înfipsea degetele în micul ei pîntece și-și lipise urechea enormă și păroasă sub sinii ei tremurători. Vera dormea în pat ca într-un morman de petale reci de trandafir, și dimineța sărea iute jos, înainte de a fi biruită de căldura moaleșitoare a plapumei.

Acum însă fioruri și voluptăți neînțelese o cutremurau și-i dădeau sentimentul vinovăției. Ședea multă vreme înaintea oglinzii, lipită cu umărul gol și cu obrazul de cristalul rece, tulburată de cealaltă soră, lipită de trupul său. Sinii mici o dureau, cu corespondențe dulci de-a lungul coapselor. Cînd își

trăgea ciorapii, prelungea cît mai mult alunecarea mîinii de-a lungul pulpelor și-i plăcea să meargă cu piciorul gol pe parchet. Se ducea cu febrilitate la baie, pentru voluptatea dezbrăcării și a lipirii trupului de porțelanul rece, găsind în această inocentă libidine o taină înrudită cu mărul șarpelui din Eden. Seara se culca mai devreme și adesea se urca în pat fără cămașă, spre a se cuprinde singură în brațe și a se culca cu bărbia pe propriul umăr gol. Dar în această autoîmbrățișare suferea de o neliniște, de ceva neatins și steril, de chinul lui Tantal, căruia îi fuge apa de la gură. Mîinile, gura o dureau de a nu putea îmbrățișa și săruta altceva, ce nu putea însă determina și care o făcea să suspine adînc de dorință și așteptare fără răspuns. Se scula tîrziu, șezînd în căldura patului și așteptînd parcă o aripă străină de-a lungul trupului. Inocentă ca un copil mai înainte și deci inconștient impudică, acum țipă cu groază cînd Bobby năvăli în odaie fără să bată și o găsi pe jumătate dezbrăcată în pat. Nu se liniști decît cînd îl văzu ieșit, și în ziua aceea nu-i vorbi de loc. Îi era rușine de tot ce o privea corporal : își ascundea rufele, batistele și trăgea de două ori cheia cînd intra în odaie sau în sala de baie, punînd ca ultimă rezistență un scaun în dreptul ușii.

Vera suferea alternativ de două stări contradictorii : de o toropeală ce o făcea să caute patul sau canapeaua și să stea așa în semiinconștiență, în vagi reverii ; sau de o neliniște de a umbla pînă la istovire. Atunci colinda locurile pe unde se plimbase cu Jim, tresărind la orice pălărie de fetru gri, și spera în chip absurd să-l întilnească fără să se fi învoit de mai înainte, după ce va fi numărat rar pînă la zece. În aceste împrejurări,

întîlnirea cu vreo colegă îi era grozav de neplăcută, fiindcă i se părea că a surprins-o asupra faptului sau că-i strică probabilitatea unei întîlniri miraculoase. Ca niciodată, începu să meargă la biserică, să se înfioare de coruri și să sărute cu tresăriri ale inimii ființa de aur și lumină a icoanei sfintei Fecioare. Cînd ieșea din ceața de tămîie a bisericii, se simțea sprintenă și era îndreptată că ceva neobișnuit, de mare și divină spaimă, avea să se petreacă cu ea.

Vera suferea că n-o mîngia nimeni, că nici o mină nu-i netezea părul și nu-i strîngea umerii. Se voia ridicată în brațe și legănată, certată și alintată, îmbrăcată și dezbrăcată, în sfîrșit, sub stăpînirea unei puteri mari, posesive și ocrotitoare, în sînul căreia să poată plînge. Și faptul că, fiind tristă, nimeni n-o întreba ce are spre a putea să suspine și să-și atragă mîngîieri, o întrista și mai tare și o făcea încruntată și solitară.

Somnul Verei, atît de asemănător cu al florilor altădată, era acum agitat și intermitent. Visa că vrea să alerge și plumburi grele îi apăsau picioarele ; plîngea și ofta în somn. Alteori, dimpotrivă, visa că zboară peste ape și căzînd era pătrunsă de răceli. Se deștepta atunci și se găsea dezvelită și rece de o subțire sudoare. Călărea băiețește de-a lungul unei șosele interminabile, pe un imens cal normand, care întorcea din cînd în cînd capul, ce semăna cu al doctorului cu mustăți albe, sau Puffi, pisica pierdută, confundîndu-se cu un copil gol cu aripi, ședea încolăcită și caldă în unghiul dintre pulpe al bazinului.

Uneori însă rămînea trează timp îndelungat, privind din pat pe fereastră nufărul lunar, și atunci se îmbăta de gîndul unor beții sentimentale indigibile, ca plutiri în valuri, suspine pe pieptul cuiva

și îmbrățișări înăbuștoare. Se cuprindea singură în brațe și aștepta pentru buze o sărutare anonimă din aer. După asemenea veghe se scula dimineața mai obosită și cu cearcăne mari la ochi.

Vera se întâlnea acum aproape în fiecare zi cu Jim. Orice întîziere o umplea de neliniște și de bănuieli mari și nu mai avea stăpînirea de sine care o făcea îndrăzneată și ironică. Privea la Jim pe sub gene lungi, zîmbind cu supunere, și analiza în toate consecințele orice cuvînt spus de el. Ceea ce o contraria și-i îngheța inima de tristețe era rezerva ciudată a lui Jim. Acesta, îndrăgostit abstract și nehotărît, obsedat încă de problema Dora-Lola, venea să se întâlnească cu ea din nevoia unui exercițiu sufletesc, din vanitatea de a putea dispune oricînd ar fi voit de o fată. Deși Vera îi plăcea, nu se înspăimînta la ideea de a nu o mai vedea, și asta îl făcea indiferent, superficial.

Vera simțea că întîlnirile ei cu Jim trebuiau să aibă o rațiune, și aștepta ca pe zi ce trecea să se întîmple acel eveniment de spaimă pe care îl visa și-l credea normal în aceste împrejurări. Jim ar fi trebuit să-i spună o vorbă care s-o tulbure și să decidă de soarta ei, să facă un gest care s-o supere și s-o ferească totodată. În mintea ei cu totul inocentă nu se afla imaginea clară a ceea ce avea să facă Jim, dar bănuia că ceva înrudit cu gestul din tren trebuia să se repete. Jim însă nu făcea și nu spunea nimic neobișnuit între doi cunoscuți și arăta o tendință nesuferită către discuții de principii. În chipul acesta, faptul de a-i zice și a i se zice tu nu mai avea nici o semnificație și din sfială îl ocolea mereu. Tu îi zicea și lui Bobby și mergea cu el la braț, dar de la Jim aștepta intimități inedite și nemaiîngăduite ei pînă în acel ceas, ceva care să-i aline suspinul repetat ce-i tresălta

adîncul pieptului și-i dogorea obrazii. Pe Bobby îl socotea inferior sieși și-l bătea la nevoie, dar de Jim îi era teamă și voluptate ca de un stăpîn și-i plăcea să gîndească suferința pentru și din cauza lui. Rezerva lui Jim îi stîrnea deci mari mîhniri și încercă într-o zi să se smulgă incertitudini, provocînd în același timp și sinceritatea acestuia. Cînd el îi fixă ora pentru a doua zi, ea zise cu glas murînd :

— Nu pot mîine... N-am să mai pot veni de acum înainte. Mă ceartă de acasă... Și știu și eu că nu e frumos să merg așa cu... tine.

— Fii serioasă, cine ți-a mai vîrît în cap asemenea idei ?

— Și de ce să ne mai vedem ? zise Vera în toată sinceritatea, mărind ochii uimiți și scuturîndu-și nervos pletele, ce avem noi să ne vorbim și ce nevoie ai... tu... să-ți pierzi vremea cu mine ?

Ochii i se udară de un email fin de lacrimi și aștepta cu durere în gît ca Jim să-i spună : „Într-adevăr, la ce să ne mai întîlnim ?“

Dar acesta ô prinse strîns de braț și, cu aerul lui autoritar și optimist, îi zise :

— Nu fi copil, Vera ! Ne întîlnim fiindcă ne pare bine la amîndoi să stăm de vorbă, fiindcă e ceva care ne atrage unul către altul ! Ție nu-ți face plăcere să te plimbi cu mine ?

— Ba da, dar...

— Atunci, nici un dar. Să faci bine să vii mîine la orele șase foarte precis, căci altfel te trag de urechi.

Vera simți un val binefăcător de fericire care îi eliberă respirația și un proces de transfigurație ce schimbă toată fața pămîntului. Abia atunci începu să vadă pe unde mergea. Începură amîndoi să tîrască picioarele în troienele de frunze uscate,

care dădeau șoselei aspectul crepuscular al unui interior de catedrală gotică cu vitrouri galbene, și să ridă de toate nimicurile și mai ales de o englezoaică înaltă ca un plop, în costum-*tailleur* de stofă ruginie foarte elegant și cu pantofi aproape bărbătești, care păsea severă și roșie în obraji ca o piersică răskoaptă, între doi ogari mari subțiri, animale decorative fictive, ce păreau înrudite deopotrivă cu urșii albi și cu căprioarele.)

În seara aceea dormi liniștită și visă că mîngîia și săruta pe rînd o ceată de copii mici, bucălați și rumeni, ce ieșeau neîncetat dintr-un lan mare de garoafe.

EROS ASIATIC

Cu cît ploile de toamnă se făceau mai dese și mai monotone, cu atît hotărîrea lui Jim de a cucerii pe hieratica Lola devenea mai dîrză. Pentru el, toamna era un anotimp de luptă și bucurie, și căderea frunzelor pe asfaltul sclipitor de apă era semnul reînceperii vieții active orășenești : teatrul și universitatea, *dancing*-ul și cinematograful. Îi plăcea să iasă în oraș pe ploaie, cînd se întuneca, fiindcă lampioanele electrice și reclamele luminoase răsfrînte în trotuoare ca într-un asfalt de sticlă dădeau străzilor un aspect feeric de palat de artificii, iar tunetele guturale ale difuzoarelor de radio erau ca un ecou îndepărtat al marilor învălmășeli cosmice. Pe ploaie Jim putea să urmărească pe marginea trotuarului, din micul său Peugeot, pe cîte o domnișoară fără umbrelă, călcînd cu pantofii mici și cu ciorapii transparenti într-un ochi de apă și să izbutească adesea s-o convingă să se suie sus spre a o conduce acasă cu mari ocoluri pe străzi lăturalnice.

Se ducea acum în fiece după-amiază la Lola, care îl aștepta în chipul cel mai firesc, invitîndu-l întotdeauna și pentru a doua zi. Pentru ce anume îl primea Lola și dacă înțelegea sensul asiduității ,

lui, iată o problemă pe care n-o putuse încă rezolva. Jim începu să vadă în Lola un exemplar încă nedezvoltat de femeie fatală, care cheamă și respinge și alunecă pe sub cele mai fine undițe. Acest sentiment îi făcea asediul mai savuros.

Lola apărea în ușa cu schimbări decorative de fiece zi : aci într-un chimonos lung de mătase neagră, brodată cu mari crizanteme albe, și cu părul blond, lung și ondulat dat peste urechi cu un pieptene mare japonez (în acest caz își lăcuia proaspăt unghiile și făcea în obrajii prea fragezi două rotocoale de carmin) ; aci în pijama albă de *crêpe-satin* cu pantoloni marinărești foarte evazați, care-i scoteau în evidență cu ingenuitate platoul bazinului, și cu bluză acoperită cu o mare pelerină de dantelă. Atunci își lăsa părul să curgă în riuri aurii peste umeri și-și scotea în evidență numai candoarea feței prelungi, cu slabe conturări ale pleoapelor. Uneori se lăsa ca și întâmplător surprinsă în rochie de seară, decoltată pînă la începutul concavității dintre sîni și sprijinită pe bretele delicate de fluturași metalici. Rochiile simple îi repugnavă. Căuta căderi solemne, străluciri de satin sau de *lamé*, voalul vaporos, iar în urechi își atîrna cercei lungi din cristale false, fără îndoială, dar decorative. Pe degete strînsese, probabil de la toți ai casei, atîtea inele, încît degetele ei păreau ale unor sfinte moaște în raclă de aur. Oricît intenția de a epata și a face pe „fatală“ era evidentă, Lola era prea din cale afară frumoasă ca să nu placă lui Jim și să nu-l tulbure. Cînd el venea, Lola trecea în camera de la stradă, ce servea drept salon, și se cuibărea în mijlocul unei mari sofale, culcîndu-și capul într-un morman de perne-fantezie. Jim făcea același lucru și „ședința“ începea.

Ca să micșoreze distanța materială și morală, Jim recurgea la trucurile sale infailibile, fără să obțină propriu-zis vreun progres real de intimitate. El lua, de pildă, în mîna sa mîna prelungă și sîdefie a Lolei și începea s-o observe. Îi remarcă cu glas tare subțirimea și eleganța degetelor, consilia un lac pentru unghii mai transparent, dădea Lolei lecții de stil în întinderea mîinii, dar cînd încerca să sărute virfurile degetelor, Lola, devenită de zăpadă, își luneca ușor mîna, fără nici un reproș, dar cu un zîmbet inexpressiv asiatic, de o glacialitate polară. Jim era convins atunci că această fată nu putea avea nici un fel de afecțiune pentru el, simțea că apărarea de gesturi îndrăznețe a unei femei care iubește se face cu zîmbete de reproș cald și cu apeluri volubile la cumințenie. Cu toată această asprime, Lola asculta cu voluptate și cu zîmbet serafic comentariile lui Jim asupra picio-rului ei, asupra platitudinii pîntecelui, asupra cru-dității sînilor și toate disertațiile estetice născocite de acesta spre a-i capta interesul. Jim îi lua une-ori mîna și, privind în palmă, începea să-i citească viitorul. Era o „undiță“ pe care o mînuia cu foarte multă dexteritate, bazat pe o intuiție sigură a tem-peramentului și aspirațiilor persoanei și prin care obținea întotdeauna mari succese.

— Lola — îi spunea el, prefăcîndu-se că stu-diază atent liniile palmei — linia inimii e palidă și subțire, ceea ce înseamnă că ești rece și capa-bilă de perversitate în a face pe alții să sufere. Ești înclinată către luxul de mare gală și ești năs-cută spre a fi cel puțin soție de maharadjah. Tu nu iubești pe nimeni și suferi de lipsa cere-monia-lului, pe care instinctul tău îl vrea. Mă tem că vei avea o existență plină de dezamăgiri și fără afec-țiuni.

Lola asculta oracolul așezîndu-și mai bine capul între perne și părînd foarte mulțumită de firea excepțională ce i se recunoștea. De cîte ori de altminteri i se reproșa indiferența, ea confirma justetea observației cu mîndria stranie de a i se aduce un compliment. Nefiind sensibilă decît în direcția amorului propriu, Jim o întreținea mai numai cu privire la frumusețea ei, cu glas didactic și sigur :

— Lola, pe zi ce trece mă conving că ești cea mai frumoasă fată din cîte am cunoscut pînă acum. Pari o statuă antică de marmură colorată și cu părul aurit. Întoarce-ți puțin capul ! Profilul ți-e săpat în gheață și ar trebui să-ți strîngi umerii și gîtul în tunici simple de catifea neagră ca să ai un cîmp de proiecție pentru căderea buclilor. Cum sînt ochii tăi ? Nici albaștri, nici verzi, ci de o piatră limpede ca un vin, care lasă sufletul nedeșlegat. Toată lumea își întoarce pe drum ochii spre tine, și cunosc atîția colegi de-ai tăi care s-au zăpăcit din cauza ta. Sînt un om stăpîn pe mine și destul de ironic ca să nu mă ameteșc de o fetiță ca tine, pentru care am vechi sentimente prietenești, dar îți mărturisesc că ai ceva care mă tulbură și mă face să înțeleg îndrăzneala unora. Dacă nu ar fi temerea de a nu periclita o prietenie sigură pentru un sentiment incert, mi-aș pierde cumpătul și te-aș strînge în brațe.

Cu tot aerul de indiferență și teribilitate glumeață, Jim era în fond sincer și mințea numai presupunîndu-și scrupule prietenești și stăpîniri de sine pe care nu le avea. Făcuse în realitate o declarație completă cu ieșiri onorabile și nu găsea firești decît două răspunsuri, unul timid, stins, în modul Verei, și anume : „Ia-mă în brațe, dacă vrei !“, sau „Exagerezi din prietenie, nu merit

atita interes din partea ta !” — amîndouă, în extremitatea lor, răspunsuri clare și liniștitoare. Lola însă, lăsîndu-și hieratic pleoapele în jos și răsfi-rîndu-și buclele pe umeri, răspundea, ocolind esen-țialul :

— Ce sînt de vină de zăpăceala lor dacă nu-mi plac ?...

Atunci începea o întreagă trecere în galerie a „tipilor” înoportuni, la evocarea căroră contri-buiau amîndoi. Fiecare avea o poreclă inventată de obicei de Jim și adoptată de toți, bineînțeles fără știrea pacientului, și care trezea risete con-vulsive.

— Ei, ce mai face Sonetu ? întreba Jim, ți-a mai dedicat vreo poezie ?

Lola ridea cu dispreț :

— Vai, toată seara s-a ținut după mine pînă acasă și mi-a recitat sonete pe dinafară, dedicate *Madonei de sîdef și aur*.

— Nu prea e rea imaginea, mărturisi sincer Jim. Poate te iubește și-l faci să sufere. De ce nu-i rupi toate punțile de la început ?

Lola făcea un gest de dezgust total :

— Dă-l... dracului !

Rîdeau amîndoi, iar Jim, îngenunchind comic în fața Lolei, cu o mîină la piept și una către stele, declama :

Te-ador ca un spumos și alb centaur

Ieșit din oceanicele limfe,

Rostogolit în fața unei 'nimfe :

Madonă mică de sîdef și aur.

Recitînd versurile, Jim era furat de ele și se gîn-dea la autor. Sonetu era într-adevăr ridicol prin privirea plîngăreată a feței-lui scobite în fălci, osoase și roșcate, și printr-un măr al lui Adam

proeminent de prea multe emoții. Dar avea talent și putea face carieră.

— Lola — observă odată, devenit serios — ești nedreaptă cu Sonetu. Sonetu e un băiat subțire, cu delicatețe și talent, în sfârșit, un băiat de viitor. E ridicol fiindcă nu-și poate disimula sentimentele, dar e dintre puținii, sufletește, la înălțimea frumuseții tale. În definitiv, cum vrei tu să fie cineva ca să-ți placă, fiindcă gîndesc că vrei să fii iubită și nu intenționezi să te faci ursulină ?

Lola rîse amuzată de cuvîntul „ursulină“, dar spuse cu indiferență :

— Nu știu cum trebuie să fie, dar știu că nu-mi place și mă plictisește.

— Bine, dar atunci și eu te plictisesc dacă ești așa de pretențioasă !

Lola protestă cu oarecare prietenie afectuoasă :

— Ei, tu nu... cu tine este altceva !

— Nu... fiindcă nu-ți fac sonete și declarații de dragoste ; dar dacă, bunăoară, ai afla că te iubesc, cum m-ai găsi ?

— De vreme ce nu mă iubești, nu-mi pun problema asta.

— Ei bine — luă Jim taurul de coarne — te iubesc !

Așteptă cu o ușcară emoție arterială să vadă cum va scăpa Lola din nodul strîns al problemei puse de el, dar fata, scuturîndu-și capul de păpușă prelungă, alunecă totuși în glumă :

— Spui asta... așa, din interes psihologic... îmiiei un interogatoriu pentru un roman pe care vrei să-l scrii.

— De loc... mă crezi prea infernal... îți exprim sentimente adevărate.

— Minți... tu ești prea ironic... prea intelectual

ca să poți iubi. Dacă ai iubi, poate nu mi-aș schimba opinia favorabilă, dar cum nu e cazul...

— Știi că-mi placi ?! se irită Jim. De unde ți-a intrat în cap că eu nu pot iubi ?... Ce sînt eu ?... omul paleolitic cu păr pe inimă ?

— Știu eu ?... de altfel, chiar tu ai spus-o !

— Am spus-o în glumă... sau fiindcă îmi repugnă să dau ochii peste cap ca Sonetti...

— O știi și alții mai în măsură să o știe, zise Lola strîmbînd puțin buza cu ambiție.

— Lola ! strigă Jim înciudat, te somez să-mi spui cine e individul care mi-a radiografiat sufletul ; de unde nu, te trag de păr !

— Cine ? Dora, de pildă !

— Dora ? De unde poate ști Dora dacă eu sînt caloric sau glacial ? Ce-am avut eu de-a face eu Dora mai mult decît cu tine ?

— Tocmai de aceea îți spun că ești incapabil de sentiment... Toată lumea știe că erai îndrăgostit de Dora, numai tu nu... Cîtăva vreme Dora era convinsă de asta.

— Ți-a spus ție Dora asemenea lucru ?

— Da !

— Cînd ?

— Mai demult.

Jim rămase consternat. Somată de el, Lola îi destăinui că Dora credea în această iubire cu doi ani în urmă înainte de a se despărți și că o indusese în eroare purtarea familiară și asiduă a lui Jim.

— Dar bine — protestă acesta — era numai o familiaritate prietenească față de niște surori mai mici, fără nimic ascuns, și niciodată n-am avut impresia că a înțeles mai mult...

— Cînd cineva se poartă așa cum te-ai purtat tu cu ea, lumea e îndreptățită să creadă că sînt în joc sentimente mai serioase decît prietenia...

— Atunci și tu trebuie să crezi când îți spun că te iubesc.

— Nu te cred, fiindcă tu singur mărturisești că familiaritatea ta e numai... prietenească.

Jim aruncă o pernă înspre Lola. Aceasta se feră făcînd haz, dar apoi se sculă și se duse la pianul cu coadă, în clapele căruia începu să picure cîteva acorduri incerte. Jim se ridică și el și luă o vioară de pe capacul pianului și începu să o acordeze. Lola își puse mîinile la urechi în glumă, în semn că o așteaptă un atentat la urechile ei, iar Jim, drept răspuns, virî capul în perne, ca să nu audă pianul. După aceea se împăcară și executară amîndoi cu mari conflicte de sincronitate *Menuetul* lui Boccherini¹, pînă ce Lola, enervată de clasicitate, abandonă brusc duetul și o dădu într-un tango. Cînta mecanic și fără sensibilitate muzicală, ca un tapeur, și se vedea din agitația ritmică a picioarelor că o tenta langoarea dansului. Jim o ridică de pe taburetul pianului și, șuierînd melodia printre dinți, o purtă în pași lenți și reverențioși prin toată odaia, urmat docil, cu ochii aproape închiși de voluptatea ritmului, de către Lola. Jim se gîdea că o avea în brațele sale, pregătită dinainte pentru o eventuală agresiune sentimentală, și că ar fi putut-o strînge, sprijinindu-se cu obrazul de sideful obrazilor săi reci. Cu toate acestea, așa de îndrăzneț de obicei, Jim nu îndrăzni, atît de abstractă și de capabilă de dispreț i se păru Lola.

— Pot să vin și mîine? o întrebă el cînd fu să plece.

— Se înțelege că da! răspunse Lola cu o scurtă fixitate ironică în ochi.

¹ Luigi R  ccherini (1743—1805), viloncelist și compozitor italian, unul dintre precursorii clasicismului vienez.

Pe drum Jim întoarse vorbele fetei pe toate fetele, fără să poată trage vreo concluzie. Că Lola îl iubea era deocamdată exclus, dar nici certitudinea contrară n-o avea, de vreme ce ea îl chema mereu și se abandona îndrăzelilor lui analitice. Descoperirea cu dragostea Dorei nu i se părea verosimilă, Dora fiind o fată de mare sinceritate, capabilă de orice îndrăzneli afective. Totuși, un element i se înfățișă ca o adevărată revelație în această învinuire. Crezuse că purtându-se prietenește va intra cu mai multă ușurință în sufletul lor, în scopul de a-și alege printre ele pe cea mai aproape de sufletul lui, și în realitate și le îndepărtase pe toate. „Are dreptate Lola — gândi el — fetele nu vor frății și prietenii, ci adoratori, și cel mai plat donjuan are mai mulți sorti de izbândă decît, fadul prieten și coleg. Jos ipocrizia colegială !”

— Lola — intră el de-a dreptul în chestiune a doua zi — nu mi-ai răspuns ieri la întrebare. Ceea ce ți-am spus este perfect adevărat. M-am înșelat cînd am crezut că-ți pot fi prieten. Te iubesc, fiindcă vreau să sfîșii chiar și pe inofensivul Sonetu.

Lola păli puțin de solemnitatea momentului, înghiți de două ori saliva și cu un gest de mare temperament, al capului, zise :

— Dacă mi-ai fi spus asta acum doi ani, ar fi fost altfel. Acum însă mi-e mai greu să am încredere în atitudinea ta nouă. Trebuie să mă lași să mă obișnuiesc.

— Ca să vrei să te obișnuiești cu ceva, trebuie să ai o înclinare principală către acel ceva. Va să zică, nu privești cu spaimă ideea de a fi iubită de mine !

Lola se refugie în vagul ironic :

— Nu ești așa de fioros încît să mă înspăimîntî !

— Lola, nu fi ne bună ! apucă să spună Jim, cînd deodată se auzi soneria.

Lola se repezi la ușă și dădu drumul în casă vocilor vesele ale Dorei și Medyei. Dora intră polițienește în odaie și făcînd bum strigă :

— V-am prins! Erați în intimitate! Spune drept, Lola, nu ți-a făcut Jim nici o declarație de dragoste ?

— Nu ! răspunse Lola cu un zîmbet glacial.

— Atunci are să ți-o facă, nu e timpul pierdut.

Zicînd aceasta îl chemă pe Jim lîngă ea, trase și pe Lola cot la cot cu Jim și-i măsură cu privirea :

— Sînteți tocmai potriviți la înălțime. Apoi unul brun și altul blond... asta contrastează bine. Lola ! continuă ea comic de rugătoare, ia-l pe Jim, ca să facem două nunți deodată !

Lola rîse silit, iar Medy se adumbri puțin.

— Dora — strigă Jim, devenit deodată mușcător — ia treci aici la pian și cîntă-ne ceva turcesc, în sfîrșit, oriental, caută printre note pe Rimski Korsakov... să vă arăt eu ce visează Lola.

Apoi făcu semn Lolei să se așeze pe sofa cu picioarele strînse dedesubt turcește și-i întinse mîinile hieratic ca unui Brahma. După aceea îi făcu trei temenele, sărutînd pămîntul și punînd mîna la frunte, la inimă și la gură. Entuziasmate de această demonstrație orientală, Dora și Medy căzură și ele în genunchi și se prosternară în fața Lolei, în lungi plecăciuni. Dora trecu din nou la pian și atacă melodia arabă din *Sheherazada*. Atunci Jim, așezîndu-se în fața Lolei cu mîinile ridicate în sus, începu să se onduleze în spirală trăgînd lent mîinile în jos, înspre pîntece, pe care îl învîr-

• tea pe loc, ca o baiaderă. După câteva ondulații locale, porni în pași ritmați la dreapta și la stînga, împleticindu-se decorativ, pînă ce, reluîndu-și spirala hieratică, se răsuci în sus și în jos, asemenea unui șarpe stupefiat de șuierul unui fluier, și căzu jos într-o temenea totală, în vreme ce Dora bătea în pian un final monoton.

Dora, Medy și chiar și Lola bătură din palme și felicitară pe dansatorul improvizat. Jim le făcu semn să tacă și, executînd din nou trei temenele Lolei, care rîdea acum cu un aer mai binevoitor, îi ținu următorul logos :

— Măria-ta Lola, stea a stelelor și regină a reginelor !

Cu capul culcat în pulberea picioarelor tale de fildeș, te rog să arunci asupra mea o mică scînteie din marile ametiste ale ochilor tăi prețioși !

Spune, regină, ce vrei să fac ca să mă învrednicesc de privirea ta divină ?

Să-mi rad jumătate din cap în semn de umilință ? („Ioc !“ răspunse Lola.)

Să-mi scot trei dinți și să ți-i ofer pe o tavă de aur ? („Ioc !“).

Vrei să păzesc un an în lanț la ușa ta ? („Ioc !“)

Să tai nasul și urechile lui Sonetu ? („Ioc ! Ioc !“)

Sau vrei bogății ? Îți dăruiesc un palat cu 365 de odăi cu pereții de oglindă, una pentru fiecare zi a anului, ca să te poți vedea repetată în mii de coloane de regine. (Lola aprobă din cap.)

Îți dăruiesc o rochie miraculoasă, care la cuvintele „schimbă-te, toaletă !“ se preface în orice costum vrei, de la tricoul de baie pînă la mantoul de astrahan. („Amin !“ zise Lola.)

— Asta mi-ar trebui și mie ! dragă Dora.

— Îți dăruiesc o piatră prețioasă de ținut în gură, care îți suflă în ureche tot ce vrei, inclusiv cursul lui Mihalache.

— Dă-mi piatra, tinere — declară Lola — și ridică-te !

Profitind de buna dispoziție generală, Dora propuse un joc. Unul legat la ochi cu o batistă trebuia să ghicească cine bătea în clapele pianului. Dacă nimerea, avea dreptul să sărute pe cel descoperit. Jim pricepu numaidecît că absurdul și copilărescul joc era o invenție a Dorei spre a provoca oarecare apropiere de intimitate. Avusese prilejul să constate că printre fete asemenea petreceri erau foarte gustate, bineînțeles cînd erau de față și băieți, și că fetele se abandonau la libidini publice destul de riscate, cu toată rezerva lor în particular.

Cea dintîi legată la ochi fu Dora. Ceilalți făcură semne lui Jim să se așeze el la pian. La micul acord al acestuia, Dora strigă : „Lola !“ dar i se răspunse cu risete : „N-ai nimerit !“ Jocul se reîncepu, simulîndu-se schimbarea pianistului, și după alte dibuiri Dora ghici pe Jim. Acesta se ridică în emoția vădită a celorlalți și se îndreptă către Dora, dar nu îndrăzni să-și ia răsplata. Atunci Dora, cu un gest franc, cuprinse gîtul lui Jim și-l sărută pe buze. Medy lăsă capul în jos, iar Lola privi cu un zîmbet ironic, ghețos. După aceea Dora ghici pe Lola și o sărută, iar Medy fu descoperită de Jim. Cînd acesta se apropie de fată, ea, așa de roșie de obicei, se pîrgui și mai tare și începu să ridă nervos și sacadat. Jim o sărută cu gingășie pe obraz și putu să observe în ochii ei o lucire de simpatie și recunoștință. După încă două reprize, Jim fu din nou legat la ochi, și de data aceasta, intuind degetul rece apăsător pe clapă, zise hotărît : „Lola !“ Ghicise. Stătu cu

oarecare emoție la îndoială dacă trebuia sau nu să se apropie de ea, dar celelalte două fete, rîzînd și strigînd, îl capturară de brațe și-l împinseră către Lola, care aștepta cu răceală și cu un ușor dispreț în lividitatea buzelor. Cînd Jim, mai mult pentru salvarea aparențelor decît de bună voie, vru să simuleze gestul, Lola întoarse capul și se feri într-un chip de-a dreptul jignitor. Jim se făcu de purpură și ridică numai mîna fetei, spre a o săruta cu ceremonie excesivă.

→ Nu mai mă joc — declară el adumbrit — de vreme ce nu se respectă regulamentul petrecerii.

Dora luă pe Lola la o parte și o întrebă destul de tare ca să se poată auzi :

— Spune drept, sînteți supărați ?

Lola avu o strîmbătură minimă a gurii. Medy, la rîndul ei, se apropie de Jim și începu să zîmbească naiv la el, fără să știe ce să-i spună.

Urmară cîteva clipe jenante de convorbire indiferentă și fragmentară, pînă ce Medy se ridică și declară că pleacă. Jim făcu și el același lucru, și cei doi plecară, luîndu-și rămas bun de la Dora și Lola, aceasta din urmă excesiv de protocolară.

— Jim — îndrăzni Medy pe drum — de ce ești trist ?

— Nu sînt trist ! zîmbi silnic Jim.

— Ești îndrăgostit de Lola ! spuse ea pentru sine și cu regret Medy.

Jim protestă :

— Nu sînt de loc îndrăgostit ! Este o eroare. Mă supăr că vă purtați cu mister, așa ca și cînd aș fi.

Medy adăugă încet și blind :

— Lola nu e pentru tine... ea are alte fumuri în cap... sînt altele care te stimează mai mult... în sfîrșit... nu-ți șade bine să fii trist... La revedere.

Și-i întinse mina băiețește, rîzînd încurcat și lăsînd capul în jos.

Mergînd pe jos spre casă, Jim își răscolea ultimele impresii în prada celei mai acute nervozități. Purtarea Lolei era o batjocoră cu atît mai mare cu cît nici nu-și luase în serios rolul de îndrăgostit. Veselă de a fi adorată, fata își exercita farmecele de viitoare femeie fatală, luîndu-l ca jucărie tocmai pe el, care se credea mare psiholog. Și se preta la asemenea comicării ; se lăsa legat la ochi și ironizat față de alții ! Jim simți tot ridicolul lui, provenit numai din prea mare încredere în sine și dintr-o vanitate virilă naivă. N-avea nimic comun cu fetele acestea, și toate căile sufletului îl chemau către pasiune și intimitate. Își dădea foarte bine seama că Lola nu era în linia aspirației lui și că dacă Lola ar fi răspuns da, l-ar fi pus într-o mare încurcătură. Vanitatea din el era însă prea mare. Declarase într-o doară, fără sinceritate, Lolei, c-o iubește, crezînd că fata se va tulbura, dar cînd constatase rezistența, se ambiționase. Nu-i putea ieși din cap cum o fată ca Lola putea să-l disprețuiască pe el, care se simțea inteligent și frumos. Se hotăra deodată să renunțe la prinsoare, dar cînd se gîndea la afront, ciuda îl cuprindea din nou. O logică perfidă veni să-i ruineze hotărîrile mîndre. Dacă Lola nu-l iubea, de ce-l chema ? De ce-i spusese s-o lase să se obișnuiască ? Asta se cheamă cochetărie și este tocmai un indiciu de dragoste. Deodată i se păru că o lumină îi înșeninează creierul. Lola îi făcuse aluzii la Dora și-i spusese că nu credea în sinceritatea lui, fiindcă ar fi indus-o în eroare și pe aceea. Nu cumva era geloasă pe Dora ? Dar desigur. Afrotul din seara asta era cauzat de gelozie, deoarece Dora îl săru-

tase în chipul știut. Această argumentație îi dădu înapoi toată mîndria de sine și-l liniști. Devenit prudent, își zise însă că era de ajuns să se mulțumească de a tulbura în acest chip sufletul Lolei, fără să împingă mai departe un joc steril și primejdios pentru sine.

Din acea zi nu se mai duse la Lola. Se întâlnea acum în fiecare zi cu Vera, cu care colinda cinematografele, Șoseaua sau aleele Cișmigiului, și era încîntat de docilitatea religioasă și infantilă a drăgălașei lui victime din tren.

La vreo zece zile de la întîmplarea cu sărutul negat, Jim primi un plic lung, parfumat, tapetat cu foiță aurie. Înăuntru găsi acest bilet :

„Lumea este îngrijorată de dispariția ta și se întrebă dacă n-ai intrat în Ordinul franciscan. Te aștept luni după amiază la orele 6.

A ta regină, Lola“

Deși vindecat de veleitățile de Casanova, Jim simți o bucurie malițioasă.

„Va să zică, îi pare rău că nu mai vin ! Expresia *A ta regină* e un fel glumeț și onorabil de a-mi redeschide ușa intimității. Nu mă duc !“ se oțări el victorios.

Dar ideea de a brava pe Lola, alimentată în fond și de o discontentabilitate a lui față de multiplicitatea aspectelor feminine care îl făcea să găsească firesc haremul, îl tentă.

În ziua aceea de noiembrie vremea era rece și uscată, și fulgi mărunți de zăpadă ca o brumă începuseră să cadă. Vera îl aștepta la 6 la Șosea. De o parte vedea pe blinda și ascultătoarea Vera învîrtindu-se pe sub teii desfrunziți, de alta pe bu-

călata Lola, întinsă hieratic pe sofa. Convins că Vera nu s-ar fi supărat și s-ar fi întors acasă, cum mai făcuse, Jim își luă paltonul și porni spre strada Toamnei.

Lola îi ieși jovială și aproape seducătoare înainte, lăsându-se strinsă îndelung de mină, dar care nu fu mirarea lui Jim când în „salonul“ Lolei găsi un tinăr ofițer cu mustață subțire pe sub nas.

Lola făcu prezentările :

— D. sublocotenent Popescu, d. Jim Marinescu, doctor în litere de la Paris.

Tinărul ofițer păru destul de emoționat de titlurile lui Jim și, reaşezându-se cu o lovire a pîtenilor pe scaun, începu să vorbească foarte volubil și în stilul „cavaler la pețit“, așa de plăcut celor mai multe femei.

— Îmi pare bine că vă cunosc, domnule Marinescu ! Și mie — cum spuneam dudușei Lola — îmi place literatura, dar n-am vreme să citesc. Am cumpărat zilele astea *Cocaina* de asta, cum îi zice, Pitigrilli, dar pînă acum n-am tăiat-o. Cazarma, călul la manej... superiorul te cheamă, trebuie să te duci... *Dienst ist Dienst...*¹ seara cad ca un buștean... de-abia mă scoală dimineața ordonanța !

Jim se uită la Lola, să vadă de zîmbește, dar Lola era foarte serioasă și interesată. Simți cum îi năvălește singele în obraz. Pentru ce-l chemase Lola ? Să ia parte la o sindrofie penibilă în care era ridicol ? Să-i facă în ciudă, spre a-i stimula gelozia ? Să-i dea a înțelege că-i este indiferent ? Lola nu avea nici o expresie în ochii deveniți deodată burghezi și se adresa la fiecare cu atenție,

¹ *Slujba-i slujbă* (germ.).

fără nuanțe, de fată de măritat. Simțindu-se ridicol, Jim se frământa nervos și indispus pe scaun.

Sublocotenentul zări patefonul și întrebă pe Lola ce plăci noi mai avea. Aceasta aduse un vraf de discuri și începură amîndoi să răscolească, citind cu aprobări și fredonări titlurile. Lola învîrți manivela patefonului și puse un tango. Sublocotenentul se simți obligat să lovească pintenii înaintea ei și s-o invite la dans. Începură să pirueteze în mijlocul odăii, ghemuind covoarele sub ochii sumbri ai lui Jim.

— D-voastră nu dansați ? se adresă ofițerul politic către acesta.

— Nu ! zise Jim cu hotărîre.

— Ba dansează — interveni Lola fără nici o ironie — dar mi se pare că e cam indispus azi.

Neputînd pricepe de loc adevăratul sens al lucrurilor și iritat de a fi ridicol, Jim se sculă de mai multe ori să plece, dar Lola îl rugă cu multe și galeșe insistențe să mai stea. După două ore de frământare, se ridică cu energie și se îmbracă.

— Îmi pare rău că plecați, regretă ofițerul, bătînd pintenii.

Iar Lola adăugă cu un fel de intimitate rară la ea și în contrast cu situația :

— Ce ai azi ? Cînd mai vii ?

Jim se uită încă o dată la fata zveltă și elegantă, cu ochi de ametist și plete blonde rafaelitice, care-i zîmbea asiatic, fără nici o expresie, plutind în rochia lungă de voal, și strîngîndu-i repede mîna ieși pe ușă.

Ca să-și potolească nervii și să-și consolideze sufletul, porni cu Peugeotul spre Șosea. Era întuneric și frig și în pîlnia de raze a becurilor se vedea

căderea albă a fulgilor de zăpadă. Cînd intră pe șosea, în capătul din dreapta al primului rond i se păru că zărește o siluetă cunoscută. Clătinarea lampionului electric descoperi un cap mic, cu basc, virit într-un guler mare de astrahan alb. „Vera, tresări Jim. Ce caută ea aci, la ora asta ?“ Se dădu jos din mașină și se îndreptă spre ea.

— Vera, ce faci tu aici noaptea ?

Scuturată de un scurt circuit de tremur, cu bascul și umerii albi de zăpadă, fata izbucni într-un plîns amar, de copil oropsit.

— De ce plîngi ? Ce așteptai aici ?

— Pe tine — suspină ea — n-ai spus tu că vii la 6 ?

Jim rămase consternat de uitarea lui, și un fior cald, indicibil de simpatie îi dilată pieptul. O idee bruscă îi străfulgeră ca un far suflător, inconștient pînă atunci de dorințele lui. Luă pe fată de braț, o urcă în mașină și-i șterse ochii și nasul, precum și promoroacă ce i se așezase pe gene.

— Vera — întrebă el emoționat — tu mă iubești ?

— Da ! izbucni ea în plîns, sorbindu-și micul nas înghețat.

— Atunci vrei să te iau de nevastă ?

Această întrebare banală i se păru solemnă și mișcătoare în cel mai înalt grad. Vera, virîndu-și bărbia în piept și suspinînd mereu, răspunse :

— Vreau !

— Cui trebuie să te cer ? întrebă Jim.

— Mamei ! îngînă mai potolită, dar incredulă Vera.

— Atunci să mergem.

— Unde ?

— La mama !

— Acuma ? zise speriată fata.

— Dar cînd, peste un secol ?

Și-n vreme ce Vera prindea pe Jim de braț și-și mîngîia cu recunoștință fața de umărul lui, acesta, înfigînd mîinile în volan, strigă victorios : „Avanti!“ și porni cu mașina pe șoseaua albă de zăpadă și de lumina mișcătoare a becurilor.

M-ME POLICRAT ET C-NIA

Poate că în ninsoarea sideală a haosului fiecare suflet își are planeta sa, închegată din limfa genurilor în noaptea dintîi a ivirii sale pe lume, și care își îndeplinește ursita ascunsă în criptograma fulgilor căzători și în țiriitul mărunț al greierilor cerești. Și atunci zadarnic alergăm să ne înfăptuim viața, căci tot ce gîndim și tot ce trăim e un vis de departe, din ghețurile stelare. Atunci și Dora și Lola și celelalte fete care răniseră o clipă sufletul lui Jim nu erau decît greșeli, căci acolo, în necunoscut, aștepta Vera cea însemnată de raza planetei și care, poate, de-a lungul anilor, trecuse de atîtea ori sărind într-un picior pe dinaintea lui, în șorț de școală și cu ghiozdan subsuoară. O oră mai devreme sau mai tîrziu, și trenul în care dăduse înțîia sărutare acestei noi ivițe ar fi fost pierdut, și acordul ocult între toate punctele lumii s-ar fi spulberat.

Asemenea gînduri platonico-umaniste stăpîneau pe Jim în vreme ce conducea mașina pe străzile pustii și albe ca niște cărări de lună. Iar Vera nu se gîndea la nimic, uimită de miracolul lumii și de zvîcnirea dulce a inimii. I se părea că un eveniment nemaiauzit s-a petrecut în univers și ghicea

o alergare febrilă de trenuri și limuzine fabuloase, meteorice, de mii de facile ude prin noapte, mișcate de mulțimi nevăzute, care toate șuierau, pocneau, șopteau : „Vera e mireasă, Vera e mireasă !“...

— Jim — întrebă ea încă o dată cu glas pierit, strângînd pe tînăr de braț — e chiar adevărat ? Vrei... să mă iei ?

— Se înțelege că da. Nu crezi ?

Vera făcu numai un semn din cap și mișcă buzele mute : „Ba da !“

Cînd ajunseră în fața ușii de la intrare, fata își pierdu capul. Lăsă pe Jim în vestibul și se năpusti înăuntru, smulgîndu-și din mers bascul și mantoul. În curînd i se auzi din nou tropotul, urmărit de ecoul unei voci feminine dinăuntru, care reproșa :

— Vera, ești nebună !... Se poate să lași pe domnul afară ? !...

Conduc de fată, Jim intră într-o mare anticameră-salon, luminată *a giorno* de un candelabru rămuros de sticlă. Un miros pătrunzător de parfum și pudră îi gîdilă nările. Încăperea era decorată cu eleganță demodată și chiar cu oarecare frivolitate de salon de mode, cu mobile fragile din lemn și pai poleit. Pe canapea și fotolii și pe o mare sofa, învelită cu o bucată de brocart, erau îngrămădite o mulțime de perne-fantezie și de păpuși de stofă de un gust îndoielnic, pisici, căței cu funde la gît sau cite un Pierrot prelung cu o Colombină. Pe pereți, tablouri lungi reprezentau buchete de maci și de trandafiri și erau probabil operă de amatori. Pe un perete era întins chiar o imitație de goblen, crudă și cu țesătura prea colțuroasă.

O ușă-vitrină se deschise, și pe ea apăru, zîmbind cu distincție îndărătul unui *face-à-main* de sidef, o doamnă în vîrstă, dar îmbrăcată în chip tipător.

Era tunsă și frizată ca astrahanul, fardată gros și umbrită cu mastic în jurul ochilor, iar gîtul, urechile și mîinile îi erau împodobite cu multe și complicate bijuterii. Trupul îi era strîns crunt în corset și ridicat pe tocurile unor pantofi scandalos de înalți, pentru ca să dea rochiei de satin căderi plastice. La prezentarea făcută de Vera, ea întinse mîna dreaptă cu unghiile lungi lăcuite, pe care Jim o sărută cu precauție și ceremonie.

— Doamna Policrat ? se miră Jim, devenit prin instinct șiret și galant, sînt uimit ! Eu am crezut că sînteți o soră mai mare a domnișoarei Vera !

M-me Policrat clipi voluptos și zise încîntată :

— Sînteți prea gentil, domnule Marinescu !
Luați loc !

Jim se lăsă pe marginea unui fotoliu, iar m-me Policrat se tolăni pe sofa și desfăcu o tabacheră de argint, pe care o întinse tînărului.

— Fumați, domnule Marinescu ?

— Nu, mulțumesc.

— Oh, ce cuminte !

D-na Policrat înfipse o țigară într-un portțigaret lung, albastru și se apropie puțin de Jim, care aprinsese un chibrit. După cîteva clipe de tăcere și rotocoale de fum, Jim, căutînd din ochi pe Vera, care dispăruse, intră în chesțiune cu calmul marilor momente. De altfel, formalitățile pe care le făcea acum i se păreau neglijabile. Simțea că putea face orice cu Vera, că l-ar fi urmat oricum și oriunde. Fata era însă minoră, și aventura putea cauza neplăceri și scandal.

— Doamnă — începu el — am cunoscut pe d-ra Vera într-o împrejurare pe care v-a povestit-o poate și m-am încredințat după o relativ scurtă prietenie că înțelegerea între noi este atît de perfectă, încît căsătoria merită s-o păstreze mai de-

parte. Poate că aş fi aşteptat să mai treacă oarecare vreme, spre a vă fi dinainte cunoscut, înainte de a mă prezenta în chipul acesta neprevăzut şi americanesc, dar am observat că d-ra Vera suferă şi ascunde adevărul. Cred prin urmare de datoria mea să vă rog să încuviinţaţi şi să înlesniţi hotărîrea noastră de a ne căsători cît mai curînd.

— Jim debită totul cu o siguranţă care nu admite replică.

D-na Policrat dădu fumul pe nas ca să-şi disimuleze emoţia şi-şi scutură scrumul de pe genunchi.

— Domnule, sînt încîntată... îmi face plăcere să am un ginere ca d-voastră... Dar desigur...

— Cred — adăugă Jim demn — să vă pot dovedi onorabilitatea şi putinţa de a lua asupra mea grija unei familii.

— Oh, e inutil... mi s-a vorbit de d-ta... eşti, dacă nu mă înşel, nepotul profesorului Capitanovici... mi-a spus Bobby... eu sînt o femeie modernă şi iubesc curajul, căci este, evident, un curaj să vrei să te căsătoreşti aşa tînăr... În fine, asta vă priveşte !

— Nu pot decît să mă bucur — zise Jim, sărutîndu-i vîrfurile degetelor — de a avea *une belles-mères*¹ *1* aşa de tînără şi de originală.

— Oh — chicoti m-me Policrat — eşti un ştrengar ! După ce mi-ai sedus fata vrei să mă cucereşti şi pe mine !

Jim rîse cu deferinţă apoi adăugă :

— Aş dori să ne căsătorim cît mai curînd şi cît mai sportiv cu putinţă. Am oroare de ceremonii... ~~aşa ca~~ un eveniment zilnic neînsemnat... sper că nu ţineţi la asta...

¹ Soacră (fr.).

— Oh ! de loc... sînt perfect de părerea d-tale... te aprob... dar vezi... Pot interveni unele piedici... Jim se întunecă puțin.

— Oh, nu de ordin moral, firește, însă mă-nțelegi, nu am fost pregătită pentru un asemenea eveniment... mă iei pe neașteptate... am unele îndatoriri față de voi (îmi permiți, nu-i așa, să te tutuiesc)... sînt unele greutăți materiale, care mă pun în încurcătură... Oh, banca asta Blank ! Domnule, am avut opt sute de mii de lei în depozit... și nu mai am nimic... în fine... tu înțelegi... trebuie să-mi dai timp să fac eforturi... să apelez la celelalte fete ale mele pentru a-ți da pe Vera de-o manieră decentă...

M-me Policrat puse țigara în gură și păru cuprinsă de disperare. Jim, în schimb, se înroși pînă în vîrfurile urechilor :

— Doamnă, țiiu să vă declar că n-am venit decît să vă cer învoirea de a ne căsători și de a pleca apoi unde vom crede de cuviință. Nu numai că nu trebuie să vă îngrijați, dar vă cer permisiunea de a mă ocupa eu în chip exclusiv de acest eveniment și favoarea de a nu se mai vorbi de chestiuni materiale.

M-me Policrat se luminează la față și deschise brațele cu entuziasm :

— Oh, ce gentil ești !... Tinerețea e generoasă... Vino să te sărut ! Și înainte ca Jim să poată face vreo mișcare, se ridică și îl sărută tare pe obraz, învăluindu-l în parfumuri. Apoi se duse la ușă și strigă : Vera, Vera, vino încoace, Vera !

Vera, care poate ședea ascunsă în camera vecină, apărură roșie la față și se așeză lângă canatul ușii, stînd într-un picior ca barza. Își schimbase rochia și se pieptănase. Gulerul mare de dantelă și casca netedă a părului îi făceau ochii mai uzi și fața mai

copilărească și mai ovală. Jim se simți mișcat revăzînd-o după cele ce vorbise cu m-me Policrat și înțelese că de acum înainte ceva solemn se petrecuse în existența lui.

— Hei, domnișoară — zise m-me Policrat — uite, domnul Marinescu, în loc să mă prefere pe mine, te cere pe d-ta în căsătorie ! Ce ai de spus ?

Deși știa că consimțămîntul ei era presupus de la sine, Vera se simți gîduită de solemnitate :

— Eu vreau...

— Ah, zăpăcită ce ești ! Cred și eu că vrei ! Și eu aș vrea să mă mai mărit o dată dacă aș avea 18 ani ca tine ! Copii, fiți fericiți !

Bătrîna galantă, cuprinsă de o subită sentimentalitate, puse mîinile pe pletele Verei și începu s-o mîngîie :

— Eu o vedeam — informă ea pe Jim — tristă, obosită, cu cearcăne la ochi și plînsă. Nu mai mîncă, nu mai dormea ! Închisă, supărăcioasă ! De unde să bănuiesc eu că era îndrăgostită ? *Petite folle* !¹ și, mă rog, unde vă întilneți d-voastră ?

— La Șosea ! declară Vera, prinzînd curaj.

— Oh ! tinerețea ! Oh ! tinerețea !

Vera șopti ceva în urechea mamă-sei, care aprobă tare :

— Dar desigur...

Și cum Jim, crezînd că este inoportun, se ridică să plece, aceasta din urmă protestă :

— Dar rămii la masă, pentru Dumnezeu ! Trebuie să-mi dai o satisfacție : am crezut că vii pentru mine, și cînd colo îmi iei fata !

Vera făcu din deget lui Jim :

— Mă supăr, stai aci ; ori te bate acasă ? !...

— Dacă credeți că nu produc supărare, rămîn.

¹ Nebunațică (fr.).

Vera bătut din palme, iar m-me Policrat plecă să dea instrucțiuni.

— Jim — întreabă Vera când fură singuri — spune-mi drept, pentru ce m-ai cerut așa, deodată, fără să-mi spui nimic înainte ? Eu am crezut că tu nu mă iubești ! Pentru că am plins ?

— Nu, Vera, pentru că te iubesc, dar pînă acum un ceas, cînd te-am găsit plîngînd, nu mi-am dat seama că trebuia să fac ceea ce am făcut acum ! Dar ție îți pare bine că vei fi nevasta mea ?

— Sigur !

— Cum sigur ? Ai să mă iubești întotdeauna ? Ai să fii cuminte ?

— Pînă vom fi bătrîni de tot, Jim ! zise Vera cu ochi luminoși și, trăgînd pe tînăr de un nasture al hainei, își puse capul rotund pe pieptul lui.

M-me Policrat veni și anunță :

— Să trecem în sufragerie ! Trebuie să vie și Camelia cu Emil. E una din fetele mele cu bărbatul ei.

Vera fugi înainte, iar mamă-sa luă pe Jim de braț și-l conduse în odaia învecinată. Pe masa mare din mijloc erau așezate cu destul aparat șase tacîmuri. Vera puse o crizantemă în farfuria destinată lui Jim și o pernă-fantezie pe scaunul de piele și se învîrtea în toate părțile, ca să vadă ce ar putea să mai facă pentru a măguli pe Jim. Servitoarea cu șorț alb și cu bonet, văzînd pe tînăr, rîse de simpatie. Vera clipea din ochi, își mișca nările, scu-tura pletele și se frămînta pe loc de fericire, sorbind pe Jim cu privirea.

Peste o clipă ușa se deschise și apărură un bărbat și o femeie în preajma vîrstei de trezeci de ani. Jim se ridică, și m-me Policrat făcu prezentările :

— Emilian Protopopescu, ginerele meu, Camelia, fata mea mai mare, și... d. Jim Marinescu, alt ginere al meu.

Cum ceilalți zîmbeau nedumeriți, explică cu umor :

— Domnul mi-a cerut pe Vera și i-am dat-o !

— Oh — înaintară ceilalți — felicitările noastre sincere ; ce surpriză, noi nu știam nimic !

— Nici eu nu știam nimic pînă acum un ceas — zise m-me Policrat — am crezut că junele vine să mă ceară pe mine !

— Dar bine, tu, Vera, să nu-mi spui tu nimic ! făcu Camelia cu reproș.

Vera strimbă puțin din buze și privi pe Jim pe sub gene, ca spre a-i arăta cît de puțin o interesau ceilalți.

O dată așezați la masă, Jim putu să observe pe noii-soți. Ceea ce-l mira era că nici m-me Policrat, nici Camelia nu semănau cu Vera și n-aveau blînda sinceritate a ochilor ei. Camelia era înaltă, prelungă, supărător de albă și rotundă la față, fără să fie fardată, și din cauza părului netăiat, așezat într-o construcție savantă deasupra capului, ca la japoneze, avea un aer de guvernantă. D. Emilian era mic, negru-galben, puțin adus din spate, cu nas lung și obraji scobiți și cu doi fluturi negri de mustață sub nări. Un guler tare, grozav de înalt, în care cravata ședea spînzurată, îi făcea gîtul nemăsurat de lung.

— Bine faceți că vă căsătoriți de tineri — zise el — numai căsnicia îți conservă forțele și te face capabil de muncă ! Eu, dacă nu mă însuram, eram de mult mort.

D. Emilian privi recunoscător către Camelia, iar aceasta îl mîngîie matern pe păr și-l sărută pe frunte. Vera zîmbi cu înțeles către Jim.

Cînd servitoarea aduse la masă, Jim observă că d-lui Emilian i se serveau alte alimente. Pe o farfurie cu patru compartimente se aflau ceapă crudă tăiată mărunt, morcovi felii, varză roșie tocată și salată verde. Camelia turnă deasupra untdelemn dintr-un bidon mic și transportă apoi în farfuria lui Emilian tocătura în porțiuni mici, supraveghindu-l continuu. Acesta mesteca bine buruienile, freca fălcile una deasupra alteia și urmărea cu limba printre dinți cel mai mic firisor, înghițind rar și științific.

— Mămică — zise apoi către Camelia — pune-mi puțin vin !

Aceasta îi turnă într-un pahar un deget de vin alb, din care gustă să vadă de nu era prea acru și apoi i-l dădu cu recomandăție :

— Bea puțin, puiule, să nu-ți faci rău !

Cînd celorlalți li se aduse friptura, d-lui Emilian i se puse înainte un pilaf de orez fiert în apă cu puțin zahăr și prune,

— Mămică — se îngrijoră el — să nu fi pus lapte înăuntru !

— Nu, ingerașule, îl asigură soția-guvernantă.

Camelia începu să-i dea apoi cu lingurița din pilaf, ca unui copil, deși d. Emilian părea în deplînatatea forțelor sale fizice și morale.

Bănuind mirarea lui Jim, lămuri :

— Cine muncește mult cu creierul ca mine trebuie să nu se obosească inutil. Eu trăiesc și mă nutresc în mod rațional, științific. Nu mănînc carne, lapte, grăsime și în genere nimic fiert, ca să nu-mi obosesc stomacul. Mă nutresc cu vegetale crude, care cuprind vitamine, și pentru a înlocui calorile pe care le pierd din celelalte alimente, beau puțin vin. Astfel, organismul meu face un minimum de travaliu cu maximum de efect nutritiv,

păstrându-se intact pentru munca intelectuală. Am ajuns la regimul ăsta după lungi studii și corespundențe cu savanții străini, dar astăzi sînt perfect sănătos. Mămică, mai pune-mi puțin vin!

Jim și Vera se priviră lung unul pe altul, și ochii lor rîdeau, căci spuneau: „Mulți nebuni sînt pe lumea asta! Noi n-o să mîncăm vitamine!”

În momentul acela intră fluierînd pe ușă și scoțîndu-și repede paltonul Bobby, care, văzînd pe Jim, rămase deodată amuțit.

— Nu ți-e rușine, Bobby, să intri astfel pe ușă? reproșă m-me Policrat. Ude-ai fost pînă acum? (Apoi către Jim.) Îți prezint pe protejatul și viitorul tău cumnat, cu care ai fost așa de bun.

Bobby, care cunoștea pe Jim fiindcă îi înmînase în diferite rînduri mesaje de la Vera, clipi cu șiretenie dintr-un ochi și întinse cavalereste mîna. Vera îi privi cu simpatie pe amîndoi și, trăgînd de mîneacă pe Bobby, îl puse să stea lîngă ea.

— Mă iertați că vă întreb — se adresă Jim către d. Emilian — ce studii faceți?

Emilian Protopopescu păru încîntat de întrebare și începu să explice cu toată convingerea, mușcînd dintr-un măr rumen, necurățat:

— Domnule, cercetez de cîțiva ani o problemă foarte interesantă, și anume, pervertirea și distrugerea simțului moral în toate domeniile culturii, dar mai ales în literatură. Am strîns un material extrem de important și variat și aștept numai din Germania un număr de cărți ca să pot privi chestiunea dintr-un punct de vedere european. Am lucrat științific, ținînd seamă de părerile criticilor. Cînd însă trebuia să spun adevărul, am tăiat în carne vie. Eu cred că aduc o contribuție frumoasă artei, care trebuie să fie curată și să nu zdruncine temeliile sănătoase ale societății. Am cercetat o

mulțime de tratate medicale, am consultat somitățile medicinei și am ajuns la convingerea că cele mai multe din manifestările acestea nesănătoase sînt de ordin patologic.

— Nu înțeleg bine... aș vrea o plidă, zise Jim.

— Pilde ? Cîte vrei ! replică d. Emilian mușcînd din măr. Ascultă :

*Pe la trei,
Vin păduchii mititei ;
Pe la cinci,
Ploșnițele cu opinci.
Șobolanul te miroase
Pe la șase.
Gilcile dacă ți-au copt,
Doctorul vine la opt.*

D. Emilian se uită circular, spre a vedea efectul. M-me Policrat ridică ochii spre tustrei.

— *Fi donc*, ce oroare ! Cine e ăsta, Emil ?

— Unul Arghezi, trebuie să-l știe dumnealui !

Camelia rise cu hohote servile, apoi se uită cu admirație și devotament la d. Emilian, și mîngîindu-l iarăși pe păr zise :

— Puiule, prea muncești mult, să nu te surmezezi ! (Către Jim.) Săracul, a avut o tenie lungă de 14 metri !

Jim, temîndu-se de violența discuției, se mulțumi să dea din cap cu interes și să declare de politețe :

— Studiul d-voastră trebuie să fie foarte interesant. Sînt nerăbdător să-l citesc. De ce nu-l publicați ?

— A ! zise Emilian, trebuie să-l pun la punct întîi și să mai fac unele cercetări. Cînd mai vii am să-ți citesc un capitol.

Jim era nerăbdător să stea de vorbă cu Vera, să privească puțin în ochii ei acum, cînd erau ca și logodiți, dar nu putea. Din cînd în cînd, Vera se uita galeș la el, scuturîndu-și părul, ba o dată îi atinse mîna pe sub masă. Cînd consumația fu pe sfîrșite, Vera își apropie gura de urechea lui Jim și-i șopti :

— Vrei să mergem să-ți arăt ceva ? Apoi zise tare : Mamă, noi ne ducem dincolo !

— Duceți-vă, scumpilor... Ah... vă invidiez !...

Vera luă de mîna pe Jim și-l trase afară. Trecură din nou în hol, de acolo într-un coridor și intrară apoi într-o altă odaie. Un clic-clac al butonului electric dezvălui din neguri o odăită mică, simplu mobilată, dar cu aer nevinovat de celulă monacală. Un pat îngust de bronz, cu perdele de opal, un șifonier și o măsuță de lac alb, două scaune și o oglindă deasupra măsuței — acesta era tot mobilierul, luminat de un bec simplu, acoperit cu un abajur de dantelă.

— Asta e odaia mea ! declară Vera, și, cu mîinile împreunate, se legănă pe loc în chip de alinare.

Jim, care nu intrase niciodată în odaia unei fete, se simți invadat de un sentiment nou de intimitate și de mister sentimental. Vera începu să facă ca un ghid ocolul odăii ei.

— Uite, aici am toate cărțile de care mi-ai vorbit tu... și pe Arghezi... tu nu mă întrebai decît de astea... că la examen... aci e o fotografie de cînd eram în școală... eram în cursul inferior atunci...

Jim privi și văzu o fetiță mică în șorț cadrilat, cu părul lung pînă la umeri și cu ciorapi scurți... o miniatură mai visătoare și ștearsă a Verei de acum... Într-o altă fotografie se vedeau un ofițer osos și mare ca un urs și o femeie brună, frumoasă,

foarte asemănătoare cu Vera, deși obosită la față.
„Cine-i ?” întrebă el din ochi.

— Este o soră a mea măritată din Arad... de unde mă întorceam atunci când m-am întâlnit cu tine în tren.

Faptul de a cunoaște alți oameni de care avea să fie socotit legat în curînd plăcea lui Jim ca o călătorie fără destinație hotărîtă.

— Uite, vezi desenul ăsta ? continuă Vera. Ce zici ?

Jim văzu un animal nedeslușit, între pisică, purcel și ciine, cu fundă la gît, dar, prudent, zise :

— E foarte frumos ! Îmi place !

— Țsta eu l-am făcut ! declară mîndră Vera, scoțînd virful limbii afară și legănîndu-se pe loc.

Apoi îi arată fotografiile de vedete, albumurile de școală, inelele, dantelele pe care le lucra, se îmbracă cu uniforma de școală, care o făcea și mai dulce, acum, că fața îi era ușor fardată, și apoi, dezamăgită, se așeză pe marginea patului, mărturisînd :

— Nu mai am ce să-ți arăt !

Jim se așeză și el lîngă ea și începură să se privească zîmbind unul pe altul. Nu știau ce să-și spună, dar erau amîndoi amețiți de o beție suavă de puritate și confesiune.

— Vera — zise Jim, cuprinzînd pe față pe după umeri și lăsîndu-și capul peste virtejul părului ei parfumat — de aci încolo vom fi totdeauna împreună, ca acum, și nu vei mai plînge așteptîndu-mă ! Zicînd acestea, îi răsturnă părul peste cap și o privi în ochi : Cum sînt ochii tăi, Vera ? Verzi ca apa de lac, sau albaștri ca Adriatica ? Cum ai putut tu să mă vrăjești, serafim de express-orient ? Cine și-ar fi închipuit, fată cu plete negre, atunci cînd ședeai cu nasul lipit de geamul

vagonului, că vei apărea într-o zi pe poarta casei mele, ca Bunavestire, și vei fi a mea ?

Mingîiată de Jim, Vera tăcea fermecată. Apoi, vrînd să vadă și ea culoarea ochilor lui Jim, se apropie de obrazul lui, acoperindu-l cu suflarea ei caldă :

— Vai — strigă ea înveselită — ochii tăi nu sînt la fel ! Unul bate în verde și altul în cafeniu. Și noi am avut o pisică cu doi ochi deosebiți, care s-a pierdut.

— Ei bine, a fugit pisica și am venit eu...

După cîteva clipe de tăcere, Vera vorbi din nou cu glas tremurat. Ochii i se făcuseră profunzi și rotunzi.

— Jim, sînt așa de fericită, că nu-mi vine să cred că e adevărat că tu ești aci în odaia mea, unde am plîns de atîtea ori din pricina ta... Parcă sînt beată... Pune mîna să vezi !

Și, luîndu-i mîna, i-o duse la inimă. Sub sinul ei mic și crud un iepure cald se zvîcnea să sară. Apoi puse și ea mîna pe inima lui Jim, să vadă dacă bate mai tare.

Astfel petrecură cîtăva vreme, privindu-se în tăcere sau spunîndu-și nimicuri, îndreptîndu-și unul altuia gulerul sau cravata, descoperindu-și semne particulare și contemplîndu-se, cuprinși de o neliniște nelămurită și de-o chinuitoare emoție. În cele din urmă, Jim crezu că e timpul să plece și, recomandînd fetei să fie cuminte, îi făgădui că a doua zi chiar îi va aduce inelul de logodnă, și în acest scop îi luă măsura degetului cu un fir de ață roșie. Vera se învîrți de bucurie de trei ori pe loc și cuprinse pe Jim în brațe. Acesta o îmbrățișă și lipi numai fața de obrazul ei de pluș.

— Să nu bem tot vinul dragostei din prima zi, Vera ! Să așteptăm curății la gânduri ceasul cel mare !

Toată familia conduse pe Jim pînă la ușă, inclusiv d. Emilian, căruia Camelia îi ținea mîna pe cap, să nu răcească. M-me Policrat îl îmbrățișă o dată cu patos și-l salută ca dintr-un port, cu mîna plină de inele, cînd motorul porni și mașina ieși pe poartă.

Ningea cu fulgi mari și felinarele păreau îmbrăcate în vată. Jim își simțea sufletul învălmășit de impresii multiple. Lola și ofițerul, șoseaua și d-na Policrat, d. Emilian, clinchetul de pahare și parfumul părului Verci se amestecau într-un vis de șampanie. Era așa de amețit și plin de euforie, încît cu încetul pierdu sentimentul existenței sale terestre și, pilotîndu-și mecanic mașina, visă că trece pe sub meri în floare, printre parcuri imense de crizanteme albe.

MARELE DIVAN

Peste noapte Jim avu visuri feerice. Vera, într-o rochie albă, vaporeasă, ce-i da înfățișare de fluture, zbura pe deasupra unui nemărginit lac verde, înconjurat de munți înalți, înzăpeziți. Fata se prefăcea în spumă și se pierdea în apă, care, în gândul visătorului, era Adriatica. Jim, în costum de baie, sări în apă și începu să se dea afund în lichidul translucid, care îi risipea părul și-l refracta prelungit. Departe, pe funduri, un candelabru enorm cu brațe multe, ca o sepie de lumini, tremura sclipitor și creștea vertiginos, pe măsură ce Jim bătea apa cu picioarele. Cu cât se apropia de fund, cu atât apa se rarefia și becurile candelabrului se îndepărtau. Dintr-un glob mare se desfăcu un șarpe lung din lame de argint și bijuterii, care începu să se învîrtească în spirală și să se ridice spre înotător. Jim recunoscă în capul reptilei pe m-me Policrat. Apoi toate luminile căzură în abis, rotindu-se în sisteme planetare și cîntînd o muzică suavă de orgi și clopoței. Cînd se sculă, ceasul potrivit la orele opt era în plină activitate muzicală.

Jim se întinse în căldura patului și se lăsă în voia gândurilor. În sobă pocnea focul de curînd.

aprins și geamurile erau înflorite de zăpadă. Se simțea atât de bine, încât i se părea că îngerii zboară prin aer. Ideea că era logodit cu Vera îl năvăli, îmbătându-l cu vinuri necunoscute pînă atunci, mirîndu-l că într-o hotărîre așa de neprevăzută se poate găsi atîta fericire. Dragostea pentru Vera se strînsese în el picătură cu picătură, și acum era uimit să se vadă plin de un lac liniștit și limpede. Rîse la gîndul că-și închipuise posibilă o legătură cu Dora sau Lola, fete independente, căutătoare de stiluri personale, lipsite de ingenuitatea pe care temperamentul lui autoritar o cerea. Dar ceea ce îl făcu să se simtă nou era un sentiment de suavitate și protecție pudică, ce-i dădea scrupule de conștiință și-l îndemna să sfărîme orice insinuație lascivă a imaginației. Pe Dora și pe Lola le dezgolise în gînd, dorise să le seducă în chip rece, ca să-și satisfacă o vanitate virilă, și se simțea tulburat lîngă ele de parfumul lor feminin și de viziunea fugitivă a unui genunchi scăpat de sub rochie. Cînd în apa mării văzuse încordarea și descordarea pulpelor albe ale Dorei, înotase cu o voluptate rece, căutînd să-și sincronizeze mișcările cu ale ei și simțîndu-i de departe vibrația trupului. Dacă însă o mină a închipuirii trăgea cio-rapul de pe pulpa Verei, altă mină se grăbea s-o acopere, și Jim încerca o emoție nouă, înrudită cu aceea a paternității. Ușoarele lascivități ale gîndului aveau ceva idilic și auster. Se întrebă bunăoară cum erau genunchii Verei, ce siluetă ar fi avut în costum de baie, se minuna că putea avea în curînd dreptul să cerceteze toate aceste lucruri, la care nu se gîndise și care erau ale sale. Dar deducînd-o din capul ei prelung și vioi și subțirile glezne și închipuindu-și-o zveltă și încordată, nu era neliniștit de dorințe tulburi, ci cuprins de

o mare afecțiune la ideea că trupul acela fragil era de acum în grija și în stăpînirea lui. Ca o fată care a căpătat o păpușă și se gîndește cum s-o îmbrace, Jim luă fotografia Verei, o foaie de hîrtie și un creion și, cuprins de snobism, începu să facă schițe și proiecte de toalete. Îi desenă o pijama scurtă ca un tricou, în care ar fi pus-o de dimineață să facă exerciții de suplețe și coregrafie, în tactul bătut de el ; un costum de călărie băiețesc, cu bluză albă, încheiată rusește (deși nu avea cal), căci băgase de seamă că asta cadra bine cu casca ei de păr ; un costum *yachting* dintr-o fustă albă plisată și un veston cu galoane marinărești, sau un mare pulover de lînă albă peste pantaloni de schi, în vederea zbenguirii pe zăpadă. Jim îmbrăca și dezbrăca pe Vera în imaginație, o răsucea ca pe un manechin, o socotea un simplu obiect decorativ, fără să presupună o clipă măcar ideea vreunei rezistențe. Alcătui și un plan de activitate zilnică, al cărui scop era să facă din Vera o mică Diană modernă. La șapte s-ar fi sculat și, luîndu-și tînașa soție în brațe, ar fi trecut în sala de baie, unde ar fi stat cîteva clipe sub grindina de apă a dușului. În ritmul unei plăci de patefon, ar fi făcut împreună o serie de mișcări ritmice, după care, îmbrăcîndu-se, ar fi trecut în sufragerie. Acolo s-ar fi întreținut amîndoi, respectîndu-și reciproc personalitatea, și și-ar fi dat la sfîrșit sărutarea de despărțire pentru o jumătate de zi. Vera ar fi fost obligată să citească după un anume program hotărit de el, sau să se plimbe în aer liber și în bătaia vîntului, la volanul unui „Sport“, avînd alături, pe banchetă, un ogar, pentru ca fața să i se îmbujoreze în chip firesc și să ia roșeața pielii de măr crețesc, să înoate, să tragă cu arcușul și să facă acrobații plastice pe un platou de ga-

zon, în fața unui bazin nemișcat de mercur. După amiază, însă, îmbrăcată în costum simplu de impiegată, ar fi devenit secretara sa în fața unei mici mașini de scris, al cărei tăcănit ar fi fost din când în când întrerupt de o îmbrățișare prelungă. Seara trebuia să iasă, pentru ca prezența lor în culoarele teatrelor sau în lume să producă invidie : „Vai, ce tineri, și căsătoriți !“ „Vai, ce soție tinăra ai !“ Imagina pentru Vera costume de seară albe și foarte decoltate, a căror feminitate ar fi trebuit să contrasteze cu masculinitatea capului, obținută prin tunderea băiețească a părului, așa încît rotunditatea feței și fruntea bombată să rămînă speriată și grațioasă, cu marii ochi cristalini umbriți de gene prelungi. Aceste visuri se complicau cu planuri de existență generală și de conduită afectivă, determinate toate de sentimentul că Vera era proprietatea lui, dar o proprietate gingașă, ce trebuie cultivată, ceva ca o pasăre a paradisului în colivie sau ca un peștișor exotic într-un glob verzui.

Îmbătat de aceste gânduri, Jim sări jos din pat și începu să se plimbe în jurul odăii, uitînd să se îmbrace. Pe măsură ce adîncea analiza evenimentului, beția noii stări creștea. Îi venea să ridă de satisfacție și să se mire de emoțiile ce le încerca la gîndul unor probabilități pentru care fusese pînă atunci orb. Nu ideea de a avea pe Vera (la gîndul acesta se mustra de ticăloșie) îl încînta, ci aceea că fata avea să doarmă acolo zgribulită lângă el, să poartă numele său, să pretindă a face parte din viața lui. Ciudat și tulburător ! Acum înțelese Jim elementul conjugal din dragostea lui și se socoti om, pricepînd într-o clipă ceea ce miliarde de oameni au încercat, iluminați tot într-o clipă. Se simți „soț“, protector și părinte, și ispita

sexuală îl năvăli ca un simț religios de procreație. Lola și Dora erau șarpele și pasărea din pădure ce nu pot fi domesticite, pe cînd Vera, porumbița care se așază cu picioarele roșii pe degete și ciugulește din palmă.

În vreme ce se plimba astfel prin odaie, ușa se deschise încet și în crăpătura ei se arătă capul de piele-roșie al babei Chiva, care n-avea obiceiul să bată înainte de intra...

— Hei ! șopti ea, intenționînd să fie discretă și pătrunzînd în odaie cu miros de zăpadă și înfășurată într-un strat gros de haine și broboade — a venit cu o scrisoare, zice că de la domnișoara Vera.

— Unde este, cine a venit ?

— A plecat... a fost o servitoare... ce te mai faci ?... Parcă eu n-am întrebat-o ? de la logodnica... de !... Baba Chiva rise cu mister pînă în plăselele dinților și scoase de sub șorturi un plic lunguiet și roz, înlăcrimat puțin de fulgii de zăpadă. Nu le-am spus nimic... la cucoane ! Apoi se scotoci din nou și întinse un toc rezervor de culoarea gușterului, ud : Ia vezi, asta ce mai e ? L-am găsit pe drum, în zăpadă.

Cînd baba Chiva ieși cu iarna afară, Jim puțin neliniștit de ce putea cuprinde scrisoarea, se apropiе de sobă și, lovit în piept de dogoarea jarului stătu multă vreme meditănd asupra probabilului conținut, înainte de a desface plicul. Se hotări, în sfîrșit, și citi, după ce, aruncîndu-și ochii asupra sfîrșitului, se convinse că nu aducea nici o veste rea :

„Dragă Jim. N-am dormit toată noaptea cu gîndul la «evenimentul» nostru de aseară, dar acum am avut o insomnie feerică, așa cum trebuie să

fie cînd ieî opiu. Am stat liniștită și m-am sculat liniștită cum n-am mai fost decît în copilărie. Nu-mi vine nici acum să cred că ceea ce se petrece cu mine este adevărat. Pentru ce ? mă întreb. Ce ai putut tu găsi la mine care să te hotărască să faci acest lucru ? M-am privit în oglindă mereu, să văd dacă pot să-ți plac ție. Dragă Jim, oricum ar fi, sînt fericită, fiindcă te închipui prea bun ca să glumești cu mine, și apoi eu voi fi cuminte, voi citi ce-mi vei spune tu, voi gîndi cum gîndești tu, voi fi, într-un cuvînt, ca o umbră a ta, care va merge cu tine și se va opri cu tine. Toată noaptea am meditat cum trebuie să mă port ca să-ți plac ție și am așteptat cu nerăbdare, după cîntatul cocoșilor, să se lumineze de ziuă, ca să pot să cînt de bucurie, fără să fiu socotită nebună. Îți scriu acum ca să nu mă faci să sufăr așteptîndu-te prea mult. Vreau să-ți spun o mulțime de lucruri, o mulțime de lucruri !

A ta, Vera“

„Bravo !“ gîndi Jim măgulit în amorul propriu la lectura primei scrisori a Verei. Nu-i bănuise de loc adîncimea sufletului și-și închipuia că trebuie să scrie frivol și convențional ca în „oracolul“ pe care i-l confiscase Silivestru Capitonavici. Cît devotament și ce gingașă și naivă sentimentalitate ! „Voi fi, într-un cuvînt, ca o umbră a ta, care va merge cu tine și se va opri cu tine.“ Bravo, Vera ! Dulce și necunoscută Vera ! Ce fade i se părură scrisorile de altădată ale Dorei și Lolei, pline de considerații generale pretențioase sau fragmente de idei, aruncate pe toată hîrtia în caractere țepoase, față de această mărturisire plină de sinceritate și scrisă aproape caligrafic. Această nouă satisfacție de ordin critic spori euforia lui Jim și

sentimentul abscons că o planetă comună îi scosese ca din întâmplare pe același drum.

Cînd Jim intră la prînz în sufragerie cu cele două inele ascunse în buzunarul vestei, găsi asistență agitată și gălăgioasă ca o mare rea. Tanti Ghenca se făcuse pămîntie și nasul dantesc îi cădea spre gură, tanti Caterina lătra, tanti Mali zîmbea enigmatic ca un fașon de bazalt, iar Magdalina se căina cu șoapta și cu ochii. Silivestru, livid, îmbuca nervos și în neștire, iar dom' Popescu ședea în capul mesei, cu seriozitate de arbitru. Numai Lisandrina tăcea, stacojie și obstinată.

— Neamul nostru a avut rușine — declară tanti Ghenca — stricați în familie la noi n-au fost !

Tanti Fira confirmă :

— Ei, unde mai sînt vremurile cînd fetele ședeau închise în casă și nu ridicau ochii la bărbați pînă la nuntă !...

— D-aia nu v-ați măritat și v-ați uscat fete bătrîne ; fiindcă ați fost rele și sălbatice ! izbucni Lisandra cu o violență pe care Jim nu i-o bănuise.

Agepsina se simți insultată personal și strigă furioasă și amenințător :

— Fată, știi ce ? Noi nu ne-am măritat fiindcă am fost bine crescute și modeste și n-am tras lumea de haină ca dezmățatele de azi. Noi din vorba părinților n-am ieșit și nici de risul lumii nu ne-am făcut. Ție, dacă ți s-a făcut de măritiș, du-te fato, unde te-o lumina Dumnezeu, da' aci bărbați noaptea să nu ne-aduci, că nu e tractir !

— Agepsino — imploră Magdalina sperioasă — nu spune și tu vorbe grele ! (Explicativ.) Vezi, d-aia mi se bătea mie pleoapa stîngă și-mi ieșea în cărți vorbe rele și necaz de la un crai de tobă ! Cartea nu minte niciodată !

— Eu n-am adus nici un bărbat, dar nici fată bătrână nu vreau să mor ! Vreau să intru în rîndul lumii !

— N-ai decît ! A venit și te-a cerut și nu te-am lăsat noi ?

— Ar fi venit, dar s-a speriat lumea de atîtea pustnice !

— Ba nu ți-a venit soarta, fato ! Cînd îți bate ceasul, omul tău îți pică și în foc ! Nu ne-a fost scris la nici una să ne mărităm, și asta-i !

— Ba soarta nu vine dacă nu-i deschizi ușa ! Că au vrut să mă ia atîția, și la unul i-ați ris în față, la altul i-ați întors spatele și ați umblat cu vorbe pînă m-ați dezgustat. Soarta și-o croiește omul ! Eu vreau să intru în rîndul lumii !

— Dacă vrei să intri în rîndul lumii — predică Ghenca — trebuia să spui dezmățatului să vină aici ca oamenii, la lumina zilei, să declare aici că are gînduri serioase, nu să te amețească pe la colț de stradă și să-ți bată noaptea în geam, să se scoale toți vecinii ! Cine știe ce stricat este, care a simțit că ai ceva bani !...

Toate femeile se uitară circular și afirmativ una la alta, așa cum se salută rațele, cu înțelesul :

„Asta este !“

Lisandrina se aprinse și zise cu lacrimi în ochi :

— Ba nu e dezmățat, nici stricat ; e om așezat și cu situație și a venit și el să întrebe ce fac, că i-a fost frică să dea ochi cu d-voastră. Și-apoi n-are să dea socoteală nimănui, și eu la fel ! Nu-mi sînteți nici tată, nici mamă și nu sint datoare să cer binecuvîntarea nimănui !

— Dacă n-ai părinți, nu trebuie să-ți faci de cap, să ne vîri în vorbele lumii ! Uite-aici, mătusei-ta, pe ea s-o întrebi, că ea ține locul mamei !

Tanti Mali renunță ironic la tutela ei, scuturându-și pelerina cardinalescă :

— Nu mai e acum vremea cînd tinerii întrebau și pe cei bătrîni, cu experiență. Acum e lumea nouă !

Domnul Popescu își unifică barba cu mîna și crezu că a venit momentul să-și pună în valoare însușirile lui de mediator :

— Frate, voi sinteți prea pripite. În definitiv, fata are dreptate. E încă tînără și frumoasă și vrea și ea să se mărite. Dacă nu v-ați măritat voi, nu înseamnă că altul trebuie să vă imite !

Tanti Ghenca sări înțepată :

— N-are decît ! Dar o fată cuminte nu primește noaptea pe toți neisprăviții de pe stradă...

— Dă-mi voie, frate, a venit omul în vizită, să se vadă, ce Dumnezeu, doar n-o să se cunoască de la distanță ! Parcă eu, cînd am luat-o pe dumneaei, nu veneam fără știrea d-voastră !

Toată lumea, unită într-un glas, lătră asupra lui dom' Popescu :

— Taci din gură, domnule, nu te-amesteca în lucrurile femeilor ! Pe dumneata te știa lumea cine ești, te dăduseși în vorbă prin alții, cum se obișnuiește, dar ăsta știe cineva cine-i ? Nu vezi că e nebună ?... Dacă o fi însurat ! Dacă umblă s-o înșele și o lasă fără cununie !

Dom' Popescu își strică din nou barba și se adresează Lisandrinei :

— De ! aici au și dumnealor puțină dreptate... dumneata ești mai tînără și trebuie să le ascuți, că au mai multă experiență... ele îți vor binele, ca surori... O fată trebuie să apere onoarea familiei... temelia țării... pe urmă ne distruge neamtu și americanu !

Dom' Popescu, ca să iasă onorabil din afacere, se adresa brusc lui Jim :

— Ia ascultă, domnule, ce zici, o să ne ierte americanu datoriile ?

Jim însă nu simțea nici o atracție pentru problema datoriilor Europei față de America și se gîdea numai că „individul“ Lisandrinei trebuia să fi fost acela cu care în duminica ploioasă ea vorbise în șoaptă pe geam, din odaia tantei Mali.

În tot acest timp, Silivestru stătuse rigid și stins în priviri, ca pierdut într-o zonă alpină. În fața lui, ceașca de cafea fumega ca un crater de bitumuri, de mucerile de țigară aruncate în neștire înăuntru. Cînd tanti Ghenca se pregătea să se re-peadă cu masca ei sarcastică și ceroasă, Silivestru, fără să ridice capul, bolborosi aspru în barbă :

— Lăsați pe Lisandrina în pace și nu-i mai purtați de grijă ! V-ați așezat ca moliile pe sufletul ei și nu o iertați pînă nu i-l faceți pulbere. Du-te, Lisandrino, în lume, cu sau fără cununie, și ieși din putreziciunea asta ! Și eu am să fac la fel ! Vă vestesc că mă însor cu o colegă profesoară și că am vorbit cu proprietarul să cumpăr casa asta. Trebuie să intru și eu, ca Lisandrina, în rîndul lumii !

Silivestru tăcu și strivi un alt muc de țigară în pasta neagră a ceștii. Fu o clipă de tăcere și uimire... Tanti Mali se așeză și mai drept pe scaun și rămase nemișcată, cu mîinile fibroase așezate una peste alta.

— N-ai decît să te însori și tu — rupse tăcerea Agepsina — noi nu te ținem !

— Nu mă țineți ? Mă așteptam să vă bucurați, nu să-mi dați voie !

Tanti Ghenca se învineți :

— Lasă, domnule, că cunoaștem noi însurătoarea d-tale ! De ani de zile te tot logodești, și nu te mai însori niciodată ! Nu ești bun pentru asta, domnule, fuge femela de cărțile d-tale !

Tanti Agepsina zise cu o jale rea :

— Sigur, acum, când îți vine bine, te însori, după ce ne-ai ținut pe noi în loc de nu ne-am măritat, pentru că a trebuit să avem grijă de bătrini și de d-ta !

— Lăsați-mă în pace ! se irită Silivestru. Lăsați-mă în pace ! Până când o să mă țineți legat aici cu lanțuri ? Vreau să respir aer curat !

— Știi ce, domnule ? zise Ghenca cu confidență sarcastică, ți-a făcut farmece ! Lasă, că știu eu pe cine ieși dumneata ! Pe sfrijita aia fără cămașă pe ea, care îți aține calea de ani de zile fiindcă știe că ai avere ! Profesoară ! Mereu pe drumuri ! Nu știe ce e casă, nu știe ce e masă ! Du-te și te însoară cu ea, ca să te căiești pe urmă ! Eu, una, nu mă bag, nu mă amestec ! Fiecare își croiește soarta cum îl taie capul !

Fața lui Silivestru se făcu de zinc.

— Tăceți din gură, scorpiilor ! strigă el fioros, și cu un pumn sfărîmă ceașca de cafea și farfuria de sub ea.

Apoi se ridică repede de la masă și ieși izbind ușa de perete așa de tare, că geamurile și farfuriile din dulap zbîrniiră, și lampa cu stalactite de cristal se clătină deasupra mesei, clipocind.

— Vai de mine ! se văită galbenă Magdalina, punîndu-și mîna la inimă. Frică mi-a fost de scandal și de oameni pricinoși ! Din supărare — Doamne ferește ! — poate să-ți vină o dambla...

Dom' Popescu îndrăzni :

— Frate, ce vă amestecați d-voastră în treburile omului cu asemenea vorbe jignitoare ?!

— Tu să taci din gură ! îl certă brutal Caterina. E fratele nostru și știm noi ce trebuie să-i spunem !

— Aici cam au dreptate — se adresă dom' Popescu lui Jim — ele au socotelile lor de familie, drepturile lor de surori mai mari, în care noi nu trebuie să ne amestecăm !

Jim își pipăi inelele în buzunar și, satisfăcut de a putea turna gaz peste foc, zise rîzînd :

— Ce curioasă coincidență ! Trei evadări deodată ! Căci am uitat să vă spun, și eu mă însor !

Nimeni nu dădu importanță declarației și Agepsina spuse :

— Acum te-ai găsit și tu să glumești !

— Cum glumă ?! zise mefistofelic Jim. Credeți că eu glumesc ? și scoase inelele din buzunar, le încercă în dinți, le aruncă în aer și le prinse zornăind în farfurie, apoi le puse pe amîndouă în degete. Uite aici : Ion și Vera, 1 decembrie 1931. Spre deosebire de unchiul Silivestru și tanti Lisandrina, eu vă comunic fapte împlinite !

— Felicitările mele ! se înveseli sincer dom' Popescu. Bine faci, omul trebuie să-și facă datoria în viață !

Tanti Magdalina însă începu să se căineze și să se jeluiască :

— Mamă dragă, cînd ai făcut tu asta, fără să mă întreb ? să fi știut și eu pe cine iei și cum ! Lucrurile astea se fac cu socoteală și fără pripă !

— Să știi și dumneata ? Dar pentru ce ? se miră cu toată sinceritatea Jim. Ce folos ar fi fost să știi dinainte ceea ce în nici un caz nu poți împiedica dacă vreau eu ? Te informez numai, ca să fii în curent cu starea mea civilă, să nu cumva să uit !

— Mamă dragă — continuă văitatul de găină care a ouat de curînd, Magdalina — se poate să-mi faci mie așa ceva ? Eu sînt bătrînă și cu experiență și ți-aș fi deschis ochii ! Te-ai întrebat tu dacă are fata zestre ca pentru învățătura ta, dacă e partidă bună pentru tine ? Și cum te logodești așa, fără s-o vîd și eu ?

Jim se supără de-a binelea :

— D-ta crezi că eu am cumpărat-o din tîrg și pentru alții și că m-am tocmit ? Am întrebat-o numai pe ea și apoi am comunicat hotărîrea părinților, cum fac și aci, așa, ca o curiozitate care poate să vă intereseze ! Prin urmare, s-a' terminat !

Cu aceste vorbe, Jim se ridică rîzînd de la masă, aprobat de baba Chiva, care se învîrtea pe lîngă bufet, și ieși liniștit din odaie.

Tanti Ghenca îl apostrofă de la distanță, în vreme ce Magdalina își ștergea ochii în lacrimi.

— Hei, domnule, d-voastră ați stricat lumea ; nu mai e respect de părinți, nici rușine în ziua de azi !

Apoi tanti Mali, tanti Ghenca, tanti Caterina și tanti Agepsina învîrtiră drojdia cafelei pe fundul ceștilor, pe care le răsturnară pe farfurioare și le împinseră în ordine în fața tantei Magdalina. Aceasta, cu ochii roșii și întunecată la față, luă prima ceașcă și, privind în fundul ei cu ramuri negre, începu să consulte drumurile întortocheate ale destinului.

NELINIȘTI PRENUPTIALE

— Vera — strigă Jim după amiază, intrînd în odaia fetei — închide ochii și întinde mîna stîngă !

Fata se apropie rîzînd și strînse pleoapele tare de tot. Jim îi luă mîna mică, îi sărută pe rînd vîrfurile degetelor subțiri și apoi îi petrecu verigheta rece pe inelar. Vera deschise ochii mari și se uită speriată la mînă. Răsfiră degetele în aer, alergă la fereastră, se privi în oglindă și, în sfîrșit, veni ameteită înspre Jim, lăsînd capul în jos.

Jim o puse să stea pe un scaun și se așeză și el în fața ei, cu genunchii lipiți de genunchii ei. Apoi îi cuprinse amîndouă mîinile și o privi în ochi. Pupilele Verei sclipeau ca boabele de struguri negri în rouă și nările îi tremurau de emoție. Sub cască de lac negru a părului, obrazul naiv, fin ardea îmbujorat.

— Vera — zise Jim cu voce schimbată — îți dai tu seama ce clipă mare este asta pentru noi ? De acum tu nu mai ai nici părinți, nici frați și copilăria ta s-a sfîrșit. De acum tu ești numai a mea și soarta mea este și a ta. Vom dormi unul lîngă altul și vom trece prin viață îmbrățișați. Cînd tu vei fi bolnavă, eu te voi veghea toată noaptea și tu vei face același lucru cu mine. Orice bucurie

ne va bucura pe amîndoi și tristețea unuia va fi și a celuilalt. Eu nu am de acum încolo alt scop în viață decît să te ocrotesc pe tine, iar tu trebuie să mă ajuți și să-mi fii credincioasă, ca să pot izbuti în viață. Uită-te în ochii mei, Vera, și spune-mi drept : îți va fi dor de cineva, mai iubești pe cineva cîtuși de puțin în afară de mine ?

Vera se uită în ochii lui Jim cu o penetrație indicibilă și spuse :

— Nu mi-e dor de nimeni, nu-mi pasă de nimeni. Eu numai pe tine te iubesc !

Stătură așa, în tăcere religioasă, și prin genunchi își presimțeau în trup zvicnirea întregului sînge. Simțeau ritmul liniștii, și asta le dădea o beatitudine paradisiacă. Aerul cădea în jurul lor în straturi de mătase, și lina ninsoare de afară li se părea o desfoiere universală de flori de meri și caiși. Timpul clipocea lent, stătător, unduindu-se în rotocoale mari, ametoare. Jim și Vera se așezară pe micul pat, cîlcîndu-se unul în fața altuia, și Jim vru să tragă pe față lingă sine și s-o sărute. Ea însă se feri rugătoare :

— Jim, n-ai spus tu să fim cuminți pînă la nuntă ? E rușine să ne sărutăm acum !

Tînărul consimți la ascetism în privința sărutărilor, dar adăugă :

— Sînt cumințe, îți făgăduiesc, dar de acum încolo trebuie să ne obișnuim cu ideea de a fi împreună. Între noi amîndoi apropierea va fi așa de mare de acum înainte, încît rușinea va rămîne un cuvînt gol. Tu nu știi că vom dormi împreună și că nu vei mai avea nimic să-mi ascunzi ? De ce te-ai înroșit așa la față ?

Intr-adevăr, obrazul fetei ardea, și în ochi îi sclipeau mici lacrimi.

— Eu nu știu ce se petrece cu mine, Jim — zise ea pierită — dar știu că te iubesc. Tu poți să faci de acum încolo cu mine ce vrei !

Cu singele aprins și voluptos de inocența fetei, Jim spuse mai încet, stringîndu-i mîinile :

— Cînd vei fi a mea, ai să vrei să avem copii ?

Vera nu știa lămurit nici ce înseamnă a fi a cuiva, nici cum se fac copiii, dar fiori nemaicunoscuți ei pînă atunci îi trecură prin trup. Aprobă numai din cap și din închiderea pudică a pleoapelor.

— Vera — se rugă Jim — îți promit că sînt cuminte, mă lași să te strîng în brațe ?

Buzele, pleoapele, nările, toată fața îmbujorată a fetei tremurau de emoție și rușine, dar glasul stins spuse cu hotărîre :

— Jim, tu poți să faci cu mine ce vrei !

Jim o trase cu o mînă lîngă sine, iar cu cealaltă îi netezi părul. Degetele îi intrau în pletele moi ca în ciucurii unei mari crizanteme lăptoase. Părul Verei avea un parfum stins de cafea crudă sau de castane, care îmbăta. Își lipiră vîrfurile nasurilor unul de altul, într-o sărutare japoneză și se priviră în ochi. În micile discuri cu chenar verzui ai ochilor fetei Jim se vedea liliputan. Apoi coborî mîna pe spate. Pipăi umerii mici și omoplații, numără cu degetele coastele și strînse tare mijlocul, străbătut de un fior nu atît voluptos, cît de proprietate. După aceea trecu repede mîna pe glezne și o ridică ușor spre genunchi. Ținu multă vreme în podul palmei rotula rece și sidăfoasă din cauza ciorapului de mătase și a încordării instinctive a piciorului. Acum arterele îi zvîcneau de o dorință mai insidioasă, fiindcă i se părea grozavă ca o coloană de fum divin. Făcuse de atîtea ori lucrul acesta, în silă, cu femei ironice și generoase, dar

de data aceasta, în fața nevinovatei, tremurătoarei de rușine și iubire Vera, se simți plin de religiozitate, ca în fața unui mister. Ceea ce dorea în fundul conștiinței era mai presus de rușine și plăcere, și nu avea să se întâmple decît o singură dată în viață, ca nașterea și moartea. Jim lunecă mîna în sus, peste marginea ciorapului, și netezi deodată epiderma caldă a pulpei caste, pentru întia oară atinsă de o mînă străină. Vera dădu un mic țipăt și-și ascunse obrazul înfierbîntat în pieptul lui Jim, cutremurată de un suspin ușor, asemănător plinsului. Erau amîndoi tulburați ca de un eveniment mare și îmbătați că deschiseseră poarta înfricoșată a rușinii, pentru a se apropia în toată goliciunea sufletească unul de altul. Cum Vera își ascundea cu îndărătnicie obrazul, Jim o îndepărtă cu energie și căută să o privească în față :

— Vera — zise el mișcat — ți-e rușine de mine?

Fata nu ridică ochii, dar răspunse încet și rugătoare :

— Jim, vreau să mă iei cît mai curînd, cît mai curînd !

Acum însă erau schimbați sufletește, căci o perdea grea ce-i despărțise se trăsese la o parte. Se simțeau de pe acum soți și se doreau — Jim, nerăbdător de a avea o ființă cu desăvîrșire inocentă, Vera, neștiutoare încă de adevăr, dar presimțind că trebuia să facă un mare sacrificiu, cu trupul ei tot, cu tot ce fusese pînă atunci neatins și nerostit.

Vera își trase rochia strîns peste genunchi și, devenită pe jumătate femeie, începu să zgîlție un nasture din haina logodnicului său.

— Jim — zise — spune-mi drept, să nu mă minți, tu... ai mai sărutat fete... așa cum ai făcut cu mine ?

— Am mai sărutat, Vera, de ce să te mint... dar nu așa ca pe tine... fără să le iubesc !

— Dar de ce ? se miră fata, adumbrindu-se.

Jim nu vru să jignească inocența fetei cu considerații fiziologice :

— Nu pot să-ți explic acum pentru ce... mai târziu... dar tu trebuie să mă crezi pe mine... numai pe tine te iubesc !

Și, cuprinzându-i amîndouă mîinile și sărutîndu-i-le, le puse în dreptul inimii lui.

— Jim — șopti fata după cîteva clipe de meditație — și o să facem și copii ?

— Se înțelege, dacă vrei tu !

— Eu vreau !

Vera se înveseli și rise cu capul pe spate, copilărește.

— Vreau un băiat, să semene cu tine, să aibă ochii întunecați ca ai tăi !

— Și eu vreau o fetiță, nebună ca tine și cu ochi oceanici !

— Atunci să facem și băiat, și fată ! Să mă joc cu ei !

— Bine, consimți Jim, dar tu ști cum se fac copii ?

Vera pufni cu pudoare, arătînd că știe, dar nu poate să spună și șopti cald în urechea lui Jim :

— Știu... ne sărutăm mult !

Tînărul pufni la rîndu-i în rîs de naivitatea fetei și o strînse cu patimă de mijloc. Apoi o luă în brațe ca pe un copil și o purtă prin odaie, legă-nînd-o. Vera se lăsa dusă și se ținea cu amîndouă mîinile de gîtul tînărului, acoperindu-i un obraz cu pletele sale netede. Era ușoară și delicată, și

sufnul ei cald adia pe fața lui Jim ca un vînt de iunie cu mireasmă de trandafiri. Se lăsară astfel pe un scaun și rămaseră așa multă vreme îmbrățișați și ascultîndu-și reciproc bătăile arterelor.

Vera încruntă ochii și întreabă :

— Jim, e adevărat că o să îmbătrînim și eu o să mă fac urită și zbîrcită ? Cînd n-am să mai fiu tînără, tu n-ai să mă mai iubești !

— Ba da, Vera !

— Ba nu, știu eu ! Nu vreau să trăiesc pînă cînd voi îmbătrîni !

Tînărul se înspăimîntă de spectrul senilității și astupă gura Verei.

— Să nu mai spui asta ! Noi nu vom îmbătrîni *niciodată*, ci vom rămîne tineri și sprinteni ca și acum. Numai cine nu poate să iubească îmbătrînește și moare !

Vera păru convinsă și începu din nou să mediteze cu sprîncenele încruntate.

— Jim — întreabă ea din nou ștregărește — dar tu ai să-mi faci rochii multe, multe, nu e așa ? Vreau să fiu frumoasă !

— Am să-ți fac, firește, dacă vei fi cuminte !

După o clipă de reflecție, fata se răzgîndi :

— Nu mai vreau rochii, Jim ! Să mă iubești tu, atîta vreau.

Priviră amîndoi pe fereastră, și Vera își lipi nasul mic de geam. Afară ninge liniștit cu fulgi de pădăie și naftalină, și toată strada era învelită cu blăni de urs alb. O sanie cu zurgălăi clinchenitori lunecă repede, trasă de doi cai nervoși, acoperiți cu rețea. În urma ei, călare pe săniuțe mici remorcate una de alta, o droaie de copii chiuiau și fluierau, îmbrățați de iarnă. Fața le era roșie ca merele domnești și pe sprîncene și în nări gerul

fi pudrase cu cristale. Vera chicoti de bucurie și tropoti pe loc.

— Jim, nu e așa că dacă mă mărit cu tine, am voie să mă mai joc cu zăpadă ?

— Auzi vorbă ! Îți cumpăr și o sanie sau un schi și costum de alpinistă, cu pantaloni, să mergi și la Polul Nord !

La ideea ghețurilor eterne, ochii Verei se împinziră iarăși de gânduri noi :

— Jim, aș fi curioasă să știu cum e la Polul Nord ! Trebuie să ningă mereu și să sune numai zurgălăi de sănii.

— Închipuie-ți un pustiu acoperit cu blană moale de hermină și întrerupt din loc în loc de oglinzi masive de gheață, în jurul cărora se mișcă molatic turme de urși albi. Din când în când, un ren cu coarne rămuroase apare la orizont, ca o tufă desfrunzită, și cite un stol de pinguini, cu fracuri negre, se îndreaptă către parchetele de cristal ale ghețurilor. Și peste tot cad neîntrerupt fulgi de naftalină, ca acum !

— Vai, ce mult mi-ar plăcea un penguin, Jim, să sară prin casă...

După un răstimp, Vera vorbi din nou, în vreme ce cu mâinile potrivea cravata lui Jim :

— De când te iubesc pe tine, Jim, a început să-mi fie frică de moarte ! Nu e așa că n-o să murim curînd ? Vreau să te iubesc mult de tot, și apoi nu-mi mai pasă ! Fără tine acum mi-e urît și mi-e frică. Aseară m-am uitat pe fereastră, spre cer, la stele și m-au cuprins fel de fel de gânduri. Jim, ia spune-mi, sint departe stelele ? În școală n-am învățat.

— Asta-i acum, sint departe, se-nțelege !

— Bine, dar dincolo de ele ce este ?

— Probabil o altă pulbere de lumi, pe care n-o zărim.

— Dar dincolo ?

— Nimic.

— Cum nimic ? Pînă unde ține nimicul ăsta ?

— Ia ascultă, Vera, de cînd ai devenit lunatică ?
Ce-ți pasă ție de stele ?

— Nu-mi pasă de stele, dar mă cuprinde o tristețe și un urit cînd mă gîndesc ce mici sîntem. Aș vrea să avem o putere mare, să trăim cîteva mii de ani !

Jim trecu de cîteva ori mina peste pletele Verei și zise :

— Ce comedii îți trec ție, Vera, prin căpușorul ăsta ? Să nu te mai gîndești la stele, nici la moarte, că nu e bine ! Oamenii cuminți nu se gîndesc la nime și trăiesc numai cu evenimentele mărunte ale orei. Dacă mușuroaiele de furnici ar vedea ochiul enorm al omului țintit ca un astru roșcat asupra țării, n-ar încremenii toate pe loc ? Dacă am avea urechi și simțuri să auzim mecanica huruitoare a cerurilor, inimile noastre n-ar îngheța de spaimă ? De ce să ne sucim noi mintea cu întrebări inutile cînd, stînd așa, cu obrajii lipiți și îmbrățișați, ne simțim atît de fericiți ?

— Jim, tu ai dreptate, tu nu poți să ai decît dreptate ! Sînt o proastă și trebuie să mă ierți !

Se întunecase și în odaie focul aprins în sobă arunca prin interstițiile capacului cîteva fișii de lumină. Vera aprinse becul de pe noptieră și odaia se umplu de o lumină verzuie, blindă ca un duș mărunț. Erau amîndoi așa de vrăjiți și pătrunși de miracolul vieții lor, încît dacă de sub plapuma roz ar fi ieșit un înger cu aripile înfășurate, sau Cupidon ar fi intrat gol pe ușă, cu arcu în mînă,

nu s-ar fi mirat. Examinară din nou inelele, scoțându-le și punându-le de câteva ori pe degete.

— Vera — întreabă Jim — ia spune-mi tu mie, cum ai început tu să mă iubești ?

Fata își lăsă pleoapele în jos și-și dădu cu mîna părul de peste ochi.

— Ceea ce mă întrebi tu e un lucru pe care mi-e greu să-l spun, fiindcă mie mi se pare că te-am cunoscut și te-am iubit întotdeauna.

— Dar ce-ai gândit tu atunci, în tren, cînd te-am sărutat ?

— Mi-a fost frică... dar apoi mi-a fost drag de tine... te văzusem cu coada ochiului și-mi plăcu-seși... mi-era și rușine de întîmplare și-mi era și ciudă că nu vii să-mi vorbești.

— Ei, și apoi ?

— Apoi te voiam mereu și mă rugam lui Dumnezeu să-mi ieși înainte... nu mai dormeam noaptea și mi-era dor de tine, și dacă ai fi venit atunci să mă furi, mergeam cu tine pînă la capătul lumii...

— Dar dacă nu te întilneam ?

— Știu eu ce se întîmpla dacă nu te mai găseam ?... Poate mă aruncam undeva într-un rîu... poate cu vremea aș fi uitat... dar știu că mi-era silă de toată lumea și n-aș mai fi ridicat ochii asupra nici unui bărbat... Pentru că tu ești așa cum te-am visat eu și trebuia neapărat să vii ca să nu mor !

Zicînd acestea, Vera puse capul pe umărul lui Jim și oftă ușor, zîmbind înlăcrimat.

— Dar tu cum ai început să mă iubești ? întreabă ea.

— Eu, Vera, veneam mereu la tine, fără să înțeleg de ce, în vreme ce alergam cu gîndul la alte fete, pe care în realitate nu le iubeam. Nu-mi în-

chipuiam că într-o ființă așa de mică și sfioasă ca tine se poate ascunde atîta dragoste. Dară fără îndoială că în cele din urmă s-ar fi întîmplat ceea ce s-a întîmplat, pentru că simțeam în mine o nemulțumire și o căință ori de cîte ori te părăseam. Dar în sfîrșit, ce-ți pasă ție cum am ajuns să te iubesc dacă eu te iubesc cum te iubesc și simt că fără tine lumea e ca un univers cu soarele stins ?

Cu aceste vorbe, cei doi se îmbrățișară din nou, se frînseră tare în brațe, se legănară pe loc, își lipiră obrajii, își sorbiră răsufierea și se priviră lung în ochi, chinuiți de a nu putea să se pătrundă mai tare, nesăturați unul de altul. Și ar fi stat așa ceasuri întregi și zile întregi, și stelele s-ar fi aprins și s-ar fi stins deasupra lor dacă m-me Policrat n-ar fi ciocnit tare în ușa și nu le-ar fi strigat :

— Copii, de ajuns cu dragostea... veniți la masă!

În sufragerie, Jim și Vera continuară corespondența mută. Uitau pe rînd să mănînce și se pierdeau în contemplarea celuilalt, ori își strîngeau mîna pe sub masă. Vera zîmbea galeș lui Jim și sărea la fiece gest al lui să-i dea un șervet, o furculiță sau ceea ce credea că-i lipsește.

— Oh, oh ! exclamă m-me Policrat, mai pudră și încondeiată ca oricînd, ce tandrețe ! și făcea din mîna plină de inele un gest comic de gelozie.

Deși domnul Emilian Protopopescu și Camelia li se păreau celor doi logodnici foarte ridicoli, îi priveau cu simpatie și fiindcă ar fi iertat greșelile întregului univers, și pentru că aprobau solidaritatea lor. De aceea le suportau sfaturile cu îngăduință.

— Să vă iubiți — zicea moral d. Emilian — căci fără iubire nu se face nimic în viață ! (Ară-

tînd înspre Camelia.) Dacă nu era ea, care cu dragostea ei să înțeleagă cu ce om are de a face, de mult mă prăpădeam ! Nu e așa, mămică ?

— Așa e, puiule ! Nu vorbi mult, să nu te obosești !

— Domnule, cînd eram flăcău ajunsesem numai 45 de kilograme ! Nu puteam mânca nimic și o durere surdă îmi înțepenea ceafa. Stomacul, inima, plămînul, nimic nu mai funcționa bine. M-am căutat cu doctori mari, am făcut fel de fel de analize, a sîngelui, a sputei, a lichidului cefalorahidian, a urinei, și nimic. Am fost și la Viena, într-un sanatoriu. Ei bine, n-ai să crezi ! Ea mi-a sugerat ideea că am tenie, și într-adevăr, după cîteva încercări infructuoase, căci capul rămînea mereu înăuntru, am dat afară o tenie de vreo 14 metri. De cînd m-am însurat am viață liniștită, măninc rațional, mă culc devreme, nu sînt agitat de problema sexuală și pot să lucrez cîteva ore pe zi. Am crescut cu 20 de kg. Căsătoria e mare lucru, nu e așa, mămică ?

D. Emilian vorbea despre căsătorie ca despre un sanatoriu și se uita la Camelia ca la o doică. Jim și Vera se strîngeau de mîini pe sub masă, hotărîți să n-aibă tenie și să trăiască fără rațiune.

În fiecare zi cei doi se închideau în odaie, și acolo, mîna în mîna și umăr la umăr, își șopteau fel de fel de nimicuri, răscolindu-și toate colțurile sufletului, întrebîndu-se de toate și gustînd dinainte cu închipuirea bucuriile căsniciei. Deveniseră mai puțin sfioși unul de altul, și Vera mai concesivă, deși mereu pudică, și într-o zi Jim sărută pe fată deasupra genunchiului, după ce trăsesese ciorapul, în vreme ce ea își acoperise ochii cu mîna, să nu vadă. Sfiala fetei față de Jim dis-

părea zi cu zi, fără să-i răpească ingenuitatea, transformându-se într-o patimă fanatică capabilă de orice. Într-o zi ea puse capul pe pieptul lui Jim și aproape plângînd șopti :

— Vreau să fiu a ta, cu tot trupul !

Jim o mîngiie și o sărută pe frunte, neștiind bine dacă fata își dădea seama de ceea ce dorea și spunea. Ochii ei erau însă limpezi și nevinovați și fără umbră de tulburare ascunsă.

De la o vreme, odaia Verei era plină de lenjerie nouă și cutii. Era zestrea ei, pe care o așeza vrafuri, o cataloga și o punea în rafturile șifonierului, stropind-o cu apă de colonie și presărînd-o cu floare de *patchouli*. Jim lua și el parte la aceste inventarii, desfoind petalele spumoase ale cămășilor, sau desfăcînd, spre rușinea cu lacrimi a Verei, un combinezon îndantelat, fin ca pentru picioare de nimfă. Vera sărea asupra lui, i-l smulgea din mînă și-l ascundea, implorînd :

— Nu te uita, Jim, mi-e rușine !

— Ce ai tu să-mi ascunzi mie ? o mustră într-o zi Jim foarte serios. Nu ești tu de acum a mea ? Nu sînt eu tovarășul tău de viață și de moarte ? Mai mult decît aceste dantele voi vedea, Vera ! În ziua cea mare te voi vedea goală !

Vera lăsă capul în jos și zise îmbujorată :

— Atunci tu poți să faci cu mine ce vrei, dar acum mi-e rușine !

Amîndoi își făceau pe hîrtie liste de avutul lor și simțeau o bucurie nouă la vederă pachetelor lucioase de lenjerie bine călcată și legată cu panglici, care era a lor. Scoteau de prin sertare tot felul de nimicuri, pe care hotărau să le rețină, spre a-și spori inventarul. Se simțeau egoiști și plănuiau fiecare să-și însușească ceva din casa ce-

lor bătrini. Vera alergia tiptil prin casă și venea cu cîte un obiect, zicînd :

— Asta o luăm noi. Mama nu are ce mai face cu el !

Ar fi devastat toată casa dacă n-ar fi manifestat dispreț pentru gustul bătrînilor. Voiau lucruri noi, mai frumoase, și-și mobilau cu închipuirea odăile. Căci nu numai dorința de contopire, ci și aceea de a reprezenta un cămin îi făcea nerăbdători. Și într-o zi, Jim surprinse pe Vera exercitînd de zor pe o hîrtie, ținînd vîrfurile limbii afară, semnătura ei viitoare de femeie : Vera Marinescu, doamna Vera Marinescu.

— Am să fiu doamnă, am să fiu doamnă ! strigă ea veselă, piruetînd prin casă.

— Da, Vera ! confirmă Jim. Doamna și femeia mea !

Așa își petreceau zilele neliniștite de așteptare, pînă ce ceasul cel mare bătu, și ziua nunții se deschise înaintea lor, ca un șir dublu de genii întraripate.

O GALĂ DE BOX

Bobby se năpusti pe ușa, roșu de emoție la față și cu mustață americană, și strigă din prag :

— Șefule, diseară e bôx la Circ ! Stătu astfel o clipă, cu pălăria de fetru (cu care alterna în cursul zilei șapca reglementară) înclinată spre ceafă, așteptînd efectul senzaționalei știri. Văzuse pe gardurile de lingă Lido un afiș mare, lung, pe care scria cu litere de foc *Moți Spandau — H. Breitkopf*, și ca la comunicatul mobilizării generale a armatei alergase în pas gimnastic acasă, spre a *tapa* pe Jim sau pe Vera.

Aceștia îl primiră puțin tulburați în intimitățile de logodnici, dar transmitînd și asupra lui zîmbetul fericirii lor. Bobby le era la amîndoi simpatic, pentru că era oarecum agentul, destinat de soartă, al reîntîlnirii. Vera, care iubea acum pe toată lumea și vedea numai paradisuri cu flori și îngeri păzitori peste tot, își amintea cu duioșie cum Bobby sărea în foc pentru ea cînd era vorba de vreo misiune secretă, ca, de pildă, de a pîndi scrisorile ce-i veneau de la Jim și a i le da fără știrea celorlalți. Jim îl simpatiza fiindcă era fratele Verei, cu care semăna de altfel, și fiindcă orice tînăr independent care își bătea joc

de curiozitățile celor bătrini îi plăcea. Intuind acest efluviu de simpatie, Bobby îl comercializase, perceptîndu-l în bani. La început el numea pe viitorul lui cumnat *domnul Jim*, dar apoi, dîndu-și seama de însemnătatea gradului său de rudenie prezumtiv, începu să-i zică de-a dreptul: *șefule*, evitînd totdeauna și *domnule*, și *tu*.

— Bobby, nu ți-e rușine !? îl muștrase Vera.

Dar Jim nu era supărat de această inocentă impertinență, fiindcă Bobby nu era prea de tot tînăr față de el și în curînd avea să fie student, și apoi spunea asta cu așa mari agitații confidențiale ale sprincenelor, încît stîrnea risul. De cîte ori dar Bobby îl lua tainic la o parte și-i spunea clipind comic: „Șefule, e un film strașnic cu Anny Ondra la Capîfol !“, Jim înțelegea aluzia și, părăindu-i rău că nu poate să meargă, îi dădea bani.

Auzind de box, Vera, care nu fusese niciodată la un meci și era curioasă de orice aspect al vieții după ora 9 seara, cînd i se impunea să fie acasă, zise alintată și galeș rugătoare :

— Jim, haide să mergem și noi o dată la Circ. Vreau să văd și eu cum se bat !

— Să mergem ! aprobă Jim, satisfăcut și el de a dispune o seară de logodnica lui, în chip de repetiție generală a apropiatei căsnicii.

Bobby, în culmea jubilației, ghemui în buzunar banii întinși de Jim și alergă, lăsînd toate ușile de perete, să cumpere dinainte bilete.

La orele 8 jumătate seara Jim veni să-și ia logodnica și pe Bobby. Acesta din urmă se zvîrcolea ca un tigru tînăr în cușcă, pe sală, în fața ușii Verei, care nu mai ieșea, în vreme ce aceea, în fața oglinzii, scotea și îmbrăca rochii peste rochii, nemulțumită de cusururi pe care le observa

acum pentru întâia oară. Voia să fie elegantă, să placă lui Jim și să epateze lumea și avea impresia că totul e strîmb și ridicol pe ea. I se păru că vede pete pe obraz și, acoperindu-le cu pudră, fu supărată de lividitatea văroasă a pulberii de orez, care nu adera. Nasul ei mic i se arăta strîmb și bulbucat și-l turti nervos cu mîna, lăcrimînd de necaz. O înpăimîntă, cînd sta să iasă, botîrea rochiei la spate, și tocmai atunci observă că pălăria nu se asorta cu costumul. Toate aceste mici catastrofe produceau cu atît mai multă alarmă cu cît inexorabila limbă a ceasului nu-i dădea răgaz să repare neajunsurile.

Cînd Jim, îngrijorat de ora tîrzie, bătut în uşă, strigînd : „Hai mai repede, Vera !” fata ieşi îmbufnată și cerîndu-și iertare din ochii mari și uzi : „N-am nici o rochie cumsecade !”

— Nu fi copilă — o consolă protector Jim — îți șade foarte bine ! Nu vād ce-ar fi rău !

Într-adevăr, Vera era ca o păpușă mare îmbrăcată sub indicațiile vîrstei. Micul basc înclinat cu ciucure, lăsînd toată casca părului liberă, și gulerul mare, alb, cu funde înguste de velur, îi făceau un cap de porțelan, cu ochi din inimi de pansele și cu buze emailate. Jacheta de catifea albastră cu nasturi aurii îi îngusta bustul și-i dădea aerul unui ofițer de operetă. Jim o prinse de brațul subțire, ridicînd-o ușor în sus, și porni cu ea în pas gimnastic, urmat de Bobby. Se suiră în tramvai, fiindcă n-aveau unde și cu cine lăsa Peugeotul în fața Circului. Vagonul era ticsit de lume, și Vera trebui să stea în picioare, sprijinită pe sub talie de mîna lui Jim. Domni bătrîni și tineri ședeau înfipti cu indiferență pe bănci, iar cei tineri priveau în gol sau pe fereastră, prefăcîndu-se că nu vād pe femeile de lîngă ei, care se clă-

tinau spânzurate de curelele tavanului. Jim, galant din fire și înclinat către misticism sentimental, fierbea în el de indignare, mai ales când văzu cum un individ neras și cu privirea cinică își făcu drum violent cu coatele și se așază repede pe un loc, eliberat chiar atunci lângă el. Pentru Jim Vera era un arhanghel de candori și lumini și se mira, jignit totodată, că lumea din tramvai nu se trăgea înspăimântată de fulgere la o parte, în gest de umilință și adorație. Ca o mângiere pentru insulta turmei, o prinse încet de umăr pe Vera și o întrebă de nu era obosită. Fata, obișnuită să nu i se dea prea mare atenție, răspunse alintat că nu, zîmbind cu fericire lui Jim din cauza unei constatări pe care o făcuse în sinea ei. Observase ostentativ pe toți bărbații din tramvai, pe cei de pe drum, de pe platformele de așteptare și ajunsese la încheierea că nimeni nu era așa de frumos și inteligent la privire ca logodnicul ei. Gloria, averea, poziția socială a oricui nu erau în stare să umbrească oricât de puțin sentimentul ei profund că n-ar fi putut iubi pe altcineva afară de Jim, și dacă cineva i-ar fi vorbit rău de el, ar fi ascultat indignată de intensitatea invidiei omenеști. Fericită de soarta ei, se uita din când în când adînc în ochii lui Jim și-l prindea de mîna, lăsîndu-și la rîndu-i degetele strînse în mîna puternică a acestuia.

Bobby mișca hoțeste capul în toate părțile, preocupat de ceva, și tresărea la fiecare gest de mișcare al pasagerilor. Cînd o doamnă înaltă dădu să se ridice, Bobby se repezi ca un ogar și se așază pe bancă, întorcîndu-se apoi spre Jim și Vera, cu semne comice din coada ochilor : „Șe-fule, am găsit loc pentru Vera !“

Și se ridică să dea locul surorii lui, mulțumit în sine de a putea răspunde și el într-un fel atențiilor ce i se arătau.

Pe splaiurile Dîmboviței, pe dreapta apei, coloane întregi de oameni se îndreptau pe sub copaci spre Circ. Erau în majoritate tineri cu uita-turi vulgare și bestiale, părînd, din cauza bascu-rilor și *trench-coat*-urilor murdare ce purtau, o ceată de băieți de prăvălie. Mulți dintre ei, în haine *charleston* de postav gri-pulbere și cu mus-tață subțire cu mult pe deasupra buzelor, trebuiau să fie elevi de liceu, judecînd după expresiile șefule, fraiere, zexe și aiurea, precum și după aluziile la campionatele școlare. Erau în grupuri și oameni mai în vîrstă, cu fizionomii masive de instalatori, măcelari sau agenți secreți, care dis-cutau cu aprindere, pariînd moralmente pentru un as sau pentru altul. Erau chiar și fete cu o în-fățișare ciudat de ambiguă. Ochiul impertinent, buzele groase erau de vînzătoare, bascul, părul tuns erau de sportive, dar în genere nu le puteai gîndi decît printre fotbaliștii unei societăți de teighetari, ca moderniste ale mahalalei sau ca în-curajatoare la startul unei curse de bicicliști.

Gestul, conversația tuturor erau așa de pătî-mașe și ireductibile, încît Jim se gîndi numai-decît la plebea romană rău mirositoare din circuri, urmărind cu aviditate luptele de gladiatori. Această impresie căpătă forma unei uimitoare ilu-zii cînd, coborînd treptele hemiciclului care încon-jura arena închisă, se află în fața mușuroiului circular de capete. Deși era frig din cauza iernii, cercul mirosea a grajd, a sudoare acră și a piele cadaverică, și un murmur surd de mii de glasuri vibra pe deasupra largii pîlnii a amfiteatrului. Jim, Vera și Bobby se așezară pe cea mai de jos

treaptă a cercului, încercînd să ocupe cît mai ră-măsese neacoperit de picioarele desfăcute și inerte ale celor de deasupra.

În mijlocul amfiteatrului se afla o estradă pă-trată de scînduri, înconjurată de un zăplaz făcut din trei frînghii, iar deasupra, prinse de două ca-bluri încrucișate, patru becuri electrice se clăti-nau la cea mai mică mișcare a podiumului, miș-cînd umbrele frînghiilor. În jurul ringului se ve-deau scaune și public mai „select”. Erau domni care, fiindcă sînt rași și îmbrăcați bine, par inte-lectuali, precum și cîteva femei în rochii de *crê-pe-satin* solemn.

În așteptarea spectacolului, lumea mîncea por-tocale și bea limonadă pe care vînzătorii o arun-cau de jos cu dexteritate în sticlele groase ce le primeau de asemeni peste capetele spectatorilor. Jim fierbea în el de ciudă, dar ideea unui protest i se păru primejdioasă în prezența Verei, deoa-rece privirile vecinilor erau crunte și sarcastice. Blestemă numai în sinea lui pe Bobby că nu luase bilete înăuntrul amfiteatrului.

Peste cîteva minute ringul se umplu de indi-vizi cu pieptul abia acoperit de tricouri rare și cu prosoape în jurul grumazilor late de bivoli. Erau *soigneur*-ii. Curînd după ei săriră peste frînghii doi băieți tineri în halate lungi de baie și cu gnete moi de forma copitei în picioare, care se așezară pe cîte un scaun în două unghiuri opuse ale ringului, înconjurați pe dată de *soigneur*-i. Combatanții se dezbrăcară de halate și, rezemați cu mîinile de balustrada de frînghie, ascultau acum sfaturile *soigneur*-lor, întinzînd în același timp picioarele spre a fi cît mai odihniți. Din pri-virile sfioase pe care le arunceau pe furiș publicu-lui se vedea însă că aveau trac.

Un spicher înalt cu pulover alb și freza foarte linsă se apropie de marginea ringului și începu să strige răgușit printr-o pîlnie de tinichea datele luptei. Spectacolul se începea prin trei meciuri de amatori. După ce repetă pe toate laturile numele și greutatea combatanților, spicherul se trase la o parte, iar cei doi luptători, cărora li se legaseră mănușile între timp, se apropiară în mijlocul ringului urmați de droaia de *sogneur*-i și-și făcură salutul protocolar, strîngîndu-și mîinile. Arbitrul, punînd mîna pe umerii amîndorura, le vorbi ceva confidențial, dîndu-le instrucțiuni; apoi se retrase, lăsînd pe boxeri față în față, cu mîinile ridicate defensiv.

Cei doi săriră ca niște cocoși, bătînd iute dușumeaua cu picioarele și înfierbîntîndu-se mai repede decît cerea nevoia spectacolului. Unul din ei se repezi cu pumnii mari de piele spre fălcile adversarului, celălalt îl cuprinse cu mîinile pe după mijloc. Urmă o încăierare în toată regula, cu miini nimerite și încheștate în cap, cu învălmășeală corp la corp și o chelfăneală aritmică de ștregari care se bat pentru un măr. Lumea urla: „Arde-l, Gorune! Nu te da, Ciocane!“ în vreme ce arbitrul sări să-i descurce. După cîteva îndesări pe loc, gongul sună, și combatanții căzură fiecare în colțul său pe scaun, înconjurați de *soigneur*-i. Unul, muind un burete într-un lighean, udă pe luptător pe piept, alții le vînturau cu tehnică savantă prosoapele pe dinaintea obrazilor. În sfîrșit, gongul bătu din nou și cocoșii țopăiră iarăși pe dușumele în urletele amfiteatrului. O bătaie în toată regula se iscă între ei, fața le era roșie de congestie, și unul din ei, exaltat, trase în neștire pumni în capul celuilalt, în vreme ce acela îl lovi dosnic în șale. Gongul întrerupse lupta și

arbitrul îi concedie pentru inferioritate. Combatanții se salutară din nou și coborîră gîfîind peste frînghii, oarecum rușinați.

— Ei, ce zici ? întrebă Jim pe Vera.

— Dar asta e bătaie pur și simplu ! răspunse aceasta deziluzionată.

Bobby însă fu de părere că arbitrul fusese nedrept și că combatanții erau elemente de viitor, capabile de un „bogat palmares“.

Celelalte două meciuri următoare de amatori fură mai animate. Trupuri mai consolidate, epiderme mai viril lucioase, o ritmică mai armonioasă și mai agilă dădeau senzația unei lupte concertate, geometrice ca un dans.

Adevăratul spectacol începea de-abia de acum încolo prin patru întilniri internaționale.

După o lungă pauză, în care Jim și Vera suferiră moralmente de pe urma aruncării pe deasupra lor a sticlelor de limonadă, ringul se umplu de indivizi și doi boxeri în halat săriră peste frînghii. Unul era blond, roșcat, cam molîu, altul oacheș, suplu și sprinten. Spicherul prezintă prin pîlnia de tînichea pe Fritz Pfeffer și pe Mielu Doculescu cu respectivele greutate. Apoi se strînseră cu toții în grup, *soigneur*-ii cu prosoapele la gît, și la explozia albă a magneziei făcură un instantaneu fotografic. După multe ceremonii, pregătiri și frecări ale tălpilor pe talc, adversarii se aflară față în față și gongul bătu.

La început combatanții se mulțumiră să danseze unul în fața altuia, trotînd mărunț și apărîndu-și fața cu pumnii. Blondul însă manifesta o tendință vădită de a evita lupta corp la corp și refuza mereu, spre exasperarea publicului, de a ieși din dansul defensiv. Mielu, cu mîna stîngă întinsă deasupra capului, încercă să fandeze că-

tre adversar, apropiindu-se și retrăgându-se cu mișcări iuți și încercînd să plaseze o lovitură. Izbutise să schițeze un crochet spre obrazul drept, cînd blondul Fritz îl îmbrățișă, împiedicîndu-l să-și dezvolte mulineurile. Despărțiți de arbitru, cei doi alergară din nou unul după altul; dar blondul se eschiva într-una, fugind în frînghii. Lumea începu să fluiera impacientată și să ridă, și primul *round* se termină în nemulțumirea generală.

Comedia bătăutei pe loc continuă și în celelalte *round*-uri, spre indignarea spectatorilor. Cînd românul aplică un *uppercut* în bărbia germanului, îmbujorîndu-i fața, publicul urlă de satisfacție și se auziră strigăte :

— Dă-i nainte, dă-i la mir !

Cu toată suplețea calmă, prudentă cu moderație și cu inițiativă în mișcări, Mielu își consuma energiile în vînt, căci Fritz bătea veșnic în retragere, îmbrățișa pe adversar sau fugea spre frînghii.

În cele din urmă, tactica germanului începu să fie evidentă tuturor și să arunce ridicolul și asupra celui alt combatant. Dur și rezistent în defensivă, germanul își obosea adversarul, constrîngîndu-l să se agite steril pe dinaintea sa. Într-adevăr, lupta dură inconcludentă pînă la sfîrșit, și Mielu Doculescu se retrase învingător numai la puncte, în vreme ce germanul, roșu la față și asudat, se lăsa înconjurat cu solidaritate patriotică de prietenii și *soigneur*-ii săi.

Al doilea meci internațional fu precedat de aceleași lupgi ceremonii și fotografiieri la lumina magneziei. Spicherul urlă în pilnie numele combatanților, Georg Fising și Lucian Popescu, și după ceremoniala strîngere de mînă se așezară față în

față, cu pumnii întinși, un „șmecher“ oacheș de Dealul Spirei, cu o zimbire șireată în coada ochilor, ceva între spaima clasei și cavalerul de industrie, și un tânăr neamț decolorat la față, cu nasul întors în sus, cu ceva domol și naiv de Gretchen cu cozi împletite. Întîiul *round* revelă un calm desăvîrșit, ironic, care exaltă arena, din partea românului, și o industrie de mișcări, repede, complicată de prea multă metodă din partea germanului căruia îi lipsea elanul vital în fața liniștii brune a adversarului. Fluiere prelungi și strigăte dezaprobară lîncezeala luptei și *round*-ul se termină în huiduieli.

Un individ gras, cu vag aer de băcan, declară competent :

— Asta e porcărie, nu box !

În al doilea *round* însă Lucian începu să atace, schițînd accelerat cu toată alonja brațelor lovituri către maxilarele lui Georg, care dansa mărunț și științific, eschivîndu-se mereu. Plictisit de ridicolul tacticii în care era atras, se năpusti deodată asupra adversarului și cu un pumn în nas îl umplu obrazul de sînge. Un urlet prelung, delirant, de satisfacție, se ridică din pîlnia amfiteatrului, și Lucian, încurajat de strigătele de îndemn ce veneau din public, începu să toarne asupra capului celuilalt o grindină de pumni ce scăpa oricărei denotațiuni tehnice. Amețit, Georg, încercă să-i oprească elanul, cuprinzîndu-l de șale și împiedicîndu-i rotația mîinilor, dar sîngele imprimat pe mînuși îl mînji peste tot cu purpură. Cînd Lucian vru să-l descleșteze de pe sine, germanul se clătină pe picioare și se prăbuși însîngerat pe podea. Arbitrul numără pînă la zece, dar cel doborît făcu un semn de dezgust și de refuz.

Publicul ovaționează frenetic pe oacheșul invingător, care făcu complimente, clipind șiret din ochi, cu sensul de : „Cu mine se pune neamtu ?“

— Bravo, țigane ! strigă cineva de sus în hazul obștesc.

— Vai — zise Vera miloasă, stringînd mina lui Jim — nu-mi place, prea e crud !

Un murmur de curiozitate zbură printre bănci. Pe ring săriseră doi noi combatanți, G. Zuliotis și un mulatru cu părul ca piperul, Jack Beverley. Se făcu obligatoria fotografie și în sfîrșit gongul bătu. De data aceasta Jim avu un sentiment nelămurit estetic și impresia de luptă de gladiatori unși cu ulei. Zvelt, statuar, cu pîntecele supt și umerii lați, Zuliotis nu apărea ca o forță brutală și masivă din cauza distincției și sclipirii studioase din privire. În fața negrului dinainte trupul său părea principial osîndit. Subțire, drept și fibros, ca un palmier cu pielea unsuroasă și netedă de abanos, Jack zîmbea arătîndu-și dantura albă de felidă. Zuliotis începu să schițeze în aer mulinouri și defensive prudente și părea înverzit de lumina becurilor electrice și puțin pregătît să primească lovituri grave. Forma sa de luptă era științifică sau „cerebrală“, adică se întrevedea în ea intenția de a suplini prin inteligență ceea ce-i lipsea în vigoare. Lupta însă cu o forță ferină de natura cangurilor boxeri, care, sprijinindu-se pe coadă, lovesc în om cu patru picioare deodată. Cu o liniște de războinic african, obișnuit să țină lungul arc în mînă, să treacă înot Nilul printre crocodili și să vîneze lei, săltînd lin pe tălpi, Beverley urmărea agitația cu sudori a adversarului, zîmbind inocent și mirat ca de o muscă mare ce bîzîia în jurul pumnului său. O întindere admirabilă a mîinii, o desăvîrșită liniște defensivă, lipsa

totală a oricărei umbre de oboseală dădeau flinței sale eleganța exotică a unui dansator în fața unui hamal zdrobit de saci.

Celelalte *round-uri* se desfășurară în tăcerea tuturor, fără nici o lovitură neprevăzută. Flexibilitatea negrului rămânea virgină, deși defensivă, în vreme ce adversarul se trudea cu fel de fel de ingeniozități stilistice, ce-l umpleau de sudori, să atingă pielea unsuroasă a negrului, care se eschiva miraculos, ca o mare lăcustă. Jim se gândi la dulăul cu ochi onești care tremură și schelălăiește de ciudă jos în curte că nu poate pune laba sa viguroasă pe pisicuța catifelată care pășește scuturînd labele cu distincție și dispreț pe coama gardului. După o îndelungă și sterilă luptă, gongul bătu, și mulatrul fu proclamat învingător la puncte și ovaționat de public, pe care el îl salută ridicînd mîna în sus, ca un războinic scutul.

În tot timpul acesta Bobby dispăruse nu se știe unde, spre a se întîlni probabil cu prietenii săi. Acum apăru și el roșu la față, cam răgușit și cu cravata în neorînduială și, așezîndu-se lîngă Jim, zise fanatic :

— Șefule, să-l vezi pe Spandau ! Vine acum !

Pe ring se urcă și se așeză pe scaunul din colț, înconjurat de *soigneur-i*, un atlet îndesat fără caricatură, cu cap taurin și nas subțire turtit, inteligent și ager în priviri, dar cu ironie semită, părăind a fi făcut să apuce cu o mîină pe adversar, să-l învîrtească cu ușurință prin aer și să-l zdrobească surd pe dușumea. În celălalt unghi se sui înconjurat nu numai de *soigneur-i*, dar și de foștii combatanți germani învinși, un teuton înalt, rumen și blond, cu cărnuri pline, moi. Rumoarea din public arăta că acest meci era *clou-ul* serii.

Spandau atacă de la început repede și cu putere, hotărît să termine cît mai curînd, dar germanul, cu aceeași gravitate profesională a tuturor, bătut în retragere, ascunzîndu-se după pumni și apărîndu-se meticulos și savant. O încercare de lovitură în maxilar dădu greș, adversarul eschivîndu-se, dar în același timp mîna stîngă îl plesni în stomac. Incinta urlă și fluieră încurajînd. Cineva țipă în spatele lui Jim :

— Jos cu el, lovitură joasă, huoo !

Individul masiv cu înfățișare de băcan sări ars :

— Ce lovitură joasă, domnule, unde vezi dumneata lovitură joasă ?!

Celălalt îi contestă calitatea de a se amesteca ; acesta declară că individul nu știa cu cine vorbește, deoarece fusese „profesionist“ și avea idee ce e o lovitură joasă, și discuția ar fi degenerat într-un pugilat lateral dacă ofensiva grindinoasă a lui Spandau asupra lui Breitskopf n-ar fi ridicat urlete.

În al doilea *round* Spandau continuă să atace furibund, plesnind din cînd în cînd obrazul rumen al germanului, dar acesta, îndirjit în mimica lui defensivă, primea loviturile ca o minge flexibilă fără să se resimtă și tentînd zadarnic să răzbată printre brațele mușchiuloase ale adversarului. Spectacolul ținea toate piepturile în tensiune și fluierile se amestecau cu strigătele de îndemn.

De la începutul acestui meci Bobby intrase în delir. Cu părul vilvoi și cu glas răgușit, țipa frenetic, neostenit :

— Bravo, Moți, dă-i, Moți, așa, Moți, dă-i, Moți, dă-i, Moți ! și tot astfel la infinit, ca și cînd

o dată cu stingerea glasului său boxerul avea să cadă dezumflat jos pe podea.

Jim se uită la el și observă că nu ședea pe bancă, ci, agitându-se puțin aplecat deasupra treptei, învîrtea mîinile în aer, schițînd mișcările și lovind ipotetic în trupul lui Breikopf. Cînd cu un pumn viguros Spandau zvirli pe german în frînghii, Bobby urlă dezlănțuit :

— Moți, dă-i, Moți, arde-l, Moți, dă-i, Moți !

— Bobby, taci din gură ! îi șopti Vera trăgîndu-l de mîinecă.

Dar Bobby se smulse posedat și începu să strige cu mai multă vigoare.

Nimeni nu părea de altfel scandalizat de aceste ieșiri, și de sus de tot se auziră aplauze și strigăte în cadență :

— Bra-vo, Mo-ți, bra-vo, Mo-ți, bra-vo, Mo-ți !

Celelalte *round*-uri răscoliră sala fără să soluționeze lupta. Iritat de rezistența neașteptată ce i se opunea și care îl făcea să gîfiie de o ușoară agitație a inimii, Spandau se năpusti furios asupra germanului, aplicîndu-i cu repeziciune toate loviturile profesionale, crochete de dreapta și de stînga, directe, *swing*-uri și *uppercut*-uri, urmărindu-l pînă în frînghii și făcîndu-l să-și acopere fața cu mînușile sau să se apuce cu mîinile de adversar, dar cu toate acestea, gîfiind, înroșindu-se, agitîndu-se, plesnit, ghiontit, lipit, trîntit, nu voia să cadă jos *knock-outat*. Spectacol exasperant de rezistență și de ridicol dramatic ! În cele din urmă, ultimul gong bătu, punînd capăt unei lupte inegale și monotone între un atlet a cărui eleganță consta în faptul de a culca la pămînt dintr-o lovitură și un individ care refuza totuși să se întindă pe scîndurile ringului.

11 Bobby ieși din circ istovit ca după o ședință de extaz religios. Vera îi îndreptă părul și cravata în vreme ce el își strîngea pumnii de ciudă inconșolabilă că nu sfărimase, prin mina lui Spandau, fălcile roșii ale neamțului.

Pe Vera spectacolul în sine o lăsă indiferentă și chiar îi era odios. Dar era satisfăcută că asistasese la ceva neobișnuit la o oră neîngăduită. Erau orele două, moment al nopții cînd dormea de mult în patul ei. Faptul de a veni pe străzile deșerte așa de tîrziu, la braț cu un om pînă mai ieri necunoscut, îi dădea o mîndrie echivalentă cu aceea a primei țigări pentru un băiat. Era fericită și-și exprimă acest sentiment strîngîndu-se tare de brațul lui Jim.

Ajunși în centru, Jim fu de părere să se abată la un bar, ceea ce Vera primi cu entuziasm. Nu fusese niciodată, firește, într-un asemenea local și la asemenea oră. Scaunele înalte de metal, aspectul de laborator al tejghelei, ceremoniozitatea barmanilor în uniformă albă o amuzară, ca de altfel și femeile cu decolteuri și farduri strigătoare ce se uitau mirate la această apariție lilială. Vera întrebă naiv ce erau „doamnele” fardate, însă Jim, autoritar, devenit de pe acum soț, îi ordonă să întoarcă privirea. Influențată de experiența cinematografică, Vera fu dispusă către desfrîuri mari ca acela de a bea *cocktail*, totuși Jim refuză să-i facă capriciul și consimți să-i dea numai un pahar de vermut, băutură pe care fata n-o mai consumase. În vreme ce Bobby, punînd picior peste picior și cu pălăria de fetru într-o ureche, degusta grav și blazat un pahar de malaga, Vera sorbea prin pai, strîmbînd nasul mic, vermutul amar, declarînd că e „rău”. După cităva vreme

însă, excitată și de veghea excepțională, începu să clipească din ochi și să simtă o ameteală dulce și o bucurie ce o făcea să ridă de orice nimic. Devenit moralist, Jim hotărî retragerea, spre ciuda fetei, care voia să asculte jazzul, și porni spre strada Polonă. Vera, uimită de aspectul nocturn al orașului, scotea exclamații la tot pasul și puneă pe Jim să-i promită c-o va duce la „Cabaret“, ceea ce acesta promise, hotărît cu egoism să nu facă asta niciodată. Ajunseră în apropierea casei, și Bobby, inteligent, intuind situația, porni înainte și dispăru înăuntru. Jim și Vera stătură cîteva clipe în fața ușii, privind-se în tăcere și zîmbind, iar Vera trăgînd într-una de un nasture al hainei pe Jim. Așteptau ceva și nu îndrăzneau să-și mărturisească ce. În cele din urmă, Vera, aprinsă de cel dintîi alcool, își apropie gura caldă de urechea lui Jim și-i șopti tremurînd de emoție :

— Acum îți dau voie să faci... ce-ai făcut... în tren !

Înfiorați ca de un act solemn, de mari destine, Jim se apropie sfios de Vera și cuprinzînd-o pe sub umăr îi sărută gura cu parfum de virginitate și vermut. Apoi o mîngîie pe păr și cu un „fii cu-minte“ o urmări cu privirea pînă ce ușa se închise îndărătul ei și lumina electrică aprinse geamul unei odăi de la stradă.

VINO DIN LIVAN, MIREASĂ !

Abia începuseră să cînte cocoșii, treziți de zorile albite de zăpadă, și ferestrele casei cu molii solipiră una după alta de lămpile și luminările aprinse înăuntru. Pisicile miorlăiau pe săli, presimțind mișcările din odăi, și se frecau de canaturile ușilor. Era ziua nunții și toți săriră din pat de grija acestui eveniment. În curte se auzeau rîcîituri surde și bufnituri de lopată alternate de icnete de tuse. Jim șterse somnoros cristalele de gheață de pe geam și privi în semiîntunericul sîdefiu de afară. Baba Chiva, înfășurată într-un număr incalculabil de broboade, și dom' Popescu, cu mânuși mari, fără degete, în miini, săpau mormanele de zăpadă adunate peste noapte și-și tăiau în ele un drum alb, glorios ca o Via Appia. În odaia tantei Ghenca, toate luminările candelabru-lui erau aprinse, și apele ciucurilor de cristal, trecînd prin sarea de gheață a geamurilor, se prefăceau într-o ploaie fină de scînteii albe. Prin fundul curții trecură două mogîldețe cu o ladă mare în miini, pe care cu șoptiri și semne o vîrîră în rectoriu. Jim aprinse un chibrit și se uită la ceas. Era ora cinci. Neînțelegînd bine ce se petrece în casă și pătruns de frig, se înveli în plapumă și

căută să prindă din nou firul visului ce-l purtase prin munți de zăpadă, după Veră, care îl striga, îmbrăcată în blăni albe de hermină, de pe piscuri îndepărtate.

Cea dintii care se trezise era tanti Agepsina. Dându-se jos din pat, aprinse două luminări și îndreptă iasca numeroaselor candelă din odaia ei paraculis. Apoi începu să se închine pe rînd la fiecare icoană, făcînd cîte o metanie cu mîna atinsă de dușumea. Deschise o *Viață a sfîntului Vasile cel nou*, cu slovă chirilică, veche și slinoasă, și citi la întîmplare din trecerile Theodorei prin cele douăzeci de vămii ale văzduhului, mai mult șoptind, căci știa pe dinafară orice rînd. Cînd ajunse la rîndurile : „Deci fiind eu așa, fără de nici o nădejde, iată, văzui doi îngeri luminați la chip, carii veniră la mine în chipul a tineri foarte-frumoși, ale căroră frumuseațe nu iaste cu puțință a o spune : fețele lor era prea luminate, ochii lor cu multă mîngîiere privia, părul capului lor alb ca zăpada, hainele lor ca fulgerul, briele lor de aur și era încinși preste țite în cruciș“, se uită cu mare eres la icoane și spre ușă, ca și cînd în prag ar fi putut să apară o dată cu zorile, dinspre mormanele de zăpezi ale curții, cei doi îngeri luminoși, și se închină larg, cu punctuații la fiecă umăr și cu o mică reverență. După îndeplinirea acestor ceremonii mistice, își mai trase pe picior o pereche de ciorapi de lînă aspră, sparse o nucă pe dușumea și o mîncă și luă cu o linguriță dintr-o chisea un bulgăre de dulceață zaharisită. În sfîrșit, privind pe geam, redactă mental buletinul meteorologic și compară în amintire ziua prezentă cu cele corespunzătoare din ultimii treizeci de ani. Tanti Agepsina, care nu citea decît cărți sfinte și consulta natura nemijlocit, sculîndu-se cu noaptea în cap, avea o me-

morie calendaristică neobișnuită și știa pe dinafară data sărbătorilor, precum și a nașterilor și morților din familie, cunoștea toate constelațiile de pe cer cu mecanica lor, semnele zodiacale și cele douăsprezece case solare, conjuncția, cvadratura și opoziția planetelor, începutul și sfârșitul decadelor astrologice. Ținea minte când căzuse în fiecă an prima zăpadă, când dăduseră mugurii și în ce zodie se născuse fiecare.

Tanti Agepsina deschise un dulap lat, scund, înțesat cu icoane de lemn așezate una peste alta. Luă două icoane mari, stinse, și un triptic, reprezentând pe Ioan Botezătorul, le șterse de praf și le înfășură într-o bucată de atlas roșu. Tot din dulap scoase o candelă de argint puțin aburită și o frecă bine cu cretă pisată. Acestea erau darurile de nuntă destinate pentru Jim și Vera. Apoi începu să scotocească într-o ladă lungă de sub pat, în căutarea rochiei de gală.

Sub candelabrul cu opt luminări și în fața unei oglinzi livide, în ramă argintată, tanti Glienca se pieptăna rar și tacticos, scoțind de pe pieptene fiecă fir de păr rupt și depunându-l într-o cutie. Din când în când, ridicându-se în picioare, trecea fundul unei farfurioare pe deasupra unei luminări, până ce acesta se innegrea de fum. Cu o periută lua apoi funinginea și o depunea pe părul abia cărunț pe ici, pe colo. Rochia și mantelul îi erau cu grijă așezate pe marginea unui fotoliu, de cu seară, și se gîndea acum numai la dar. După ce termină toaleta și privi cu grijă pe geam, goni pisicile din odaie, ca martori inoportuni, și trase de după sobă un fotoliu cam desfundat, din tărîța căruia, virînd mîna pe dedesubt, scoase un ciorap de lînă umflat. Răsturnă conținutul ciorapului pe masă și-l orîndui după categorii. Erau acolo înec

cu broderie complicată, cercei masivi și lănturoși, precum și mari agrafe, în ierbăria metalică a căroră înfloreau flori sclipitoare : roșii grenade, albastrii safire, sau galbene ca zeama de portocale topaze. Tanti Ghenca alegea câteva obiecte și, strângând ciorapul la loc, îl ascunse din nou în inima fotoliului.

Tanti Mali, sculată ca de obicei de la patru dimineata, se întorsese tocmai atunci din exploratie, cu miros de zăpezi în pelerină. Ascunse după sobă un vraf de surcele înghețate, pe care le culesese din curte, câteva jurnale vechi, iar din buzunar scoase un pumn de chibrituri furate din bucătărie. Se învârti multă vreme pe lângă lăzile și cutiile din sală, pînă ce, hotărîndu-se, scoase dintr-o cutie plină cu petice, dantele și penajuri un șal turcesc enorm, cu desene în cozi de păun. Țesătura era pe alocuri măcinată de molii și stinsă de umezeală, dar efectul coloristic, de departe, era cu atît mai somptuos. Tanti Mali o întinse, o strînse, iar o desfăcu, combătută de două porniri adverse, apoi, conciliind extremele, luă un foarfece ruginit și tăie în două șalul, punînd jumătate la loc și înfășurînd cealaltă jumătate într-un fragment de jurnal.

Într-o sală, tanti Magdalena se silea să descuie, la lumina unei lumînări, o ladă lungă, verde. Neizbutind, scoase balamalele putrede cu cleștele. Cînd dădu capacul la o parte, o priveliște de mormînt preistoric i se înfățișă înaintea ochilor. Îngropate într-o mucilagine verzuie de cocleli și rugini și acoperite cu o țărînă fină de gîndaci, molii, omizi mărunte, negre și păroase ca scama de catifea, toate uscate, precum și cu pudra mărunță a lemnului rumegat de cari, se aflau acolo, unele peste altele, tablale de aramă, cupe, sfeșnice, lin-

guri de argint, feligene mici turcești, farfurii de Birmingham, datate 1828, și fel de fel de lbrice, piulite, talere de alamă și de aramă. Topite, încliate, plutind într-o mătase a broaștei, păreau ieșite din mîlul unei bălți secate, și nu te-ar fi mirat să găsești printre ele citeva lipitori, un melc negru și un mormoloc. Tanti Magdalena le scoase rînd pe rînd afară, văietîndu-se și vorbind singură, blestemîndu-și, firește, ziua și ceasul cînd intrase în casa aceea; le întinse pe dușumeaua tocită, căutînd perechile. Cîteva vase erau sfărîmate, unele tacîmuri îndoite, dar putu să aleagă șase feligene subțiri, cu mici desene rubinii, două sfeșnice de argint cu flori de stejar, șase pahare de cristal grele ca bulgării de gheață și un vraf de talere de aramă smălțuită de diferite dimensiuni, cu inscripții otomane. Ca „mamă“, gîndea ea, trebuia să dovedească vechimea și noblețea neamului ei, dăruind cît mai multe scule. Pe cînd ieșea în curte cu ele în brațe, ca să treacă în refectoriu, dom' Popescu îi ieși înainte cu un iatagan turcesc întors ca un bumerang și cu un pistol lung și ruginit într-o altă mină.

— Vai de mine! strigă ea speriată, lăsînd să-i cadă un sfeșnic în zăpadă. Ce glume te-ai apucat să faci și d-ta! Din spaimă poate să-ți vină ș-o dambla!

Din zorii zilei și pînă după-amiază, femeile se îmbrăcară. Ieșeau atît de rar din casă, încît toaleta de stradă devenise un eveniment. (Ultima dată cînd călcaseră pragul porții fusese cu patru ani în urmă, la înmormîntarea unei rude colaterale.) În ziua aceea masa fu abolită, și toată lumea stătu închisă în casă, cotrobăind, încercînd și bombănind. Neieșind în lume, nu prea uzau lucrurile și nici n-aveau sentimentul evoluției modei. Își făceau

bunăoară o rochie în 1900, pe care n-aveau prilejul s-o poarte decît în 1914, și-și cumpărau ciorapi de broderie în 1913, spre a-i purta în 1925. Cînd, la orele patru, se adunară toate în salon, gata de plecare, dom' Popescu, deși obișnuit, izbucni în rîs. Păreau ieșite dintr-un muzeu de mode retrospectiv. Tanti Mali avea pe cap, în jurul nodului de păr bine consolidat, o bonetă de jeuri negre strălucitoare ca coxul ud. O mantelă lungă, formată din două clopote suprapuse, o acoperea de sus pînă jos ca un sarcofag de mumie egipteană. Ghenca avea căciuliță și manșon de lutru și gîtul îi era sugrumat într-o zgardă lată de mici mărgele. Tanti Caterina purta ciorapi de broderie neagră, puși pentru a doua oară în viață, iar celelalte purtau un fel de surtuțe de astrahan cu mincecile bufante și tichii mici din aceeași blană, de sub care părul cădea în streșini mari, groase. Rochiile le erau la toate lungi pînă în dușumea și rotate, și din obișnuință le ridicau într-o parte cu o mîină, lăsînd să se vadă niște ghetе prelungi, ridicole, cu nasturi mulți, carîmbi mari, noi și străvechi totodată. Salonul se umplu de un miros pătrunzător de naftalină și molii, și dom' Popescu începu să strănute ostentativ. Silivestru apăru și el mai deșirat și încovoiat în lunga redingotă lucioasă ca tuciul lustruit și cu semijoben pe cap. Mînecele nu-i acopereau îndeajuns lungile și tarile manșete și, intimidat, în hainele de mult nepurtate, semăna cu Monsieur de Paris, melancolicul călău.

— Haideți, frate, odată, că se face tîrziu ! strigă dom' Popescu.

După îndemnuri repetate, asistența se urni, așezîndu-se de la început într-un pluton ordonat. Dom' Popescu deschise convoiul, călcînd bine dis-

pus, cu melonul pe-o ureche, cu iataganul înfipt într-un buzunar și cu pistoalele la sín. După el, tanti Mali, la distanță de un metru, ca în marile parade, își clătina bonetul și ducea lin cele două clopoté. După altă distanță de un metru urmau două cite două, monahal, Caterina cu Ghenca, Agepsina cu Magdalena și Lisandrina cu Fira. Convoiul era, în sfîrșit, închis de sumbrul Silivestru. Trecură astfel încet prin fața bisericii, privite de pe geam de mahalagii curioși, o luară pe lingă Lucaci și continuară neosteniți drumul pe jos pînă în strada Polonă, căci pensionarele din casa cu molii ieșeau rar în lume, dar erau în stare să facă de trei ori ocolul orașului pe jos, ca o demonstrație de ostilitate împotriva lumii noi „coșcovite“, care nu se mai dă jos din tramvai și automobil.

Convoiul intră cu demnitate și ostilitate în casa din strada Polonă, privit de m-me Policrat, prin *lorgnon*. Vera însă, intimidată de atitea femei bătrîne și încă respectuoasă față de cei mai în vîrstă, sărută mina la toate, fapt ce stîrni admirație. Cele șapte femei o sărutară pe rînd pe amîndoi obraji, o mîngiară, o învîrtiră și o contemplară și, strînse în cerc, își dădură în sfîrșit verdictul :

— E un copil !

Jim era însă furios. Un moment se gîndi de-a binelea să le dea pe ușă afară, în pluton, așa cum veniseră. Ideea de a se da în spectacol îl îmbolnăvea, și numai cu multă greutate Vera îl convinse să facă cununia religioasă, măcar în casă, fără alți martori decît cei care nu puteau fi evitați, așa, pentru ca să fie liniștită și să nu li se întîmple ceva rău.

Casa era toată luminată *a giorno* și ușile date de perete. Spațiile fuseseră lărgite prin retragera mobilelor spre colțuri, iar în salon fotoliile imitație Aubusson fuseseră orînduite lingă perete, ca în-

tr-o sală de consiliu. Toată lumea se așează jos de jur împrejur și așteaptă în tăcere, cu pachetele în mână, ca unul să deschidă vorba. În cele din urmă, tanti Ghenca se ridică în picioare și zise solemn :

— Să fie într-un ceas bun !

Apoi, scoțind dintr-un săculeț de mătase și broderie neagră un pumn de agrafe, cercei și inele, cele mai multe de argint, în lucrătură veche, dar cu foarte mari pietre galbene, roșii și sinilii, le puse pe masa Louis XV din mijloc. Toți se ridicară pe rînd și depuseră ofranda lor, așa încît masa se prefăcu în tarabă de anticărie plină cu icoane, talgere de aramă, sfeșnice de argint, feligenē, lingurițe, pahare de cristal, și, firește, cu șalul înjumătățit al tantei Mali. Dom' Popescu, desfăcînd misteriosul corp contondent, depuse iataganul, precum și pistoalele. Silivestru fu cel din urmă care se ridică. Sfios, rătăcit, puse pe un colț al mesei o cărticică cu scoarțe scorojite și se retrase pe scaunul său.

M-me Policrat examina cu *lorgnon*-ul piesele și exclama entuziasmată la fiecare lucru :

— Oh, oh, dar e minunat ! Ce de lucruri vechi !

În vreme ce tanti Magdalina, ieșind din odaie, începuse inspecția casei, strîmbînd din nas din cînd în cînd, din obligația pe care și-o credea, „ca mamă“, să „deschidă ochii“ lui Jim, tanti Ghenca făcu, cu ironie, la cererea d-nei Policrat, istoricul obiectelor.

— Asta — declară ea punînd mîna pe o pereche de cercei — este de la sora bunicii noastre, Iaca. Așa se purta pe vremea aia. Lucruri solide, nu ca acum. Sfeșnicele astea sînt de la nunta mamei bunicii. În talerele astea mîncău străbunicii noștri. Neamul nostru — observă cu mîndrie Ghenca — a fost de oameni avuți. Unul era Silivestru, zarafu

din Udricani ! A venit lumea asta nouă, care umblă tot după ce e străin, și bătrînii au scăpat. Hei, hei, la nunta Iachii a venit și vodă ! Uite, vezi șalul ăsta ? Țsta l-a adus bunicul din Persia !

Ghenca desfăcu demonstrativ șalul, dar rămase mirată de scurtimea lui.

— Da' bine, țăță Mali — observă ea — ăsta parcă era mai mare !

Tanti Mali lășă capul pudic și zise mieroș :

— A căzut tăciuni pe el și s-a ars, Ghenco !

Jim, trecînd prin salon, aruncă un ochi în aparență dezinteresat, dar care stabilise intuitiv, rostul fiecărei piese în viitorul lui interior, și se opri deodată la cărticica lui Silivestru. Fața acestuia se făcu de tablă și barba i se sălbătici. Jim întoarse coperta de pergament și văzu că era un tratat de *Geografie universală* al iezuitului Buffier, tipărit la Veneția în 1752. La tabla de materii găsi și *Valachia*. Ieși din salon și se îndreptă spre odaia Verei, spre a răsfoi în liniște, cînd deodată din filele cărții se desprinsă o hîrtiuță albastră. O ridică de jos și constată uimit că era o bancnotă de o mie de lei nouă, împăturită. Vru să se înapoieze în salon ca să dea hîrtia rătăcită lui Silivestru, dar alte două hîrtii la fel căzură jos. Frunzări filele și observă că fiecărei pagini îi corespundea cîte o bancnotă și că volumul avea 444 de pagini. Stătu un moment la îndoială dacă trebuia să întrebe pe Silivestru de rostul banilor, sau nu era mai bine să înțeleagă ceea ce era mai firesc : că banii îi fuseseră dăruïți lui, evitînd darea în vileag a gestului față de mătuși, cînd la ușă se auziră și tropote și tuse, și în hol năpădi un popă masiv, cu barbă mare afumată și închiciurată și ochii groși șireți, care zise tare și jovial :

— Bună seara, taică !

Jim strecură cartea în buzunar și fugi vesel, nu atît de popă, cit de bani, să caute pe Vera.

După o jumătate de ceas ceremonia de care avusesese atîta silă Jim începu. În picioare, de jur împrejurul salonului, ședeau cei nouă pensionari ai casei cu molii, m-me Policrat, foarte fardată și seniorială, domnul Emilian Protopopescu cu „mă-mica“, Bobby, în smoching împrumutat și, în apropierea mesei, gata pentru funcțiunea de nași, un ofițer înalt ca un ulan, dar cu fața copilăroasă și zîmbitoare, care intrase de curînd bătînd din pîteni și salutînd militărește asistența, și o femeie tînără, elegantă, dar blîndă în ochi și în încovoierea nudă a șirii spinării. Erau cumnatul și sora Verei.

Jim veni și el încruntat și așteptă, la un semn al popii cu barba afumată, lingă masă. Dacă n-ar fi iubit-o pe Vera, ar fi făcut extravagante, ar fi sărit bunăoară pe geam sau s-ar fi agățat de candelabru, lăsîndu-i pe toți cu gura căscată. Ațiția martori la solemnitatea vieții lui i se păreau odioși. Supărarea îi trecu însă pe dată ce Vera, intimidată, păși pragul, în rochie de mireasă, condusă de două tinere fete, pline de importanța misiunii lor. Un fior de gravitate îi trecu prin inimă și așteptă, cu spiritul critic mai potolit, ca evenimentul să se petreacă.

Îmbrăcată în alb și cu cununa grea de betcală în jurul luciosului breton, Vera era angelică. Ochii îi sclipeau ca panselele ude, și colțul gurii îi tremura într-un zîmbet continuu de sfială, uimire și fericire. Veni cu atîta smerenie înspre Jim, încît acesta se gîndi s-o ia în brațe și s-o învîrtească prin casă, sub ochii holbați ai popii și ai dascălului galben ca de icter. Barba afumată a popii și pîntecele lui masiv i se pîrură lui Jim demoniace.

În jurul Verei ar fi voit o gardă strălucitoare de douăsprezece genii și deasupra o ploaie de artificii planetare, căzînd lent, languros, ca ninsoarea de afară, nu însă aci, în mijlocul atîtor fețe zbîrcite, ci undeva pe plaja mării, sau într-un pat de mic hotel de provincie, ca o binecuvîntare înainte de întîia atingere corporală.

Părintele începu să cădelnițeze în jurul mesei pe care erau cununiile, în vreme ce galbenul dascăl îngîna pe nas, cu ochii pe tavan :

„Slavă ție, Dumnezeuul nostru, slavă ție.“

Slujba porni încolăcită și cu fum de tămîie, părintele mîriind profund, dascălul învîrtind melodia nazală în chip de melc. Din cînd în cînd, una din bătrîne se închina rar și cucernic, rămînînd apoi pironită spre miri. Vera ședea smerită și urmărea cu ochi ascultători punctele ceremoniei și Jim îi simțea alături răsufierea aburoasă și caldă. Părintele tuși tare și recită apoi cu glas mîriitor :

„Stăpîne, Dumnezeule, cel preacurat și ziditorule a toată făptura, care pentru iubirea ta de oameni ai prefăcut coasta strămoșului Adam întru femeie și i-ai binecuvîntat și ai zis „creșteți și vă înmulțiți și stăpîniți pămîntul“, și pre amîndoi i-ai arătat un trup prin însoțire, că pentru aceasta va lăsa omul pre tatăl său și pre muma sa și se va lipi de femeia sa și vor fi amîndoi un trup și pre cari i-au însoțit Dumnezeu, omul să nu-i despartă. Cea ce ai binecuvîntat pre robul tău Avraam și ai deschis pîntecele Sarrei și l-ai făcut tată a multor neamuri ; carele ai dăruit pre Isaac Rebechei și ai binecuvîntat nașterea ei și ai însoțit pre Iacob cu Rahila și dintr-însul ai arătat doisprezece patriarhi ; cea ce ai însoțit lui Iosif pre Asineta și le-ai dăruit roada nașterii de prunci pre Efreem și pre Manasi... trimite darul tău cel ceresc preste

robii tăi Ioan și Vera și dă roabei tale acesteia întru toate să se plece bărbatului său și robului tău acestuia să fie cap femeii și să viețuiască după voia ta.“

Jim făcu ușor cu cotul Verei, iar dom' Popescu le clipi la amândoi șiret din ochi. Vera asculta tulburată și rușinată însoțirile lui Isaac cu Rebeca și ale lui Moisi cu Semfora, însă era fericită și avea sentimentul că o misiune mare, înfricoșată i se încredința. Ridică pe furiș ochii la Jim și zîmbi.

„Adu-ți aminte — continuă cîntător părintele — Doamne-Dumnezeul nostru, de robul tău Ioan și de roaba ta Vera și-i binecuvîntează pre dinșii; dă-le roadă pîntecelui, prunci buni, o tocmire în gînd sufletelor și trupurilor, înalță-i ca chedrii Livanului, ca o vie odrăslită, dă-le sămînță de spic, ca toată îndestularea avînd, să sporească spre tot lucrul bun și bine plăcut ție și să vadă pre fiii fiilor lor ca niște mlădițe tinere de măslin împrejurul mesei lor și bine plăcînd înaintea ta să strălucească ca luminătorii pre cer, întru tine, Domnul nostru.“

Tanti Magdalina se închină cu mare evlavie, bolborosînd ceva în sine, iar Vera, emoționată, jură în gîndul ei, fără să știe de ce, că va face copii.

Apoi părintele, făcînd cu cununia cruce asupra lui Jim, zise de trei ori :

„Cunună-se robul lui Dumnezeu Ioan cu roaba lui Dumnezeu Vera, în numele Tatălui și al Fiului și al Sfîntului Duh.“

Toată asistența se închină, afară de Bobby.

Părintele repetă ceremonialul cu Vera :

„Cunună-se roaba lui Dumnezeu Vera cu robul lui Dumnezeu Ioan, în numele Tatălui și al Fiului și al Sfîntului Duh.“

„Amin“, încheie pe nas dascălul.

Jim era emoționat de gândul că Vera era acum pe deplin a lui, dar ar fi vrut să se termine totul mai iute și să fugă de acolo, conduși de garda celor douăsprezece genii nupțiale, pe care le credea, printre luminări, în juru-i.

Părintele îi sfătuia cu solemnitate, după *Epistola către efeseni a sf. ap. Pavel* :

„Bărbaților, iubiți-vă femeile voastre, precum și Hristos a iubit biserica, și pre sine s-a dat pentru dinsa, ca să o sfințească... Așa sînt datori bărbații să-și iubească femeile lor, ca și trupurile lor, cel ce-și iubește pre femeia sa pre sine se iubește.“

Jim și Vera gustară de trei ori dintr-un pahar de vin și apoi, ținîndu-se de mîini, se învîrtiră în jurul mesei, împreună cu nunii, care-i purtau, și cu părintele, care cînta clamoros : „Isaia dănuiește“.

Trecînd prin fața oglinzii, Jim se văzu pe sine împărat bizantin și pe Vera, împărăteasă cu mari cununi de aur greu pe cap. După ocol, părintele sili pe Jim să se aplece în fața evangheliei și ținîndu-i, cu ofițerul, cununa deasupra capului, zise :

„Mărit să fii, mire, ca Avraam și binecuvîntat să fii ca Isaac și să te înmulțești ca Iacov, umblind în pace și lucrînd întru dreptate poruncile lui Dumnezeu.“

La fel făcu și cu Vera, căreia îi ură :

„Și tu, mireasă, mărită să fii ca Sarra și să te veselești ca Reveca și să te înmulțești ca Rahila, veselindu-te cu bărbatul tău și păzind hotarele legii, că așa bine a voit Dumnezeu.“

Sfirșind ceremonia, părintele își netezi barba afumată, se ciupi de nasul tumefiat și se adresă familiar către cei doi tineri :

— La mulți ani ! Să trăiți !

Cele douăsprezece genii ale lui Jim își luară zborul. Toți făcură roată în jurul mirilor și femeile sărutară iarăși zgomotos pe Vera. Dom' Popescu înaintă spre ei și începu să-i moralizeze :

— Ați auzit ce-a zis sfinția-sa... Femeia să se plece bărbatului și acesta să fie cap femeii... Nu-i așa, părinte ?

— Așa-i, așa-i ! aprobă acesta.

— Să te înmulțești ca Rahila... ai auzit ? ! vorbi dom' Popescu Verei, care, roșie ca purpura, asculta totuși supusă de prea multă fericire. Să faci copii, să sporești neamul, ăsta e rostul femeii, nu să mori călugăriță bătrână, ca dumnealor !

— Da' dumneata de ce n-ai făcut copii ? zise ironică tanti Ghenca.

Dom' Popescu se uită fix la bărbați, spre a-i chema ca martori ai soartei sale :

— Fiindcă n-am avut nevastă care să mă înțeleagă !

Tanti Caterina, atinsă, interveni cu violență :

— Lasă, domnule, mirii în pace și nu te amesteca în treburi femeiești !

Profitînd de discuție, Jim și Vera se strecurară afară din salon și se închiseră în odaia lor. Jim dădu geamurile de perete, lăsînd să intre în odaie aerul rece de zăpadă. Totul părea de zahăr afară, și stelele sclipeau mărunte ca un mușuroi de furnici luminoase. Jim trase pe Vera lîngă el și zise încet și blînd :

— Ce gîndești tu acum, Vera ?

Vera ezită o clipă.

— Nu gîndesc nimic, Jim ! răspunse ea în șoaptă. Vreau... Vreau să fiu nevasta ta !

Se îmbrățișară prelung și în tăcere, în filfiirea perdelelor, și stătură așa pînă ce frigul îi pătrunse.

Apoi Jim închise geamurile, se uită la ceas și, hotărât deodată, zise :

— Vera, repede, îmbracă-te ca pentru drum !

Strinși în sufragerie în jurul unei mese lungi, nuntașii beau și discutau despre instituția căsătoriei :

— Pe vremea noastră — declară tanti Ghenca — lumea nu era ca azi. Casa era casă, femeia își vedea de treburile ei și nu umbla pe drumuri vopsită ca acum. Iaca, bunica noastră, s-a măritat la șaisprezece ani și nu și-a văzut bărbatul decît înaintea nunții. Părinții făceau, părinții desfăceau.

Se iscă o controversă aprinsă între bătrîne și ofițer, căruia m-me Policrat îi zicea, cu nume zăngănitor ca o sabie, Zizi, acesta susținînd liberul arbitru al tinerilor, celelalte datorîia supunerii.

— Eu — zise ofițerul aprins la față — n-am întreat pe nimeni cînd am luat-o pe Chichi.

Zicînd acestea, luă pe nevastă-sa de talie și cu o mină îi zburli părul. Am întilnit-o într-o zi la cinematograf și am intrat de-a dreptul în vorbă. Nu-i așa, Chichi ? M-am ținut de ea pînă acasă, am pîndit-o trei zile în șir, iar a patra zi am intrat de-a dreptul aci în casă și am cerut-o. Dacă nu mi-o da, o furam !

Ofițerul se repezi la Chichi și o sărută, sub ochii protectori ai d-nei Policrat.

— Zizi — zise aceasta cu dojană galeșă — stai frumos, nu ți-e rușine ?

Toate mătușile se încruntară, afară de Lisandrina.

Dom' Popescu făcu teoria autorității :

— Temeiul căsnicieii este ordinea, ierarhia... Coșul să cînte și găina s-asculte. Unde nu e respect de bărbat vine anarhia și distruge tot. Fiecare bărbat trebuie să fie Kemal-pașa la el în casă.

Zizi fu de acord în principiu, dar emise părerea că metoda de dominație trebuie să fie blindețea și iluzia libertății. Toate acestea le spuse ținînd cu mîna lui uriașă pe Chichi de talie.

— Eu am avut încredere în ea și am lăsat-o să facă ce vrea și să meargă oriunde. De cîte ori avea o dorință, i-o satisfăceam. Judecata ei singură îi spune ce e cu putință și ce nu. Așa încît știind amîndoi că putem face orice, nu mișcăm un deget unul fără știrea altuia.

— Judecata femeii e slabă ! zise dom' Popescu. Nevasta d-tale se vede că e femeie de înțeles, dar cu a mea am avut de furcă. Dumneai de colo nu pricepe diviziunea muncii : bărbatul cu inițiativa și femeia cu gingășia. Eu alerg în dreapta și-n stînga, trag cu urechea să aflu ce e prin lume, și dumneai, în loc să mă primească cu vorbe bune și mîngîieri, mă ia cu gura de la poartă ! Evident că atunci trebuie să recurg la autoritate. Ai văzut — zise dom' Popescu către Caterina — cum se iubesc dumnealor ? Așa aș vrea să te văd și pe dumneata, cocoană...

Dom' Popescu încercă să îmbrățișeze pe tanti Caterina, dar aceasta îl lovi cu mare dispreț peste mină :

— Ptiu, nu ți-e rușine !

— Domnule — declară tanti Ghenca în numele familiei și cu înțeles — în neamul nostru oamenii au obraz. Fac ce fac în casă la ei și nu se dau în spectacol !

— Cum — sări îndirjit dom' Popescu — aici nu sînt în familie ? Nu poate omul să se atingă de d-voastră ? și, făcînd cu ochiul către ofițer, se întoarce spre Magdalina, pe care se prefăcu că o îmbrățișează.

Aceasta trase repede scaunul îndărăt, țipînd :

— Fugi de-aici !

— Un Kemal-paşa ne trebuie nouă, domnule !
înceie profetic dom' Popescu, să îndrepte ţara
asta !

Văzînd pe domnul Emilian mîncînd numai mere
crude şi bînd vin, dom' Popescu se entuziasmă :

— Ei, aţi văzut ? Cînd vă spuneam eu ! ? Dum-
nealui e om înţelept şi ştie ce face. Vitamine, asta
ne trebuie, nu hoit !

Totuşi dom' Popescu refuză să mănînce mere,
în schimb se compensează copios cu vin.

Femeile şi Silivestru, care stătuseră mereu tă-
cuţi, se ridicară, şi tanti Lisandrina se scuză chiar
că o doare capul şi plecă mai înainte. Cei trei băr-
baţi rămaseră la masă, bînd şi discutînd.

— Domnule — zise dom' Popescu prinzînd
limbă şi mutînd paharul pe masă la diferite dis-
tanţe — omul trebuie să se însoare de tînăr, să-şi
întemeieze familia, dar să nu cadă sclavul ei. În
casa mea — înţelegeţi d-voastră ? — eu cînt, şi-mi
place că d-voastră sînteţi de aceeaşi părere cu
mine ! Apoi le turnă la amîndoi în pahar : Bărba-
tul trebuie să bea puţin vin — cum bine spune
dumnealui ! — să prindă putere şi voie bună,
fiindcă el e cîrmaciul în viaţă !

Ca să poată cîrmi cît mai bine în viaţă, cei trei
băură cît mai mult vin. După două ceasuri şedeau
foarte apropiaţi unul de altul şi se ascultau cu un
interes extrem, deşi ceca ce-şi spuneau era frînt
şi disparat. Zizi, în culmea exaltării, făcea măr-
turisiri complete :

— Eu sînt un om cîstit... şi ca om cîstit te-am
ghicit numaidecît ce fel de bărbat eşti... sinceri-
tatea... asta-i slăbiciunea mea... eu ce-am pe su-
flet spui... eu pe Chichi am luat-o fiindcă e curată
la suflet, cum e şi Vera lui Jim... ea-mi spune tot

ce gîndește și eu îi cer iertare în genunchi cînd fac vreo escapadă... eu sînt un sentimental... carieră... fleacuri... dacă nu e dragoste, lumea nu face două parale... Chichi a mea doarme toată noaptea cu capul pe pieptul meu... are un picior ca de căprioară... da-mi place că știe să sărute ! (Confidențial.) Domnule, soacră-mea a fost femeie și jumătate, a făcut fete cu temperament... cînd te strînge în brațe îți taie răsufierea !

Zizi își continuă înflăcărat confidențele, ascultat și aprobat de ceilalți doi, apoi începu să cînte cu mult sentiment. Peste un ceas își dezgropa copilăria, povestea suferințele lui ca să-și facă carieră, dragostea și sacrificiile surorilor pentru el și plîngea cu hohote. Peste altă jumătate de ceas, electrizați, jucau cîteșitrei o sîrbă fantezistă în jurul mesei.

Cînd, spre zori, convoiul diminuat cu un membru se întoarse în Udricani, găsi odaia Lisandrinei luminată.

— Să știi că a uitat lampa aprinsă ! zise Agepsina și o luă înainte să bată în geam.

Ușa odăii era însă deschisă și casa în neorînduială. Dulapurile, deschise, fuseseră scotocite în grabă. Agepsina vru să strige „hoții“, dar pe masă găsi un bilet înfipt în sfeșnic : „Rămîneți cu bine, surorilor, vreau să intru în rîndul lumii“... Ca la știrea unei catastrofe nemaipomenite, trupul Agepsinei fu cuprins de tremurături și, ieșind în curte, strigă :

— Fetelor, a fugit Lisandrina, fetelor !

Jim și Vera dispăruseră de mult de acasă. Cu cîte o mică valiză în mînă, se plimbară la braț unde-i ducea pasul. Stătură pe-o bancă la Șosea ,

și se sărutară, merseră pe Calea Victoriei îmbrățișându-se în orice colț umbros, apoi se duseră la gară și luară bilete pentru cel dintii tren care pleca și care se întâmpla să aibă direcția Brașov. Vera era veselă că pentru întâia oară nu dormea în patul său, fapt ce-i dădea sentimentul libertății.

— Jim — întrebă ea — nu e așa că eu sînt acum doamnă ?

— Da și nu, Vera — răspunse Jim — nu ești doamnă cu adevărat decît în clipa în care vei dormi cu mine.

Vera se îmbufnă :

— Atunci vreau să mă culc !

Se urcară în vagonul cu desăvîrșire gol și se cuibăriră într-un compartiment, trăgînd perdelele și stingînd lumina. După cîteva minute de așteptare, fără vreo prealabilă agitație, trenul se urni și începu să macine aerul pe dedesubt, și cum întunericul construi toată noaptea un lung și neîntrerupt tunel, Jim comise asupra Verei al doilea și cel mai suav atentat.

OGLINDA CONSTELATĂ

Trei zile după nuntă, Silivestru stătu închis în casă. A patra zi, pe înserate, ieși cu ochii tulburi și barba răzlețită, și cu fața pe jumătate ascunsă în gulerul paltonului, porni pe străzi. Era ger și ceață înțepătoare și zăpada scirția sub picioare. Merse în neștire și fără popas și nu se întoarse decît tîrziu, obosit și plin de zăpadă murdară pînă sus. A doua zi făcu același lucru, luînd-o pe aleile pustii ale șoselei Kiseleff și se întoarse ca niciodată aproape de miezul nopții. Din ce în ce Silivestru se făcea mai distrat și mai risipit la vorbă, iar la școală întîrzia sau nu venea de loc. După două săptămîni de întîrzieri sau prezențe sumbre și mute, Silivestru își luă concediu și trimise un suplinitor, spre bucuria sălbatică a elevilor.

La început, cele cinci bătrîne rămase se mirară de purtarea lui Silivestru și emisera fel de fel de bănuieli. Dar, indiferente de prezent și trăind numai din trecutul îndepărtat și dintr-un viitor niciodată realizabil, se obișnuiră și cu asta, cum se obișnuiseră și cu lipsa Lisandrinei. Tanti Ghenca explică cu umor cauza rătăcirilor :

— I-a făcut nebuna farmece, fetelor !

În realitate „nebuna“ nu-i făcuse nici un farmec, dar Silivestru intrase în vraja unor instincte tulburi, combinate cu rațiuni din ce în ce mai cabalistice. Ca întotdeauna, criticile și răutățile surorilor îl tulburaseră, și simțise că hotărîrea lui de a se căsători cu colega profesoară nu putea fi dusă la îndeplinire. Trăit atîta vreme lîngă părinți și apoi lîngă surori, îi era frică să se depărteze de teritoriul natal, cum i-e teamă soarelui să înainteze prea mult dincolo de orificiul dintre zid și dușumea. Dacă toată familia l-ar fi aprobat și susținut și l-ar fi chemat să-și întemeieze căminul pe același loc, ar fi avut curaj. De aceea cumpăraseră casele. Dar așa, cu primejdia ostilității propriiei familii, se temea ca nu cumva, imbiat să iasă pe ușa mare a obișnuințelor lui, aceasta să se închidă ermetic, și el să rămînă afară și în mîinile unei ființe necunoscute.

Hărțuit de strigătele instinctelor lui virile, care îl împingeau să se căsătorească, și de frica de necunoscut, Silivestru, după o luptă de forțe contrare, căzu într-un urît negru și o silă grea de viață și de sine. Lumea i se părea fără sens și trecea pe lîngă garduri și case ca pe lîngă cavouri pustii de cimitire. Nu mai citea, nu mai plănua nimic, îi era urît singur, dar nu putea înfrunta nici ochii oamenilor. Un cerc greu de dureri îi apăsa fruntea, și prin tendoane și oase îi treceau oboseli de plumb. Fuma țigară după țigară și nu dormea și, neputînd sta locului, bătea drumurile și Șoseaua. !

Trecînd astfel printre scheletele groșilor copaci seculari și vîzînd în fiecare seară fierul înroșit al soarelui stingîndu-se în apele înghețate ale aerului, Silivestru se pătrunse de adevărul unei

determinațiuni superioare a faptelor omenеști și de care, sub numele de soartă, surorile lui erau de mult convinse. Ca istoric și om de cultură ce era, el crezu, a descoperi că superstițiile bătrinelor aveau în fond un substrat de experiență milenară și că în forme naive ele exprimau un adevăr etern ! Cine îl împiedicase pe el în atâtea rînduri să se însoare ? N-ar fi trebuit decît să spună *vreau*, și acum ar fi avut de mult casă și copii ! Cine ar fi crezut că Lisandrina își va găsi la vîrsta aceea un bărbat care s-o vrea, cînd zeci de așteptări și încercări în tinerețe dăduseră greș ? O ivire întimplătoare la geam și o trecere întimplătoare pe stradă, și voința soartei se făcuse ! Meditînd la nunta lui Jim, Silivestru se simți filozof. A trebuit ca Jim și Vera să călătorească în același tren, ca Bobby să fie elevul lui și să copieze în anume zi, pentru ca totul să se orînduiască după un gînd prestabilit ! Da ! Fără îndoială că soarta e totul, dar ea poate fi întîrziată și poate chiar fi împedicată, dacă nu mergi, conștient, pe căile ei. Soarta e latentă și facultativă, și dacă fără colaborarea ei nu se poate nimic în viață, e cu putință totuși să nu te folosești de semnele ei. Treci de atîtea ori prin fața colecției de loterie și nu te hotărăști să intri să-ți reînnoiești numărul. Iar cînd miine afli că numărul abandonat de tine era cîștigător și te-ar fi îmbogățit, de vină nu e norocul sau soarta, ci tu, fiindcă n-ai îndeplinit condiția probabilității. Ca să știi dacă ai noroc la vînat sau la pescuit, trebuie să tragi alice multe și să arunci năvodul de multe ori. Numai atunci poți să-ți dai seama dacă norocul te-a favorizat să întuneci cerul de păsări moarte și să tragi misterele bălților la mal. Așadar,

soarta trebuia consultată, și Silivestru se hotărî să iasă în calea ei.

Cîtăva vreme crezu că ea stă în locurile do-
nice și sălbatice, acolo unde o căutau în genere
tinerii. De aceea se postă la Șosea, aci lîngă bus-
tul enorm al lui Barbu Delavrancea, aci lîngă
scorbura unui trunchi gros de copac. Ședea ne-
mișcat și pîndea orice umbră care trecea, presim-
țînd pașii. Becurile electrice, clătînîndu-se în
mijlocul aleii, scurtau și lungeau pe zăpadă um-
brele pomilor și umpleau noaptea de monstruo-
zități antediluviene. Din cînd în cînd trecea
vreun pieton : un țigan cu picioarele înfășurate
în cîrpe, un biciclist, o femeie bătrînă cu bro-
boadă, nu rareori o pereche de îndrăgostiți. Cînd
se întîmpla să treacă o femeie mai bine îmbrăcată
sau vreo fată tînără, Silivestru tresărea și privea
cu insistență ca un hipnotizator, spre a întrea
soarta. Fata se uita speriată la acea față zincoasă
cu barba împrăștiată și iuțea pașii, lăsînd pe Sili-
vestru întristat.

Sub globul mișcător ce plutea ca o lună mică
deasupra șoselei înzăpezite, printre crăcile cris-
pate de ger, ceața se învîrtea în nouri repezi,
albi, ieșiți parcă dintr-un crater de cenușă
plumburie. Se vedea cum fumul se strecoară
printre pomi și se tirăște pe jos și cum, spart de
umbra unui necunoscut pierdut în ninsori, se re-
construia îndărătu-i, în alte suluri dinamice. Si-
livestru ședea nemișcat și înghețat în acest uni-
vers de fumuri, și un sentiment de zădărnicie și
de sfîrșit de lume îl năpădea. I se părea, așa de
puțin legat de viață cum era, că se deșteptase nu-
mai pentru puțin dintr-un somn fără durată și
că această nebuloză invîrtitoare o mai văzuse de

mult în vis, poate înainte de a se naște. Așa trebuia să fie lumea acolo, în spațiile interplanetare : suluri mari de fum alb într-un ger alb selenar, învîrtindu-se și rupîndu-se în fișii, și care, văzute apoi de departe de conștiința deșteptată și localizată, păreau fum cu scînteii ieșit din fundurile fără fund ale lumii. N-avea decît să închidă ochii, și totul s-ar fi prefăcut în ceață umedă și universală, fără margine și fără durată.

Într-o seară, pe cînd aștepta soarta lîngă un pom, trecu pe lîngă el o femeie bine îmbrăcată, deși cam țipător și foarte fardată. Văzîndu-l insistînt în priviri, femeia îi zîmbi imperceptibil, îl măsura cu ochii și o luă de-a lungul șirului de pomi, încetinindu-și pașii. Lui Silivestru i se aprinseră obrajii de tulburare, și picioarele începură să tremure sub el. Nu avusese niciodată legături cu vreo femeie și nu putea bănuî nici o intenție venală în aceasta de acum. Stătu locului, cu inima pocnitoare, neștiind ce să facă spre a se folosi de soartă, dar cînd necunoscuta, spre a-i da curaj, se întoarse, fu cuprins de frică și fugi.

În curînd Silivestru se convinse că metoda lui de a consulta destinul era greșită și putea da naștere la gesturi nechibzuite. Ca să poată să recunoască soarta, îi trebuia o imagine știută, un semn, un nume sau cel puțin un moment unic, dinainte hotărît, pentru ca în el să nu poată să se rătăcească elemente accidentale. În loc să se posteze la Șosea, găsi că e mai nimerit să adopte un vechi obicei al surorilor sale, acela de a ieși la miezul nopții în răscrucea străzilor, în noaptea

Anului nou. El însă ieși în fiecare noapte timp de o săptămână. De trei ori îl întâmpină sergentul de stradă, o dată un chefliu beat, de două ori pustietatea rece, sonorizată de zgomotul îndepărtat al tramvaielor, și o singură dată o pisică ce trecea alene drumul de pe un trotuar pe altul.

Miezul nopții dovedindu-se mut, Silivestru recurse la alte mijloace de divinațiune. Într-o zi dispărură din casă toate pisicile. Femeile căutară peste tot, prin pod și prin pivniță, prin grădină și prin vecini, dar totul fu în zadar. A doua zi dimineata, baba Chiva, trecînd prin fața odăii lui Silivestru, auzi miorlăituri desperate și văzu în geam două dintre pisicile negre frecîndu-se de geam, în semn de apel. Deschizînd ușa, toate pisicile, în număr de opt, agitate și cu cozile rigide, zbucniră afară. Femeile se strînsesă în odaia lui Silivestru, care era plecat, crucindu-se și mirîndu-se.

— Să știți c-a intrat în anul morții ! zise profetic tanti Ghenca.

Erau însă departe de a pricepe cauza prezenței pisicilor în odaie. Silivestru, pornind de la ideea asemănării dintre feline și femeie, găsisese cu cale să consulte viitorul prin ele. Dîndu-le un nume la fiecare, le încuie în odaie, ca să vadă care din ele se va lăsa convinsă de căldura patului și se va încolăci între perne. Numele acesteia avea să fie fatidic și să-i servească pentru identificarea soartei.

Experiența cu pisicile eșuînd, Silivestru născoci un alt oracol. Închizîndu-se în casă, puse un morman de cărți lingă fotoliu și așezîndu-se

incepu să deschidă fiecare carte la întâmplare. Acolo unde i se părea că propoziția are un caracter profetic, punea ca semn o șuviță de hîrtie. Oracolele aflate erau cam de acest fel :

„*Ménélas retrouve en Egypte son épouse, parfaitement chaste et fidèle.*“¹

„*Le mariage fut célébré le 16 décembre 1491.*“¹

„În zilele acelea am văzut jidovi, cari ș-au luat femei azotinence, amanitence și moavitence.“

„Dar tu veniși, Mario, uniși jocul cu firea :
Și-o țară renăscut-ai în pieptul meu : iubirea !...“

„*Evadne figliuola di Marte e di Thebe, mogliera d'Asopo, fu consorte di Capaneo Capitano.*“²

Silivestru, om cu simțul realităților, nu credea cu tot dinadinsul că din rîndul însemnat avea să iasă o schimbare întocmai a vieții sale, dar timbrul de fatalitate istorică a acestor citate îi făcea bine. Avea sentimentul hotărît că și soarta sa avea să se îndeplinească pe neașteptate, cînd limba va

¹ Menelaus își regăsește, în Egipt, soția perfect castă și fidelă (fr.).

² Căsătoria fu celebrată la 16 decembrie 1491 (fr.).

³ Evadne, fiica lui Marte și a Thebei, soția lui Asopus, a fost nevasta comandantului Capaneu (it.).

atinge pe cadranul existenței numărul său, și asta îi dădea o speranță și o încredere în viitor.

Cînd într-o zi baba Chiva putu în sfîrșit să pătrundă în odaie, spre a face curățenie, găsi dușumeaua plină de mormane de cărți și rafturile mîncate de gouri.

Nemulțumit de rezultatele neînsemnate ale improvizațiilor sale ocultiste, Silivestru își procură cărți de magie, spiritism și necromancie, ca *Istoria științelor oculte* de contele de R  sie, și o mulțime de alte opere de Papus, Léon Denis, Eliphas Lévi, Jollivet-Castelot, Gabriel Delanne, De Rochas, Myers, Annie Besant, Barlet, Chouasnard, Pierre Piobb, Iohanny Bricaut, Ely Star, Desbarolles, Durville, Rem, Gaslin, Jagot, precum și *Manualul bibliografic al științelor psihice și oculte* de Albert Caillet, cărți pe care izbuti să le dibuiască intr  nd în corespondență cu un anticar din Paris. Tot prin acesta   si comandă la un Sim  on Biennier, „*bijoutier lapidaire*“¹ din Clermont-Ferrand, rue des Gras 18, un inel de argint cu gema Atzel, „*pierre vivante taill  e et sertie d'après les lois astrologiques... grav  e spécialement selon la nativit   de chaque personne*“².

Urm  nd instrucțiunile cărților, Silivestru făcu tot felul de formule, ca să producă și să stimuleze dragostea în jurul său.

  si procură verbin   și parfumul respectiv (*verveine*), stropindu-  i patul, cărțile și părul, deoarece

¹ Bijutier de pierres scumpe (fr.).

² O piatră   nsufletit  , tăiată și pusă în inel după legile astrologice... gravată special după felul fiecărei persoane (fr.).

această plantă numită în magie *pistorion* e una din cele șapte buruieni planetare și depinde de Venus.

Fură din scrinurile bătrinelor inele, cercei, agrafe cu pietre prețioase, și așezându-le seara pe o tablă de aramă, în cerc, în jurul unei lumînări de ceară scurtă, aprinsă, observă întâia piatră prin care treceau sclipiri. Lumina ar fi trebuit să treacă printr-o grenadă, ca să prevestească o căsătorie, dar flacăra, lungindu-se și pîlpîind la răsufierea lui, aprinse de scînteii și smaragdele, și agata roșie, și safirul, și topazul. Atunci Silvestru se mulțumi să țină într-un buzunar al vestei o turcoază și un rubin, semne de izbîndă și dragoste aprinsă, și strecură la loc în scrinuri bijuteriile tocmai cînd tanti Ghenca se mira unde pusese o agrafă cu onix. Totodată își cumpără și purtă pe degete trei verighete.

Cînd vremea fu mai bună, ieși pe cîmp la Băneasa, să caute rădăcină de mătrăgună, care inspiră dragoste, dar din cauza zăpezii, pămîntul fiind glodos și buruienile uscate, nu putu distinge dintre multele ierburi aduse în batistă care era adevărata mătrăgună. În schimb, veni plin de noroaie de sus pînă jos, și baba Chiva se cruci cînd în buzunarul paltonului său găsi un pumn de țarină și bărbi puturoase de bulbi și rădăcini.

Căută în pivniță, pe sub hîrdaiele de leandri, în fundul curții, pe lîngă gardurile putrede, o broască-rîioasă. Din păcate, gerul gonise aceste vietăți leproase. Atunci începu să bată marginile lacului Herăstrău, lung și vînat ca o lagună, și pe margini cu păpuriș des, în inima căruia mă-

căia din cînd în cînd cite-o rață sălbatică. Lă-sîndu-se pe malurile de humă cleioase, pătate ici cu o bubă verde de iarbă, colo cu o limbă de zăpadă, țintea marginile apei cangrenate de lîntiță, cu miros pătrunzător de pește putred. După cîteva zile de explorație, descoperi un broscoi mare, supt printr-o gaură roșie de un șarpe de apă, și care, uscat de soare și de vînt, i se păru satisfăcător de riios. Înelindu-l într-o bucată de jurnal, îl aduse acasă și îl coapse în sobă pînă la carbonizare. Apoi, luînd pe furiș din bucătărie o piuliță largă ca un clopot, îl pisă pe înfundate, pînă ce îl prefăcu în pulbere. Negăsind în cărți suficiente instrucțiuni de felul cum trebuia întrebuințat praful spre a produce efectele erotice, îl strînse într-o tabacheră pînă la noi instrucțiuni.

În sfîrșit, profesă *catoptromancia*, adică divinațiunea prin oglinzi. În noaptea de Anul nou făcu și el ceea ce Ghenea, Fira, Agepsina și Lisandrina făcuseră de ani de zile. Stinse lampa și închise capacul sobei, și în fața oglinzii vinete puse de-o parte și de alta cîte un sfeșnic cu lumînări aprinse. Apoi se așeză și el pe un scaun dinaintea cristalului și privi nemișcat în el. În tremurarea și lungirea flăcărilor, chipul său osos și hirsut răsărea din întunecimi ca fața unui încat pe apă. Părul și barba îi erau fioroase, ochii adînciți în fundul unor iriși violeti și epiderma umflată și cadaverică, asemeni unei bucăți de pergament dospite în apă. Privindu-se fix, Silivestru aproape nu se mai vedea. În luciul oglinzii se ridicau la început aburi deși, plumburii, învîr-

tindu-se vertiginos, și străbătuți de fulgere iuți de lumină. Îndărătul norilor se mișcau incendii mari, ca niște păduri de flăcări. Limbile se albăstreau, apoi se înverzeau, și mișcarea lor se prefăcea într-o agitație de val marin, presărat cu meduze. Apa se rărea încetul cu încetul, devenea translucidă, și meduzele rămâneau bătute într-un cer de safir. Din ochii lui Silivestru se desfăceau flori mari negre, care creșteau și înfășurau toată goliciunea odăii, amestecându-se cu ceața care curgea din barbă și din păr. Apoi, deodată, mișcarea se opri, și Silivestru se văzu întins cu ochii închiși și cu mâinile pe piept, mort, între patru luminări. Un fior îi zbîrli toți perii și, înghețat, se năpusti pe ușă afară...

Sărbătorile Crăciunului fură sumbre. Jim și Vera lipseau, Lisandrina fugise, iar dom' Popescu, sub pretext de aprovizionare, lipsea zile întregi și venea plin de concepții politice, de precepte morale și de aperitive.

— Frate — zicea el, oprindu-se în pragul sufrageriei cu melonul pe-o ureche — vreau să vă văz și pe d-voastră mai sociabile, mai primitive ! Nu vă vine nici naiba în casă, nu invitați și voi pe nimeni de sărbători ! N-am și eu cu cine ciocni un pahar de vin !

— Vin ? țipa Caterina. Pe unde-ai fost, ce-ai băut ? Nu vezi că miroși ca un dop de damigeană ?

— Nu te privește pe d-ta ce fac eu pe unde mă duc ! zicea emancipat dom' Popescu. Eu vreau să știu cum păstrați d-voastră datinele strămoșești. Cu

cine fac eu Revelionul? Ați chemat copiii cu Moș Ajunul să vă cînte? Ați cumpărat ce trebuie?

— Nu mai sînt, domnule, vremurile de altădată, cînd cu un franc făceai petrecere! declara Agepsina. S-au dus! Acum sînt vremuri grele!

Primit cu ostilitate, dom' Popescu pleca de acasă și, sociabil din fire, trecea pe la mesele tuturor cunoscuților. Casa cu molii rămînea tăcută, și Crăciunul trecu fără nici un semn care să-l distingă de zilele obișnuite, afară de acela că, fiind sărbătoare, femeile se sculau tîrziu și numai decît după masă se înfundau în odăile lor. Plictiseala, șarpe obișnuit al indivizilor, le era necunoscută, sau mai bine zis provenea la ele din cauze opuse celor clasice. Prezența persoanelor străine, vizitele decenale la alții, lectura, spectacolele (la care, de altfel, nu asistaseră din epoci pierdute din memorie), jocurile, le *plictiseau*. Le plăcea „să șeară ca oamenii“, să dormiteze, să doarmă după masă, să vegheze tăcute pe întuneric, să nu se gîndească la nimic, să fie — după cum spunea tanti Ghenca — tihnite. Nu făcuseră niciodată nimic, nu vîsaseră decît să trăiască vegetînd, și cum această viață nu era esențial deosebită de moarte, decesul nu le înpăimînta de loc, și de altfel îl credeau imposibil. Liniștite ca heleșteiele, ele nu puteau bănuî în alții frămîntările și problemele, așa încît marea tulburare a sufletului lui Silivestru trecu neobservată.

„Datinele strămoșești“ fură totuși respectate. În vreme ce Silivestru cocea broasca-rîioasă și

colecta mătrăgună, femeile topeau cositor în ibric și-l turnau în apă, citeau în cafea, dădeau în cărți și ieșeau la răspîntie la miezul nopții dinspre Anul nou.

Tocmai se întorceau răcoroase de ger în „refectoriu“, unde Silivestru, speriat de mortul din oglindă, se refugiase, și dom' Popescu apăru și el roșu și bine dispus.

— Silivestru — zise el — ia hai, frate, să consultăm norocul ! Aduceți lotonul !

Fiind singurul joc, cu caracter oarecum mistic, profesat de casa cu molii, femeile se înșirară în jurul mesei, și Silivestru nu putu, și de data asta nici nu vru să se sustragă.

Fiecare își alese cîte două cartele, însemnate pe dos cu creionul, și folosite cu fidelitate de zeci de ani, și tanti Agepsina puse într-o farfurioară un pumn de mărgele mari negre, în chip de fișe.

Dom' Popescu ținu să aibă el punga cu numerele, deoarece avea îndoieli în onestitatea celorlalți, și mestecînd bine, începu să scoată cu prudență număr după număr și să strige. La început, jocul merse spre satisfacția tuturor, dar mai apoi dom' Popescu, înainte de orice așteptare, acoperea cartela și striga *lot*. Controlul nu scotea la iveală nici o fraudă, și dom' Popescu rîdea mulțumit în barba lui roșcovană.

După cîteva ședințe, însă, tanti Caterina, trăgînd cu ochiul, observă cum dom' Popescu, vîrînd mîna în sac, oprea în pumnul închis toate numerele ce-i trebuiau și apoi, prefăcîndu-se că mestecă, scotea din pumn. la momentul oportun, numerele sale.

— Hoțule ! se răsti indignată Caterina, și-i smulse sacul din mână, noi vrem să aflăm norocul fiecăruia, și tu...

— Ce noroc ? se apără dom' Popescu. Norocul e cum și-l face omul ! Dacă eu sînt mai isteț și îndemînic, am și noroc ! Inițiativa, asta-i secretul vieții ! Nu-i așa ? întrebă el cu ochii pe Silivestru.

Acesta rămase mut și cu fața obosită. Dom' Popescu îl luă sub oblăduirea sa :

— Domnule, omul e dator să intre în rîndul lumii ! Nu te lua după dumnealor ! Uite, te vād galben și tras la față ! Îți trebuie aer, viață ! Ți-a luat Jim înainte și bine a făcut... Hai și dumneata prin lume, să vezi ce și cum... Știu eu niște persoane cumsecade, care ți-ar conveni.

Apoi deveni confidențial și depravat :

— Domnule, a ieșit o modă acum prin Germania... nudism... așa-i spune... umblă lumea goală ca Adam și Eva... zice că-i mai igienic... mi-a dat și mie un cunoscut niște reviste... ai dracului... om ești... te ia cu fiori. (Și cu acestea îi strecură în buzunar două numere din *Pelagius*.) Ce știi dumnealor ?... viață... aer... igienă... fără prejudicăți... asta e rostul lumii... Altfel, la ce mai trăiești ?

Întors în odaia lui, Silivestru desfăcu și răsfoi revistele lui dom' Popescu și, neprihănit la suflet, rămase tulburat și rușinat. Cu un genunchi la pămînt, într-un teren cu ierburi țepoase, o femeie albastră, cu desăvîrșire nudă, întindea spre cer un arc mare de alun. O barbă fină asiriană îi tieva pîntecele neted, și sîinii îi erau punctați cu

două boabe de agriși. În fața ei un bărbat nud privea liniștit, rezemat într-o trestie lungă, și trupul îi părea făcut din sfori lungi împletite. Silivestru se gîndi o clipă să arunce revistele pe foc, dar o putere mai mare decît el îl opri. Pe altă pagină, un trup feminin lucios și întunecos ca de bronz ședea întors cu spatele, cu gestul de a virî un picior în spuma mării. O altă femeie despletită scotea într-o aspirație largă pieptul gol în afară și, ridicînd un picior în sus, își expunea carnea umflată și netedă a pulpei.

Lui Silivestru i se împînziră ochii și timplele începură să-i pocnească. Ascetic o viață întreagă și virgin, simți acum, cu nervii slăbiți și îmbătrîniți, o furtună prelungă în șira spinării și nevoia de a rupe ceva cu brațele. Se învîrti ca un leu înfometat prin odaie și, fără să știe bine cu ce scop, se năpusti pe ușă afară.

Merse pe străzile pustii, luminate, și ieși în bulevard. Multe locașuri erau încă populate și un șir lung de automobile staționa lingă trotuar, în vederea bandelor matinale. La un colț de stradă, o fată tînără, simplu și drăguț îmbrăcată, ieși deodată înaintea lui Silivestru și-l întrebă :

— Ce faci, micule ?

Barba lui Silivestru se zbîrli toată înfiorată, în vreme ce picioarele înlemniră pe loc. Fata, al cărui nas era învinetît de frig, îl prinse de braț și-l tiră după sine :

— Haide la mine, să ne dezghețăm !

Silivestru se lăsă purtat cu un zîmbet grozav de timiditate și rușine. Merșeră cîțiva pași pe o stradă dosnică, intrară într-o curte pustie. Suiră scările și se aflară pe un coridor curat, luminat

de un bec innegrit. Fata întoarse o cheie în broasca unei uși albe și împinse pe Silivestru în odaia caldă ca un cuptor. La întoarcerea butonului, Silivestru se văzu într-o odaie curată, prea parfumată, cu un pat de bronz jos și flexibil și multe fotografii pe pereți. Pe o măsuță se afla un patefon de călătorie. Fata întoarse mecanismul și dădu drumul unui tango electric, în ritmul căruia se apropie de Silivestru, care rămăsese pironit și livid în mijlocul odăii. Îi scoase paltonul și-l împinse ușor pe marginea patului. Apoi, așezându-se pe genunchii lui, își trase rochia și-și desfăcu o mașină a jartierei, care o supăra, și apoi cuprinse pe Silivestru pe după gît și începu să-i netezească rîzînd barba. Acesta o privi somnoros de aiurare, ca bufnița pusă deodată în fața unui bec electric. Fata ușoară care ședea pe genunchii săi avea ochi albaștri și păr mărunt, foarte blond, și ridea cu gropițe în obraz, cu totul nevinovat. Un miros de carne tînără și parfumată se exala din trupul său. Părea o fată „onestă” și nu putea avea mai mult de douăzeci de ani. Cum niciodată o femeie nu se atinsese de trupul lui și niciodată o mîngîiere feminină nu-i trecuse prin păr, Silivestru simți un cutremur combinat de emoții virile și duioșii paterne. Întinse mîna spre capul fetei și i-o trecu ușor pe obraz. Fata rîse copilărește și, cu o mișcare ștregărească, ținîndu-se cu amîndouă mîinile de umerii lui și lăsîndu-se pe spate, îl întrebă :

— Îți plac ?

Era prea mult pentru Silivestru. Își lăsă capul în palme și stătu așa, ca să i se oprească puțin huruitul din creier.

Fata sări sprintenă de pe genunchiul său și se apropie de soba caldă de teracotă. Acolo, în picioare, își scoase rochia, pantofii, cămașa, aruncînd toate pe jos, apoi ridicînd pe rînd picioarele, își trase ciorapii lucioși, și cînd rămase, rîzînd ca nudistele din *Pelagius*, întoarse butonul electric.

IN PATUL MEU NOAPTEA AM CĂUTAT PRE CEL CE IUBEȘTE SUFLETUL MEU

Geamurile se albiră din ce în ce, o lumină apoasă făcu să lucească în odaia de hotel colțurile mobilelor și din piață se auzi primul șuier al unui tramvai cu aburi. Jim, care nu putuse ațipi din cauza emoțiilor și gândurilor ce-l năvăleau, făcu o mișcare precaută să se așeze mai confortabil în pat, fără să deștepte pe Vera, care dormea cu obrazul lângă pieptul lui. O privi lung și ocrotitor, trăgându-i ușor cu mîna plapuma peste umărul dezgolit. Vera avea ușoare cearcăne albăstrie în jurul ochilor, și părul negru, scurt se risipise pe perna albă, dar obrajii, puțin supti de vis și de voluptate, erau proaspeți. Respirația îi era așa de liniștită, încît părea că glumește numai, stînd cu ochii închiși. Doar degetele mîinii stîngi tremurau puțin, voind să se închidă sub mișcarea din vis, asemeni ghearelor mici ale pisoilor care visează că prind șoareci. Somnul acesta îngeresc plăcu lui Jim. Dacă Eros sau un înger feminin dintre aceia care cîntă din viole în frescele lui Melozzo da Forlì s-ar fi strecurat peste noapte, sub plapumă, alături de Jim, n-ar fi dormit mai ușor și mai fără chinuri ca Vera.

Trandafirul din poveste aruncat în așternutul ei ar fi rămas proaspăt pînă în zori. Jim, mare născocitor de „teorii“, avea și aci teoria lui, și anume : „Spune-mi cum dormi, ca să-ți spun cine ești“. Observase somnul la inși de temperamente și vîrste deosebite. Oamenii egoiști, comuni dorm pe abdomen, cu pumnii strinși sau înfipti posesiv în pernă. Zguduiți, dezveliți sau strinși într-un spațiu îngust, ei mîriie din vis, trag perna sub ei, se răsucesc ca o clătită în plapumă, dezvelind pe vecinul eventual și se lătesc grohăitor în căldura așternutului. Ființele vulgare capătă înfățișări bestiale. Capul le cade moale pe spate, o sudoare subțire le învinețește fața, și gura le rămîne căscată, cu inegalități de maxilare, ca la șobolanii morți. Obezii, bătrînii au un somn vecin cu agonia. Membranele nasului fierb neconținut și gazele care tumefiază obrajii răzbat din cînd în cînd prin colțul gurii, într-o plesnitură scurtă de bășică deasupra unui catran în clocote. Femeile sînt mai hidoase. Părul jilav de sudoare li se lipește de frunte, fața, devenită cadaverică, își revelă ca sub lupă șanțurile epidermei, și un picior gol alunecat afară din pat își răsfirea degetele pătrate, bătătorite.

Vera era însă pură ca îngerul fraged, născut dintr-o substanță paradisiacă, înrudită cu carnea crinilor, răcoroasă, parfumată și fără greutate. Jim suflă încet părul care cădea în ochii tinerei lui soții și o contemplă mirat. Ce căuta această ființă mică — gîndea el — acolo, lingă el ? Ce încredere miraculoasă o făcea să doarmă — răpită din patul ei copilăresc — cu capul lingă pieptul lui, cu genunchii strinși lingă soldul lui, fericită și cu simplitate, ca și cînd l-ar fi cunoscut de mult ? Gîndul

că această ființă mică avea să vină întotdeauna lângă el, să-l urmărească ziua și noaptea ca o umbră docilă îl făcea să vibreze de muzica solemnă a zeci de viori deșteptate o dată cu zorile. Era fericit de a sta astfel întins ca paznic al somnului Verei, după cum era fericit gândindu-se chiar și la moarte. Sub ulmi care se plecau lent și se lungeau, pe margini de lacuri placide, umflindu-se și retrăgându-se, mercuriale, într-o orchestră a tuturor cîmpurilor, se vedea purtat în zbor pe spate, cu Vera alături, care îi zîmbea. Suflul îi vibra de sentimentalitate, asemeni unui piano foarte răsculat deodată în toate măruntaiele de coarde și prefăcut în cascadă înaltă de sunete minore.

În timp ce medita astfel, privind vîrfurile copacilor înzăpeziți și firele telefonice din fața ferestrei, Vera întredeschisese ochii și-l observa pe furiș. Dormise visîndu-l și acum îl avea aieva lângă ea. Ce frumos e — se gîndea ea sincer — ce puternic, ce liniștit e și ce privire ageră are ! Oare toți bărbații vor fi avînd piciorul așa de mușchiulos și de subțire ca acela pe care-l simțea lângă ea ? La ce se gîndește el, cînd privește așa de încruntat ? Și de ce oare îi crește părul pe obraz așa de repede, de vreme ce aseară nu-l avea ? Vera ar fi întins chiar mîna să pipăie trupul lui Jim, așa, din curiozitate, dar îi fu rușine. Făcu un scurt examen al întîmplărilor din ultima seară și se simți o altă Vera, desprinsă și înstrăinată de Vera de pînă ieri. O neliniște grozavă, o aprindere a singelui amestecată cu teamă o cuprinsese în ultimele zile și dorise ca Jim să fie mai repede al ei, fără să aibă nici cea mai mică bănuială de ce avea să se întîmple. Tot drumul, în tren, s-a lăsat sărutată,

dar inima îi era înfrigurată, fără să știe de ce. A doua zi, la Brașov, au hoinărit toată ziua, ca și mai înainte, s-au dus la cinematograful, ținându-se pe întuneric de mâini și chiar sărutându-se. Era mulțumită, deși se întreba dacă asta este toată căsnicia. Fiorul continuu din inimă îi spunea că nu. Seara s-a strecurat cu sfială de delincvent în odaia încălzită a hotelului, rușinată de prezența unei camériste bătrîne ca de un martor al unei escapade. Îi era rușine să se dezbrăce în fața lui Jim și totuși simțea că trebuia neapărat să fie lângă el în toată goliciunea, precum spusese părintele cu barba afulmată la cununie : „Va lăsa omul pre tatăl și pre muma sa și se va lipi de femeia sa și vor fi amîndoi un trup“. Se așezase pe marginea patului rîzînd. Jim se apropiase atunci de ea, și, scoțîndu-i pălăria și pantofii, îi spusese aproape în șoaptă : „Dezbracă-te, Vera !“ Apoi stinsese lumina. Se dezbrăcase mai mult sub plapumă, ascunzîndu-și lucrurile sub pernă. Apoi așteptase pînă ce Jim veni lângă ea și, cu o îndrăzneală blindă și afectuoasă, pusese stăpînire așa de dureros, de neprevăzut și voluptuos pe trupul ei. Din clipa aceea rușinea trupească îi pieri și își dădu seama pentru prima oară, devenită femeie, ce înseamnă a fi a cuiva și ce voise de la Jim.

— Vera ! zise deodată acesta, tu nu dormi ? La ce te uiți așa ?

— Mă uit la obrazul tău ! De ce-ți crește așa părul ?

— Fiindcă sînt bărbat !

Vera începu atunci să examineze cu atenție științifică pe Jim. Îi trecu o dată mîna pe față, ca să

măsoare duritatea perilor, pipăi cu degetele bicepșii brațelor, se miră că degetele lui erau așa de fibroase și de păroase, mai ales se entuziasmă de marele volum al pieptului lui Jim, pe care acestă intenționat îl umfla. Terminînd examenul, zise încet și simplu, în chip de constatare firească :

— Tu ești frumos !

Jim aruncă brusc plapuma la o parte și lăasă pe Vera aproape goală, ca un triton rămas inert pe nisip după retragerea apelor :

— Mă privești de un ceas ca pe un urs de grădină zoologică ! Ia să te vedem și pe tine !

Vera își întoarse fața în pernă și strînse instinctiv un picior peste celălalt. Un trup subțire, dar mușchiulos și alunecos, stătea pe jumătate îngropat în lenjeria patului.

— Vera ! se miră foarte serios Jim, dar tu ești mică de tot !

Și într-adevăr se gîndea mișcat la cruditățile Verei, cu oasele așa de subțiri și genunchii rotunzi de păpușă. N-avea nici o libidine, nu i se părea de loc că se află în fața unui spectacol lasciv, nu privea cu ochii concupiscenti ai bărbatului. Jucăria fină dinaintea lui îi plăcea și-i dădea o satisfacție lăuntrică de proprietar care își privește parcul cu statui. Îi era *milă* de ea, deși nu ar fi putut lămuri bine rostul aceluia sentiment absurd. O simțea fragilă și fără alt mijloc de apărare în viață decît devotamentul și o vedea așa de increzătoare în el, așa de ireductibil fericită de a fi a lui, încît ideea numai de a putea gîndi lingă ea despărțirea i se părea o amenințare de ochi roșu de balaur asupra unei mici păsări a paradisului.

— Jim, dă-mi drumul — se rugă Vera — mi-e frig !

Jim însă o trase lângă sine și o acoperi cu mâinile. Cu urechea pe pieptul ei, făcu auscultăția inimii, care pocnea lin ca un motor surd. Epiderma îi era moale, iar la umeri sidefoasă, și Jim îi puse cu gura numeroase sigilii de proprietate, cu toată împotrivirea Verei, care îl prinsese de păr. O netezi cu obrazul pe pieptul îngust și pe platoul metalic al pîntecului cald, ornamentat în centru de melcul ombilical și pe margini cu astrahanul negru al pubertății. Pe umerii goi, capul rotund al Verei, cu ochii mari, uimiți și umbriți de marele breton, părea zugrăvit pe porțelan.

Jim schiță o mică sărutare în colțul gurii, gustînd parcă dintr-un lichior. Vera gustă și din colțul gurii lui Jim. Acesta gustă și din celălalt colț, imitat de Vera. Apoi începură să-și pecetluiască unul altuia cu gura buzele, obrații, gîtul, umerii, repede, frenetic, cu ochii închiși. Pe măsură ce se gustau cu buzele, setea gurii creștea. Jim cunoscuse, firește, voluptatea sărutării, dar sărutarea de pînă atunci fusese o ventuză sexuală, o iritație, o descărcare a nervilor, amestecată foarte adesea cu repulsie. Mirosul cărnurilor cuiva, oricît de volatil, umiditatea buzelor, căldura trupului, exalația plămînilor îi repugna. Se ferea să bea din paharul altuia sau să se apropie de raza răsufleurii cuiva, oricît de aproape i-ar fi fost. Asistase la autopsii, văzuse viscere desfăcute și trase afară cu aburi calzi, ca lungi cabluri albe împletite, și orice om îi deștepta de aproape oroarea animalității. Sila era cu atît mai accentuată cu cît omul de aproape era mai obez.

Într-o femeie masivă, cu „forme“ plastice, așa cum plac în genere vulgului, ghicea putrezirile fetide din alambicul răsucit al intestinelor și emanațiile urice ale epidermei. În fond, această repulsie îi venea lui Jim din faptul că nu iubea, dintr-un dezacord sufleteș ce se trăda printr-o dușmănie fiziologică.

Pentru întâia oară se apropia de un trup cu bucuria fizică cu care intri într-un pîriu limpede, al cărui prundiș sclipitor îl vezi. Sîngele Verei bătea în același tact cu al său, viscerele sale se presimțeau gingașe, asemeni cărnurilor vegetalelor, și gura îi era parfumată ca potirul unei flori. Sărutarea era zemoasă și astringentă, ca un pulp de caisă. Sărutînd-o în serii de cîte o sută, Jim se îmbăta din ce în ce mai mult de limfa inodoră care uda buzele, dinții tari și albi și petecul roșu și aspru al limbii. La început inexpertă, Vera se lăsa numai sigilată pe gură, închizînd înfiorată ochii. Încetul cu încetul, instinctul feminin se trezi, și cu apăsări din ce în ce mai energice și strîngeri slabe al mîinilor petrecute după gîtul lui Jim, stabili respirații între sărutări, așteptări, prelungiri și apăsări care le făceau mai voluptuoase. În cele din urmă, prinzînd curaj, Vera refuză să mai primească sărutările, vrînd să le dea ea singură, în care scop apucă pe Jim de păr și de gît.

Se sărutară astfel fără întrerupere și fără oboseală, cu scurte derivații pe umeri și pe piept, frenetici, nemulțumiți și insațiabili. Cînd unul din ei voia să se ridice, celălalt îl ținea strîns în brațe, și împreunarea buzelor era luată de la capăt, cu căderi pe o parte și pe alta și prăbușiri în moliciunea patului.

O dată cu beția sărutărilor, Jim și Vera se văzură cuprinși de o insatisfacție de ordin mușchiular. Atletismul ușor al îmbrățișărilor, care îi apropia și-i îndepărta în grupuri statutare, în mijlocul odăii, unde săriseră aproape goi, speriați de ora târzie, în loc să-i liniștească, le dădea o enervare care nu era de natură sexuală, fiindcă nici gândul, nici trupul nu le era iritat. Această enervare era — cum înțelese îndată Jim — o nevoie de unitate. Își trebuiau unul altuia, trupurile lor se așteptaseră multă vreme, voiau să respire alături, să schimbe saliva vinoasă a gurilor, să se apropie până la sentimentul contopirii unul într-altul. Se strînseră în brațe, lipindu-și piepturile, se apropiară și desfăcură cu violență de nenumărate ori. Jim observă că strînsoarea cea mai voluptuoasă este peste mijlocul subțire și pe sub brațe, în vreme ce Vera prefera să se atîrne cu miinile de grumazul lui Jim și să se lase îndoită și înăbușită în brațe.

Jim își dădea foarte bine seama că descoperise America. Milioane de inși — gindea el — își îmbrățișau la acea oră femeile, și lucrul era dintre cele mai banale. De câte ori, de altfel, nu se deșteptase el în patul unei femei străine și nu se abandonase la amplexiuni asemănătoare? Cu toate acestea, se petrecea cu el acum un eveniment inedit, ce n-avea să se mai repete și care era întâia căutare conjugală. Încea un orgoliu ascuns că deșteptase la voluptățile dragostei o ființă sigilată, neatinsă, care învăța pentru întâia dată sărutarea și îmbrățișarea și care mărturisise, privindu-l drept în ochi, că nu mai fusese niciodată sărutată pe gură de cineva și nu avusese niciodată prilejul să

afle de la colege în ce constă cu adevărat dragostea din noaptea nunții. Din cauza inocenței ei, Vera nu era acum cochetă, ca toate femeile experimentate, nu căuta să fugă și să excite, prin zîmbete provocatoare, ci cu grațioasă impudoare de amantă recentă, se lăsa îmbrățișată și uza fără măsură de fiorii posesiunii. Îl iubea pe Jim și era așa de pătrunsă de ideea că trebuie să i se supună, încît fericirea de a fi violentată căpăta la ea un sens sacru. Cu gura în urechea lui Jim, ea îl întrebă în șoaptă, ascunzîndu-se apoi într-un umăr al lui :

— Acum sînt femeie, nu e așa ?

Și Jim era străbătut de acest fior grav, care-i spunea că ceea ce face e cu mult mai mult decît un act de mulțumire fiziologică. Percepea deosebiră dintre impuritatea actului săvîrșit în afară și puritatea îmbrățișării conjugale. Strinși în brațe, atît Jim, cît și Vera, așa de indiferenți față de problema procreației, acum, cînd erau îmbătați numai de ei înșiși, se simțeau năvăliți de o nevoie străveche, care îi îndemna să-și șoptească unul altuia rugători : „Vreau un copil, Jim !“, „Fă-mi un copil, Vera !“

Cîteva bătăi violente în ușă îi făcu să tresară. Vera se ascunse din nou în plapumă, iar Jim întredeschise ușa. Era camerista, care întreba dacă sînt acolo, intrigată că nu ieșiseră din casă pînă la amiază.

Se repeziră să se îmbrace cu lucrurile aruncate peste tot prin odaie. Jim privi pe Vera și o ajută la îmbrăcat, încîntat la fiecare amănunt nou fizic pe care i-l descoperea. Lenjeria Verei era subțire și de dimensiuni foarte mici, încît cămașa ca o

spumă străvezie abia îi acoperea bazinul. Astfel ascunsă în fumul mătăsii subțiri, care îi lăsa umerii goi strînși cu două panglici și picioarele lungi și drepte neacoperite, Vera plăcu din nou lui Jim și fu răsturnată pe brațe, îmbrățișată și sufocată în sărutări. După aceea căutară amîndoi pe sub pat ciorapii Verei. Cînd îi aflară, Jim găsi plăcere să-i tragă el însuși pe piciorul ei, care era neted și puțin brun și făcea cîte o gropiță suavă ca de gura-leului la fiecă jaret. Ajungînd deasupra genunchilor cu tivul ciorapilor, lui Jim îi plăcu puful mărunt al pulpelor și naiva și prelunga lor lipire și, cuprinzîndu-le cu miinile, le mîngîie cu obrazul, ceea ce îndemnă pe Vera să se aplece asupra lui și să-l sărute în urechea opusă. Trupul tînăr al Verei mirosea așa de frumos a floare de cîmp, fără par-fum, a sălbăticiune ! Se petrecea cu Jim un proces comun tuturor bărbaților, deși neanalizat. Vera era a lui, ca un fel de completare a propriului trup, și voia dacă nu s-o îmbrace singur, cel puțin să asiste la îmbrăcarea ei, s-o contemple și să-i gă-sească veșmintele cele mai potrivite pentru mem-brele ei. De aci încolo nu mai socoti indiscreție faptul de a ūmbra cu miinile pe trupul Verei, de a-i ridica ciorapii, de a-i potrivi rochiile. Gesturile care pentru alții, privind de departe, ar fi putut fi interpretate ca lascivitate, concupiscentă, afemeiere pentru el erau mult mai simple și nevinovate. Tru-pul Verei era totuna cu trupul lui, și ei amîndoi aveau numai o pudoare colectivă față de alții. Vera îi era așa de necesară fiziologică, încît, în lipsă-i, cămășile, rochiile ei îi țineau loc cu mirosul lor, sau perna pe care ea dormise îl mîngîia ca un

adevărat obraz. Vera era foarte pătrunsă de dependența ei, și în beția senzațiilor noi ale vieții conjugale, se dezbrăca și se oferea privirilor fără sfială, zicînd lui Jim :

— Acum, cînd sîntem căsătoriți, tu singur ai spus că nu e rușine !

De alții, însă, Vera se rușina tot așa de tare ca și înainte și era pudică în gesturi și în vorbe.

Cînd Jim și Vera, după altă serie de sărutări, porniră în sfîrșit pe ușă, camerista bătrînă le zîmbi cu protecție și le zise în față :

— Vai, ce tineri sînteți !

Toată lumea de altfel îi proteja și-î urmărea cu zîmbetele. Fie că strîngerile furtive de miini și sărutările chiar pe drum, în acel oraș îngăduitor de provincie, îi trăda ca îndrăgestiți ; fie că lumea intuia după vîrstă adevărul, peste tot erau întîmpinați cu atenții deosebite. La restaurant fură obiectul interesului general și observară că patroana îi fixa rîzînd cu simpatie și întrebîndu-i parcă din ochi cine erau. În cele din urmă, nu mai putu rezista curiozității și, apropiindu-se de masa lor, îi întrebă :

— Să mă iertați că vă întreb, sînteți frați sau căsătoriți ?

Aflînd adevărul, bătu din palme cu surpriză :

— Căsătoriți ! Vai, ce tineri ! O doamnă așa de tinăra și frumoasă !

Vera se conștinse în curînd că interesul pentru starea ei mergea pînă la insinuații care dovedeau că lumea știa cum își petrece ea nopțile. Acest lucru o rușină puțin, era totuși fericită că e femeie și deci suporta indiscreția fără încruntări. Jim află

în oraș prieteni de școală, căsătoriți și ei, și-și dădură întâlnire seara într-o mare cafenea. Acolo, cele două femei tinere luară la o parte pe Vera și începură să o supună la felurite întrebări :

— Vai, ce tinără ești ! Cum te-a găsit ?

— Spune-ne, e sentimental, îmbrățișează mult ?

Vera, intimidată, răspunse ceea ce știa sigur :

— El mă iubește !

— Ce vorbiți d-voastră acolo ? întrebă Jim, intrigat de a vedea pe Vera smulsă de lângă el.

— Ce-ți pasă d-tale ? ! răspundeau îndrăzneț femeile. Avem vorbele noastre... bărbații n-au ce căta !

Vera constată că aceste tinere femei erau mult mai lipsite de pudoare decât ar fi putut ea să fie vreodată. Ele îi povestiră cum le iubesc bărbații lor, în ce chip le sărută și le îmbrățișează, cum le posedă și ce le șoptesc, ce simt ele în timpul acesta.

— Ah — șopti una — Paul (pronunță Pol) e așa de delicat ! Mă dezbracă singur și mă sărută de-a lungul pulpelor pînă mă înnebunește ! E ca un copil... mă dor și acum sinii ! (Vera află înmărmurită că Pol, întors în vîrsta sugacilor, făcea lucruri îngăduite pruncilor.) Eu trebuie în tot timpul să-l gîdîl în ureche cu vîrful limbii.

Vera, atinsă în inocența ei sufletească și puțin palidă, făcu gestul de a se elibera din cercul femeilor și a se așeza sub protecția lui Jim ; din nefericire, acesta era absorbit cu ceilalți într-o discuție mult mai inofensivă : despre „poezia pură“. Ea făcu intuitiv constatarea că bărbații erau mai nevinovați în gînduri și se simți din ce în ce mai stîngherită.

— Dumneata țiți ? o întrebă cealaltă tinăără femeie, foarte serios.

Vera privi la amindouă rătăcită.

— Cum să țiți ?

— Nu țiți, nu spui nimic, atunci cînd... înțelegi ?

— De ce să țiți ? mai spuse Vera în neștire, și o sudoare i se puse pe frunte.

— Ah — zise tinăara doamnă — Ticu al meu e brutal, mă aruncă și mă prinde pe neașteptate... Atunci mă zvîrcolesc, mușc, țiți și spun vorbe în neștire... Nici n-aș putea dormi cu un bărbat care să nu știe să mă brutalizeze.

Femeile o mai întrebăără dacă Jim era hirsut, dacă inițiativa lui erotică era de lungă durată, dacă era gelos și alte de aceste, chestiuni la care Vera, fiind vorba de Jim, răspunse mîndră :

— El e frumos !

Noile prietene se simțiră obligate să educe pe Vera din punct de vedere sexual. Ele condamnară pasivitatea ei și recomandară rezistența, întoarcerea gurii la sărut, strîngerea coapselor în îmbrățișarea conjugală, iritarea bărbatului prin acoperirea trupului și descoperirea lui parțială și metodică. Mai recomandară apoi reinnoirea și rafinarea stilului erotic : amînarea savantă a actelor, ceremoniile tactile și alte mijloace „tehnice“ speciale, de care Vera roși pînă la urechi, fără să le înțeleagă. Ea s-ar fi smuls de mult din birfeala acestor femei nerușinate pentru ea dacă o vorbă spusă de ele nu i-ar fi dat de gîndit.

— El te iubește acum fiindcă ești tinăără și ai fost virgină și neștiutoare... Așa-s toți bărbații... vor naivitate... dar pe urmă are să se plictisească și are să umble după femei mai rafinate !

Deși i se păruseră odioase, lecțiile celor două femei cinice nu fură fără efect inconștient pentru Vera. Chiar în noaptea aceea Jim constată cu surprindere, dar și cu plăcută iritație, că tinăra lui soție uza niște cochetării subtile de care n-o crezuse în stare. Așa, de pildă, în loc de a se dezbrăca de-a dreptul și în dezordine, cum avea obiceiul, cu gândul de a se ascunde mai repede în pat, zăbovi cîtăva vreme în fața oglinzii, observîndu-se și așezîndu-și părul. Apoi deodată, ca și cînd o jartieră i s-ar fi slăbit, ridică rochia pînă deasupra pulpei drepte, descoperindu-și un picior de paj, de jos pînă sus. Deși Jim îi cunoștea tot trupul cu familiaritate, viziunea acelei coloane lucioase și a porțiunii de carne albă dintre tivul ciorapului și marginea roză a *culottei* îi dădu o senzație inedită. Un picior unic, numai pe jumătate gol, proiectat pe stofa rochiei și lăsînd într-o perfecțiune teoretică bănuiala restului, era mult mai voluptuos decît nuditatea completă. Întinse mîna spre el, Vera însă dădu numaidecît drumul rochiei, rîzînd, și cu mîinile pe un umăr își desfăcu bluza. Cînd ea rămase numai în cămașă și ciorapi, ca într-un costum de mare gală, Jim simți cu mult mai multă atracție pentru umerii, gîtul și obrajii calzi, măr-giniți între bretonul drept și broderia cămășii. Jim o trase cu violență de mijloc și vru s-o sărute, ea își feri gura, întorcînd obrazul, așa încît capul lui Jim alunecă între umăr și gît, în umbra parfumată a părului. Vera, gîdilată, își dădu în panică bustul pe spate, și Jim, pentru a o putea avea aprcape, o luă în brațe, strecurîndu-i repede mîna pe sub pulpele picioarelor. În brațe, Vera, stringîndu-și

picioarele încordat și ținându-se de gîtul lui Jim, se păstra vicleană la o depărtare iritantă, care îl împiedica pe acesta să-i aibă gura sub toată apă-sarea. Jim o aruncă atunci pe pat și luptă cu îndărătnicia athletică a miinilor și a picioarelor care se încordau, se împleticeau, acoperind suprafețele sărutabile. Această rezistență zvîrcolitoare și ironică îndirji într-atît pe Jim, încît fu nevoit să-i întoarcă fața cu o înfigere a miinii în plete și să-i descleșteze picioarele, vîrind cu brutalitate palma viguroasă între cele două pulpe. Atunci Vera se făcu lividă, închise ochii, își descordă tot trupul ridicînd un genunchi și murmură pentru prima oară două vorbe îngrozitoare, femeiești, de o incîntătoare expresie a compenetrațiunii :

— Tu... te vreau...

Cînd, mai tîrziu, Jim vru să se desfacă din îmbrățișare, Vera îl opri strîns cu o mînă. Avea ochii mereu închiși. Șopti o vorbă de o incorectitudine gramaticală de neevitat, avînd în vedere exactitatea sentimentului :

— Vreau un copil *din* tine !

— Pentru ce — întrebă Jim — dorești mereu copii cînd te îmbrățișez ?

— Nu știu, așa-mi vine... Atunci ai să fii mai legat de mine și ai să mă iubești mai mult !

— Ce gînd ! Te iubesc oricum.

Vera se gîndi puțin și apoi zise cu simplitate :

— Jim, dar atunci pentru ce ne iubim ? Așa a lăsat firea... Fără asta, e rușine ceea ce facem...

„Într-adevăr — gîndi în sinea lui Jim — cîtă dreptate are instinctul Verei ! Toată neliniștea noastră nu are decît un scop : procreația, și feri-

cirea sexuală nu e deplină decît în atingerea finalității sexuale. Pentru mine, actul devenise fornicatie, libidine disociată de scopul ei. De aceea eram așa de tulburat și doream o femeie pură, a mea. Instinctul mă făcea să caut un pîntece curat, în care să depun sucurile mele creatoare. Aceasta este în fond dragostea și într-asta stă toată puritatea ei !“

Jim dădu la o parte cămașa de pe pîntecele supt și neted al Verei și-și așeză urechea caldă pe el.

„Tot misterul vieții — gîndi el mai departe — aci este, în acest pîntece. Acolo, sub astrahanul negru al părului puberal, în viscere, este un mic potir fierbinte, numit barbar *uter*, și care este leagănul omenirii, tot așa după cum nucleul solar este leagănul lumilor siderale. Acolo am stat eu însumi, încolăcit, cînd lumea se făcea pentru mine, și de acolo se vor desface în miriade de foi generațiile viitoare. Eu cred cu vanitate puerilă că-mi satisfac nevoile fiziologice și că-mi dovedesc puterea mea de insinuație asupra femeii. În realitate, misterul vieții mă împinge atît pe mine, cît și pe această tinără și drăgălașă nerușinată să rodim uterul avid de sămînță. Dacă n-am fi decît noi doi pe acest pămînt, roadele lui ar fi totuși miraculoase. Din noi ar ieși zece trupuri, din cele zece, o sută, din cele o sută, o mie și așa mai departe, și peste cîteva mii de ani pămîntul ar fi din nou un furnicar de oameni, ieșiți toți din noi doi. Fiecare bărbat este, prin urmare, un Adam, și fiecare femeie o Evă, și cea mai mare durere este de a fornica în sterilitate, ceea ce se numește prostituție, și cea mai mare voluptate de a gîndi la *facere* în clipa împreunării.“

— Ai dreptate, Vera mea ! zise Jim, sărutându-i ombilicul și mângiindu-i vintrele. Vreau și eu ca în micul tău uter să se miște un copil !

— Vino ! șopti Vera, întinzînd cu îndrăzneală nevinovăție mîna spre el.

Și, ca un animal de cîmp răsculat de foșnetul excitant al ierburilor, Jim cuprinse din nou pe Vera și făcu ceea ce de incalculabile milenii bărbat și femeie fac spre a se înmulți.

INGERUL DIN CASA CU MOLII

Silivestru se întoarse din prima lui aventură erotică obosit și deprimat. Un urît ciudat, un sentiment de a fi străin de viață îi întunecau sufletul. Organismul lui îmbătrinit fără exercițiul viril se dovedise inert și incapabil de voluptate. Privise încruntat cum acea fată de o răbdare modestă de infirmieră, numai cu o ușoară ironie în ochi, încerca să trezească în el niște simțuri stinse și ruginite. Moliile îi mîncaseră și lui pe nesimțite virilitatea, și bărbatul din el fu cuprins de rușine. La început îl scîrbi ideea de a se fi „murdărit“, pierzînd puritatea de care credea că are absolută nevoie spre a întemeia o familie. Mai apoi însă îl copleși cu totul gîndul sterilității lui. Va să zică, el dorea să se căsătorească, să aibă copii și nu bănuise că nu este un om întreg, ca ceilalți. Ca istoric, stabili pe dată unele raporturi ereditare. Majoritatea sūrilor lui erau nemăritate. O parte dintre mătuși, la fel. Și-n fiecare generație cîțiva membri rămîneau celibatari, ca niște mere închir-cite înainte de a se rupe din pom. Prin urmare, era și el steril, fără seve creatoare, nerodnic. Atunci

el purta în el moartea unei rase, putreziciunea, și uciderea, o dată cu el, crăcile mari și posibile ale generațiilor viitoare. Zadarnic consulta așadar „soarta”. El era o cracă uscată dintr-un copac bătrîn, în care înverzea acum numai lăstarul lui Jim.

Obsesia sterilității deschise deodată în conștiința lui Silivestru o problemă pe care n-o înfruntase niciodată în față : *moartea*. La început îl neliniști, și încetul cu încetul îl teroriză sub forma extincției. Nu putea pricepe cum el, care trăia și gîndea, avea să devină *nimic*. Acest nimic îl îngrozi întii fizicește. Să nu mai simtă, să nu mai respire, să n-audă, să nu vadă, iată lucruri ininteligibile. Oricît somnul și leșinul i-ar fi demonstrat posibilitatea inexistenței, trupul, încă zdravăn, se cutremura la gîndul golului etern. Începu să se exerciteze pentru repaosul veșnic, încercînd să se anuleze parțial sau să regăsească în conștiința lui un moment de nulitate. Se întindea pe pat cu mîinile pe piept și-și încetinea voit pulsațiile sîngelui, respirînd din ce în ce mai lent. O răceală îi cuprindea virfurile membrelor, tîmplele îi zvîcneau și plămînul comprimat îl înăbușea atît de tare, încît, nemai-putînd rezista, respira o dată larg, umflînd tot coșul pieptului. În loc însă ca această experiență să-l facă să iubească viața, îl umplea și mai mult de teroare. Se gîndea că timpul alerga vertiginos și că în curînd nu va mai putea, *voind*, să reumfle plămînul. Atunci se va petrece acea surpare groaznică în gol, acel înec în nimic pe care nu-l va putea amîna și care îl va împiedica să știe măcar că a murit. A muri ! Dar acest cuvînt era înspăimîntător ! Niciodată nu meditase bine la soarta umană

și nu înțelesese în moartea altuia destinul irevocabil ce-l pîndea. Moartea fusese pentru el o vorbă goală, amintirea unui om sau a unei ceremonii, și avusese, ca și copiii în genere, ca și surorile lui, sentimentul că e un fenomen fabulos, cu totul îndepărtat. Avea totuși cincizeci de ani, și de la această vîrstă oamenii încep să moară. Silvestru deschidea cu febrilitate *Universul* la anunțurile mortuare, ca să se convingă că oamenii mor la o sută, două sute și mai multe de ani. Dar decedații aveau 18, 30, 41, 52 de ani, rar mai mult, ceea ce însemna că el ajunsese de mult în raza morții.

Silvestru se strădui să găsească în conștiință momentul cel mai blind pentru înțelegerea morții. Încă din copilărie avusese oroarea extincției, și la gîndul de a-și pierde toate simțurile pentru cîteva ore se îndărătnicea să nu doarmă, de teama unui somn fără vise. Acest somn așa de firesc în timpul funcțiunii lui îl înspăimînta a doua zi la analiză. Silvestru avea oroare de gol, de inexistent, și somnul îi plăcea numai cînd îl fura. În forma stupefiantă a somnului vru să găsească o analogie împăciuitoare a morții. Într-adevăr, după o zi întreagă de alergături în copilărie, de trudă la maturitate, i se întîmpla nu rareori „să pice de somn“, să simtă neputința de a mai suporta imaginea lumii, nevoia de a intra în neant. Acest somn era plăcere, și dacă neființa morții era de natura aceasta, atunci ea era suportabilă. Alteori, în copilărie mai ales, după un somn greu, se simțea cuprins de trîndăvie și de voluptatea de a se întoarce din nou în întuneric, fără nevoia fiziologică a odihnei. Atunci închidea ochii cu putere, se

incolăcea, asfixiindu-se, sub plapumă, și luînd instinctiv forma atît de recentă a fetusului din uter, trăia din căldură și nimic, pînă ce mamă-sa îi smulgea plapuma de pe el și-l transforma subit în ființă evoluată. Pe atunci Silivestru înțelegea foarte bine existența rîmelor, a cîrțițelor, a peștilor, a animalelor tăcute și aproape inconștiente de sine, și noaptea visa chiar că este una din aceste ființe. Încercă și acum să-și reducă conștiința pînă la recea stupiditate a unei rîme, dar conștiința era acum un fenomen dureros de acut și ireductibil, și cu cît o analiza mai mult, cu atît ea se umfla cu flăcări mai mari, făcîndu-i cu neputință acceptarea neantului. Cînd un pahar de vin îi încălzea inima și creierul și-i dădea acea voluptate panteistică ce face ideea morții dulcea, avea un început de înțelegere pentru fenomenul decesului. Extincția i se părea grozavă numai fiindcă era bruscă. Dacă însă fiecare element al conștiinței s-ar fi stins pe rînd, ca luminările unui mare sfeșnic, atunci intrarea în nimic s-ar fi petrecut cu aceeași bucurie vitală cu care pruncul se desface din viscerele materne. Silivestru începu să moară ipotetic în acest chip: întii renunță la orice gînd despre lumea înconjurătoare, și, întins pe pat, în obscuritatea vesperală a odăii, trăi numai fiziologicește, respirînd și fixînd pe sub pleoape un nucleu negru de neant. Dacă ar fi stat așa multă vreme — fără să știe că moare — orice legături cu lumea înconjurătoare s-ar fi rupt și ar fi rămas ca într-o barcă părăsită pe un imens ocean de nimic. Atunci somnul l-ar fi cuprins, transformîndu-l într-un vis confuz, ase-

meni gîndului divin ce plutise peste ape înainte de facerea lumii. Visul s-ar fi subțiat și el ca un fum și dispariția s-ar fi făcut pe nesimțite și pentru totdeauna. Cînd însă gîndul lui Silivestru ajungea la acest punct suprem, conștiința zburcnea brusc înspăimîntată. Pentru ca acest proces de degradare a vieții să se întîmple fără revolte, ar fi trebuit ca conștiința să se prefacă de la sine cu vremea și să piardă tăria analitică. Așa se întîmplă cu bătrînii care refac invers drumul spre nivelul copilăriei, pierzînd inteligența, afecțiunile, dorințele și rămînînd într-o imbecilitate vecină cu somnul. Dacă oamenii ar fi trecut rînd pe rînd în stadiul animalelor de pe întreaga scară zoologică, scoborîndu-se pînă la amibe și apoi către plante, moartea aceasta prin metamorfoză n-ar fi avut nimic grozav. Dar căderea bruscă din simburile de foc al conștiinței în nimicul fizic al pămîntului îl cutremura. Nici măcar speranța morții naturale, prin îmbătrînire, așa de posibilă în familia lui, unde Iaca murise centenară, nu-l mîngîia, fiindcă acum conștiința îi era așa de dureros ascuțită, încît îl treceau sudorile la gîndul că tot ce iubise în viață avea să-l lase indiferent. Chiar regresiunea cu imaginația spre copilărie îl îndurera. Acum n-ar mai fi vrut — fiind ce era — să redevină copil. I se părea absurd să se revadă prunc printre cărțile strînse în rafturi și să nu înțeleagă ce cuprind, tot așa cum i s-ar fi părut curios să devină vrabie și să nu mai știe bunăoară că există disciplinele istoriei și geografiei. Conștiința e un fenomen ireductibil, și cu cît Silivestru o scruta, cu atît ea durea.

Neputînd să gîndească extincția și nimicul, Silvestru introducea în meditația lui despre moarte elemente fizice externe ce nu-i aparțineau propriu-zis și care presupuneau dăinuirea sub formă latentă a mai tuturor simțurilor. Așa, de pildă, îl făcea să sufere nemișcarea morții, deși, nemai-avînd conștiința mișcării, n-ar mai fi avut-o nici pe aceea relativă a rigidității. Moartea pe ninsoare sau pe ploaie îl cutremura. Simțea dinainte degerăturile membrelor, pietrificarea și învinetirea lor la ger, căderea în pămîntul înghețat și împulberat cu zăpadă. Ploaia și umiditatea autumnală îi descompunea trupul, dinainte, în imaginație. Noroiul se întindea pe el, îl pătrundea în gură și în ochi, îl vestejea ca pe o frunză, apoi îl umfla, îl putrezea și-l umplea de viermi. De-ar fi căzut de viu într-un canal, într-o hazna de murdării, soarta nu i s-ar fi părut mai grozavă decît această dospire subterană, pe care o vedea cu ochii de dincoace. Incinerarea străveche i se înfățișa mai blîndă decît inhumarea, dar și acolo oroarea de coacere îl tortura. Se apropia de gura ardentă a sobei spre a înfrunta marile temperaturi, dar se trăgea repede înapoi, dîndu-și dorul de răceală și integritate.

Examinînd mereu și cu febrilitate problema morții, Silvestru izbuti să disocieze oroarea absurdă a simțurilor carnale de simțul de dincolo, care fără îndoială era indiferent față de agenții fizici. Acum extincția i se părea un moment secundar și-l chinuia numai forma existenței sau inexistenței după deces. El nu credea în suflet, în viața viitoare și în rai nu fiindcă ar fi ajuns

la această convingere pe cale dialectică, ci fiindcă *instinctul* îi spunea că moartea înseamnă anularea oricărei conștiințe de sine. Această presimțire găsea sprijin chiar în meditație. „Este cu neputință ca *sufletul* să existe, își zicea el. Eu vreau ca spiritul meu să dăinuie mai departe, cu tot ce alcătuiește esența lui : cu dragostea și cu ura, cu foamea și cu setea, cu căldura și cu frigul. Dar fără trup aceste funcțiuni n-au nici o probabilitate de a fi și fiindcă nu mai este aparatul care să le producă, și fiindcă nu mai au un scop. Atunci ar însemna că țipătul pe care îl scoatem în momentul nașterii durează, independent, în eternitate. Fără organele corporale, sufletul nu este nimic. Dar presupunând totuși că funcțiunea creierului nostru durează și după uscare, țestei, ar trebui ca și păsările, și peștii, și cîinii, și toate animalele cu o conștiință să aibă o viață viitoare, ceea ce nimeni nu crede. Dacă, prin urmare, pisica aceasta neagră care se freacă de umărul meu, murind, intră în nimic, nimicul este cu putință, și atît e de ajuns ca instinctul nostru să presimtă absurditatea sufletului nefuncțional.“

Silvestru mai avea însă o speranță, fundată pe niște speculații filozofice originale. El își zicea că în univers există o conștiință permanentă, una și multiplă în același timp, adică abstractă în totalitatea ei, și individuală în diferite aspecte. Cînd un om moare, pierde o conștiință individuală, dar în univers rămîne tot atîta conștiință, după cum pierind un val, în albia lacului rămîne tot atîta apă. Noi vedem numai cadavrul, dar nimeni nu știe că a murit, pierind numai unele deter-

minațiuni istorice și rămînînd același suflet, același sentiment de a exista în ceilalți rămași. Cu alte cuvinte, lumea va avea totdeauna atîta suflet cît să ia conștiință de sine și moartea nu e decît un fenomen, adică o aparență. În momentul chiar în care un om își dă duhul, un copil se naște, și cele două acte pot fi așa de bine îmbinate între ele încît între o existență și alta să nu fie nici o clipă de moarte.

Silvestru căzu însă repede la întristare, recunoscînd că omenirea e un fenomen recent și că a fost o eră pur geologico-minerală, în care conștiința n-a existat. El speră atunci într-un suflu universal din care omul iese și în care cade, fără întreruperi de întuneric pur. Bunăoară, își închipuia că în momentul morții, redevenit corp fizic, ar fi intrat în sensibilitatea lumilor siderale și ar fi simțit zgomotul și mișcarea stelelor, sau că, putrezit în pămînt, ar fi redevenit ierburile și scaietii crescuți din el și s-ar fi înfiorat în obscuritate de picurii ploii.

Dar chiar această ipoteză a continuității între toate simțurile lumii nu-l satisfăcea. N-ar fi vrut ca murind, de pildă, să rămînă pe lume sub chipul tantei Ghenca, sau pierind sub chipul omenirii să rămînă în stadiul animalelor inferioare. Silvestru voia să fie el, și dacă l-ar fi întrebat cineva ce ar fi vrut să fie, de n-ar fi fost el, ar fi răspuns că nu dorea altceva decît să fie ceea ce este. Așa fiind, orice fel de abstracțiuni filozofice îl lăsau rece, și presimțind că nici o religie, nici filozofie nu puteau să-i promită că va rămîne neschimbat, așa cum este, Silvestru fu

cuprins de mîhnire și de silă de viață, și atîta dorință de a trăi îl făcu să dorească moartea.

Fiind mai mult istoric decît filozof, Silivestru nu căuta să-și satisfacă rațiunea și nu umbla după convingeri. În el sufereau simțurile, inima, sufletul tot de oroarea morții, și nu făcea altceva decît să dibuie o stare de conștiință prielnică pentru moarte.

Cînd se împăca cu ideea neantului privit ca un somn lung, se răscula de incomensurabilitatea lui. După moartea lui avea să treacă o sută de ani, o mie, un milion, pămîntul avea să se zbîrcească și să înghețe, stelele aveau să cadă în haos, ca scînteile unei torțe pe sfîrșit, și apoi totul s-ar fi stins fără sunet, ca într-o vată, și apoi tot așa la infinit ; iar el, Silivestru, n-ar mai fi ieșit niciodată din gol. Fără îndoială că intelectualul din el își dădea seama de absurditatea și sterilitatea unor asemeni preocupări, dar omul era obsedat de nimic și îngrozit de durata lui.

Nu de moarte mă cutremur, ci de veșnicia ei.

Acest vers al lui Vlahuță impresionează acum pe Silivestru ca o sentință de foc, deși înainte i se păruse o vorbă goală, poetică. El încercă să ucidă spaima eternității, analizînd veșnicia prenatală, de care nimeni nu se îngrozea. Dar între aceste două infinituri era o mare deosebire. Căci una este să te scoli dintr-un somn lung și odihnitor, și alta să cazi într-un leșin greu. Prăpastia nu te înspăimîntă văzută de jos, din poale, ci de pe vîrf, și Silivestru înțelegea nașterea din genuni, dar nu suferea gîndul veșnicei neființe.

La început lentă, meditativă, obsesia morții deveni atât de violentă la Silivestru, încît, ca să nu fie prins de moarte, se gîndi să o preîntîmpine. Și astfel ideea sinuciderii prinse rădăcini din ce în ce mai puternice în el, pînă ce se prefăcu în hotărîre nestrămutată. Din acel moment orice groază de infinit îi dispăru și, redevenit calm, sociabil și chiar viclean, Silivestru nu mai cugea decît la *tehnica* morții.

Deși distrat ca și mai înainte, Silivestru nu mai era sau nu mai părea celorlalți așa de ursuz. Zîmbetul ironic din colțul gurii și o lucire neobișnuită, febrilă a ochilor îl făceau, în ciuda taciturnității, mai familiar. În realitate, el încetase de a mai iubi și de a mai urî și căuta un mijloc de extincțiune.

Îeși afară din oraș pe lîngă lacuri, privi îndelung oglinda veștedă, coclită a apei infectate de lîntiță și păroase de stuf, cu toate astea ideea de a se arunca în ea nu-i zîmbi, din motive estetice. Se vedea umflat și putred pe suprafața apei, cu pielea crăpată ca coaja de pîine udă, cu ochii plesniți ca prunele prea coapte, minjit de mătasea-broaștei și puțînd a pește alterat.

Să se arunce înaintea unei locomotive imense cu douăsprezece roate tăioase? Imaginea cărnii zdrobite amestecate cu bucăți de stofă era hideasă și acoperea identitatea la care ținea atîta chiar și în moarte.

Să-și taie vinele în baie, ca anticii, nu era cu putință în casa cu molii, neexistînd baie și unde expunerea trupului său gol la atîtea femei îi repugna. Otrava i se păru tot așa de nepotrivită

fie pentru elementul dureros și trivial, fie pentru că putea să nu-și facă efectul, discreditându-l.

Într-o zi Silivestru izbuti să fure dintr-o ladă de campanie a lui dom' Popeșcu un revolver mare și citeva gloanțe. Cum nu mînuise niciodată o astfel de armă, își dădu numaidecît socoteală că pentru a nu da greș, provocînd scene penibile, trebuia să facă exerciții. După oarecare chibzuire încărcă cu prudență revolverul, deschise portița sobei și trase un foc în vatră. O zguduitură surdă și un pocnet opac se auzi în toată casa, și cristalele lămpii din odaia în care erau adunate toate femeile începură să clipească. Tanti Magdalina îngălbeni :

— Vai de mine, cutremur !

— Cutremur ! șopti încremenită și tanti Fira.

— Ia fugiți d-acolo și voi, a trecut vreun camion ! zise cu calm aparent Ghenca.

— Ce camion și tu, tu nu vezi că a tunat ceva ?! zise Caterina. Trebuie să fie explozie la Arsenal.

— Haideți, frate, afară, Doamne ferește, casa asta veche cade pe noi ! strigă alarmată tanti Magdalina, și se năpusti pe ușă afară, urmată de celelalte surori.

Agepsina bătu în geamul lui Silivestru.

— Silivestru, tu n-ai auzit nimic ? Parcă a pocnit ceva !

Acesta apăru palid și zăpăcit la geam, dînd din umeri :

— N-am auzit nimic !

— Ih ! făcu Ghenca pe furiș cu mîna spre el. Parcă ăsta trăiește pe lumea noastră ! Haideți în casă, fetelor, că nu e nimic !

Reintrară una după alta în odaie, înviorate de frig, și Caterina zise :

— Da' știi că s-a lăsat ger !

— Când îți spuneam eu ! decise cu superioritate tanti Magdalina. Mie-mi spune umărul. Cum s-o schimba vremea, îmi dă ace prin os.

Un ger alb, sclipitor acoperea ca sticla toate suprafețele, și cerul era uscat și incolor, asemeni unei cupole de tablă.

Silivestru aruncă revolverul sub un raft de cărți, aprinse lampa și se întinse pe pat, cu mâinile sub cap.

În vreme ce ședea astfel, cu ochii pironiți spre fereastră, înspre întunericul incert de afară, i se păru că vede un licăr auriu, care se apropia din ce în ce de geam, mărimdu-se vertiginos. O adiere rece îi trecu peste frunte. Când Silivestru se urcă în capul oaselor, vedenia se lipise de fereastră și privea înăuntru. Era un tânăr cu mari bucle blonde, căzînd pe umeri, îmbrăcat într-un talar alb de velur sclipitor. Ochii făceau ape ca briliantele, iar la umeri, două aripi mari ședeau întredeschise ca la un imens cocostîrc. Tânărul făcu semn de chemare cu mina, și Silivestru, vrăjit, se lăsă pe marginea patului. Atunci vedenia se dădu înapoi, lumina se rări, și cînd Silivestru merse la geam i se păru că vede pe marele întraripat alunecînd pe zăpadă printre pomii desfrunziți din fundul curții și urcîndu-se apoi ca un abur subțire în lună.

Două zile după aceasta nu se mai întîmplă nimic deosebit, și Silivestru crezu că a avut o halucinație. A treia zi însă, intrînd seara după masă

în odaia luminată numai de pîlpîitul focului din sobă, văzu un lucru de spaimă. Îngerul cu bucle blonde şedea întins pe spate în patul său, cu mîinile încrucişate pe piept şi cu ochii închişi, şi în jurul lui aerul tremura ca flacăra unor lumînări. Silivestru dădu un ţipăt instinctiv de groază şi ieşi repede în curte, galben, tocmai cînd ceilalţi ieşeau doi cîte doi din refectoriu.

— E pe pat... E pe pat... avu el timp să bolborosească, şi se prăbuşi ameţit în zăpadă.

Cînd îşi veni în fire se afla pe un scaun din refectoriu. Ghenca, Agepsina, Caterina, Fira, Magdalina şi baba Chiva erau strinse în cerc în jurul lui, şi Magdalina îi freca tîmplele cu oţet aromatic. Nimănui nu-i trecuse prin cap să cheme vreun medic şi nimeni nu credea în gravitatea faptului.

— Nu e nimic ! decretă medical tanti Magdalena. Cine ştie cum ţi-a venit ameţeală ! Te-a bătut soba la cap !

— Ai răcit ! zise serios Agepsina.

— Fugiţi şi voi de-acolo cu răceala ! se răsti Ghenca. Ăsta e un năduf care vine din urît. Mai du-te şi tu şi te plimbă ca oamenii. Prea stai închis în casă ca un pustnic...

Silivestru, cu barba udă de oţet şi cu ochii ră-tăciţi, bolborosi slab :

— Mai este... pe pat ?

Femeile se uitară una la alta nedumerite :

— Ce să fie pe pat ?

Apoi, deodată, Caterina, luminată la faţă de o mare descoperire, izbucni străpunsă de adevăr :

— Pisica a fost, frate ! A învăţat să-şi facă culcuş în pat ! Şi pe mine m-a speriat !

Silivestru se ridică de pe scaun și ieși clătî-nîndu-se pe ușă afară.

De aci încolo îngerul îl vizită și-l chemă în fiecare zi. În zorii zilei, cînd privea pe fereastră, îl vedea stînd pe un morman de zăpadă în lividitatea dimineții, cu fața în mîini. Cînd trecea pe străzile tăcute și pustii îl zărea în fundul drumului trecînd transparent și cu aripile deschise. De cele mai multe ori îngerul îl aștepta în fundul curții pustii din jurul casei Iachii, cu buclele aurii sub talerul lunii. Încetul cu încetul, îngerul se multiplică, desfăcîndu-se în două umbre albe, apoi în patru, în opt, în douăsprezece, prefăcîndu-se în legiune, care apărea pe înserat și ședea pînă în zori, topindu-se cu întiiul zgomot și cu întiia licărire.

Din cauza paznicilor de lumină, Silivestru nu numai că nu mai dormea noaptea, lucru ce i se întimpla de mult, dar nu mai îndrăznea să se urce în pat. Ședea zgribulit pe un scaun lângă masă, cu lampa aprinsă, și privea un punct apropiat, de teama flăcărilor eterice pe care le presimțea lângă ferestre. El înțelese curînd că îngerul îl cheamă la el și că existența lui pe pămînt era încheiată. În timp ce sta astfel, desprins cu totul de lume, ca un om în mijlocul cuferelor, într-o casă pe care stă s-o părăsească pentru totdeauna, mîinile îi căzură pe cordonul gros al halatului său roșu. Atunci, liniștit de gîndul care luase ființă în el, își aprinse o țigară, luă tocul și scrise caligrafic mai multe hîrtii, pe care le împături bine într-un plic, scriind deasupra numele și adresa lui Jim, mai rupse unele fci, pe care le aruncă în sobă, și apoi, cînd zăpada începu să strălucească afară de zorile încă pîlpiitoare, făcînd un semn amical de așteptare în-

gerului din curte, se urcă pe un scaun, legă cordo-
nul roșu de cîrligul din tavan, îl petrecu în nod so-
lid în jurul gîtului și, scuipînd mucul de țigară,
dădu cu piciorul brînci scaunului, rămînînd în gol.

A doua zi dimineata baba Chiva, vrînd să intre
în odaie, bătu în ușă, dar nu-i răspunse nimeni.
Crezînd că Silivestru doarme, trecu peste un ceas,
dar și de astă dată bătu în zadar.

— Ce-a pățit că doarme atîta ? bombăni ea către
tanti Magdalina.

Aceasta, mare amatoare de a pîndi la uși și la
ferestre, deschise binișor ușa și, negăsind pe nimeni
pe pat, o dădu de perete.

— Vai de mineee ! răcni ea cînd văzu greutatea
roșie ce atîrna de tavan.

Ieșind, mai mult jălalnică decît îndurerată, în
curte, începu să strige din răputeri :

— Fetelor, ieșiți, fetelor, că s-a spînzurat Sili-
vestru ! Vai de mine, s-a spînzurat Silivestru ! Vai
de mine, vai de mine !

Toate femeile ieșiră din odăile lor și năvăliră spre
odaia sinucisului.

— Cuțitul, repede cuțitul ! strigă Agepsina auto-
ritar.

Baba Chiva veni zăpăcită și înlăcrimată cu cinci
cuțite deodată.

— Să cheme un doctor ! se hazardă Fira cînd
trupul fu dat jos.

— Ce doctor ! se răsti Ghenca înspăimîntată de
această perspectivă. Aduceți oțetul aromatic, să-l
frecăm la gît.

Toate ieșiră ca niște zăpăcite pe ușă, neștiind
bine ce să facă și lăsînd cadavrul întins pe dușumea.

Numai tanti Mali, care stătuse aspră și solemnă în pelerina ei de cardinal, rămase pe loc. Privi cu precauție în dreapta și-n stînga, se aplecă spre Silivestru, luă cu o mînă cordonul (pe care-l credea aducător de noroc) și-l ascunse repede în sîn. Apoi se strecură pe ușă în vîrful picioarelor, și înainte ca celelalte femei să prindă de veste, fugi hoțeste în odăile ei.

MOARTEA LUI SILIVESTRU

Silivestru şedea întins în racla sa, căptuşită cu hîrtie brodată, între patru luminări mari. Flăcările se lungeau, subţindu-se, şi se lăţeau, făcînd aerul să tremure uşor, cum tremură primăvara deasupra cîmpurilor. Mirosul de ceară şi de frunze de brad făcea respiraţia funebruă. Silivestru, îmbrăcat în redingota sa de zile mari, era foarte grav şi ţinea miinile la piept, aşa cum obişnuia la solemnităţile şcolare.

Aşezate în cerc pe scaune, tanti Mali, tanti Ghenca, tanci Magdalina, tanti Agepsina, tanti Fira şi tanti Caterina, în rochii negre cu multe cerculeţe, datînd de la străvechi decesuri, contemplau mortul cu seriozitate. Nici una nu plîngea. Conform tradiţiei familiale, ele voiau să trăiască toate momentele „evenimentului“, care în forme sumbre era pentru ele totuşi o schimbare, şi mai ales doreau să-şi întipărească bine în minte şi pentru ultima dată chipul lui Silivestru. În acest scop, priveau cu atenţie şi cu metodă mortul. Îl priveau drept ca pe un tablou, apoi lăsau capul pe un umăr, îl scuturau a jale şi-l pironeau din nou asupra sicriului.

La început palid și inert, dar totuși carnal, Silivestru se prefăcu încetul cu încetul în os. Globurile ochilor se cufundară în gropile orbitelor și buzele se lipiră de dinți, scoțind în evidență conturul dur al maxilarelor. Osul deveni unsuros și străveziu, și pe alocuri prinse plăci de sidef, iar perii bărbii părură înfiți într-o epidermă de ceară. Din acest moment Silivestru nu mai semăna cu el însuși de pînă ieri, și complet sidefizat, se confundă cu florile și lemnul din jurul capului său.

Pe măsură ce femeile îl priveau sub pîlpîirea luminărilor din sfeșnice, rămîneau nedumerite de înstrăinarea mortului, care fugea de lingă ele pe încetul, furîndu-și asemănarea și lăsînd în locuri o mască străină. O fotografie de pe un scrin al lui Silivestru se uita vie la originalul ciudat dintre sfeșnice și părea că zîmbește de grosolana imitație.

După ce contemplară în tăcere pe decedat cîtăva vreme, femeile dădură drumul meditațiilor care le oprimau :

— Muri și Silivestru, săracu ! oftă Magdalina clătînînd din cap.

— Ca miine murim și noi ! spuse ea pentru sine Agepsina.

— Să ne ferească Dumnezeu și Maica Domnului ! protestă închinîndu-se cu evlavie Ghenca, indignată, ca și cum moartea ar fi fost un eveniment accidental, de care ar fi putut scăpa.

Tanti Mali, cu desăvîrșire ostilă oricărei speculații filozofice, se ridică și rupse cu două degete uscate mucul scrumit al unei lumînări.

— Ce-ai avut tu, Silivestru, ce-ai avut tu, să faci tu asta ? se jelui Magdalina, clătînînd din cap cu ochii la răposat. Nu trebuia, fetelor, să-i facem inimă rea cînd a vrut să se însoare ! Nu trebuia !

Ghenca și Caterina săriră, atinse, aproape amăn-
două deodată :

— Ia taci și tu din gură, că te-aude lumea și ies
vorbe ! Ce ? l-am împiedicat eu să se însoare ?
N-avea decît să-și facă de cap, Doamne iartă-mă !
Astea-s păcatele ! Cine știe ce-a făcut el în tinere-
țea lui, Dumnezeu să-l ierte, și l-a pedepsit Dum-
nezeu tocmai acum !

— Ba eu cred că a avut vreo racilă ascunsă, care
l-a ros pînă cînd n-a mai putut răbda !

Agepsina puse cu cea mai mare seriozitate unteul
ei diagnostic :

— O fi răcit !

Magdalena se înlăcrimă brusc, fără tranziție, și
începu să jeluiască :

— De ce n-ai spus tu, Silivestru, ce te roade,
de ce n-ai spus ? Poate că azi era altfel și nu te
duceai în pămînt, tocmai acum, în floarea vîrstei !
Frumos erai, stare aveai... E mai bine așa, să pu-
trezească oscioarele tale ?

La această întrebare muștrătoare, Silivestru nu
răspunse, firește, nimic. Luminat la față și transfi-
gurat, dormea zîmbind între fuioarele mișcătoare
ale celor patru luminări, pierdut într-o ceremonie
de arhangheli.

— Fetelor ! zise Caterina, dînd expresie prin
asociație unei preocupări ce-i sta de mult în în-
crețitura frunții, eu știu că el a avut bani. Unde-or
fi, că eu nu i-am găsit ! Am întors toate cărțile,
și nimic !

— Să vă spun eu ce este ! se oțeti Ghenca. L-a
tocat nebuna. I-a sucit capul și i-a mîncat banii,
pînă ce și-a făcut omul seamă. Asta este, na !

— Tot ce se poate ! confirmă Agepsina. Așa sînt
astea. N-a pățit la fel bietul Costică, Dumnezeu
să-l ierte ?

Tanti Fira avu o tresărire zîmbitoare, ca atunci cînd vine în convorbire un punct interesant, pe care de mult voiai să-l atingi :

— Ce-a mai fost și cu Costică, săracul ! Adevărat !

— De care Costică vorbești și tu ? întrebă Caterina. Nu-mi mai aduc bine aminte !

Atunci toate femeile traseră scaunul cu interes.

— Tu nu știi de Costică al Leonorii, care avea hotel în Gabroveni ?

— Știu !

— Ei ! Costică și Leonora se luaseră din dragoste. El era bărbat în putere, parcă-l văd, înalt, voinic și cu mustața neagră răsucită. Ea n-avea decît optsprezece ani. Ce nuntă ! Ce cupeuri ! Cum era pe atunci !

— Am și acum cornetul cu bomboane, spuse cu satisfacție tanti Mali.

— Au trăit așa doi-trei ani liniștiți. Ea a făcut doi copii. Unul a murit de mic, dar fata trăiește, o știți voi. Leonora avea o verișoară mai mică decît ea cu vreo doi ani, orfană. Asta a venit la ei și a început să se roage : Că n-am pe nimeni și mi-e frică ca fată singură, că să mă luați pe lîngă dumneavoastră, c-am să vă fiu ca o slugă în casă, și tot așa, pînă a înduplecat pe Leonora ! Ce să vezi ? I-a sucit capul lui Costică, pînă l-a înnebunit ! Și-a gonit omul nevasta și copiii și și-a tocat toată averea cu desfrînata și pe urmă a fugit și ea l-a lăsat fără un ban. Atunci s-a împușcat și el. Și-acum mi-aduc aminte, că eram copil, cînd a venit Leonora la mama țipînd : „Madam Capitanovici, mi-a omorît stricata bărbatuuu, mi-a omorît bărbatuuu !“

Povestirea Agepsinei făcu asupra asistenței o impresie profundă, manifestată printr-o lungă tăcere meditativă. Așa vor fi rămas curtenii unui castel

medieval cînd poetul rătăcitor povestea dragostele nefericite ale perechilor legendare Tristan și Isolda, Lancelot du Lac și Regina Ginevra, și pentru cele șase femei, Costică și Leonora nu erau mai prejos de Romeo și Julieta sau Paolo Malatesta și Francesca da Rimini. Cu o singură deosebire ! Aceste femei nu credeau în diavol și soartă, ci pentru ele cauza tuturor relelor era femeia. Bărbatul, chiar depravat, era o victimă, și vinovat de pierzarea lui trebuia să fie o „nebună“ oarecare.

Anecdota Agepsinei produse atîta interes, încît fiecare pe rînd începu să povestească un exemplu ilustrativ, reeditînd în mod spontan principiul circular al *Decameronului*.

— Ascultă — întrebă Magdalina înseninată — voi știți de Greceanu ?

— Parcă mi-aduc aminte...

— Greceanu ăsta a fost un muieratic pînă la bătrînețe. A avut trei neveste și pe toate le-a îngropat. Umbla toată ziua după fete, și în casă avea numai tablouri cu fic la el acolo ! Îl știau toate desfrîinatele, și la el în casă era nuntă toată noaptea. La bătrînețe de tot — o fi avut șaptezeci de ani — s-a legat de el una, Lenuța, de vreo opt-sprezece ani, și nu l-a lăsat pînă ce n-a luat-o de nevastă !

— Bine — glăsui bunul-simț în tanti Fira — dar el, dacă se simțea cu piciorul în groapă, de ce umbla după prostii ?

— Da' stricata — sări înțepat Ghenca — de ce umbla după un bătrîn, să-l ametească și să-l moștencască ? Eu pe ea aș fi omorît-o !

— Să vedeți ! A cheltuit el o grămadă de parale pentru nuntă, a dat masă mare la salon, a adus lăutari. Cînd să intre în odaia miresei și să facă isprava, l-a lovit Dumnezeu pe ghiuj, chiar în

brațele ei, așa gol cum era. Rîs ce-a fost atunci n-am mai pomenit ! Îl ducea lumea la groapă și rîdea. Ea însă a rămas cu averea și trăiește și acum.

Riseră toți din inimă de această întîmplare ciudată, și Caterina chiar zise :

— Doamne iartă-mă, mortul în casă, și am rîs cu lacrimi !

Tanti Fira privi cu melancolie la fotografie.

— Ei, asta-i viața ; rîzi, plîngi, te zbați, și pentru ce ? Ca mîine vine rîndul la toți !

După o pauză de liniște absolută, în care se auzi clar cum ardeau luminările sfîrîind, Fira, făcînd o asociație între ciclul anecdotic și o fotografie a lui Silivestru tînăr și imberb, care era pe scrin, zise :

— Fetelor ! Voi vă mai aduceți aminte de Marioara, pe care era s-o ia Silivestru cînd ieșise din școală ?

— Ce-a mai fost și atunci ! continuă nostalgic Magdalina. De-abia ieșise din școală, n-avea decît nouăsprezece ani, și nu, să se însoare ! Asta avea el, să se însoare de tînăr ! Ce nebunii n-a făcut ! Stătea toată noaptea în fața casei fetei, a căzut în genunchi la părinții ei să i-o dea, a amenințat pe tata că se împușcă ! „Silivestru — zicea biata mama — tu de asta ești bun acum ? Așteaptă să te faci bărbat în putere, să ai și tu rostul tău, nu așa ! Ce să faci tu cu o fată crudă de șaisprezece ani ?“ Un an a fost așa zăpăcit și pe urmă i-a trecut !

— Așa sînt bărbații, observă Ghenca. Umblă după fete crude ! Ce știi astea de casă și de greutățile vieții ? Unui bărbat îi trebuie femeie voinică, serioasă, să știe să crească copii. Eu, dacă aveam băiat, îl însuram cu o femeie mai în vîrstă decît el !

Tanti Fira privi cu melancolie la fotografie.

— Cum se schimbă omul ! Ce vioi era Silivestru cînd era mai tînăr ! Cînta toată ziua și ne povestea tot ce făcea. Acum, în urmă, se făcuse tăcut și posac.

— Fiindcă i-a făcut farmece „nebuna“ ! zise Ghenca. Să dea Dumnezeu să nu moară pînă n-oi dezlega-o eu !

În timpul acesta dom' Popescu intră pe ușă. Era sumbru și grav, dar din oscilația pașilor se vedea că și acum era „afumat“. Își scoase pălăria și se închină cu evlavie excesivă, rămînînd cu mîhnire mare în fața sicriului.

— Unde-ai fost pînă acum, domnule ? se răsti încet la el Caterina. Ne lași aci șase femei singure ?

— Așa-mi trebuie ! declară dom' Popescu potolit și solemn. Toată viața m-am lăsat dus de nas de d-voastră ! Eu am crezut că d-voastră, ca surori, știți ce se întimplă în casă și vă dați seama de boala unui frate. Dacă aș fi știut eu așa ceva, l-aș fi luat, l-aș fi descusut, și nu l-aș fi lăsat pînă ce nu-l puneam pe calea bună. Așa se distrug elementele de elită ! D-aia ne iau înainte americanii și pierе țara de criză...

Dom' Popescu ar mai fi spus multe, dar toate femeile făcură un gest de dispreț, și Caterina ordonă cu mare asprime :

— Ieși afară de aici și să vii cînd te-oi trezi !

Dom' Popescu se mai închină încă o dată cu evlavie și cu plecăciune și apoi ieși afară cucernic, ca dintr-o biserică.

Cîtă vreme mortul fu în casă, femeile vorbiră și chiar rîseră cu familiaritate. Li se părea că veghează la căpătîiul unui om care doarme și care va rămîne în această stare multă vreme. Îi potriveau cu multă atenție florile, îl priveau ca pe o mobilă și-i înviorau din cînd în cînd flăcările lumii-

nărilor. Cînd însă veniră cioclii să-l ridice și să-l scoată afară, se produse repede o neliniște grozavă, ca de ceva smuls pe neașteptate. Ochii tuturor începură să picure și buzele să tremure. Apoi urlară toate ca niște vite surprinse de flăcări în grajd și se precipitară două cîte două jălalnice și chiuitoare pe treptele casei. Afară se auzea clopotul bisericii, și copii și femei se îngrămădeau la poartă cu lacomă curiozitate.

Silivestru fu dus astfel împăratește pe drumuri cu zăpezi murdare și, salutat de toată lumea, opri pentru întîia oară circulația tramvaielor. Apoi, către seară, fu purtat lin pe umeri, sub lungi alei de pomi, depus în groapa udă și bombardat cu bulgări în sunetele clopotelor și răcnetele rudelor.

FACEREA LUMII

Bobby își trase repede pălăria de fetru mai pe față și-și rectifică nodul cravatei, căci văzuse înaintea lui o elevă de liceu, mergînd alene cu servieta în mîna dreaptă. Fata, deși îmbrăcată în șorț cadrilat de uniformă, prezenta grații de amănunt ce dovedeau cochetăria. Avea ciorapi negri foarte subțiri, în pantofi cu tocuri joase, dar supli, ca de bal, și cascheta îi era întoarsă ștregărește în stil *chasseur*, lăsînd să i se vadă pletele blonde foarte bine frizate. Cînd mergea își clătina lent șoldurile, încă înguste, și scotea înainte sinii tari, proeminenți sub șorț.

„E bine!“ gîndi Bobby străfulgerat, și-și iuți pașii.

De cînd înfloriseră liliecii și aerul sufla călduț, mișcînd acele verzi ale ierburilor proaspete, Bobby era tulburat de o neliniște generală, de un fior ce-i trecea prin șira spinării, învîrtindu-se în jurul coapselor și ramificîndu-se spre genunchi. Nu-și găsea loc și lipsea mereu de la școală, hoinărind prin Cișmigiu, Parcul Carol și la Șosea. În fond, destul de inițiat în tainele sexuale, știa ce voia. Avea nevoie de o „damă“, de o „typesă“, însă nu din acelea pe care le-ar fi găsit așa de ușor, ci de

o ființă deosebită, care să-i satisfacă amorul propriu juvenil. Într-un cuvânt, Bobby voia „să dea o lovitură“.

Domnișoara pășea mereu înainte, fără vreun scop anumit, și Bobby deliberă repede, cu arterele în flăcări, cum să înceapă. În sfârșit, își înghiți nodul emoțional și, așezându-se aproape în rînd cu fata, zise :

— Sînteți bine, duduie !

Fata nu întoarse capul, nu se grăbi, nici nu răspunse, dar fața toată îi tremura într-un zîmbet rău disimulat, de vanitate măgulită. Bobby prinse inimă :

— Dacă nu mă-nșel, v-am mai cunoscut !

Domnișoara pufni de ris fără să întoarcă ochii și iuți puțin pașii. Bobby iuți și el mersul și se așeză în rînd cu ea. Apoi, scoțînd pălăria și descoperindu-și frizura lucioasă de pomezi, spuse ceremonios :

— Îmi dați voie să mă recomand, duduie, sînt sigur că ne cunoaștem !

Fata încercă să facă un gest de sfidare și întoarse capul într-un mod original, plecîndu-l pe o parte, dar văzîndu-l pe Bobby, care clipea din ochi a *la Maurice Chevalier*, se roși toată și încercă în zadar să simuleze indiferența și seriozitatea. Bobby se ținu scai după ea, îi puse o floare de liliac pe braț, pe care ea o lăsă să cadă jos, și n-o slăbi din complimente.

— Semănați foarte mult cu Greta Garbo ! declară el în sfârșit !

Domnișoara păru sensibilă la această identificare și făcu pași mai rezonabili, clătînd servieta în dreapta și-n stînga, prin fața genunchilor.

— Duduie, vă place cinematograful ?

Făta strîmbă puțin din gură și... o victorie !...
răspunse :

— Îmi place, ce-ți pasă dumitale ?

Atît îi trebui lui Bobby ! Cu o volubilitate uimitoare, începu să pună întrebări și să vorbească singur despre vedetele de cinematograf, despre Anny Ondra și Lilian Harvey se înțelege, apoi de boxeri, de Max Schmelling îndeosebi, făcu neîntrebat profesiuni de credință, mărturisi că visa un automobil mare și un bazin de înot propriu. Încetul cu încetul, fata fu cucerită la intimitate, și Bobby mărturisind că era și el licean, începură să-și povestească unul altuia întâmplări din școală, temeri, simpatii și antipatii. După o jumătate de ceas ședeau amîndoi pe o piatră din Cișmigiu și domnișoara arăta lui Bobby fotografii de prietene. Acesta scrisese în albumul ei cu oracol o dedicație. Ceva mai tîrziu își declarau natura sufletului. Domnișoara zicea că e „sinceră“ și că a suferit din cauza aceasta, iar Bobby o asigură că este pentru dragostea idealistă, chiar cu sacrificiul morții, precum a spus „Eminescu“ (? !). În sfîrșit, își deteră unul altuia numele și-și promisese să se revadă. La despărțire, Bobby luă mîna fetei și vru s-o sărute, aceasta trase de ea, de teamă să nu fie văzută. Bobby trase și el mai tare și în sfîrșit izbuti să i-o sărute, ceea ce intimidă de moarte pe domnișoară.

Cînd rămase singur, Bobby o luă în sus pe bulevard. Inima îi era parfumată de un mare lan de trandafiri. „Dăduse lovitura“, avea adică cu ce se lăuda la colegi, dar mai era o tresărire necunoscută pînă atunci, care îl îndemna dimpotrivă să tacă, să-și ascundă pentru sine victoria și să nu vatăme „reputația“ domnișoarei. Gingășii inedite înfloriră în sufletul lui, și el, care pînă

acum înțelegea prin femeie „o damă“, adică un mijloc de bravadă genitală, își goni imaginea sexului și visă pentru prima oară să îmbrățișeze ca la cinematograful și mai ales să sărute. Cu această sărutare în suflet porni sprinten spre casa lui Jim, așa de increzător în grațiile sale virile, încît, trecînd pe lângă trei tinere doamne, le făcu cu ochiul și-și netezi locul virtualei mustăți. Doamnele riseră și se uitară cu mult umor după el.

Ajuns în Udricani, Bobby intră pe poarta nouă de fier și sună în fața unei uși scunde moderniste de stejar. După cîteva clipe, ușa se deschise, și Vera apărură în cadrul ei zîmbind.

Casa și interiorul lui Jim erau acum tot ce poate fi mai paradoxal pe docul acela. În plicul lui Silivestru se găsi o dispoziție testamentară care lăsa toate casele din acea curte întinsă lui Jim și Vera, cu condiția de a găzdui, la dorință, și pe mătuși într-unul din apartamente. Silivestru mai ruga pe Jim să radă pînă la pămînt, în măsura putințelor, toate acele locuințe și să „curețe locul de molii“, ridicînd deasupra case noi, pentru oameni noi. Această moștenire produse spume la gurile bătrînelor. Ele se adunară în casele din fund, scoaseră toate lăzile cu lucruri vechi și ascunse de prin odăi și le depozitară în casa Iachii, ca într-un cavou. Apoi rupseră orice legături cu Jim și Vera și nu le mai vorbiră. De altfel, nici nu aveau prilejul, fiindcă în afară de dom' Popescu și baba Chiva nimeni nu mai ieșea din curte.

La început din entuziasm, apoi de voluptatea facerii în necaz, Jim și Vera făcură niște inovații scandaloase. Transformară apartamentele putrede și afumate din față, dar trainice totuși, în cuburi moderniste, cu ferestre late ca la cabinele de va-

por și cu terase mărginite cu bare de metal. Făcură un gard de fier acoperit cu tablă, ca să închidă vederea străzii, și-n chiar mijlocul curții, tapetate cu gazon englezesc, săpară un bazin destul de încăpător. Acolo, în văzul „babelor“ și în costume de baie, se bălăceau toată ziua, alternînd înotul cu șederea pe *chaise-long*-uri de pînză, spre indignarea tantei Ghenca, din fund, care făcea observații tari, să se auză :

— Femei tinere și nerușinate ! Astea strică bărbații !

Deseori venea chiar Bobby, și toți trei făceau „plajă“, și uneori chiar coregrafie athletică.

Jim își mobilase odăile într-un mod excesiv de igienic, punînd sticlă și zinc pe mucegaiul rasei Capitanovici, oglinzi fixate în perete, lămpi ascunse în interstițiile dușumelei, mese de cristal gros, fotolii plate din metal și piele roșie. Toate mobilele cariate și desfundate ale lui Silivestru fură rupte și aruncate intenționat în fundul curții, spre furia mătușilor, care se văitau prin odăile lor de acest sacrilegiu. Peste noapte însă toate cioburile și fragmentele de scaune și lucruri dispărură. Tanti Mali, zisă și „Colivăreasa“, le furase. Dar ceea ce forma mîndria casei Jim era vesela. Își cumpăra-seră puține, dar complete truse de porțelan și cristal, pentru toate momentele unei consumații de aparat, în forme curajoase, neprevăzute pînă la derutarea ochiului. Deși veșnic în „lună de miere“ și nevoind să primească pe nimeni, Jim și Vera se jucau de-a viața, oferindu-și unul altuia recepții, la care uneori era admis și Bobby. În urma unei asemenea invitații venise acum junele cuceritor.

Jim pofti pe Bobby ca pe un bărbat matur și-i oferi o țigară, pe care i-o și aprinse. Acesta trase din ea cu aer critic și se întinse în fotoliu ca un

mare financiar. De altfel, Jim însuși era îmbrăcat în smocking, ținând să respecte în chip abstract, pe locul moliilor, ceremonialul oamenilor vii. Vera reapăru în rochie de seară decoltată până la capătul de jos al șirii spinării, cu atît mai grațioasă cu cît capul îi era veșnic copilăresc, numai cu o lucire de femeie în pupile.

— Domnii mei — anunță ea, înclinîndu-se ceremonios — ceaiul este servit !

Trecură în sufrageria cu pereții netezi, vopsiți cu roșu pompeian, și în care, în jurul unei lungi mese de cristal, fixată pe bare de metal poros vopsit în albastru de bronz, se aflau o mulțime de scaune simple din drugi de același metal și de piele. Pe masa neacoperită, translucidă, un ceainic și cîteva cești, întinse ca niște cochilii, fumegau de un ceai pur, vinos, neadulterat cu felii de lămîie. Sorbiră ceaiul în picioare, întrecîndu-se în politeti comice, apoi Jim, înclinîndu-se în fața Verei, o complimentă pentru grația desăvîrșită cu care făcuse onorurile casei și-i întinse brațul. Bobby potrive aparatul de radio Atwater Kent — evitînd postul București, ca fiind, după părerea lui, execrabil — pînă ce talgere și plîngeri de saxofon răsunară în odaia alăturată, lipsită de orice covoare și mobile complicate și ornamentată de jur împrejurul pereților cu cele mai confortabile, mai joase și mai bizare fotolii. Jim prinse atunci de talie pe Vera și începu s-o poarte lin prin odaie, strîngîndu-i imperceptibil șalele și sărutîndu-i ușor lobul urechii stîngi.

Jim, Vera și Bobby petrecură astfel pînă seara tîrziu, alternînd glumele cu dansul și audițiile cu consumația. Bobby se produse solo, executînd cu

multă frenezie rumba și schițînd platonice cîteva lovituri de box. Erau toți tineri și erau fericiți să se simtă trăind. Cînd Vera încercă din nou cu Jim cîteva pași de dans, simți deodată o amețală și o senzație de dezgust visceral și fu pe punctul de a se prăbuși. Însăpăimîntat, Jim o luă în brațe și o întinse pe pat și, neobișnuit cu boala, trimise după doctor pe Bobby, care alergă ca din pușcă. Un tremur interior zgudui pe Jim, slăbit de atîta fericire, încît, deși Vera nu se mai simțea rău, aștepta cu nerăbdare doctorul.

În curînd Bobby sosi cu un bătrîn zimbitor, complet depilat pe față și pe cap, care întrebă foarte familiar :

— Unde-i bolnava, tinere ?

Dus în fața Verei, care îngălbenise din nou, de astă dată de frica doctorului, bătrînul se așeză pe un scaun în fața patului și zise rîzînd :

— Cum, dumneata ești bolnava ? Fugi d-acolo !

Apoi făcu semn lui Bobby, care se îndesa curios, să iasă afară. Ascultă puțin inima Verei, pipăi pîntecele în toate părțile și mai ales în dreptul ovarelor, o puse să scoată limba, se uită în ochii ei, apoi spuse ca pentru sine :

— Mda !

Jim și Vera așteptau tremurînd o sentință neașteptată și absurdă.

— Cîți ani aveți ? întrebă doctorul.

— Eu 25 și ea 18 ani

— Felicitările mele ! zise doctorul. Și de cînd sînteți căsătoriți ?

— De vreo cîteva luni !

— Uite ce e, amicilor, ați lucrat bine, nu v-ați incurcat ! Tinăra dumitale doamnă e însărcinată ! Să vă fie de bine și să consultați un mamoaș !

Zicînd acestea, bătrînul doctor le strînse mîna la amîndoi, îi ciupi de obraz şi fugi pe uşă, smulgînd din mîna lui Jim şi strecurînd în buzunar bancnota pe care acesta i-o întindea.

— Jim — strigă Vera cînd tînărul soţ se întoarse de la uşă — sînt aşa de fericită ! Tu nu ?

— Se înţelege, Vera !

— Nu e aşa că acum o să avem un scop în viaţă ?

— Se înţelege, Vera !

Şi Jim o sărută lung pe gură, în vîrfurile nasului, în orbitele ochilor, tulburat profund de dragoste, dar altfel, indicibil altfel.

— Acum tu trebuie să te odihneşti ! zise el. Îi scoase pantofii din picioare, îi trase ciorapii, îi desfăcu şi dezbrăcă rochia, şi dînd la o parte plapuma, o depuse în inima patului. În mişcarea picioarelor lungi şi zvelte, cămaşa căzu la o parte, şi pîntecele rămase dezgolit ca un mare taler de sidef. Gîndindu-se că acolo, dedesubt, se concepea acea fiinţă mică, ce avea să strige în curînd tulburătoare vorburi *tată* şi *mamă*, Jim îngenunche la marginea patului şi, prinzînd pe Vera de mijloc, o sărută în mijlocul pîntecului.

— Vezi tu — zise el, mîngiind-o pe păr şi sărutînd-o — aci, în viscerele tale, este principiul universal al facerii ! Cită vreme tu vei rodi, universul există. Dintr-un astfel de uter au ieşit la facere aştrii şi stelele, pămîntul şi natura. Dacă viscerele tale s-ar usca şi împreunarea noastră ar fi seacă, atunci o dată cu moartea noastră s-ar produce moartea virtuală generaţiilor. Pămîntul s-ar răci şi zbîrci, stelele ar cădea la loc spre nucleeele lor, ca fulgii de cenuşă în vatră, scînteile lumii eterice

s-ar strînge într-o singură flacără tremurată și chircită, care la rîndul ei, învinsă de ghețurile golurilor eterne, s-ar încleia într-o zgură de neguri, restabilind întunericul fără margini și fără sfîrșit.

Vera îl privi cu cea mai profundă recunoștință și, întinzînd mîna spre mîna lui, șopti :

— Jim, te iubesc ca pe nimeni pe lume !... Te iubesc fiindcă tu ești tatăl copilului nostru !

CUPRINS

<i>Prefață</i>	V
<i>Tabel cronologic</i>	LVII
 O sărutare în tren	 1
Casa cu molii	18
Masa celor zece	36
Lola, Dora și Medy	53
„Oracolul“ lui Bobby	72
Planetă de tînăr	91
O partidă de natație	107
Pitia modernă și căile soartei	121
Ce are Vera noastră ?	137
Eros asiatic	146
M-me Policrat et C-nia	165
Marele divan	180
Neliniști prenupțiale	193
O gală de box	206
Vino din Livan, mireasă !	222
Oglinda constelată	241

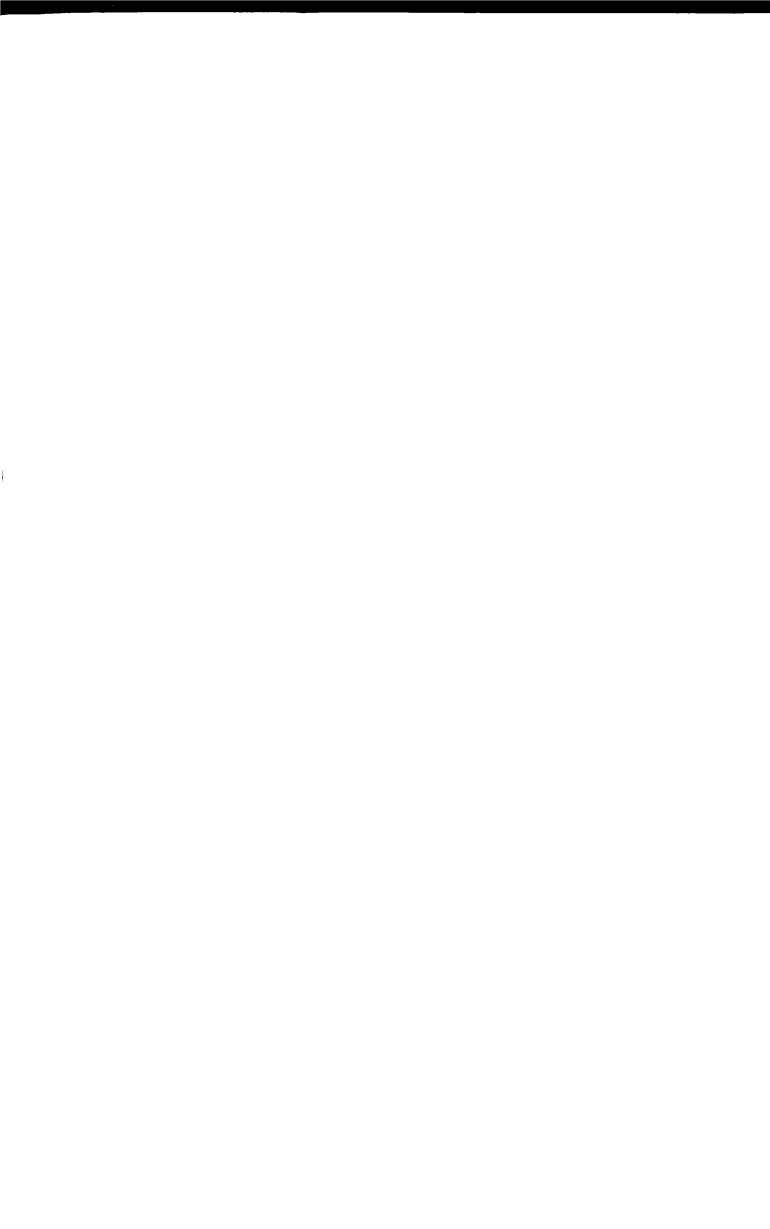
In patul meu noaptea am căutat pre cel	
ce iubește sufletul meu	258
Ingerul din casa cu molii	275
Moartea lui Silivestru	291
Facerea lumii	299

Redactor : GHIZELA CSAKY
Tehnoredactor : ION TUDOR

Apărut 1969. Tiraj 64 175 ex. broșate. Hirtie ziar
de 50 g/m². Format 700/920×32. Coli ed. 16,34.
Coli tipar 12. A. nr. 12 767/1969. C.Z. pentru
bibliotecile mari și mici 859—31

Tiparul executat sub comanda nr. 90 732 la
Combinatul Poligrafic „Casa Scintei”, Piața
Scintei nr. 1, București — Republica Socialistă
România

Scanare și prelucrare digitală

de

Anonim

și

CAT Graur

Antwerpen

2025

